10.03.2015 tarda

UN RASTRE DE LLUM

PETJADES DE SANT JOSEPMARIA ESCRIVÀ DE BALAGUER A CATALUNYA 1913-1974

Josep Masabeu i Tierno

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Quan, passat el temps, s'escrigui la història de l'Opus Dei, hi haurà a les seves pàgines -quants esdeveniments arriben ara a la meva memòria!- fets que van veure la llum en aquesta Ciutat Comtal, entre vosaltres i a l'ombra de la Verge Santíssima de la Mercè.

Recordo aquells dies de fa gairebé trenta anys, en què el Senyor va voler que gent d'aquesta porció catalana fessin seva la dedicació personal a Déu en el món, estimant el món, sense deixar la seva condició ciutadana, sense adquirir per això un nou estat, conforme a l'esperit de l'Opus Dei.

Ha passat el temps i el que llavors es podia considerar una il·lusió -alguns la van anomenar bogeria-, avui és una realitat viscuda per homes i dones de tota edat i condició social en els cinc continents.

A poc a poc es va complint el que tant desitjava en aquells anys quaranta, quan anava a prostrar-me als peus de la Mare de Déu a la Basílica de la Mercè i no poques vegades també davant la imatge de la Mare de Déu de Montserrat, en la seva Santa Muntanya; quan parlava llavors amb els meus fills d'aquesta estimadíssima ciutat, i els recordava aquelles paraules de Sant Joan: **veritas liberabit vos,** ***la veritat us farà lliures.***

Més tard -permeteu-me que us ho expliqui- van voler els meus fills que aquelles paraules de l'Evangeli quedessin esculpides a l'oratori de la que va ser primera obra corporativa de l'Opus Dei a Barcelona: el Col·legi Major Monterols.

Sant Josepmaria. 7 d'octubre de 1966.
Del discurs a l'Ajuntament de Barcelona

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

SUMARI

INTRODUCCIÓ 10

I. 1913-1915. LLEIDA. ELS EXÀMENS DE BATXILLERAT 12
El Roser. Carrer de Cavallers 15
Estació de tren. Plaça Berenguer IV, s/n
Col·legi de la Mercè. Carrer de Sant Antoni 33
Els exàmens de 1913
Família Otal-Martí. Carrer de la Democràcia 2
Els exàmens de 1914
Els Camps Elisis
Els exàmens de 1915
Un descobriment

II. 1924. PRIMERA ESTADA A BARCELONA 19
Convent dels Pares Mínims, barri del Guinardó. Carrer de l'Oblit 22
El viatge a Barcelona
El final dels estudis sacerdotals
Ordenació sacerdotal i fundació de l'Opus Dei

III. 1937. LA MÉS LLARGA ESTADA A BARCELONA 22
Els primers anys de l'Opus Dei
La guerra civil espanyola
Estació de França
Cèntric Hotel. La Rambla 126
Casa de la Concha Suelves. República Argentina 60
El contacte: En Mateu *el lleter*. Bar Bonavista. Ronda Sant Antoni 84
Bar Flora. Gran Via de les Corts Catalanes
Casa de la Rafaela Caballero. Diagonal 371, 4t 2ª
Una trobada providencial
La celebració de la Missa
Dubtes de sant Josepmaria
Una sortida a Badalona
Mn. Josep Pou de Foxà. Pàdua 65-67
Pascual Galbe. Palau de Justícia. Passeig Lluís Companys 14-16
Casa de la Blanca Montagut. República Argentina 161
Una gana colossal
Granja Viader. Xuclà 4
Bar restaurant l'Àliga Roja. Tallers 64
Restaurant Muntaner. Muntaner 51
Barcelona pas a pas
Imatges de la Mare de Déu pels carrers
Confiança en Déu
Els salconduits
Es van acabant els diners
Dificultats amb els contactes
Estació d'autobusos *Alsina Graells*. Ronda Universitat 4. Actual Hotel Jazz

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

IV. 1937. EL PAS DELS PIRINEUS 49
Una indumentària diferent
De Barcelona a Oliana i Peramola. 19 de novembre
De Peramola a Vilaró. 20 i 21 de novembre
De Vilaró a la rectoria de Pallerols. 21 de novembre
Foscor i dolor. Nit del 21 al 22 de novembre
La Rosa de Rialb. 22 de novembre
La cabana de Sant Rafael. Del 22 al 27 de novembre
Cinc nits de travessia. Del 27 de novembre al 2 de desembre
Dels boscos de Rialb a la Ribalera. Nit del 27 al 28 de novembre
Missa a la Ribalera. Diumenge 28 de novembre
De la Ribalera a Fenollet. Nit del 28 al 29 de novembre
De Fenollet a la borda de Conorbau. Nit del 29 al 30 de novembre
De Conorbau a la Caubella. Nit del 30 de novembre a l'1 de desembre
De la Caubella a Sant Julià de Lòria. Nit de l'1 al 2 de desembre
Nou dies a Andorra. Del 2 al 10 de desembre
França. 10 de desembre
Lourdes i, finalment, Espanya. 11 de desembre
Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra

V. 1939-1940. COMENÇA LA LABOR DE L'OPUS DEI A BARCELONA 71
La represa
Hotel Victòria. Plaça de Catalunya, cantonada Ronda de Sant Pere
Una atenció constant
Hotel Internacional. La Rambla 78-80
Entrevista amb el bisbe. Palau Episcopal. Carrer del Bisbe 5
Parròquia de Santa Maria del Pi. Plaça del Pi 7
Un dia molt aprofitat
Església de Pompeia. Diagonal 450
Hotel Urbis. Passeig de Gràcia 23
Santuari de la Mare de Déu del Carme. Diagonal 424
L'escullera
Un diumenge amb molt de fruit
A la recerca d'una casa

VI. 1940. EL PALAU. PRIMER CENTRE A BARCELONA 81
Balmes 62, principal 2a
Es lloga el 23 de juny de 1940
Un petit pis
La creu de fusta
Una carta des d'Àvila
Benedicció del Palau
Bar Términus. Passeig de Gràcia 54
Les *'Golondrines'*
Altres gestiones
La traducció de *Camino* al català

VII. 1940-1941. TEMPS DE CONTRADICCIONS 89
La contradicció dels bons

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Novena a la Immaculada de 1940
Les crítiques a *Camí*
Una calúmnia inversemblant
L'aprovació diocesana de l'Opus Dei. 19 de març de 1941
La reacció de sant Josepmaria
Una carta molt explicativa
La Missa de mn. Pascual Galindo a can Serra. Rambla de Catalunya 126
L'autoritat civil
Casa de mn. Sebastián Cirac. Un viatge gairebé clandestí. Marc Aureli 10, 5è 1a
El neguit de les famílies. A qui acudir?
Després, tot es redreçaria

VIII. 1941. EXERCICIS ESPIRITUALS A LLEIDA 103
Seminari Diocesà de Lleida. Rambla d'Aragó
Primera tanda d'exercicis
L'ajut d'en Juan Antonio Cremades. Canonge Brugulat 12
Dues tandes més

IX. 1941. ABADIA DE MONTSERRAT 107
Primera relació amb els benedictins de Montserrat
Benedicció abacial de l'abat Escarré
Cartes de l'abat al bisbe de Madrid
Un signe extern d'acollida
L'abat Aureli coneix l'Álvaro del Portillo
Un altre detall significatiu
Per fi es coneixen personalment sant Josepmaria i l'abat Escarré
Setmana Santa de 1943. L'Álvaro del Portillo a Montserrat
Visites de sant Josepmaria a Montserrat
Una especial fraternitat
Facilitant els contactes a Roma
El privilegi dels llibres
Qüestions litúrgiques
Peticions mútues
27 d'abril de 1954. Curació de la diabetis
Sancta Maria, Stella Orientis
Els darrers anys de l'abat Escarré
Centenari de sant Josepmaria

X. 1942-1943. L'ORATORI DEL PALAU 122
Sant Josepmaria celebra Missa al Palau
Miramar
Preparant l'oratori
Hotel Gran Via. Gran Via de les Corts Catalanes 642
Catedral de Barcelona
Resoltes les dificultats. El Santíssim a casa

XI. 1943. UN VIATGE FAMILIAR I D'AMISTAT 129
La família Escrivà de Balaguer
Balaguer. Carrer d'Avall 44
El bisbe d'Urgell

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Parades a Lleida. Una estació de servei i un hotel
Lleida. Església de Sant Llorenç. Plaça de Sant Josep 6
Andorra. Presa de possessió del copríncep

XII. 1943-1946. CONSOLIDACIÓ DE L'APOSTOLAT 136
Una realitat palpable
Casa dels germans Botella. Francesc Macià 6, 4t 2a
Can Menut. Carrer de can Menut s/n. Sant Quirze de Safaja
Un nou centre: La Clínica. Muntaner 448-450, 5è 1a
Sant Josepmaria s'allotja a casa dels germans Botella
Sacerdots col·laboradors
Maig de 1945. Una altra vegada a casa dels germans Botella
El Santíssim a la Clínica
Passejades per diversos llocs
Tren de Sarrià
Gener de 1946. Una estada de poques hores
Maig de 1946. Primera Comunió a la torre Güell. Diagonal 684

XIII. 1946. LA MERCÈ 148
Una ferma devoció
Buscant l'aprovació pontifícia de l'Obra
Un viatge sota la protecció de la Mare de Déu
Una oració confiada
Visita a la Mare de Déu de la Mercè
La travessia en el J.J. Sister
Estada i gestions a Roma
Un viatge per donar gràcies
Montjuïc
Monestir de Sant Cugat del Vallès
Família Termes. Parellades 31-33. Sitges
Pregant a la Mercè
Un retaule per recordar i agrair
A l'oratori de Sant Miquel de Villa Tevere
El baix relleu al cambril de la basílica

XIV. 1948. AFERMANT UNA FAMÍLIA 160
Una carta per començar l'any
La tertúlia, mitjà de formació
Amb uns i altres
Tibidabo
Vallvidrera. Plaça de Pep Ventura
Vallvidrera. Mirador de Sarrià
Lloret de Mar. Hotel Santa Cristina. Platja de Santa Cristina s/n
El 'dolcíssim precepte' del decàleg
Assumpció Creixell, mare d'en Pere Turull. Tavern 21, 2n
Joan Masià i Carme Mas-Bagà, pares d'en Joan Masià. Plató 3, 1r 2a
Pepita Barenys, mare d'en Joan Baptista Torelló. Bruc 69, 1r 1a
Mercè Amat Monset, Sra. Roig. Aribau 171, 3r 1a
Laureà López i M. Teresa Rodó, pares d'en Laureà López Rodó. Diagonal 598
Marcel·lina Arnó, mare d'en Lluís Valls-Taberner. Diagonal 444

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Ot Moles i Maria Villaseñor, pares de l'Ot Moles. Rubinstein 2, ent. esq.
Mn. Ramon Roquer i Vilarrasa. Consell de Cent 377
Mn. Joaquim Masdexexart i Castellà. Provença 187
Entrevista amb el provincial dels Jesuïtes. Roger de Llúria 13
La secularitat entra pels ulls

XV. 1948. MONTEROLS. LA PRIMERA OBRA CORPORATIVA 172
Gestions inicials. La "primera pedra"
S'aconsegueix un terreny
L'Estudi, un centre transitori. Balmes 60, 5è
Maig de 1948. Implicació personal de sant Josepmaria
Una visita a les obres
Albert Puig i Palau. Diagonal 405, 3r
Josep Antoni Bertrand i Mata. Passeig de la Bonanova 13-33, cantonada Mandri
Antoni Sala i Amat. Muntaner 240-242
Narcís de Carreras i Guiteras. Aragó 271
Joan Ventosa i Calvell. Roger de Llúria 119, principal
Santiago Güell i López. Diagonal 684
Félix Millet i Maristany. Muntaner 371-373, 6è
Altres visites
Veritas liberabit vos
Finalitzen les gestions
L'Administració de Monterols. Primer centre de les dones
La inauguració
En el 25è aniversari

XVI. 1948-1954. ESCALES A L'AEROPORT DEL PRAT 183
Aprofitant els moments
Roma-Barcelona-Madrid. 2 d'abril de 1948
Roma-Barcelona-Madrid. 11 de febrer de 1949
Madrid-Barcelona-Roma. 24 d'octubre de 1951
Roma-Barcelona-Madrid. 25 de novembre de 1953
Madrid-Barcelona-Roma. 2 de desembre de 1953
Roma-Barcelona-Madrid. 23 de juny de 1954
Madrid-Barcelona-Roma. 30 de juny de 1954

XVII. 1958. EL CASAMENT D'EN SANTIAGO ESCRIVÀ DE BALAGUER . 189
La petició de mà
Can Nolla. Carrer de can Nolla s/n. Premià de Dalt

XVIII. 1962. SANT JOSEPMARIA VIU A MONTEROLS 191
Una estada de sant Josepmaria
Dues estades a Llar. 16 i 17 de setembre de 1962. Milanesat 37
IESE. Avinguda de Pearson 21
Castelldaura. Carretera de Premià 1. Premià de Dalt
Una parada a Figueres. Restaurant Càmping Pous. Antiga ctra. N-II, Km 8,5

XIX. 1966. FILL ADOPTIU DE BARCELONA 196
Delegació de l'Opus Dei a Catalunya. Moneders 14
Segona estada a Castelldaura. Del 5 al 10 d'octubre de 1966

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'Acord de l'Ajuntament
Consagració de l'altar de l'oratori de Castelldaura Mas
Dàrsena. Sometents 66. Esplugues de Llobregat
Dos elements de decoració a Castelldaura Mas
L'acte institucional. Plaça de Sant Jaume 1
El discurs de sant Josepmaria
En el Llibre d'Honor de l'Ajuntament
Després de l'acte
Una entrevista de premsa
Bell-lloc del Pla. Can Pau Birol 2-6. Girona
Llibreria Empúries. Álvarez de Castro 6. Girona

XX. 1969. TERCERA ESTADA A CASTELLDAURA 209
Del 2 al 5 de maig de 1969
Per enfortir la vida cristiana
Castelldaura Torre
Castelldaura Mas
El jardí

XXI. 1972. DOS MESOS DE CATEQUESI 212
Per recordar la fe de l'Església
La darrera etapa
Brafa. Carrer de l'Artesania 75
Escola d'Hostaleria El Vallès. Via Augusta 200. Sant Cugat del Vallès
Viaró. Alcalde Barnils 2. Sant Cugat del Vallès
Amb sacerdots de totes les diòcesis
Mn. José María Hernández Garnica. Centre Tibidabo. Balmes 429, pral.
Bell-lloc del Pla. Can Pau Birol 2-6. Girona
IESE. Avinguda de Pearson 21
Una benedicció de Pare
Monestir de Pedralbes. Baixada del Monestir 9
Consagració dels altars de la galeria de Castelldaura Mas
Can Vilumara. Camí del Coll del Port s/n. Cabrils
Església de Santa Maria de Montalegre. Montalegre 7 / Valldonzella 13
Te Deum
Recordant amb agraïment

XXII. 1973. PER A ACOMPANYAR DON ÁLVARO 231
Un ensurt
Clínica Sant Josep. Monegal 1
Amb l'administració de Castelldaura
Passejades per Barcelona
El passeig dels plàtans de Castelldaura
Mas Berenguer. Passeig de la Pau s/n. Samalús
Castell de Vilafortuny. Avinguda de Vilafortuny s/n. Cambrils
Restaurant La Fortalesa. Castell d'Hostalric. Hostalric
Torremar. Alzines 9. Sant Vicenç de Montalt
Dr. Eduard Cadafalch Gabriel. Major 19, 3r 2a. Terrassa
Turó. Reina Victòria 8
Altres tertúlies a Castelldaura

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

La continuïtat a l'Opus Dei

XXIII. 1974. DARRERA ESTADA A CATALUNYA 245
Catequesi a Amèrica
Un temps per restablir-se
L'oratori de la zona de convidats de Castelldaura
Uns dies de vida ordinària
Consagració de dos calzes
El retaule de Torreciutat
Taller de Josep Miret. Can Sallarés 1. Sant Andreu de la Barca
El Sant Crist de Torreciutat
Dr. Antoni Doménech Clarós. Muntaner 406, pral 1a
El retorn a Roma

ANNEX 1. CRONOLOGIA DELS VIATGES 254

ANNEX 2. VIATGE, ALLOTJAMENT I LLOC DE LA MISSA 255

ANNEX 3. LLOCS ON VA ESTAR SANT JOSEPMARIA 259

ANNEX 4. MAPES I PLÀNOLS. COORDENADES 265

ANNEX 5. FONTS DOCUMENTALS 271
Biografies de sant Josepmaria
Testimonis publicats
Estudis amb informació de les estades a Catalunya
Documents de l'arxiu de la Prelatura
Diaris de centres
Diari del pas dels Pirineus
Gallofes de sant Josepmaria
Relacions de viatges
Correspondència de sant Josepmaria
Notes de reunions familiars i homilies
Hoja Informativa
Col·lecció de documents impresos
Testimonis
Documents del Centre de Documentació i Estudis Josepmaria Escrivà. Pamplona
Documents de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya
Enregistraments audiovisuals
Persones entrevistades
Arxius històrics consultats

ANNEX 6. ÍNDEX DE NOMS 280-304

A. FOTOS (només els peus de foto) 305
B. L'AUTOR 308
C. CONTRAPORTADA 309

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

INTRODUCCIÓ

Des de la mort de sant Josepmaria, el 26 de juny de 1975, s'han publicat moltes obres sobre la seva persona i sobre l'Opus Dei. Des de semblances biogràfiques a profunds estudis de la seva doctrina i vida.

La intenció d'aquesta obra és contribuir a un coneixement detallat de les 37 estades que sant Josepmaria va fer a Catalunya, de les quals hi ha constància, d'ençà del 1913 en què va viatjar a Lleida per examinar-se de primer de batxillerat, fins al 1974 en què va passar uns dies a Castelldaura (Premià de Dalt).

És un treball dirigit tant a qui té familiaritat amb els escrits i la vida de sant Josepmaria com a aquell lector que, a través d'aquestes pàgines, el trobarà per primera vegada.

Partint dels llocs concrets on va estar sant Josepmaria, descric els esdeveniments humans i sobrenaturals que hi van tenir lloc, dins el context històric. Segueixo el desenvolupament cronològic dels fets, llevat de tres capítols on hi afegeixo altres fets relacionats. Són el capítol IV: 1937. El Pas dels Pirineus; el capítol IX: 1941. Abadia de Montserrat; i el capítol XIII: 1946. La Mercè.

A més, introdueixo cronològicament explicacions relatives a la vida de sant Josepmaria, ja que el llibre és el pas de sant Josepmaria per Catalunya dins el marc concret de la seva vida i de la història de l'Opus Dei.

En el text hi ha 873 referències en notes a peu de pàgina. En els annexos hi ha la cronologia, una relació dels 130 llocs coneguts fins ara on va estar sant Josepmaria, i les coordenades de localització. S'hi inclou també un índex de noms, amb més de 1.200 veus.

Aquesta investigació històrica, començada l'any 2005 i fruit d'un ampli treball de camp, es fonamenta en les fonts documentals següents:

- obres sobre sant Josepmaria ja publicades
- enregistraments audiovisuals
- documents originals
- records escrits per 69 testimonis directes, molts d'ells inèdits
- notícies fruit d'entrevistes a 116 persones
- recerques realitzades en 33 arxius històrics

Probablement algun lector recordarà altres indrets on va estar sant Josepmaria, i es podran afegir en futures edicions del llibre.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Per tal de facilitar la lectura, totes les citacions textuals de sant Josepmaria es destacaran ***amb aquesta tipografia***¸ per diferenciar-les de les citacions de testimonis, que aniran *amb aquesta altra*.

Per unificar el redactat, em refereixo habitualment al Fundador de l'Opus Dei amb l'expresió sant Josepmaria.

No he modificat el text dels testimonis ni d'altres documents, que utilitzen diferents expressions: el Pare, el nostre Pare, Mons. Escrivà, o beat Josepmaria, escrits abans de la canonització. Tampoc no he modificat els noms i el tractament que es dóna en els testimonis als sacerdots i a d'altres persones; és el cas, per exemple, de la mare de sant Josepmaria -Dolores Albás-, la seva germana -Carmen Escrivà-, o el seu germà -Santiago Escrivà- a qui els membres de l'Opus Dei anomenen *'l'Àvia'*, *'Tia Carmen'* i *'Tio Santiago'* respectivament, de la mateixa manera que des d'abans de la guerra civil els fidels de l'Opus Dei es dirigien al fundador dient-li *'el Pare'*. I també s'utilitza l'expressió *'l'Avi'* per referir-se al pare de sant Josepmaria, José Escrivà. Molts dels testimonis fan servir el terme *'l'Obra'*, traducció i abreujament de l'expressió llatina Opus Dei.

La referència dels llocs on va estar sant Josepmaria s'assenyala amb el nom del carrer i número actuals (2015).

La traducció al català dels textos de sant Josepmaria i dels diversos testimonis no publicats fins al moment és meva.

En certa manera, aquest estudi reflecteix la història de l'expansió de l'Opus Dei per terres catalanes. Desitjo que faciliti a altres historiadors i especialistes dades contrastades per desenvolupar posteriors investigacions.

Només em queda agrair l'esforç de tantes persones que amb el seu treball, els seus records i testimonis han contribuït a la lenta i llarga tasca de documentació. També a tots aquells que m'han assessorat i ajudat durant aquests deu anys, i en primer lloc, a Mons. Xavier Echevarría, prelat de l'Opus Dei, que ha seguit el nostre treball no només amb els seu estímul, sinó amb la seva col·laboració.

Josep Masabeu i Tierno
Barcelona, 19 de març del 2015

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

I. 1913-1915. LLEIDA. ELS EXÀMENS DE BATXILLERAT

El Roser. Carrer de Cavallers 15

Abans de parlar de les seves estades a Catalunya, sembla necessari fer esment dels orígens catalans de sant Josepmaria. Per part del seu pare, la família provenia de Balaguer, a la província de Lleida, d'on ve el toponímic afegit al seu cognom. El seu besavi es va traslladar a l'Alt Aragó i allí van romandre les generacions següents: el pare de Josepmaria -José- va viure a Fonz fins que es va traslladar a Barbastre, on va conèixer la seva dona, Dolores Albás[1].

La primera vegada de la qual tenim constància que va trepitjar terres catalanes fou l'any 1913, en acabar el primer curs de Batxillerat[2]. Tenia aleshores només 11 anys i va viatjar a Lleida.

El motiu d'aquest viatge és que, segons la legislació llavors vigent, les escoles no estatals no podien concedir títols oficials. Per obtenir-los, els alumnes s'havien d'examinar al final de cada curs en un institut de l'Estat. Com que sant Josepmaria estudiava en el col·legi dels escolapis de Barbastre, va haver de fer les proves finals a l'Institut de Segon Ensenyament de la ciutat de Lleida. Fins l'any 1912 els estudiants de Barbastre anaven a Osca, però just aquell curs acadèmic van canviar a la ciutat de Lleida.

L'Institut estava situat a l'edifici del Roser, al carrer de Cavallers número 15. Havia estat des de 1752 el convent dels Dominics de Lleida i mantenia la mateixa estructura, amb el seu claustre, com recordaria anys després sant Josepmaria. Actualment està en procés de remodelació per convertir-lo en un parador de turisme.

Aquests exàmens els va fer a Lleida tres anys consecutius -del 1913 al 1915-, els corresponents als tres primers cursos del batxillerat. Eren temps difícils en la vida del jove Josepmaria. En el seu cor pesaven algunes experiències fortes per a un noi que encara no havia arribat a l'adolescència. Entre el 1910 i el 1913 va perdre les tres germanes petites: Rosario, l'11 de juliol de 1910, als 9 mesos; Lolita, el 10 de juliol de 1912, amb 5 anys; i Asunción -a qui nomenaven Chon- el 6 d'octubre de 1913, amb 8 anys. Això el va afectar profundament, fins al punt que un dia digué a la seva mare: ***l'any que ve em toca a mi***. Però la senyora Dolores el tranquilitzà dient-li que l'havia ofert a la Mare de Déu de Torreciutat i que ella es cuidaria de la seva vida[3]. Per altra banda, arribaren patiments econòmics a casa. Però d'això ja se'n parlarà amb més detall més endavant.

---

[1] Els orígens familiars estan abastament explicats al Capítol XI d'aquest llibre.
[2] Expedient d'estudis de batxillerat (1912-1918), reproduït a Vázquez de Prada, Andrés. *El Fundador del Opus Dei-I*. Rialp. Madrid, 1997. pp. 608-609. En endavant, serà citat com AVP-I-II-III, segons el volum de què es tracti.
[3] Toranzo, Esther, Gloria y Lourdes. *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004, pp. 82-85.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Estació de tren. Plaça Berenguer IV, s/n

D'aquests viatges per als exàmens de batxillerat no tenim prou elements per fixar-ne la data, però molt probablement van ser al mes de juny, quan s'han acabat les classes.

Els alumnes que venien de Barbastre es traslladaven a Lleida en ferrocarril. Primer agafarien el tren conegut popularment amb el nom de 'la burreta', que es deia així per la lentitud amb què recorria els pocs quilòmetres que separaven Barbastre de Selgua. Allà feien transbord i connectaven amb la línia Saragossa-Barcelona. Un cop a l'estació de Lleida, els professors els acompanyarien fins al seu allotjament. Podem imaginar que la primera vegada que viatjà per fer els exàmens, quan només tenia 11 anys, se sentiria una mica sol, lluny de casa, fora de les terres aragoneses.

Col·legi de la Mercè. Carrer de Sant Antoni 33

El 1974, en un dels seus viatges pastorals al Brasil, durant una trobada amb fidels de l'Opus Dei, sant Josepmaria va recordar alguns detalls d'aquelles estades a Lleida: ***Ens van hostatjar en un col·legi que tenien els mercedaris, i allà hi havia el pare Ferrer - que després va ser general-, que era parent llunyà de la meva mare, i també de sant Vicenç Ferrer*[4]*.***

Es tracta del Col·legi de la Mercè, que avui dia ja no existeix. Disposava d'una zona d'internat on acostumaven a viure-hi nois que anaven a Lleida a examinar-se, entre els quals es trobaven els dels escolapis de Barbastre, tal com es descriu en el llibre de la història dels mercedaris a Lleida[5].

El pare Ferrer a qui al·ludeix, era Francisco Ferrer Ferrando[6], professor de l'escola i en aquell moment superior del convent dels mercedaris.

Els exàmens de 1913

En el curs acadèmic de 1912-1913 sant Josepmaria tenia 10 anys, i va començar els estudis de batxillerat al col·legi dels Escolapis de Barbastre. El curs anterior, el 23 d'abril de 1912, festa de Sant Jordi, havia fet la primera comunió a l'església del col·legi.

Els alumnes lliures, tal com es deien els que es preparaven en un centre no estatal, s'enfrontaven als exàmens amb un cert desavantatge: no s'havien preparat amb els docents que examinaven. Això, encara que sembli poca cosa, no ho era pas per a aquells nois de 10 i 11 anys.

Aquella mateixa trobada al Brasil l'any 1974, també va recordar aquella angoixa que li quedà gravada a la memòria: ***Anava jo amb molta por. Estava més que nerviós, molt***

---

[4] Diari de Sumaré (Brasil). 04.06.1974. Arxiu General de la Prelatura, en endavant AGP. AGP, sèrie M.2.2, 1056-1.

[5] Millán Rubio, Fray Joaquín. *El Convento de la Merced de Lérida. 780 años de solidaridad.* Provincia Mercedaria de Aragón. Reus, 2005, pp. 365-386.

[6] Francisco Ferrer Ferrando (1870-1933).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

nerviós: em vaig tallar amb el ganivet mentre dinava! I no és que no el sabés fer servir, però això d'examinar-se allà amb uns senyors desconeguts... Gairebé tots portaven barba i bigoti, com porteu ara els xicots joves*[7]*.

Però, malgrat la tensió lògica de les circumstàncies, Josepmaria es va defensar prou bé davant del tribunal. Uns mesos més tard, el setmanari *El Cruzado Aragonés*, i el també setmanari *Juventud*, creat feia poc, fan referència als resultats acadèmics d'alguns alumnes de Barbastre[8]:

S'ha sabut per la Memòria corresponent al curs 1912-1913, rebuda recentment, que en els exàmens d'alumnes lliures, celebrats al darrer juny a l'Institut de Lleida, els joves estudiants del Col·legi de l'Escola Pia d'aquesta ciutat [Barbastre], *José María Escrivá Albás i Miguel Clavero Blecua, van obtenir premi d'honor en l'assignatura de Nocions d'Aritmètica i de Geometria. La nostra cordial enhorabona a tan estudiosos alumnes i a les seves respectives i distingides famílies.*

Molts anys després, sant Josepmaria conservaria un gran afecte pels piadosos i treballadors escolapis que el van ajudar a afrontar aquests moments importants. Les qualificacions donen fe de la bona preparació rebuda:

Llengua llatina: Excel·lent
Geografia General d'Espanya (1r curs): Excel·lent
Nocions d'aritmètica i Geometria: Excel·lent (Premi)
Religió (1r curs): Excel·lent
Cal·ligrafia: Notable

Família Otal-Martí. Carrer de la Democràcia 2

A Lleida és possible que sant Josepmaria visités la família Otal-Martí, grans amics dels seus pares[9].

Francisco Otal[10], baró de Valdeolivos, provenia d'una família assentada a Fonz. El 1900, a punt de concloure la seva carrera de dret a la universitat de Saragossa, per defunció del seu pare, Ramon Otal[11], va haver d'abandonar els estudis per fer-se càrrec a Fonz del govern de la casa i del patrimoni. Allà, a l'arxiu familiar, va iniciar els seus treballs de recerca genealògica, que tanta fama haurien de donar-li.

El 1904 va contraure matrimoni a Barbastre amb Fuensanta Martí[12], i el 1909 va traslladar la seva residència a Lleida, on al llarg de vint anys realitzaria pacients investigacions en els arxius lleidatans i es consagraria com un notable estudiós de temes heràldics i sigil·logràfics.

---

[7] Diari de Sumaré (Brasil). 04.06.1974. AGP, sèrie M.2.2, 1056-1.
[8] *El Cruzado Aragonés*, 14 de març de 1914; *Juventud*, 13 de març de 1914.
[9] Entrevista amb na Concepció Otal Martí (1913-). 30.07.2013. No ha estat confirmada la informació que ofereix en Martín Ibarra Benlloch en l'article *Josemaría Escrivá de Balaguer y el Colegio de las Escuelas Pías de Barbastro (1908-1915)* publicat a *Studia et Documenta 7*, 2013, p. 214, en el sentit que s'hagués allotjat a casa dels Otal-Martí.
[10] Francisco Otal Valonga (1876-1954).
[11] Ramon Otal Ric (1840-1900).
[12] Fuensanta Martí Lamich (1883-1955).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El domicili familiar a Lleida era al carrer de la Democràcia 2, molt a prop de l'Institut i del Col·legi de la Mercè.

Els exàmens de 1914

El 1914 sant Josepmaria, que ja té 12 anys, es trasllada a Lleida i s'examina del segon curs de batxillerat. Ha pogut tastar ja el que és el dolor, perquè han mort les tres germanetes i el negoci del seu pare passa grans dificultats[13].

Era un dels tres més joves de la promoció, amb el mínim d'edat requerit per a cada curs, però treia bones notes.

Al setmanari *Juventud*[14] es descriu l'atmosfera d'aquells dies a Lleida a l'article *Els exàmens*:

Després de vuit mesos de contínua i àrdua tasca es dirigeixen en massa a l'Institut, no com a reu a qui jutjaran, sinó amb cara alegre, amb mirada riallera, amb acudits espurnejants. En síntesi, amb tota l'alegria i humor que regna en aquells joves cors. Aviat canvien de color els seus rostres. La seva alegria desapareix sobtadament, els seus acudits emmudeixen, les seves cames flaquegen, el seu organisme tremola. És que al fons d'un llarg i estret carrer han albirat la seriosa i gran portada del que per a ells és 'el patíbul'.

El carrer llarg, estret -i també costerut- fa referència al carrer de Cavallers, i la gran portada a l'antic edifici del Roser. Abans de fer l'examen, sonava un timbre per avisar els alumnes que recorrien els espais de l'Institut:

Després d'uns quants passeigs pels severs claustres, sona un timbre. En els seus rostres s'accentua encara l'abatiment, se n'apodera la por, el pànic. Realitzen els seus exàmens davant de tres senyors que inspiren més que respecte i admiració, por.

Segons aquesta font, els exàmens dels alumnes de Barbastre no van resultar gaire positius aquell any 1914:

La major part, a més de l'astorament, tenen poca facilitat d'expressió, cosa que accentua i porta els exàmens per camins que els condueixen al desastre, o un mal resultat.

Sant Josepmaria va treure les qualificacions següents:

Llengua llatina: excel·lent
Geografia general d'Espanya: notable
Aritmètica: excel·lent (premi)
Religió (2n curs): excel·lent (gratificada)
Gimnàstica (1r curs): guanyat

[13] Toranzo, Esther, Gloria y Lourdes. *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004, pp. 82-87.
[14] *Juventud*, 12 de juny de 1914.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En tornar, probablement sant Josepmaria passaria aquelles vacances d'estiu a Fonz amb l'àvia Constancia[15] i els seus dos oncles: Josefa[16] i Teodoro[17] -sacerdot-. S'iniciava la seva primera maduresa.

Els Camps Elisis

Els Camps Elisis són un parc urbà de la ciutat de Lleida, inaugurat el 1864, dividit en àrees de jardins d'estil francès i romàntic anglès. Durant cent anys, des de la inauguració fins al 1964, hi havia un estany on actualment hi ha el Palau de Vidre.

El 1973 sant Josepmaria guardava viva la memòria de les passejades pels carrers de Lleida, pel costat del Segre i pels Camps Elisis, quan va anar-hi de nen a examinar-se.

José Luís Alonso Nieto[18], un lleidatà que va marxar al Brasil a començar la labor apostòlica de l'Opus Dei el 1957, recorda que l'any 1974 va mantenir aquesta conversa amb sant Josepmaria al Brasil:

- *Pare, quan jo vivia a Lleida i estudiava el batxillerat, no havia tingut oportunitat de veure el mar. Per a mi, el que més s'hi aproximava, la major extensió d'aigua que coneixia, era l'estany dels Camps Elisis, que tenia unes desenes de metres de longitud. Allà hi havia algunes barques per a remar.*

***- Doncs quan jo era nen tenia la mateixa impressió**, em respongué el Pare*[19].

Els exàmens de 1915

En acabar tercer de batxillerat al col·legi dels Escolapis de Barbastre, Josepmaria ha de viatjar a Lleida una vegada més per fer els exàmens finals. Tenia tretze anys, era pràcticament un adolescent. Seria l'últim viatge per motius acadèmics a la capital del Segrià. Al setembre, tota la família es trasllada a Logronyo.

En el seu cor pesava la situació familiar: a més de la recent pèrdua de les seves germanes, a la casa dels Escrivà l'economia no anava pas sobre rodes. A conseqüència dels incompliments d'un antic soci, el negoci de José Escrivà[20] va caure en la fallida econòmica. Això havia succeït el desembre anterior, en finalitzar l'any 1914. Era molt difícil aconseguir refer-se en una ciutat petita com Barbastre. Després de parlar amb la seva dona, Dolores Albás, va buscar obrir espai professional en altres ciutats.

---

[15] Constancia Corzán Manzana (1825-1912).
[16] Josefa Escrivá Corzán (1856-1926).
[17] Teodoro Escrivá Corzán (1861-1933).
[18] José Luis Alonso Nieto (1932-). Estudià medicina. S'incorporà a l'Opus Dei el 1951, i el 1957 es traslladà al Brasil quan va començar la labor de l'Opus Dei en aquell país. S'especialitzà en neurologia i en el tractament de la lepra. Treballà a l'Hospital del Servei Públic Estatal de Sao Paulo, fins a la seva jubilació.
[19] Records d'en José Luis Alonso Nieto. 21.06.2013. Arxiu històric de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya, en endavant DC. DC, A-02.
[20] José Escrivà Corzán. El pare de sant Josepmaria. *L'Avi*. (1867-1924).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

A principis del 1915, el pare troba un lloc com a dependent a Logronyo, en una botiga de teixits anomenada *La Gran Ciudad de Londres*, propietat d'Antonio Garrigosa[21], i comença a treballar en aquella ciutat. Deixa la família a Barbastre, fins al final del curs, perquè els seus fills puguin acabar els estudis.

Durant aquesta estada Josepmaria ja no passarà la tensió del primer viatge, al 1913. Malgrat tot, recorda Mons. Javier Echevarría que *més d'una vegada ens va explicar a Mons. Álvaro del Portillo i a mi:* ***quan em vaig examinar a Lleida vaig passar por. I ho arreglàvem, en la part humana, prenent uns gelats amb galetes, que ens costaven deu cèntims; i, en la part de pietat, resant. Jo recordo que portava un rosari a la butxaca, que utilitzava tots els dies, com feia quan estava amb els meus pares, i algunes nits vaig adormir-me pregant***[22].

Ara, però, ja tenia tretze anys. Entre els companys, lluny de l'escola i de la vigilància dels pares, no era estrany que alguns comencessin converses inconvenients que sant Josepmaria tractava de tallar. El jove Josepmaria era un noi com els altres, però els últims mesos l'havien ajudat a créixer en la fe i en el tracte personal amb Déu. De les jornades d'exàmens a Lleida va dir el 1974 a Brasil: ***recordo que, a la nit, m'adormia resant el rosari***[23]**.**

Els resultats del curs acadèmic 1914-1915, finalment, van ser:

Llengua llatina: Aprovada
Francès: Notable
Història d'Espanya: Notable
Aritmètica: Excel·lent (Premi)
Gimnàstica (2n curs): Guanyat

Aquells dies tindrien un to de nostàlgia a l'interior del jove Josepmaria: sabia que, en tornar dels exàmens, tota la família faria els preparatius per al trasllat a Logronyo, deixant amistats, família, llocs... En arribar a Barbastre i un cop desfeta la casa del carrer Major, el 7 de juliol els Escrivà van a Fonz a passar l'estiu. Allà Josepmaria va retrobar els amics, passejar i llegir. Sobretot això últim: durant aquelles setmanes va llegir moltes novel·les de Jules Verne, i també El Quixot. Durant les vacances reben la notícia que esperaven: el seu pare té preparat un pis a Logronyo amb l'imprescindible per acollir-los.

En acabar les festes de la nativitat de la Mare de Déu, al setembre, els Escrivà es traslladen definitivament. Diuen adéu al que havia estat l'escenari de tantes experiències viscudes. Van sortir molt aviat, per evitar llargs comiats[24].

---

[21] Antonio Garrigosa Borrell (1857-1927) Nascut a Martorell, arribà a Logronyo el 1870. Obrí la primera botiga de teixits el 1883 i progressivament incrementà el negoci amb altres botigues, fins a convertir-se en model dels serveis comercials de Logronyo.
[22] Echevarría, Javier. *Memoria del beato Josemaria Escrivá*. Rialp. Madrid, 2000, p. 115.
[23] Diari de Sumaré (Brasil). 04.06.1974. AGP, sèrie M.2.2, 1056-1.
[24] Toranzo, Esther, Gloria y Lourdes. *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004, pp. 87-89.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Un descobriment

Josepmaria va continuar els estudis de batxillerat a l'Institut de Logronyo. Pocs anys després, el 1918, Déu encendrà una llum nova en l'ànima del jove. Un dia de cru hivern, després de veure unes petjades en la neu d'un religiós carmelita, intueix que Déu desitja quelcom d'ell, encara que no sap exactament què pot ser.

Pensa que podrà esbrinar-ho més fàcilment si es fa sacerdot, i comença a preparar-se primer a Logronyo i més tard al seminari de Saragossa. Seguint un consell del seu pare, estudiarà també la carrera civil de Dret a la Universitat de Saragossa com a alumne lliure.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

II. 1924. PRIMERA ESTADA A BARCELONA

Convent dels Pares Mínims, barri del Guinardó. Carrer de l'Oblit 22

El 20 de juny de 1924, José Escrivà envià el següent telegrama: *Digues si estàs bé per telègraf. Escriu de seguida. José Escrivà*. Estava dirigit al seu fill Josepmaria, al Convent dels Pares Mínims del carrer Oblit 22, de Barcelona. Va ser expedit a Logronyo aquest mateix dia a les 13.45 h. i va arribar al seu destí a les 18.10 h. Sant Josepmaria va conservar aquest telegrama tota la vida i així tenim constància que aquest dia era a Barcelona[1].

Va ser la seva primera estada a la Ciutat Comtal, on els seus pares havien fet el viatge de noces el 1898[2], i de la qual tenien notícies sovint, ja que el seu pare, José, rebia a casa La Vanguardia[3].

Sant Josepmaria tenia 22 anys i acabava de rebre el sotsdiaconat feia sis dies, el 14 de juny. Vivia a Saragossa, en el seminari de Sant Francesc de Paula[4], amb seu a les dependències de l'edifici de Sant Carles. Havia començat els estudis al seminari de Logronyo per concloure'ls a la Universitat Pontifícia de Saragossa.

El viatge a Barcelona

No sabem els motius del viatge a Barcelona, ni les gestions que hi va fer. Potser, entre altres coses, el viatge podria estar relacionat amb l'estada a Barcelona aquells dies del seu gran amic en Francisco Moreno[5], que passava una mala temporada.

En Francisco Moreno coincidí amb sant Josepmaria durant quatre anys al Seminari de Sant Francesc de Paula. Amb tota seguretat va ser la persona que més tracte i afinitat va tenir amb el fundador de l'Opus Dei.

Ell mateix explica: *No recordo bé si van ser dos o tres els estius en què Josepmaria va passar uns dies -quinze o vint- amb la meva família a Villel, un poble proper a Terol on el meu pare havia exercit de metge. Tots a casa meva l'apreciaven molt. Per a la meva mare era un fill més. Jo també vaig passar alguna temporada amb els seus pares i germans a Logronyo: en Santiago era llavors molt petit, li dèiem 'Guitin' i em divertia jugar amb ell*[6].

---

[1] Telegrama d'en José Escrivá. AGP, sèrie A.1, leg. 1, carp. 5, exp. 2.
[2] Toranzo, Esther, Gloria y Lourdes. *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004, p. 33.
[3] Echevarría, Javier. *Memoria del beato Josemaría Escrivá*. Rialp. Madrid, 2000. p. 90.
[4] L'estudi més complet de l'estada al seminari és el d'en Ramón Herrando Prat de la Riba. *Los años de seminario de Josemaría Escrivá en Zaragoza (1920-1925)*. Instituto Histórico Josemaría Escrivá. Rialp. Madrid, 2002.
[5] Francisco de Paula Moreno Monforte (1900-1981).
[6] Records d'en Francisco Moreno Monforte. AGP, sèrie A.5, leg. 230, carp. 1, exp. 8.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Al setembre de 1922 es va ordenar de prevere a Tarazona, i va continuar residint en el Seminari de Sant Francesc de Paula fins a l'octubre de 1924, on rebé per part dels seminaristes el tracte d'Inspector.

I afegeix: *després, circumstàncies que depara la vida, ens van separar i no el vaig tornar a veure fins que va acabar la guerra espanyola en els anys quaranta. No obstant això l'amistat mai no es va refredar. Va ser just acabada la guerra espanyola quan ens vam tornar a veure i, en els anys quaranta, vaig estar amb ell tres o quatre vegades. El vaig anar a visitar, quan em van avisar que era a Barcelona, en un pis molt petit i senzill del carrer de Balmes on l'Obra estava començant la seva tasca en aquesta ciutat. Més endavant el vaig visitar al Col·legi Major Monterols, la primera obra corporativa de l'Opus Dei a Barcelona*[7].

Efectivament, al Diari del Palau del 12 d'abril de 1943, consta que *a les cinc vinguè un amic a veure'l*[8], i al Diari de Monterols del 17 de setembre de 1962 s'esmenta que *a un quart de nou don Javier avisà el Pare que tenia una visita*[9].

No sabem quants dies va passar a Barcelona sant Josepmaria en aquesta ocasió, i desconeixem també el motiu pel qual es va allotjar al convent dels Pares Mínims del carrer de l'Oblit. Però ens queda palesa la seva preocupació -i la de la seva família- per un amic que passava un moment difícil.

El final dels estudis sacerdotals

Mentrestant, José, el pare de sant Josepmaria, seguia treballant com a dependent en una botiga de teixits de Logronyo. Era un treball dur, hi dedicava moltes hores. Aquell estiu de 1924, segons els testimonis, se'l veia cansat i envellit, semblava més gran del que realment era: el pes de la situació que havia caigut sobre les seves espatlles l'havia esgotat. Sovint, en arribar a casa, després d'una jornada de treball, tenia les cames inflades, i s'havia de treure les sabates i caminar amb sabatilles, i també aixecar les cames per facilitar la circulació.

Aquesta situació feia patir sant Josepmaria. En Francisco Moreno recordava que, quan rebia una carta de Logronyo, sobretot a l'hivern, li disgustava el fet que el seu pare caminés sobre la neu amb aquells peus inflats: ***el pobret, no s'ho mereix!***[10], comentava.

A la fi d'aquest curs 1923-1924, sant Josepmaria va fer els últims exàmens a la Universitat Pontifícia de Saragossa: *Disquisitiones theologicae, Institutiones Canonicae* i *Casus Conscientiae*. Els va acabar el 4 de juny, deu dies abans de rebre el sotsdiaconat a l'església del seminari. Era un nou motiu d'alegria: se sentia més a prop del sacerdoci.

D'un mes abans és la inscripció que va fer amb un clau a la base d'una senzilla imatge de guix de la Mare de Déu del Pilar demanant per allò que no sabia encara què era i que el portava al sacerdoci: ***Domina, ut sit! 24-5-924***, hi va escriure[11].

---

[7] Ibid.
[8] Diari del Palau. 12.04.1943. AGP, sèrie M.2.2, 183-14.
[9] Diari de Monterols. 17.09.1962. AGP, sèrie M.2.2, 173-26.
[10] Records d'en Francisco Moreno Monforte. AGP, sèrie A.5, leg. 230, carp. 1, exp. 8.
[11] Notes d'una reunió familiar el 28.03.1975. AGP, biblioteca, P01, 1995, p. 1044.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Després, un cop finalitzat el curs i havent fet aquesta estada a Barcelona, sant Josepmaria tornà a Logronyo, i es disposà a estudiar les assignatures de la carrera civil de Dret, que anirà cursant durant els anys següents.

Ordenació sacerdotal i fundació de l'Opus Dei

A la casa dels Escrivà de nou arribarà el dolor, amb la mort inesperada del cap de família, el 27 de novembre d'aquell mateix any 1924.

Sant Josepmaria rebè l'ordenació sacerdotal a Saragossa el 28 de març de 1925 i començà a exercir el ministeri a Perdiguera, una parròquia rural, i després a Saragossa.

El 1927 es traslladà a Madrid, amb permís del seu bisbe, per obtenir el doctorat civil en Dret, que només es podia obtenir a la Universitat de Madrid.

Mentre seguia els cursos de doctorat va desenvolupar una incansable tasca sacerdotal en tots els ambients, sobretot dedicant la seva atenció a pobres i desvalguts de les barriades extremes, i especialment als incurables i moribunds dels hospitals.

El 2 d'octubre de 1928, Déu li fa veure clarament la missió que li volia confiar: allò que seria l'Opus Dei, camí de santificació en el treball professional i en el compliment dels deures ordinaris del cristià, obert a persones de tota mena i condició.

Des d'aquest dia treballa amb totes les seves forces a tirar endavant l'Opus Dei i desenvolupa una tasca sacerdotal que aviat beneirà Déu amb fruits abundants. El 14 de febrer de 1930 Déu li va fer comprendre clarament que també les dones podrien formar part de l'Opus Dei. Les persones que es relacionen amb ell o que participen en la labor apostòlica comencen a anomenar-lo senzillament *el Pare*.

Més endavant, el 14 de febrer de 1943, fundà la Societat Sacerdotal de la Santa Creu, inseparablement unida a l'Opus Dei. D'aquesta manera es feia possible l'ordenació sacerdotal d'alguns laics de l'Opus Dei i la seva incardinació al servei dels altres fidels, i més endavant permetria, també, als sacerdots incardinats a les diòcesis, compartir el mateix esperit i missatge, tot cercant vocacionalment la santedat en l'exercici dels deures ministerials, amb dependència exclusiva del seu respectiu Ordinari.

Els fidels de l'Opus Dei són homes i dones que viuen enmig del món i procedeixen de totes les condicions i situacions socials: hi ha joves i ancians, obrers i universitaris, mares i pares de família, treballadores domèstiques, professionals de sectors amb major brillantor social i altres que ocupen llocs de treball menys reconeguts, mares de família, etc. El comú denominador -a més de la fe cristiana- és l'afany per buscar la santedat a través del treball i realitzar un intens apostolat en el propi àmbit, entre els seus iguals.

Per aconseguir aquesta aspiració, que és alhora la missió confiada per Déu, necessiten una formació específica adient. Per això el fundador va posar un esforç constant per tal que els membres de l'Opus Dei, i tots els qui s'acosten als seus apostolats, rebessin una seriosa preparació, que els capacités per conèixer i tractar millor Déu i perquè, amb espontaneïtat i naturalitat, estiguessin en condicions de dur a terme una incisiva tasca evangelitzadora.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

III. 1937. LA MÉS LLARGA ESTADA A BARCELONA

Els primers anys de l'Opus Dei

A partir del 1928, quan veu la missió que Déu li encomana, sant Josepmaria comença a difondre l'ideal de santedat enmig del món entre estudiants universitaris, treballadors, sacerdots... Va posar en marxa una autèntica campanya d'oració i de mortificació, sobretot buscant l'ajuda en els pobres i malalts de Madrid. Demanava a tothom per la seva santedat, perquè veia que aquesta era l'única manera de secundar la Voluntat de Déu.

Sovint convocava els estudiants en un senzill bar, El Sotanillo, on els anava explicant l'Opus Dei. Amb el temps, van arribar les primeres vocacions i el grup va augmentar fins al punt que va haver de buscar un lloc adient, més espaiós, que facilités aquesta tasca de formació. A finals de 1933, va començar l'Acadèmia DYA, una acadèmia d'estudiants on s'impartirien classes de Dret i Arquitectura. En realitat, el significat d'aquelles sigles responia també al lema 'Déu i Audàcia'.

Amb DYA moltes més persones podien participar de les xerrades amb sant Josepmaria. El Pare, com l'anomenen els fidels de l'Opus Dei, anava redactant els documents fundacionals per perfilar i consolidar el nou itinerari de santedat dins de l'Església, amb vistes als milers i milers de persones de tot el món que vindrien en el futur.

Pensava ja en l'expansió de l'Opus Dei per altres ciutats d'Espanya i altres països... Però els projectes es veieren forçosament truncats.

La guerra civil espanyola

A la dècada dels anys trenta, durant la segona República, l'ambient polític era molt tens. La divisió entre radicals de diferents faccions va portar el país a una fractura profunda, que desembocaria en continus enfrontaments. Espanya estava partida en dos i, encara que la majoria de ciutadans no s'identificava amb cap dels extrems, la propaganda abrandava el foc de l'odi.

En aquest clima, l'ambient anticlerical s'havia aguditzat en alguns sectors, que cada vegada tenien més pes. I així van passar els anys amb tensions, en un ambient de fervors polítics i actuacions bàrbares desproporcionades, fins a arribar al 18 juliol de 1936, quan tingué lloc l'alçament militar i l'esclat de la guerra civil.

Per aquestes dates, sant Josepmaria continua a Madrid. Només eren un grapat els membres de l'Opus Dei, tots joves, estudiants la majoria. Amb la serenor de qui està endinsat en Déu, procura transmetre'ls pau, fomentant la comprensió, la concòrdia davant els qui no pensessin com ells. Viure a la capital espanyola per a un mossèn suposava estar exposat a tot tipus de perills: les milícies armades registraven les cases i qualsevol veí podia ser un delator. Moltes vegades el càstig era la mort.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'esclat de la guerra civil espanyola, comportà l'aturada dels plans d'expansió apostòlica de l'Opus Dei -València i París- que sant Josemaria havia previst. Va haver de restar a Madrid amagat, passant de casa en casa, en unes condicions lamentables. Després de moure's d'un lloc a l'altre, va aconseguir amagar-se al sanatori del Dr. Suils, centre per a malalts mentals, amb la complicitat del director. Més endavant, es refugia a la Legació d'Hondures, amb alguns membres de l'Opus Dei, en circumstàncies penoses: poc espai vital, pocs recursos alimentaris... La majoria dels seus seguidors estaven a Madrid, a València o en els diversos fronts; i a d'altres, com en José Ramón Herrero Fontana[1], el més jove dels fidels de l'Opus Dei, la guerra l'havia agafat a l'altra zona d'Espanya.

Ningú no sabia quant de temps havia de durar la guerra. Sant Josepmaria no podia dur a terme la seva missió divina en llibertat i els seus desitjos de complir la Voluntat de Déu es veien totalment frustrats. No obstant això, realitzava una intensa tasca sacerdotal pels carrers de Madrid. Aquesta incertesa el duia a preguntar-se què havia de fer per prosseguir l'expansió apostòlica de l'Opus Dei. Buscava la llibertat imprescindible per poder dedicar-se al seu desenvolupament.

En aquells dies, José María Albareda[2], també de l'Opus Dei, va rebre notícies d'un germà seu que havia passat a l'altra zona d'Espanya per la frontera francesa; i per mitjà de mossèn Pascual Galindo Romeo[3], un sacerdot amic de sant Josepmaria, es van assabentar també que a Barcelona s'organitzaven partides per sortir cap a França. Els pocs fidels de l'Opus Dei que hi havia en aquell moment a Madrid van pensar marxar cap a Barcelona acompanyant sant Josepmaria, i intentar creuar la frontera a través dels Pirineus.

Però els dubtes sobre si abandonar o no Madrid assaltaven sant Josepmaria. Les vacil·lacions, majorment per sobresalt del cor, i la possibilitat de tornar enrere, l'angoixaven quan li venia al cap aquesta difícil decisió. Era palès que li costava molt deixar els d'una zona per atendre els de l'altra: ho veia com si abandonés –no era pas així- una part de la família per reunir-se amb els altres membres dispersos. Va estar meditant llargament sobre aquest punt, i ho va consultar amb els de l'Opus Dei que l'acompanyaven. Estava clar que necessitava arribar com més aviat millor a l'altra banda del país, on podria desenvolupar amb normalitat el seu ministeri sacerdotal. I el mitjà per aconseguir-ho, en aquells moments, era a través dels Pirineus, i a peu: des de Catalunya, passar a Andorra i a França i entrar a Espanya per la frontera bascofrancesa.

Havíem precipitat la marxa a Barcelona, perquè era una manera de cremar les naus - escriu Juan Jiménez Vargas[4], un altre dels fidels de l'Opus Dei que l'acompanyaria- *pensant que per carta ja no hi havia res més a fer, i tot s'havia de gestionar sobre el*

---

[1] José Ramón Herrero Fontana (1917-2013). Conegué sant Josepmaria el 1932 a Madrid, quan estudiava primer de Dret.

[2] José María Albareda Herrera (1902-1966). Catedràtic d'institut a Osca i Madrid, i després catedràtic de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Madrid. En crear-se el 1939 el Consejo Superior de Investigaciones Científicas, en fou nomenat secretari general, càrrec que ocupà fins a la seva mort. El 1959 rebé l'ordenació sacerdotal. El 1960 fou el primer rector de la Universitat de Navarra, fins a la seva mort.

[3] Pascual Galindo Romeo (1892-1990). Sacerdot, humanista i docent, especialitzat en l'estudi de la història d'Aragó. Va ser vicerector de la Universitat de Saragossa.

[4] Juan Jiménez Vargas (1913-1997). En aquells dies de 1937 tenia vint-i-quatre anys i havia acabat els estudis de medicina. Conegué sant Josepmaria el 1932, i el 1933 s'incorporà a l'Opus Dei. Catedràtic de medicina a Barcelona des de 1942, el 1954 començà la facultat de medicina de la Universitat de Navarra.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

terreny. Un cop a Barcelona vam comprendre que no era tan fàcil establir contacte amb els qui es dedicaven a passar gent. Ens van presentar diverses persones que podien aconseguir alguna cosa, però no hi havia manera de concretar, en part per la seva desconfiança natural, perquè de qualsevol descuit podia sorgir una denúncia, i més que res perquè era un mal moment. Havien caçat recentment una expedició, i la premsa va donar la notícia d'una manera alarmant. Se sabia, a més, que aquest fet havia motivat un reforç de vigilància a la frontera i zones d'accés[5].

A causa d'aquestes dificultats, l'estada de sant Josepmaria a Barcelona es va perllongar més del que en principi es presumia. Comptaven amb estar-hi menys d'una setmana, i van haver de passar-n'hi sis. Va ser la més llarga estada de sant Josepmaria a Barcelona: una espera forçosa de 41 dies, del 10 d'octubre al 19 de novembre de 1937.

Tot referint-se a aquells dies, el 1968 recordava: ***A Barcelona vaig continuar fent el bé que podia***[6].

Estació de França

El 8 d'octubre de 1937 a les 12 del matí, entre grans incerteses, Josepmaria Escrivà, acompanyat de Manolo Sainz de los Terreros[7] i José María Albareda -que ja formava part de l'Opus Dei- i de Tomás Alvira[8] -que no ho era en aquell moment-, va sortir de Madrid amb cotxe per la carretera de València. A les 8 del vespre, després de passar diversos controls, van arribar a la ciutat del Túria. En Juan Jiménez Vargas s'havia avançat dos dies i els esperava allà per sortir cap a Barcelona. L'endemà, 9 d'octubre, al final de la tarda, els cinc agafaven el ferrocarril que els duia a la Ciutat Comtal. En Pedro Casciaro[9] i en Paco Botella[10] els van acomiadar a l'estació i romangueren a València, amb la tristor de no saber si tornarien a veure el Pare. Si sortia bé l'expedició, tindrien l'oportunitat d'unir-se a ells, però tot quedava en l'aire. Sant Josepmaria, des del tren, amb discreció amb la mà mig amagada sobre el pit, on portava la capseta metàl·lica amb unes quantes Formes Consagrades, feu el signe de la creu.

---

[5] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

[6] Notes d'una reunió familiar el 25.12.1968. AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 596.

[7] Manuel Sainz de los Terreros Villacampa (1908-1995). Amb vint-i-nou anys, era enginyer de camins. Va conèixer sant Josepmaria el juny de 1933. L'agost de 1936 sant Josepmaria es refugià a la seva casa del carrer Sagasta, de Madrid, domicili que va haver d'abandonar a causa d'un registre a càrrec de les milícies populars. De resultes d'aquest control militar, Sainz de los Terreros va ser detingut i quedà lliure uns mesos després.

[8] Tomás Alvira Alvira (1906-1992). Tenia trenta-un anys. Era llicenciat en ciències i professor d'institut. Al setembre de 1937 conegué sant Josepmaria, gràcies a en José María Albareda, que l'hi va presentar. S'incorporà a l'Opus Dei l'any 1947 i va ser un dels tres primers Supernumeraris de l'Obra. Es dedicà professionalment al món de l'educació. Actualment està obert el seu procés de canonització juntament amb el de la seva esposa Paquita Domínguez Susín (1912-1994).

[9] Pedro Casciaro Ramírez (1915-1995). Era estudiant d'arquitectura a Madrid. El gener de 1935 li presentaren sant Josepmaria, i poc després demanà l'admisió a l'Obra. En començar la guerra era a Alacant, i es trobà de nou amb sant Josepmaria l'octubre de 1937 a València. S'ordenà sacerdot el 1946 i el 1949 començà el treball apostòlic de l'Obra a Mèxic.

[10] Francisco Botella Raduán (1915-1987). Coneixia sant Josepmaria des del començament del curs 1935-1936, a la Residència de Ferraz 50, a Madrid, mentre estudiava matemàtiques i arquitectura. Catedràtic a la Universitat de Barcelona i de Madrid. Ordenat sacerdot el 1946. Fou Consiliari de l'Opus Dei a Espanya.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Començava un llarg viatge no precisament de plaer: els viatgers no van aconseguir agafar el son en tota la nit. El tren anava ple de gom a gom, amb cotxes bruts i atrotinats, amb persones que dormien ajagudes pels passadissos, la major part milicians que venien dels fronts amb permís. Se sentien freqüents blasfèmies i renecs.

Sant Josepmaria va passar la nit desgreujant el Senyor –demanant-li perdó pels insults i grolleries que sentia dir- i, davant la possibilitat d'un sacrilegi a causa d'un registre, va decidir, ja de matinada, consumir les Sagrades Formes que portava en una cigarrera de plata embolicada en una bosseta rectangular amb els colors de la bandera d'Hondures, que va utilitzar durant tota la guerra per a aquest fi. Van anar passant-se un a un la cigarrera a la plataforma de la part posterior del vagó, que estava a l'aire lliure, i van anar combregant, entrant al lavabo[11].

El diumenge 10 d'octubre de 1937, a dos quarts de dotze del matí, el comboi va fer la seva entrada a la Ciutat Comtal a l'estació de França. De seguida va escriure unes ratlles per a Isidoro Zorzano[12], un dels primers seguidors de sant Josepmaria, que s'havia quedat a Madrid com a responsable, i que va morir el 1943 amb fama de santedat, per informar als de Madrid sobre la seva arribada.

Cèntric Hotel. La Rambla 126

Excepte en José María Albareda, sant Josepmaria i la resta del grup es van allotjar al Cèntric Hotel, situat a la Rambla 126, al mateix edifici on hi havia la seu de Ràdio Associació de Catalunya. Llavors era la Rambla dels Estudis 8.

Per l'hora del matí en què van arribar, segurament no va celebrar Missa aquest dia, ja que en aquell temps només es podia oficiar l'Eucaristia fins al migdia.

Tot i haver passat la nit al tren en condicions difícils, sense dormir, van dedicar la tarda de diumenge a passejar per la ciutat, per tal de fer cames, com a preparació per a una possible sortida de Barcelona d'un dia per l'altre.

Casa de la Concha Suelves. República Argentina 60

En José María Albareda va anar a viure a l'avinguda República Argentina 60. En aquella casa, Concha Suelves Montagut, vídua de Montagut[13], havia acollit diverses persones entre les quals es trobaven dues senyores vídues, consogres entre si: la Pilar Herrera[14], mare d'en José María Albareda, i la consogra d'aquesta, la Dolores López-Pelegrín[15] -marquesa d'Embid-, amb els seus cinc néts: la Pilar[16], la Dolores[17], la María Luisa[18], en

[11] Diari del pas dels Pirineus. AGP, sèrie A.2, leg. 8, carp. 6, exp. 1 (manuscrit) i 2 (a màquina).
[12] Isidoro Zorzano Ledesma (1902-1943). Estudià el batxillerat a Logronyo, en el mateix curs que sant Josepmaria, i després estudià enginyeria industrial a Madrid. Fou, des de 1930, un dels primers membres de l'Opus Dei. Morí amb fama de santedat el 1943, després d'una llarga i dolorosa malaltia, i està iniciada la seva causa de canonització.
[13] Concha Suelves Montagut (1860-1938), vídua de l'Agustí Montagut Pardo (?-1917).
[14] Pilar Herrera Ginés (1872-1958), vídua d'en Teodoro Albareda Manguez (1869-1936).
[15] Dolores López-Pelegrín de La Muela (1880??-1948), vídua d'en Luís Díaz Sorolla (??-1926)
[16] Pilar Albareda Díaz (1925-).
[17] Dolores Albareda Díaz (1927-).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Luis[19] i en Manuel[20]. A més, hi havia altres estadants, un d'ells es deia Pulido i era guàrdia d'assalt[21].

Era una torre que disposava d'un jardí que donava a la part de darrere, al qual també s'accedia pel carrer Bolívar 19. Actualment aquella casa no existeix. Després de la guerra es va construir un nou edifici, i el jardí va desaparèixer per la construcció d'altres habitatges.

Carmen[22], una de les filles de Concha havia posat un rètol a la porta de la casa, com si es tractés d'un habitatge confiscat per la FAI, la Federació Anarquista Ibèrica. A l'empara d'aquesta protecció vivien relativament tranquils. S'hi havia allotjat mossèn Pascual Galindo Romeo, aquell sacerdot amic de sant Josepmaria que havia enviat a Madrid la informació per passar a França.

Recorda la Blanca Puig Montagut[23], néta de la Concha Suelves:

Un dia d'octubre de 1937 es presentà a casa en José María Albareda, que acabava d'arribar a Barcelona amb uns amics per intentar passar-se a l'altra banda d'Espanya pels Pirineus. Va viure a casa de l'àvia fins que van emprendre la travessia. Els altres del seu grup venien a casa de tant en tant[24].

L'endemà d'arribar a Barcelona, el dilluns 11 d'octubre, sant Josepmaria va celebrar l'Eucaristia per a tots els estadants a la casa de la República Argentina 60. Va ser la seva primera Missa a Barcelona. Recorda la Pilar Albareda Díaz, la més gran de les nétes de les dues consogres:

Abans de la Missa ens vàrem confessar les àvies i les tres noies (els nois no havien fet encara la primera comunió). Va ser l'única vegada en tota la guerra que ens vàrem poder confessar i assistir a Missa.

La Missa se celebrà a l'habitació que ocupàvem en el pis inferior de la casa, amb sortida directa al jardí, que tenia quatre llits i una calaixera. El Pare celebrà sobre la calaixera, amb una copa de cristall blau, i utilitzant una llibreta on hi tenia escrits els textos.

A mitja Missa entrà al jardí en Pulido, el guàrdia d'assalt. Tots ens espantàrem. Automàticament l'àvia Pilar Herrera, la mare de José María Albareda, es va estirar al llit i l'oncle José María al seu costat va fer veure que era el metge. En veure tanta gent, Pulido passà de llarg, i continuà la Missa sense cap altre entrebanc.

Acabada la Missa, vaig ajudar sant Josepmaria a esmicolar i enterrar al jardí la copa de cristall blau que havia utilitzat com a calze perquè volia evitar que aquell objecte que havia contingut la Sang de Crist, tingués més endavant una utilització profana[25].

---

[18] María Luisa Albareda Díaz (1928-2001).
[19] Luis Albareda Díaz (1931-1989).
[20] Manuel Albareda Díaz (1934-2010).
[21] Records de la Pilar i la Dolores Albareda Díaz. 05.02.2015. DC, A-01.
[22] Carmen Montagut Suelves (1893-1980).
[23] Blanca Puig Montagut (1932-).
[24] Records de la Blanca Puig Montagut. 21.09.2013. DC, A-10.
[25] Records de la Pilar i la Dolores Albareda Díaz. 05.02.2015. DC, A-01.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sant Josepmaria visitava amb freqüència la mare d'en José María Albareda i les altres persones que vivien allà. Explica en Pedro Casciaro -que va arribar a Barcelona des de València uns dies més tard- que els néts *li inspiraven gran tendresa al Pare, que va comentar alguna vegada:* ***Em fan molta llàstima, mostren la crueltat de les revolucions, els seus pares han hagut de fugir sense poder emportar-se'ls; els petits, atesos per les seves àvies, dues ancianes malaltes i atemorides pels assassinats dels seus parents més propers, no poden evitar que aquests nens visquin al carrer i passin fam****. Nosaltres poc podíem fer per ells. El nostre esmorzar consistia en un 'aguachirle', que ni arribava a ser malta, amb dues o tres galetes endimoniadament salades, que preníem en un bar. El Pare guardava les seves per donar-les a aquests nens i, quan podia, els donava també part del seu escanyolit dinar. Com que no podia donar-los una altra cosa, tractava de suplir amb afecte les moltes mancances que patien aquestes criatures.* ***Entretén-los una estona, juga-hi****, solia dir-me. També buscava amb això que jo em distragués perquè s'havia adonat que aquells nens em feien molta gràcia.*

Una vegada, per divertir-los, els vaig dir que dibuixaria alguna cosa. Els vaig preguntar què volien: un gos, un automòbil, un retrat? Em van demanar unànimement que els pintés un plat amb un bon parell d'ous ferrats. Així ho vaig fer, és més, vaig afegir de la meva collita, en el dibuix, unes apetitoses salsitxes. Els nens donaven salts d'alegria i es llepaven els llavis contemplant tot allò. Llavors va entrar el Pare i en veu baixa, perquè ells no ho sentissin, em va dir: ***Però no veus, fill meu, que és una crueltat mental dibuixar això a aquests nens famolencs?***[26]

El 1968, parlant breument d'aquells moments, sant Josepmaria recordava: ***A casa de la mare d'en José María Albareda també hi vivia la seva consogra, la marquesa d'Embid, i uns néts seus. Quan hi anàvem, preguntàvem als nens: què voleu que us pinti? I responien: un got de llet. Vosaltres no sabeu què és passar gana!...***[27]

El contacte: En Mateu *el lleter*. Bar Bonavista. Ronda de Sant Antoni 84

Pilar Herrera, la mare d'en José María Albareda, els va donar les dades necessàries per trobar els intermediaris per al pas de la frontera. Aquell mateix dia, dilluns 11 d'octubre 1937, seguint les indicacions rebudes, van anar a trobar un establiment a la ronda de Sant Antoni, número 84. Es tractava del Bar Bonavista. *Pel seu aspecte -taulell de marbre i taules de marbre amb potes de ferro- en dèiem la lleteria, encara que més aviat era un bar on fins i tot servien menjars i begudes,* recorda en Juan Jiménez Vargas[28]-. Actualment els baixos de l'edifici estan desocupats. El lloc és cèntric, està molt a prop de la Plaça Universitat.

Allà van preguntar pel Mateu, a seques, que va resultar ser el mateix que era al mostrador. Més tard van saber que aquell home es deia Mateu Molleví Roca[29], encara que d'entrada el van batejar amb el sobrenom de 'Mateu *el lleter*'. Era una persona de mitjana edat, que inspirava confiança. En aquell moment tenia 48 anys. Vivia amb la seva dona i els seus fills al primer pis, porta segona, del mateix edifici, a sobre del bar.

---

[26] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 100-101.
[27] Notes d'una reunió familiar el 25.12.1968. AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 596.
[28] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[29] Mateu Molleví i Roca (1889-1955), casat amb la Concepció Ribera i Bach (1896-1984).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

La família del Mateu Molleví Roca era de cal Mateu, una explotació agropecuària que tenia vaques lleteres en el petit poble de Peramola, prop de la frontera amb Andorra. El seu germà, en Josep Molleví Roca[30], l'hereu de cal Mateu, que llavors tenia 57 anys, portava a més la lleteria Mateu al carrer Tamarit 189, molt a prop del bar Bonavista. El seu fill Mateu Molleví Serra baixava a Barcelona cada setmana des de Peramola pels negocis de la llet, i podia establir fàcilment contacte entre els fugitius i l'organització de Peramola que es dedicava a l'evasió de gent.

Els llocs de contacte habituals amb els qui volien passar la frontera eren el bar Bonavista de la ronda, o la lleteria Mateu del carrer Tamarit. A Mateu Molleví Roca li resultava molt fàcil anar a la lleteria del carrer Tamarit, a uns dos-cents metres de casa, per entrevistar-se amb els fugitius, ja que era un lloc més discret que el bar[31].

Van quedar per veure's l'endemà. El dimarts 12, en Mateu els va explicar llavors que l'enllaç era un subjecte anomenat Vilaró; el trobarien l'endemà, dimecres, a la cantonada del bar Flora de la Gran Via.

Bar Flora. Gran Via de les Corts Catalanes

El dimecres 13, a l'hora convinguda, en Juan Jiménez Vargas s'hi va presentar amb un diari partit per la meitat, com a contrasenya. Però aquell individu mai no va aparèixer. És possible que hagués trobat ja altres clients. Segons en Mateu, el preu que Vilaró cobrava per persona era de 2.000 pessetes. No es coneix el número de la Gran Via on es trobava aquest local.

Quan en Juan va tornar al Cèntric Hotel amb la cara llarga, aspecte cansat i el diari partit per la meitat sota el braç, feia tres hores que s'esperaven. Va explicar la història del seu fracàs. Però el que no sabia és que només es tractava d'una aparent adversitat, ja que molt probablement, aquesta expedició de fugitius va ser una de les fallides en aquells dies, interceptades pels milicians. Així doncs, de moment la sortida de Barcelona es posposava.

Des de la Ciutat Comtal, sant Josepmaria seguia mantenint correspondència amb els membres de l'Opus Dei i altres persones que sovintejaven la seva atenció pastoral. Ja a Madrid havia aconseguit organitzar una correspondència regular amb els qui es trobaven dispersats per diversos refugis madrilenys i, fins i tot, amb aquells que havien quedat retinguts a València. Cartes escrites de tal manera que escapessin la censura, amb un codi que es va fer ràpidament familiar[32]. A continuació en detallem alguns mots en clau, que feien servir:

Don Manuel, o simplement *Manuel*, era Déu, el Senyor.
Doña María, la Mare de Déu, naturalment.
El fundador era *l'Avi*, figura tendra però obstinada en un gran i prometedor *negoci de família*, l'Opus Dei. Signava les cartes com *Mariano*. Era el seu quart nom de pila, i el

[30] Josep Molleví i Roca (1880-1943).
[31] Una breu síntesi d'aquests dies a Barcelona es troba a Jordi Piferrer. *El pas dels Pirineus*. Pagès editors. Lleida, 2012. pp. 27-35.
[32] AGP, biblioteca, P03, 1981, pp. 38-39.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

fundador el va utilitzar tota la seva vida, com a manifestació de devoció filial a la Mare de Déu, en les cartes que dirigia als membres de l'Opus Dei.
Els *néts* o *petits*, eren els membres de l'Opus Dei, amb noms canviats, de vegades en femení, etc.
Lola és la mare del fundador, *l'Àvia*, Dolores.
La *casa de José Ramón* es refereix a l'altra zona d'Espanya, on l'havia agafat la guerra a José Ramón Herrero Fontana, el més jove dels membres de lOpus Dei.

Algunes cartes eren escrites pel mateix *Avi*, altres, pels *néts*, altres, a mitges.

En una d'aquestes cartes escriu a Isidoro Zorzano per exposar un nou pla: organitzar una segona expedició amb tots els membres de l'Opus Dei que estaven refugiats a Madrid. Havien d'ajuntar-se a València amb en Pedro Casciaro i arribar a Barcelona. Aquest mateix dia 13 va enviar a València un telegrama, tot convidant en Pedro a passar per Barcelona per exposar-li al detall el seu pensament i perquè conegués personalment en Mateu i altres intermediaris.

Casa de la Rafaela Caballero. Diagonal, 371, 4t 2a

Com que no anaven amb gaires diners, el dijous 14 van deixar l'hotel i es van traslladar a la casa de la senyora Rafaela Caballero, vídua de Cornet[33], a l'avinguda Diagonal 371, 4t 2a, cantonada amb el carrer de Pau Claris. Actualment hi ha un nou edifici en el seu lloc.

Rafaela Caballero Alcausa, que vivia amb la seva mare Margarita Alcausa, vídua de Caballero[34], recorda així aquells moments:

En el mes d'octubre o novembre de 1937, cap a les cinc de la tarda, es va presentar Mons Escrivà de Balaguer, vestit correctament. Estava molt prim, no tant per l'escassetat de menjar, com pel seu patiment. Portava el cabell curt, i tenia un aspecte de quaranta o cinquanta anys. Em va dir directament que jo havia tingut amagades, a casa, diverses persones amigues seves, i que venia a veure si tenia lloc. Em va dir que era sacerdot i que tenia el seu cap posat a preu.

La meva primera reacció va ser de por, per si era un parany per fer-me confessar que havia tingut gent amagada, de manera que vaig dir que no tenia lloc. Llavors va arribar la meva mare i va preguntar:
- Què passa?
Doncs aquest senyor que diu que és sacerdot -li vaig contestar jo- i que hem estatjat aquí diverses persones.
- És Vostè sacerdot? - Li va preguntar la meva mare.
*- **Sí, i tant** - va dir Monsenyor.*
Ella va dir: - Pot quedar-se.

Mons. Escrivà de Balaguer venia sol. Li vam donar una bonica habitació que donava a la Diagonal, i aquella tarda ja no va sortir de casa, fins al matí següent. Monsenyor no dinava mai a casa. Sortia al matí i tornava a la tarda, al voltant de les 6 o 6.30.

[33] Rafaela Caballero Alcausa (1892-1983), vídua de l'Antonio Cornet Pomares (1879-1934).
[34] Margarita Alcausa Lobillo (1863-1957), vídua d'en Ramón Caballero Coris (1863-1901).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

De vegades, la meva mare, d'amagat meu, li donava una tasseta de cafè; no m'ho deia a mi, perquè sabia la feina que em costava trobar els aliments. Quan me'n vaig assabentar i vaig preguntar a la meva mare perquè ho feia, de sobte m'ho va negar, encara que després va confessar que ho havia fet alguna vegada. Per comprar menjar, en aquells temps de fam, vaig haver de vendre la ràdio i les joies[35].

La senyora Rafaela Caballero, dona experimentada en el tracte amb transeünts i coneixedora de la condició sacerdotal de sant Josepmaria, els va facilitar estar al resguard de denunciants.

Mons. Escrivà no pagava allotjament. Als qui no podien pagar no els demanàvem res, i els qui podien ens ho donaven espontàniament, sense que els ho demanéssim[36].

Aquesta senyora -recorda en Juan Jiménez Vargas- *intervenia de manera decisiva en les gestions per connectar amb la gent que ens havia de conduir a passar la frontera, i per això la seva gestió era molt d'agrair. Crec que va quedar amb la satisfacció que efectivament li agraíem, com llavors es mereixien actituds d'aquest tipus que, en definitiva, per al qui les feia tenien evidentment un risc personal*[37].

El diumenge 17 d'octubre, en Pedro Casciaro es va presentar a Barcelona, on romandria vint-i-quatre hores. Pel telegrama, havia entès que el cridaven per unir-se a l'expedició i travessar els Pirineus. Desertà de la caserna on estava destinat, ja que va interpretar que no tornaria a València. No va ser així i, en arribar, el van considerar desertor. El van arrestar diversos dies, però el càstig, tenint en compte la gravetat del delicte, va resultar benigne.

El Pare i en Juan Jiménez Vargas m'estaven esperant a l'estació. Va ser un dia ple d'emocions. Només arribar, vaig assistir a la Missa que el Pare va celebrar a la casa on havien trobat allotjament. Al costat del dormitori que ocupava el Pare hi havia una saleta petita; allà, sobre una calaixera es va preparar el necessari per a la santa Missa.

Vaig estar tot el dia amb el Pare, unes vegades tot sol, altres acompanyat d'en Juan Jiménez Vargas. M'havia cridat a Barcelona perquè finalment havien aconseguit establir contacte amb alguna persona d'aquelles que organitzaven expedicions per passar la frontera. No vaig saber el seu nom, només vaig saber que es feia dir 'el lleter', i que facilitava el pas pels Pirineus. Jo hi havia de quedar connectat d'alguna manera; tornar a València i, després, mirar d'organitzar un altre grup en què poguéssim sortir diversos membres de l'Obra[38].

Aquella mateixa nit, després de sopar en una taverna del port, de la qual desconeixem les dades, sant Josepmaria i Juan acompanyaren en Pedro fins l'estació. Mentre sopaven, els va sorprendre un bombardeig aeri, amb la consegüent apagada de llum. *Enmig del soroll de la sirena d'alarma,* -afegeix el mateix Pedro- *el Pare feia broma, animant la conversa amb en Juan i amb mi, en aquella foscor tot just mitigada per una espelma, que encara donava més ambient a la taverna* [39].

---

[35] Records de la Rafaela Caballero Alcausa. AGP, sèrie A.5, leg. 201, carp. 2, exp. 2.
[36] Ibid.
[37] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[38] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[39] Ibid.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Una trobada providencial

Un d'aquells primers dies d'estada a Barcelona, en Tomás Alvira es va trobar al carrer per casualitat amb en Francisco Gayé Monzón[40], un amic de Saragossa.

En Juan Jiménez Vargas recorda que *en Gayé li va parlar d'un seu cosí, en José María Alvira Clavería*[41]*, a qui en Tomàs no pensava visitar. En Gayé li va donar l'adreça, insistint que anés a veure'l. En Tomás es resistia a fer la visita, però l'altre es va voler assegurar, repetint-li que se'n alegraria molt de veure'l. De no haver insistit amb aquesta insistència, en Tomás no s'hauria decidit a passar per casa del seu cosí, perquè no ho veia necessari. Com després comprovarem, va ser una trobada providencial*[42].

Uns dies després, per estalviar diners, en Tomàs Alvira va anar a viure a casa del seu cosí, en José María Alvira Clavería, però estava en continu contacte amb el grup. A casa de la senyora Rafaela es van quedar sant Josepmaria, en Juan Jiménez Vargas i en Manolo Sainz de los Terreros.

La celebració de la Missa

Habitualment, sant Josepmaria celebrava la Missa a l'habitació que ocupava a casa de la senyora Rafaela, usant com a altar la tauleta de nit[43]; només en algunes ocasions -com aquella que recorda en Pedro Casciaro-, ho va fer en un altre lloc de la casa. Algunes vegades celebrava a casa de la família Albareda, amb l'assistència d'altres persones. Després, guardava el Santíssim, per donar la comunió als qui no havien pogut acudir a la missa, portant-lo dins d'una capsa de cigarretes, a la butxaca de l'americana.

A la tarda -recorda en Tomás Alvira- *anava a fer-me donar pel Pare una Forma Consagrada que posava en una capseta de plata, que conservo, amb un purificador. Al matí en aixecar-me feia una estona d'oració, deia el Confiteor i combregava. Em produïa una intensa emoció, i també una gran alegria el fet de veure la confiança que el Pare tenia en mi, malgrat el poc temps que feia que el coneixia.*

Hi va haver un moment en què també van començar a escassejar les formes per poder consagrar. Jo coneixia una germana d'en Lorenzo Vilas, un amic meu, religiosa de la Caritat de Santa Anna, que es deia Victoria Vilas. En haver de sortir del convent, es va posar a servir a casa d'una família coneguda. Quan la vaig veure em va dir que tenia un procediment per proporcionar-me formes per consagrar. Ens vàrem citar en una estació de metro i m'en va portar un paquet que vaig lliurar immediatament al Pare. Ell celebrava la Santa Missa cada dia[44].

---

[40] Francisco Gayé Monzón (1915-1978). Era caixer de l'oficina principal del Banc Hispano Americà a Barcelona, al carrer Fontanella 6. DC, C-26.

[41] José María Alvira Clavería (??-??), fill de Julio Alvira Maza (??-??), un germà de la seva mare. Informació d'en Rafael Alvira Domínguez. (1942-). Catedràtic de Filosofia. DC, C-24.

[42] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

[43] AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 589.

[44] Memòries d'en Tomás Alvira. Escrites el 1988. Inèdites. Fragments a DC, C-24. Citat a Antonio Vázquez. *Tomás Alvira*. Palabra. Madrid, 1997. p. 94.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Aquestes celebracions clandestines, en grup, no estaven exemptes de perill. La senyora Rafaela -potser per indicació de sant Josepmaria- solia quedar-se llavors vigilant el passadís, per si trucaven a la porta.

Sant Josepmaria havia fet transcriure en uns fulls de paper quadriculat la part fixa de la Missa, els textos de les misses votives de la Mare de Déu, dels àngels custodis i la quotidiana de difunts, a més de tres prefacis i altres oracions. Aquest quadern li va servir com a missal a Barcelona i, més tard, en els boscos de Rialb[45]. Com a patena utilitzava un petit plat de vidre, i com a calze un got de vidre.

En Pedro Casciaro anys després conservava el record d'aquella Missa a casa de la senyora Rafaela. *No va usar ornaments -no n'hi havia, és clar-, però l'amorosa cura de les rúbriques, la pronunciació pausada dels textos llatins i la unció amb què el Pare va celebrar aquella Missa, em van abstreure de tota la resta i em vaig sentir transportat al nostre estimat oratori del carrer de Ferraz on, abans de separar-nos la guerra, havia assistit per última vegada a una de les seves misses*[46].

Dubtes de sant Josepmaria

Anar pel carrer en grups de quatre o cinc era perillós, ja que cridava l'atenció. Però sant Josepmaria es va preocupar que, amb certa freqüència, es reunissin tots en forma de tertúlia familiar en algun dels llocs en què estaven allotjats. Això constituïa un evident perill. D'altra banda, però, aconseguia donar ànims i evitar que algun decaigués en la seva vida espiritual o es deixés envair per la depressió. De fet sant Josepmaria era l'ànima i el nervi del grup. Però quant a allò que es referia a l'organització material, de manera expressa els va anunciar que l'únic que li pertocava era obeir.

Un dels primers dies d'estada a Barcelona -explica en Paco Botella, que també formaria part de l'expedició- *el Pare ens va comunicar que, als efectes de la sortida de la zona roja, es posava com un nen en mans d'en Juan i que estava decidit a seguir les seves indicacions. En efecte, era freqüent veure que en Juan i el Pare parlaven sovint tot sols*[47].

La docilitat d'en Pedro, que davant un possible requeriment per al bé de l'Opus Dei s'havia jugat el tot pel tot, no va deixar d'impressionar sant Josepmaria, que es va quedar rumiant les seves velles preocupacions. No pel que fa a la sort dels altres membres, que sabia en mans de Déu, sinó pels riscos a què s'exposaven. El cas és que el Senyor va permetre que tingués un altre cop dubtes i que la seva ànima patís, una vegada més, amb el pensament que estava deixant covardament abandonats a Madrid els qui més el necessitaven.

Era el 15 d'octubre. Es trobava a casa de la senyora Rafaela amb en Juan quan li va manifestar, amb decisió contundent, que se'n tornava a Madrid, però que els altres havien de seguir el pla previst. *Va ser sens dubte el pitjor moment que he passat en la*

[45] AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 594.
[46] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[47] Records d'en Francisco Botella. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 200.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

meva vida -confessa en Juan-*, i al cap dels anys ho recordo com si no hagués passat el temps*[48]. Sant Josepmaria va marxar. Què havia de dir als altres quan tornessin a casa?

Mitja hora més tard sant Josemaria havia tornat. Evidentment, havia vist clarament que el seu deure era continuar l'empresa, tot i els obstacles i perills. *Va ser impressionant* -continua Juan- *la humilitat amb què em va demanar perdó per la mala estona que m'havia fet passar. Llavors no els vaig explicar als altres res del que va succeir*[49].

Una sortida a Badalona

Igual que a Madrid, hi havia a Barcelona una xarxa clandestina d'eclesiàstics que es jugaven la vida administrant els sagraments als fidels. Però no sempre era fàcil establir-hi contacte.

Mentre esperaven notícies d'en Mateu *el lleter*, com dies abans a la capital espanyola, sant Josepmaria aprofitava el temps per ajudar sacerdotalment a qui li era possible. *Va atendre a Barcelona moltes persones de les quals, per no comprometre-les, no ens en solia parlar*[50], recorda en Pedro Casciaro.

Un d'aquests casos l'explica en Tomás Alvira. El dia que es va trobar al carrer amb en Francisco Gayé Monzón, *em va dir que la seva mare* [Pilar Monzón Barberán, vídua de Gayé[51], mestra nacional a Badalona] *estava molt preocupada perquè des del començament de la guerra no havia pogut confessar-se per no trobar cap sacerdot. Li vaig explicar això al Pare i immediatament em va dir que estava disposat a anar ell a confessar-la. Així li ho vaig comunicar al fill, i una tarda vam sortir alguns amb ell cap a Badalona en un autobús.*

En arribar a la platja, després d'haver deixat l'autobús, vam veure que no hi havia ningú i amb gran alegria ens acostàrem fins a l'aigua. En girar la vista, vaig poder veure el Pare amb la vista cap al mar i dient, en veu alta: Salve, Regina, Mater. *Tots seguirem el rés de la Salve*[52].

Era el divendres 15 d'octubre de 1937. Amb bastant probabilitat el lloc de què parlem devia ser al final de la Rambla, passeig marítim de Badalona, passada la via del tren hi ha la platja, en la seva confluència amb el carrer de Prim. Pujant per Prim des del mar, el primer carrer a mà dreta, és el carrer de Santa Maria. L'autobús -i el tramvia- tenien el final de trajecte a la carretera N-II, on comença el carrer de Sant Bru, al costat del carrer de Prim. D'aquí a la platja cal recórrer una part recta del carrer de Prim. Està a uns 300 metres.

A mi em va produir una gran impressió veure aquella presència de la Mare de Déu en el Pare. Per a tots nosaltres, les aigües del mar havien estat un motiu d'alegria,

---

[48] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[49] Ibid.
[50] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2, exp. 4.
[51] Pilar Monzón Barberán (1881-1942). Una mestre singular, que estimulà la cultura al seu municipi de Villanueva de Gállego. Per aquest motiu li van dedicar un carrer. Conegué al pare d'en Tomàs Alvira, que també era mestre a Villanueva. DC, C-26.
[52] Records d'en Tomás Alvira. Escrits el 1976. AGP, sèrie A.5, leg. 192, carp. 4, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

d'admiració del paisatge. Per al Pare havia estat una mica més: l'aigua l'havia recordat la Mare de Déu, i la saludava amb la Salve.

D'allí vam anar a casa de la senyora Pilar Monzón perquè el Pare confessés aquesta senyora, a qui es veia després feliç. Em va dir que li havia dit el Pare coses per la seva vida espiritual que mai no li havien dit[53].

Vivia al carrer Santa Maria 28, 1r (en temps de la guerra es deia carrer Capità Sancho).

El retorn a Barcelona va ser accidentat. Fosc ja, quan érem a l'autobús, un bombardeig de l'aviació 'nacional' va fer que ens obliguessin a baixar del cotxe i estirar-nos a terra, en un camp tocant la carretera[54].

Mn. Josep Pou de Foxà. Pàdua 65-67

Sant Josepmaria tenia el costum de confessar-se cada setmana. Com que l'estada a Barcelona s'allargava, va localitzar en Josep Pou de Foxà[55], sacerdot, catedràtic de Dret Romà a Saragossa, fidel amic i conseller seu. En Juan Jiménez Vargas recordarà anys més tard:

De com sentia el Pare la responsabilitat d'estar assequible a qui volgués confessar-se, ho comprovarem en els terrorífics dies de Madrid, a València, durant la desesperant estada a Barcelona, i després al bosc. Més, ell personalment buscava la gràcia del sagrament i es resistia a deixar passar una setmana sense confessar-se. Per això, quan es va veure que el problema de l'evasió no es resolia d'un dia per l'altre, es va proposar localitzar un sacerdot vell amic seu, en Josep Pou de Foxá, per assegurar-se la confessió durant el temps que ens quedés d'estar a Barcelona.

Extremant les precaucions -perquè descobrir un sacerdot era una cosa que posava una mica els pèls de punta- se les va arreglar per preguntar per ell. Va aconseguir saber on vivia -em sembla que al carrer Pàdua- i el va anar a veure. Com que l'espera a Barcelona va durar tant, hi va anar diverses vegades, i un dia [Pou de Foxà] *el va convidar a dinar a casa seva*[56].

Efectivament, la família de Pou de Foxà tenia el domicili en una torre al carrer Pàdua 65-67, que va ser enderrocada el 1972, quan es va construir la Ronda General Mitre.

En Josep Pou de Foxà i la seva neboda Dolores Pou de Sáenz[57] van tenir molt de tracte amb sant Josepmaria, els seus germans Carmen[58] i Santiago[59] i la seva mare, Dolores[60], tant a partir de 1920 a Saragossa -on Dolores Pou havia fet estades per cuidar el seu oncle quan ho necessitava-, com en viatges a Madrid, quan sant Josepmaria ja hi vivia.

---

[53] Ibid.
[54] Ibid.
[55] Josep Pou de Foxà (1876-1947).
[56] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 200, carp. 1, exp. 3.
[57] Dolores Pou de Sáenz (1907-2004).
[58] Carmen Escrivà de Balaguer, *Tía Carmen*. (1899-1957).
[59] Santiago Escrivà de Balaguer, *Tío Santiago*. (1919-1994).
[60] Dolores Albás Blanc, *L'Àvia*. (1877-1941).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

La meva mare -diu la Maria Rosa Visa Pou[61], filla de la Dolores Pou i Sáenz- *coneixia les difícils relacions dels Escrivà amb el seu parent canonge D. Carlos Albás*[62] [63].

I afegeix la Maria Rosa: *Pel que he sentit explicar moltes vegades a la meva mare, el tracte dels Pou de Foxà amb els Escrivà ve d'antic. La meva besàvia Dolors de Foxà de Vidal, vídua de Pou, va estiuejar amb els seus fills i la seva néta (la meva mare Dolors Pou de Sáenz) durant uns anys fins a 1915 en una casa llogada al poble de Biescas. La meva mare recordava que alguns estius anaven a passar uns dies allà els Escrivà: el matrimoni José i Dolores amb els seus fills Carmen i Josepmaria, i potser alguna de les altres filles que van morir petites*[64].

Sant Josepmaria oferí a en Josep Pou de Foxà la possibilitat d'unir-se al grup de fugitius que volien evadir-se a Andorra. *Aneu-hi vosaltres, que sou joves, i si Déu disposa de mi, que disposi*, li va respondre[65].

En canvi, sí que van travessar els Pirineus en una expedició posterior dos nebots d'en Josep Pou de Foxà: en Francesc i en Joaquím Pou Obiol[66].

Les trobades amb Pou de Foxà van ser el bàlsam que necessitava, com escriu a Isidoro: ***Barcelona - 20-oct.-1937 (...) Digues a Lola que enraono força estones amb Pou: estan bé. (...) Mariano***[67]. Com ja hem explicat, Lola és la mare de sant Josepmaria. Mariano és el nom amb el qual ell signava.

Pascual Galbe. Palau de Justícia. Passeig Lluís Companys 14-16

Poc després d'arribar a Barcelona, es van assabentar per la premsa d'aquells dies del nomenament de Pascual Galbe Loshuertos[68], magistrat de l'Audiència Territorial de Barcelona, com a magistrat del Tribunal d'Espionatge de la República a proposta de la Generalitat de Catalunya.

Pascual havia estat company d'en Tomàs Alvira a l'Institut de Saragossa durant tot el batxillerat. També sant Josepmaria el recordava, perquè havien estudiat junts a la Facultat de Dret. L'última vegada que s'havien vist havia estat a Madrid temps enrere. Des dels anys universitaris tenia fama notòria d'ateu.

Aquest home m'havia tingut molt d'afecte, comentava sant Josepmaria el 1968***. Un cop anava jo, a Madrid, per la Glorieta de San Bernardo, quan vaig veure que una persona baixava del tramvia en marxa per fer-me una abraçada. Era aquest antic company de facultat.***
- Si vols alguna cosa, Josepmaria..., em va dir.

---

[61] Maria Rosa Visa Pou (1952-). Neboda-néta d'en Josep Pou de Foxà.
[62] Carlos Albás Blanc (1869-1950).
[63] Records de la Maria Rosa Visa Pou, 22.10.2013. DC, A-16.
[64] Ibid.
[65] Ibid.
[66] Francesc Pou i Obiol (1919-?), Joaquim Pou i Obiol (1920-1973).
[67] Carta a l'Isidoro Zorzano, des de Barcelona. AGP, sèrie A.3.4, carta-371020-1.
[68] Pascual Galbe Loshuertos (1907-1940). Estudià amb sant Josepmaria la carrera de dret a la Universitat de Saragossa. Es llicencià el 28 de setembre de 1928, amb unes notes excel·lents. El 1931 es casà a Saragossa amb la Maria Pilar Mompeón García.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

- Jo et vull a tu -li vaig contestar-, no necessito res. Només desitjo que siguis un home bo i just [69]**.**

Però les circumstàncies havien canviat molt; com reaccionaria ara? En Tomàs, d'acord amb sant Josepmaria, es va presentar a l'Audiència el 15 d'octubre al matí.

No sabia com respondria -escriu en Tomàs Alvira-*, però confiava en la nostra entranyable amistat durant el Batxillerat. Quan li van dir que estava a l'antesala, va sortir immediatament. Els dos estàvem emocionats. Li vaig dir que el Pare era a Barcelona. Vaig esperar la seva reacció. Una sèrie de preguntes interessant-se per ell, van ser la seva resposta. Li vaig dir que el Pare el volia veure. Aquí, no! Aquí, no! -Va exclamar alarmat-. Millor que vingui a dinar a casa meva*[70].

Concertada la visita per telèfon, sant Josepmaria acompanyat per Juan Jiménez Vargas, es va presentar a casa del magistrat. *Encara que teníem els diners molt escassos va voler portar unes joguines pels dos fills de Galve*[71], escriu Tomàs.

Encara que no ho hem pogut constatar documentalment, sembla que Pascual vivía en el mateix edifici del Palau de Justícia, on hi havia uns habitatges[72]. Probablement el dinar va ser el dilluns 18 d'octubre. Així ho recordava sant Josepmaria l'any 1968:

Quan em va veure, es va emocionar molt. Em va dir: Quina alegria veure't, Josepmaria! No saps com he patit, perquè vaig creure que t'havien mort... T'ajudaré a sortir.
-No, li vaig respondre, perquè et comprometeria, a més, vaig amb un grup de persones.
Em va oferir un lloc per exercir la professió d'advocat a Barcelona, però no vaig acceptar. Li vaig contestar: no l'he exercit abans, perque m'interessava només ser sacerdot, i ho he de fer aquí, on em dispararíeu pel sol fet de ser capellà?[73]

El dinar va ser molt cordial. En acabar, quan ja s'havien retirat la seva dona i els fills, la conversa es va fer íntima. Sant Josepmaria, amb respecte i delicadesa, el va intentar ajudar espiritualment. *Van parlar de fe* -escriu Tomàs recordant el que després li va explicar sant Josepmaria-, *i davant unes afirmacions de Pascual en què manifestava els seus dubtes religiosos, el Pare li va fer veure els seus errors. Recordo que li va dir:* ***La lectura d'un parell de llibres et fan dir aquestes coses; una gran quantitat d'homes d'intel·ligències extraordinàries han escrit molts llibres sobre aquestes qüestions. Quan n'hagis llegit uns quants, podràs parlar amb coneixement de causa****. Després li va dir coses que el van emocionar, perquè el Pare m'explicava que el va veure plorar*[74].

---

[69] Notes d'una reunió familiar el 25.12.1968. AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 596.
[70] Records d'en Tomás Alvira. Escrits el 1976. AGP, sèrie A.5, leg. 193, carp. 1, exp. 1.
[71] Ibid.
[72] Al mateix edifici del Palau de Justícia de Barcelona hi havia una sèrie de pisos destinats a habitatge per al president de l'Audiència i altres alts funcionaris. S'entrava pel carrer de Buenaventura Muñoz 1-3. Els pisos els gestionava la Mutualitat Judicial. Ara aquests habitatges no existeixen, i en el seu lloc hi ha despatxos i altres dependències de treball. El president de l'Audiència hi va viure fins als anys 1980 aproximadament. Aquests pisos no estaven adjudicats a un càrrec, sinó que els ocupaven els alts funcionaris segons les necessitats. El 1937 el president era Josep Andreu i Abelló, que seguia vivint al seu domicili de Barcelona. Per això no seria d'estranyar que Pascual Galbe ocupés un d'aquests pisos.
[73] Notes d'una reunió familiar el 25.12.1968. AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 597.
[74] Records d'en Tomás Alvira. Escrits el 1976. AGP, sèrie A.5, leg. 193, carp. 1, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Uns dies més endavant sant Josepmaria va anar a veure el magistrat al seu despatx, sense que ningú no l'acompanyés, per comunicar-li que sortirien ben aviat. Probablement va ser el dimecres 17 de novembre. En el curs d'aquesta segona entrevista, veient Pascual Galbe que continuava amb la determinació d'intentar el pas de la frontera, va obrir una porta que donava a la sala d'Audiències en la qual se celebrava el procés contra algú que, temps enrere, havia estat capturat mentre intentava fugir. Sant Josepmaria ho recordava el 1969

- Em va fer presenciar llavors com en jutjaven un que s'havia volgut escapar: el van condemnar a mort. Llavors em va dir: veus? Tenen ordre de disparar. Si t'agafen, digues que ets germà meu; així podré fer alguna cosa per tu. I afegia, amb molt d'agraïment vers aquesta persona: ***- No era creient, però Déu li haurà tingut en compte l'afecte que va tenir amb mi***[75].
Don Álvaro del Portillo testificà que sant Josepmaria sempre va resar per aquest home tan noble, que va intentar salvar-li la vida. Va oferir molts sufragis per la seva ànima quan, més tard, va saber que havia mort[76]. El 13 de gener de 1940, exiliat a França, amb 33 anys, es va llançar a un tren en marxa a Chouzy-sur-Cisse, prop de Tours[77].

Casa de la Blanca Montagut. República Argentina 161

El 25 d'octubre, en Juan Jiménez Vargas es va presentar a València, de part de sant Josepmaria, amb l'encàrrec que en Pedro Casciaro i el Paco Botella s'unissin a l'expedició. Com que encara faltaven sis dies perquè en Pedro sortís del calabós, van decidir de comú acord que en Juan viatgés fins a Daimiel, a la Manxa, per veure si era possible fer alguna cosa a favor d'en Miguel Fisac[78], un estudiant d'arquitectura que des del principi de la guerra romania amagat a les golfes de casa seva. Van pensar que aquest hagués estat el desig de sant Josepmaria.

Mentre en Juan Jiménez Vargas viatjava per recollir en Miguel Fisac, en Paco Botella va falsificar els permisos necessaris per marxar a Barcelona, tot utilitzant uns papers segellats que li havia facilitat en Pedro.

Cap a dos quarts de dues del diumenge 31 d'octubre, els quatre viatgers van agafar el ferrocarril a l'estació de València, amb destinació a Barcelona. Justament aquells dies s'havia desbordat el riu Ebre, i el tren només arribava a Amposta. A causa de les dificultats per sobrepassar la zona inundada, el viatge es va haver d'interrompre i s'allargà un dia més. La tarda del dilluns 1 de novembre van reprendre el tren, que els portà fins a Barcelona ja de nit, sense que en cap moment els demanessin la documentació de viatge. Com que era molt tard per anar pels carrers de la ciutat –que solien estar enfosquits per prevenir el perill d'un atac aeri-, van optar per dormir a l'estació de França, on els havia deixat el comboi.

---

[75] Notes d'una reunió familiar el 10.11.1969. AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 598.
[76] Esmentat a AVP-II, p. 175, nota 122.
[77] Certificat de la Direcció General de Seguretat. Jefatura Superior de Policia de Barcelona. 28.02.1948. Aquest i altres documents es troben al Centro Documental de la Memòria Històrica, carrer Gibraltar 2, Salamanca. Expedient d'en Pascual Galbe Loshuertos.
[78] Miguel Fisac Serna (1913-1997). Nasqué a Daimiel (Ciudad Real). Era estudiant d'arquitectura. Va conèixer sant Josepmaria a la Residència DYA, del carrer Ferraz, durant el curs 1935-1936. Va formar part de l'Opus Dei uns anys, fins que ho va deixar.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'endemà, després de fer una estona de pregària personal, es van dirigir a la casa de la senyora Rafaela, on s'allotjava sant Josepmaria. Van arribar a les vuit del matí, mentre celebrava la missa. A l'hora de la comunió, sant Josepmaria va fraccionar les Sagrades Formes i van poder combregar. Després d'uns minuts d'acció de gràcies a Déu sagramentat, van esmorzar unes avellanes. Els nouvinguts explicaven les aventures d'aquells últims dies, en què tan palpablement havien notat l'ajuda dels seus àngels custodis, posats en moviment -no en tenien cap dubte- per la incessant oració de sant Josepmaria[79].

Els qui acabaven d'arribar van trobar lloc en un pis de l'avinguda República Argentina 161, just davant del Pont de Vallcarca. Era el domicili de la Blanca Montagut Suelves[80], filla petita de la Concha Suelves, casada amb en Manuel Puig Ametller[81], i dels seus fills en Juan[82] i la Blanca[83]. Familiarment, a la Blanca Montagut li deien Blanquita.

La filla de la Blanquita, la Blanca Puig Montagut, recorda que *el meu germà Juan i jo ens passàvem el dia a casa de la meva àvia la Concha Suelves, a República Argentina 60, i estàvem amb els nebots d'en José María Albareda. El nostre comportament havia de ser bastant entremaliat, perquè els grans es referien a nosaltres anomenant-nos 'los piratitas'. Durant moltes temporades vàrem tenir gent refugiada a casa. Davant de l'edifici, al costat del Pont de Vallcarca, hi havia instal·lada una barricada*[84].

No era prudent que els quatre que venien de València visquessin a la mateixa casa on s'allotjaven sant Josepmaria i els altres, perquè podia resultar cridaner. Cal no oblidar que la majoria d'ells eren nois joves, en plena edat militar. Hi va haver només un petit canvi: l'endemà, en Manolo Sainz de los Terreros va anar a viure al pis de l'avinguda República Argentina, mentre que en Miguel Fisac ocupava el lloc que quedava lliure al pis de la Diagonal.

Una gana colossal

La fam va ser una de les dures proves. Feien un sol àpat al dia i, a més, molt escàs. Recorda en Juan Jiménez Vargas que sant Josepmaria estava extremadament prim i *no tenia preparació física per a les marxes que s'acostaven, malgrat el relatiu entrenament que feia pel carrer, creuant Barcelona des de la zona del port fins als barris més alts de la ciutat. A més, a la mancança d'entrenament calia afegir-hi la desnutrició. Per la falta de menjar, que es feia sentir seriosament, s'havia continuat aprimant fins a un límit que no podríem haver imaginat al principi. Al que realment era l'escassetat, se superposava la seva mortificació habitual. Sabia privar-se de coses amb la major dissimulació perquè altres en tinguessin a més*[85].

També en Pedro Casciaro anota en el seu testimoni aquestes mateixes impressions: *passem molta gana a Barcelona. No disposàvem de cartilles de racionament, i no era*

[79] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 95-98.
[80] Blanca Montagut Suelves. *Blanquita* (1906-1955).
[81] Manuel Puig Ametller (1895-1966).
[82] Juan Puig Montagut (1927-1997).
[83] Blanca Puig Montagut (1932-).
[84] Records de la Blanca Puig Montagut. 21.09.2013. DC, A-10.
[85] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

prudent tractar d'obtenir-les per aconseguir queviures. Tampoc teníem diners per comprar al mercat negre. Una idea de la fam que regnava a Barcelona per aquell temps ho reflecteix el fet que al pis de la República Argentina hi havia un gos de la família, tan famèlic que, en un descuit nostre, es va menjar el cuir del meu cinturó -només va deixar la sivella metàl·lica- uns mitjons que el Paco va deixar, després de rentar-los, perquè s'assequessin al bany, i l'única pastilla de sabó de que disposàvem: un dia sencer va estar el gos escopint escuma[86].

Els records de la Blanca Puig Montagut afegeixen alguns detalls més: *al pis teníem una gossa de color gris, de raça pastor alemany, anomenada Lady. Recordo que en una ocasió es va menjar una pastilla de sabó, i va estar tot un dia escopint escuma*[87].

En aquests dies, en Manolo Sainz de los Terreros fa apunts en el seu diari sobre algunes passejades sense precisar i també fa referència al fet que sant Josepmaria no volia menjar[88]:

Mariano esgotat i fluix. (Dijous, 22)
Mariano no menja. Colitis encara alguna cosa. (Dilluns, 25)
No vol Mariano sopar ni esmorzar. (Dimarts, 26)
Amb Mariano vaig menjar (em vaig obstinar). (Dimecres, 27)
Deixo a Mariano menjars (impossible). Tomàs a casa de la seva família (millor). Cansats (molt llarg). (Dijous, 28)
Mariano fluix (mal de queixal). Camina massa sense menjar. (Divendres, 29)
Neuràlgies Mariano. (Dissabte, 30)
No hi ha menjar (gent de València, Astúries, etc. Restaurants tancats molts). (Diumenge, 31)

Granja Viader. Xuclà 4

En Juan Jiménez Vargas recorda que *un dia el Pare i jo entràrem en una granja molt barata que havíem localitzat en un carrer lateral de les Rambles, a esmorzar quelcom semblant a una xocolata. Ens ho van servir bullint que no es podia passar. Alhora li van servir una altra xocolata a un tipus que acabava d'entrar, i se la va beure d'un glop, va pagar i va sortir corrent. El Pare, rient, va fer algun comentari -no sé el que va dir- que va fer molta gràcia al cambrer. Nosaltres -que havíem adquirit com un instint olfactori per detectar la vigilància i el terror en qualsevol lloc- pensàrem que aquell home també era un fugitiu que s'havia espantat en veure a la botiga gent que no esperava*[89].

Es tracta de la Granja Viader, lloc molt popular a Barcelona, i el que van prendre devia ser un *Cacaolat*, producte inventat en aquest establiment.

[86] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 99.
[87] Records de la Blanca Puig Montagut. 21.09.2013. DC, A-10.
[88] Apunts d'en Manolo Sainz de los Terreros. Escrits el 1937. AGP, sèrie A.2, leg. 8, carp. 5, exp. 10.
[89] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Bar restaurant l'Àliga Roja. Tallers 64

A la casa de la senyora Rafaela no se servia el dinar. Cadascú havia de menjar pel seu compte en algun bar de la ciutat, i es buscaven sempre els llocs més econòmics.

Després de voltar per Barcelona, cercant restaurants o cases de menjar amb preus a l'abast de la seva butxaca, sant Josepmaria i els seus acompanyants van trobar dos establiments adients per menjar tranquils. Un d'ells era un petit bar, del qual no sabem la localització.

L'Ignasi Forcada[90], que va estar amb sant Josepmaria l'any 1973, recorda que *ens deia el Pare que dinaven, quan podien fer-ho, en un bar del port de Barcelona*[91].

L'altre era un petit local situat al carrer Tallers 64, amb el rètol 'Bar restaurant l'Àliga Roja'. En aquest restaurant les taules tenien estovalles i els coberts estaven nets, i els preus, gairebé iguals als de l'altre. *Però el menjar era tan escàs* -relata en Pedro Casciaro- *que teníem més gana en acabar que en començar; en l'altre el menjar era una mica més abundant, però la higiene i el to humà eren molt deficients i fins i tot grollers. Els més joves preferíem el segon i el Pare, per compassió cap a nosaltres, ens hi acompanyava de gust, però vam notar que preferia el primer; el seu bon humor sabia treure partit d'aquestes circumstàncies i preferències per fer-nos la vida agradable*[92].

Tots eren conscients que convenia estar forts -en la mesura del possible-, en previsió de les caminades que els esperaven al pas dels Pirineus. I tots, també, tenien la preocupació que el Pare no pogués resistir les dures jornades que es preveien. Per això, quan el Manolo Sainz de los Terreros va anunciar que en un restaurant de la Rambla -no coneixem el lloc- servirien iogurt en dia i hora determinats, en Juan Jiménez Vargas, *com a metge i dietista, va considerar que valia la pena gastar una mica de diners i no desaprofitar aquest sa i nutritiu aliment. Allà ens vam dirigir tots o gairebé tots,* recorda el Pedro Casciaro. *Quan estàvem delectant-nos amb aquest menjar tan insòlit per a nosaltres, va aparèixer la policia revisant els documents personals, taula per taula, del restaurant. Els salconduits i permisos d'alguns de nosaltres ja no estaven presentables. Per a mi i per a altres va ser un moment de pànic; el Pare, en canvi, va romandre impassible i va continuar la conversa com si res. Una vegada més els nostres àngels custodis -devoció que el nostre Fundador sempre va inculcar en totes les ànimes que dirigia- ens van treure del mal pas: la nostra taula va ser l'única en la qual no es van aturar els policies*[93].

Restaurant Muntaner. Muntaner 51

Potser per evitar les conseqüències terribles d'anar sempre al mateix lloc –recordava en Paco Botella anys després- *i també perquè al Pare li costava molt menjar en un ambient poc net i sense detalls, algun dia el Pare comunicava que ell anava a dinar a un*

---

[90] Ignasi Forcada Salvadó (1937-). Advocat. Va formar part del consell de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya. Els anys 1972-73-74 acompanyà sant Josepmaria en les estades a Castelldaura (Premià de Dalt).
[91] Records de l'Ignasi Forcada. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 324, carp. 1, exp. 1.
[92] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. p. 103.
[93] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

restaurant menys vulgar, on pel mateix preu donaven la meitat del que es menjava al de Tallers, però amb millor presentació. L'acompanyàvem, lògicament. Crec que es deia 'Muntaner'[94].

Efectivament, després d'indagar el terreny amb aquestes dades, hem donat amb el que es coneixia com el restaurant Muntaner, que ja no existeix des de fa uns quants anys. En el mateix local hi ha actualment el restaurant *Volta al món*.

Barcelona pas a pas

Passaven la major part del dia al carrer, que era el lloc més segur. Per fer l'efecte de tenir a Barcelona una ocupació regular, sortien dels seus allotjaments a l'hora normal en què la gent va a la feina.

En diverses ocasions els va sorprendre la sirena de l'alarma dels bombardeigs. *La majoria de la gent anava als refugis o es ficava on podia* -explica en Juan Jiménez Vargas-, *i les escasses persones que semblaven no fer-ne cas, caminaven de pressa. El perill real no estava en les problemàtiques bombes. El temible era que demanessin la documentació. Passejar pel carrer durant l'alarma es considerava com una mena de protesta feixista, i de fet, la majoria de la gent tenia el convenciment que el bombardeig de la població civil era poc probable, i els objectius militars, inclòs el port, quedaven lluny*[95].

Com que s'havia de passar molt de temps al mig del carrer, convenia tenir cura de l'aspecte exterior. Sant Josepmaria, escriu en Juan Jiménez Vargas, *indubtablement no tenia aire de proletari, però això no tenia tanta importància, ja que la documentació que duia era d'empleat d'una Legació* [la d'Hondures]. *L'important era que no tenia aspecte clerical. Per això, quan observàvem al Pare en llocs on poguessin demanar la documentació, ens quedàvem bastant tranquils.* Així va succeir un d'aquells dies: *a mitja tarda, estàvem asseguts en un cafè de la zona del port. Va aparèixer la policia demanant la documentació, i van veure la documentació dels cinc, sense cap comentari*[96].

Tenim constància d'alguns llocs concrets on es van dirigir en les passejades[97]. A continuació en recollim uns quants:

El dilluns 11 d'octubre, van visitar el Port i el Tibidabo.

L'endemà, dimarts 12 d'octubre, van estar a la zona de l'Exposició Internacional, a Montjuïc, al costat de la plaça d'Espanya.

El dijous 21 d'octubre, van passejar pel Parc de la Ciutadella.

El diumenge 24 d'octubre, volten unes tres hores i mitja al matí per Montjuïc (Miramar). Per pujar, van agafar el funicular.

---

[94] Records d'en Francisco Botella. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 200.
[95] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[96] Ibid.
[97] Diari del pas dels Pirineus. AGP, sèrie A.2, leg. 8, carp. 6, exp. 1 (manuscrit) i 2 (a màquina).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Aquest mateix dia, que era la festa de l'Arcàngel Sant Rafael, un dels patrons de l'Opus Dei[98], van fer -molt excepcionalment- l'últim menjar digne d'aquest nom. Els va costar 15 pessetes per persona. Com que era el sant de la senyora Rafaela, *li vàrem portar unes flors que el Pare havia fet comprar, dient que, tot i que no teníem diners, allò era una despesa imprescindible*[99], recorda en Juan Jiménez Vargas.

Passejàvem per la plaça d'Urquinaona[100], refereix en Tomàs en altra ocasió, sense concretar el dia.

Els últims dies d'octubre va fer mal temps: baixes temperatures i pluges abundants. Pensant en els freds i nevades de muntanya que els esperaven, van comprar sis impermeables, una mica de roba d'hivern, diversos parells d'espardenyes i unes botes per a sant Josepmaria. També van comprar alguna cosa per la farmaciola de viatge.

El diumenge 31 d'octubre, després d'estar amb Mateu *el lleter*, van a passejar fins al Palau de Pedralbes. En els diaris i documents que ens han arribat, els protagonsites qualifiquen el parc de *colossal* i el palau d'*edifici regular*.

No hi ha constància de les destinacions d'altres passejades, llevat del dimecres 10 de novembre, en què van anar a l'Exposició tot caminant.

Imatges de la Mare de Déu pels carrers

Per mantenir la presència de Déu quan es trobava al carrer, sant Josepmaria havia ensenyat als seus fills i a d'altres persones que sovintejaven la seva atenció pastoral a 'saludar' interiorment –amb el cor i la ment- les imatges de la Mare de Déu que surten al pas per la ciutat.

Al Madrid de la guerra va descobrir de seguida una imatge de la Mare de Déu del Pilar a la base del monument a Colom, que era una de les poques que es van salvar de la destrucció. Sant Josepmaria i els membres de l'Opus Dei anaven a resar i a demanar davant aquesta imatge la fortalesa, la gràcia i l'amor que fessin créixer segura la missió que Déu havia posat en les seves mans.

És fàcil suposar que també descobrís de seguida -en les grans passejades que feien cada dia per Barcelona- algunes escultures o quadres que van escapar de la persecució. Es tracta d'imatges que es mostren a edificis públics, o en alguns de religiosos com ara la catedral de Barcelona, que no van ser destruïts perquè la Generalitat els va incautar.

Al centre de la plaça de Catalunya hi ha dues petites representacions de la Mare de Déu a les grans escultures de bronze: una, de Montserrat, a la falda d'un gegant que figura

---

[98] El 6 d'octubre de 1932, mentre es trobava en uns dies de recés al convent dels Carmelitans Descalços de Segòvia, sant Josepmaria va tenir la moció interiror d'invocar per primera vegada els tres Arcàngels -sant Miquel, sant Gabriel i sant Rafael- així com els Apòstols -sant Pere, sant Pau i sant Joan-, als quals va encomanar la tasca de ser patrons dels apostolats de l'Opus Dei.
[99] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[100] Records d'en Tomás Alvira. Escrits el 1976. AGP, sèrie A.5, leg. 193, carp. 1, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ser el riu Llobregat, a la vorera davant on ara hi ha El Corte Inglés; i una altra imatge, que sembla la Mare de Déu de Núria, a la part que mira al Banc d'Espanya.

Al carrer Montalegre cantonada amb Valldonzella, en una fornícula es veu la imatge de la Mare de Déu de l'Alegria o de Montalegre. És l'edifici de la Casa de Caritat. Aquest carrer és el camí més directe entre el bar-restaurant l'Àliga Roja i el Bar Bonavista de Mateu *el lleter*.

A l'Hospital de Sant Pau hi ha diverses imatges de pedra i mosaic en els edificis. També podria ser objecte de la seva mirada la imatge de la Pietat que hi ha en una de les portes d'entrada al claustre de la catedral, anomenada Porta de la Pietat. I el mateix amb el baix relleu de la Mare de Déu a la porta de Sant Pau del Camp. Per altra banda, a la porta gòtica de l'ajuntament hi ha una gran imatge de l'Arcàngel Sant Rafael.

Difícilment li passarien inadvertides a sant Josepmaria aquestes i altres imatges.

Confiança en Déu

No recordo haver percebut cap detall que denotés manca de fe en el fet que el Senyor ens ajudaria -diu en Pedro Casciaro-*, és més, contínuament ens animava i promovia els mitjans perquè ningú no decaigués en la seva vida espiritual o en qualsevol tipus de neurosi que l'ambient propiciava*[101].

El Pare procurava suggerir ocupacions que ens ajudessin a superar qualsevol psicosi de desànim. Com que la majoria de les esglésies estaven cremades o tancades, fèiem habitualment pel carrer l'oració mental i resàvem moltes parts del Sant Rosari portant el compte amb els dits; ens suggeria que, quan passéssim davant dels temples sense culte -que eren tots- féssim actes de desgreuge i comunions espirituals.

Per no aixecar sospites, no anàvem tots cada dia a la Santa Missa que ell celebrava a la casa de la Diagonal, ens donava la Comunió a una altra hora, en aquell mateix lloc o en la casa de República Argentina, als que vivíem allà; el mateix feia amb José María Albareda i la seva família.

A falta d'una altra ocupació, els que estudiàvem arquitectura ens dedicàvem a fer apunts i esbossos d'edificis de la ciutat. Una vegada això va causar al Pare diverses hores d'angoixa. Va anar a veure'ns a l'apartament de República Argentina i Manolo Sainz de los Terreros li va dir que els 'arquitectes' havíem anat a prendre apunts dels edificis de l'antiga Exposició Internacional.

Nosaltres no sabíem -però el Pare sí- que alguns d'aquests edificis havien estat destinats a dipòsit de municions i polvorins. El Pare va pensar llavors que, si ens veien prendre apunts en aquells llocs, fàcilment ens podien prendre com espies i detenir-nos. Per això, quan vam tornar a casa després d'aquesta inconscient excursió, i va veure que no ens havia passat res, ens va abraçar amb una gran alegria. Ens va dir que havia estat durant tot el temps resant a la Mare de Déu perquè no ens passés res. Vaig comprendre, una vegada més, que realment ens estimava ***amb cor de pare i de mare***[102].

---

[101] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[102] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 104-105.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Els salconduits

Per viatjar en temps de guerra, calia aconseguir salconduits, que s'obtenien presentant el document de treball i un aval polític. Van haver de recórrer a tot tipus de persones hàbils i astutes en els embolics de la paperassa burocràtica per tal d'arribar a aquests papers, ***més falsos que Judes***, com deia sant Josepmaria[103].

Sant Josepmaria portava unes targetes personals amb les dades: *José Escribá Albás - Intendent del Consolat d'Hondures- Madrid*. I el salconduit, que deia: *S'autoritza José Escribá Albesa per fer viatge a Lleida i tornada... en el termini de trenta dies, per a resoldre assumptes familiars... Madrid 5 octubre 1937*. Amb el temps va caldre fer afegitons, i va quedar així: *per fer viatge Lleida i tornada Oliana (Lleida) i tornada. Barcelona i retorn. En termini de trenta dies per resoldre assumptes familiars i comercials. Madrid 25 octubre 1937*. La nova versió feia encara més ambigua la interpretació del text: esmentar el poble d'Oliana, per on anaven a passar, justificava la seva presència en aquella zona, si és que els demanaven la documentació; ampliar la raó del viatge amb assumptes 'comercials', feia entrar en joc la seva documentació com a Intendent del Consolat d'Hondures[104].

Per a en Juan Jiménez Vargas, sant Josepmaria va aconseguir a la Legació de Panamà un certificat a nom de Ricardo Escribá. Es feien passar per germans. *D. Ricardo Escribá Albás és Agent de Compres de la Secció de Proveïments d'aquesta Legació*[105].

En José María Albareda va demanar el salconduit directament al subsecretari de Governació, catedràtic d'Agricultura i company d'institut, a qui no havia vist des d'abans de la guerra, per anar a Barcelona a veure la seva mare, que havia perdut el marit i un fill, assassinats pels milicians[106].

En Manolo Sainz de los Terreros, que treballava com a funcionari a la presó de Sant Antón, va falsificar un aval amb paper imprès del director de la presó, certificant que havia de fer un viatge a Barcelona per necessitats del servei. En Tomás Alvira, per la seva banda, va obtenir un salconduit per viatjar a Barcelona, amb 15 dies de vigència. I en Pedro Casciaro, destinat a la remunta militar, en una caserna dins de València, va aconseguir un bon nombre de papers en blanc de la Direcció General de la Remunta. Amb ells van falsificar els permisos per a ell, en Paco Botella i en Miguel Fisac[107].

Com que l'estada a Barcelona s'allargava, anaven caducant els permisos militars i els salconduits. No hi va haver més remei que anar esborrant les dates, substituint-les per altres de major actualitat. En aquesta operació va ser inestimable la cooperació del cosí d'en Tomás, en José María Alvira Clavería. Explica en Juan Jiménez Vargas *que estava militaritzat, perquè treballava en un hospital, amb graduació de tinent. Tenia certa autoritat, i fins i tot disposava d'un petit cotxe. La seva oficina ens va fer un gran servei*[108]. Amb una bona dissolució de tinta, i amb una màquina d'escriure del mateix tipus de lletra, van fer els successius arranjaments.

---

[103] Notes d'una reunió familiar, sense data. AGP, biblioteca, P03, 1981, p. 263.
[104] AVP-II, p. 183, nota 142.
[105] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[106] AVP-II, p. 160, nota 83.
[107] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. p. 91 i 96.
[108] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Segons recorda l'Àngels Guàrdia[109], que li va sentir explicar al mateix Tomás Alvira, l'operació d'actualitzar els documents va tenir lloc a l'Hospital de Sant Pau, amb una màquina d'escriure Underwood.

A mitjans de novembre, els papers havien patit més d'una raspadura. No tots aquests documents haguessin passat una exigent inspecció de la policia. Sant Josepmaria, quan les coses semblaven no tenir solució humana, recorria indefectiblement als àngels custodis i convidava els seus a fer el mateix. Com diu en Juan, alguna d'aquelles intervencions va ser més que *espectacular*[110].

Es van acabant els diners

Els pocs diners que el Pare i els qui procedien de Madrid havien pogut reunir amb tants d'esforços per fer front a aquella aventura -recorda en Pedro Casciaro-, *anaven minvant dia rere dia. Perquè 'passar-se' costava diners: les persones que facilitaven la sortida cap a l'altra zona a través dels Pirineus no solien exposar la seva vida només per un ideal patriòtic o filantròpic, exigien el pagament del millor postor. Cal no oblidar que molts guies es dedicaven al contraban abans de la guerra, i encara que alguns eren gent bona, la veritat és que, en molts casos, al contraban habitual havia succeït aquest, més humanitari potser, però molt més remuneratiu*[111].

Gràcies a la generositat d'amics, i fins de gent no gaire coneguda, van aconseguir una bona quantitat de diners per cobrir les despeses que comportava el pas a la zona nacional[112].

En José María Albareda i en Tomàs Alvira, que estaven en nòmina de l'Estat, van aportar els estalvis procedents dels seus sous. En Juan Jiménez Vargas, en Manolo Sainz de los Terreros, en Pedro Casciaro, en Paco Botella i en Miguel Fisac van aconseguir ajudes de les seves famílies i amics, tant a Madrid com a València i a Daimiel.

A més es va usar una resta de diners destinats, des d'abans del començament de la guerra, a la instal·lació de la nova Residència de Ferraz 16 de Madrid i l'amortització dels primers terminis de pagament de l'edifici, que no es va poder utilitzar a causa d'haver començat la guerra.

Es va completar amb aportacions puntuals i esporàdiques d'amics i coneguts fins poc abans de sortir cap als Pirineus. Amb tot, encara va faltar una quantitat per pagar els guies de l'expedició, que es va abonar més endavant, ja finalitzada la guerra.

Sant Josepmaria no duia damunt ni un cèntim. En Manolo portava els comptes. El problema econòmic s'anava agreujant per les despeses nutritives de vuit persones. En Juan explica que *els àpats costaven car perquè escassejava tot. Era possible menjar al*

---

[109] Record de l'Àngels Guàrdia Veciana (1943-). Economista. Amiga d'una filla d'en Tomàs Alvira. Desembre 2013.
[110] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[111] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[112] AVP-II, p. 160 i nota 82.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

migdia per cinc pessetes i en general per una mica menys. L'esmorzar podia sortir per 1,5 o 2 pessetes. Però això era molt per a les nostres possibilitats [113].

Els diners escassejaven, encara abans d'haver satisfet el que s'havia de pagar als organitzadors de l'expedició. La quantitat assenyalada per Mateu era de 2.000 pessetes per persona, però les 2.000 pessetes havien de ser de les 'bones', és a dir, en bitllets del Banc d'Espanya de les sèries en circulació abans del 18 de juliol de 1936, que era la moneda legal a l'altra zona. Per aquesta raó els 'bitllets bons' eren coneguts i cobejats, essent insòlit de topar amb un d'ells en circulació.

Calia buscar diners 'dels bons' ràpidament. Els van trobar a través d'en Francisco Gayé, l'amic d'en Tomás Alvira, fill de la mestra de Badalona a qui va atendre espiritualment sant Josepmaria. Com ja hem dit, era un caixer del Banc Hispano Americà. *Li vaig proposar que ens canviés els bitllets que teníem per altres amb la numeració requerida* -recorda en Tomàs Alvira-. *Em va dir que era molt compromès, ja que estaven vigilats, i aquesta separació de bitllets era sospitosa. Li vaig proposar fer-ho en diversos dies. Va accedir-hi i va aconseguir els bitllets*[114].

Dificultats amb els contactes

A més de la fam, allò que allargava terriblement aquells dies de Barcelona era l'espera -diu en Pedro Casciaro-, *una espera llarga i incerta. No podíem fer res, excepte esperar, esperar i resar perquè, un bon dia, un d'aquells misteriosos personatges - Mateu el lleter o qui fos- ens fes saber que ja podíem posar-nos en camí i cap a on. En més d'una ocasió vam perdre el contacte amb aquests possibles intermediaris que facilitaven la sortida, però el Pare seguia tenint plena confiança en el fet que el Senyor ens ajudaria; ens animava contínuament i posava els mitjans perquè no caiguéssim en una situació de nerviosisme que l'ambient propiciava*[115].

Des del dia 13 d'octubre, dia en què Vilaró havia deixat plantat en Juan Jiménez Vargas al Bar Flora, depenien totalment d'en Mateu *el lleter*. Amb moltes precaucions, s'acostaven a la recerca de notícies al Bar Bonavista, a la ronda de Sant Antoni 84, o a la lleteria Mateu, del carrer de Tamarit 189. En Mateu els recomanava calma, molta paciència.

Feia més d'una setmana que s'estaven a Barcelona, recorda en Juan Jiménez Vargas, quan *en Mateu ens va posar en contacte amb un altre dels seus col·laboradors que es movia per Barcelona en qualitat de personatge de cinquena columna. Era un home gran, amb aspecte de sedentari, que es deia Rafael Jiménez Delgado. Era un militar que havia aconseguit documentació falsa i anava relativament segur amb un carnet de la UGT. Molt a prop del Born tenia un despatx que de vegades li servia per amagar algú. Vam anar a aquesta casa al matí. Ens va parlar dels molts recursos que hi havia per escapar, encara que també, com tothom, ens prevenia dels perills i les traïcions dels intermediaris, i de la necessitat d'anar amb molta cura, per no complicar-nos amb algun d'aquests indesitjables que es dedicaven a treure diners i després no se'ls tornava a veure.*

---

[113] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[114] Records d'en Tomás Alvira. Escrits el 1976. AGP, sèrie A.5, leg. 193, carp. 1, exp. 1.
[115] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Ens va parlar de la possibilitat de sortir pel port en relació amb algun consolat estranger, però llavors ell no tenia mitjà de portar-ho a la pràctica, i ens va suggerir l'aventura de sortir d'una platja en canoa, de nit, fins a trobar algun vaixell estranger o algun dels vaixells de l'esquadra nacional que, pel que sembla, per aquells dies passaven amb certa freqüència prop de la costa, i eren d'aquests que disparaven contra objectius militars del port.

Si ens hagués concretat la sortida en la canoa, amb una possibilitat raonable, potser l'hauríem acceptat, però la veritat és que no arribava al mínim de garanties. Sabia d'alguna canoa que va sortir portant un grup de persones, i van ser recollits per un vaixell de l'esquadra nacional, però com que no es veia cap pla concret, temíem que el seu projecte fos una fantasia que s'havia d'esvair al contacte amb la realitat. Efectivament, no ens van tornar a parlar d'aquest assumpte, i tot va quedar en no-res[116].

El divendres 22 d'octubre, en Mateu els va donar bones notícies. L'expedició de sortida era assumpte resolt, i a molt curt termini. D'un dia a un altre arribaria a Barcelona un tal Pallarès. Va ser llavors quan sant Josepmaria va encarregar a en Juan Jiménez Vargas que anés a València a buscar en Paco Botella i en Pedro Casciaro.

Però el diumenge 24 d'octubre apareixia en la premsa catalana una notícia alarmant. La vigilància de la frontera dels Pirineus havia sorprès una de les expedicions. La Vanguàrdia destacava el succés a grans titulars: *Com van ser capturats nou fugitius. Un va quedar mort i altres tres ferits*[117]. Probablement es tractava de l'expedició organitzada per Vilaró, el que va faltar a la cita amb en Juan Jiménez Vargas.

En reforçar-se la vigilància en els llocs de frontera van desaparèixer els senyals dels intermediaris i es van evaporar fins els més lleus indicis d'organitzacions clandestines. S'imposaven uns dies d'espera i preparatius, que van ser una prova molt dura per a sant Josepmaria.

El diumenge 31 d'octubre, van estar amb Mateu *el lleter*, que els va donar esperances, ja que hi havia organitzada una nova expedició.

El 6 de novembre, sant Josepmaria va enviar una targeta a l'Isidoro Zorzano, redactada de manera que burlés la censura***: Suposo que tota la família estarà bé. Aquí estan encantats i, d'un moment a un altre, sortirà l'avi a casa d'en José Ramon, amb els set petits néts seus***[118].

Cada dia passàvem per la lleteria -recorda en Juan Jiménez Vargas- *amb l'esperança de trobar l'avís decisiu, però ja ben entrat novembre, el comunicat diari continuava dient que encara no havia arribat Pallarès, de manera que enteníem que encara no havia arribat l'ordre de marxa. Suposàvem que la retransmissió de notícies estava a càrrec d'algú del poble, que tenia recursos per anar i venir a Barcelona sense aixecar sospites. Tot i que estàvem convençuts que tot anava bé -Mateu, el lleter de Peramola, cada dia*

[116] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[117] *La Vanguardia*. Barcelona, 24.10.1937.
[118] Carta a l'Isidoro Zorzano, des de Barcelona. AGP, sèrie A.3.4, carta 371106-1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

es mostrava més optimista- i que la sortida era imminent, l'espera seguia posant a prova la nostra paciència[119].

Però la partida es va retardar encara un parell de setmanes.

Per fi, el 16 de novembre, en Mateu va assenyalar en ferm la data de partença. Sortirien de Barcelona el divendres 19 de novembre. Va donar també les indicacions necessàries sobre el mitjà de transport, les parades i les contrasenyes per donar-se a conèixer als enllaços. Es van manipular per darrera vegada els documents amb els afegits que calien[120]. Sant Josepmaria, que anava encara amb americana i corbata, a to amb el seu càrrec d'Intendent del Consolat d'Hondures, va haver de canviar molt aviat d'indumentària[121].

Estació d'autobusos *Alsina Graells*. Ronda Universitat 4. Actual Hotel Jazz

Va arribar l'hora dels comiats. El mateix dia sant Josepmaria va enviar diverses cartes i postals: a l'Isidoro, al cònsol d'Hondures i dues targetes a la Lola Fisac[122], la germana d'en Miguel. La segona deia:

Barcelona - 19-novembre-937
Estimada amiga: Quatre lletres, per dir-te que avui surt l'avi amb les seves nétes, a casa d'en José Ramón. Ell diu que t'escriurà d'aquí a un mes. T'abraça. Josepmaria[123].

Després es va acomiadar d'en Mateu *el lleter*, demostrant-li el seu agraïment, de la família Montagut Suelves i de la família Albareda. També la senyora Rafaela va sentir la marxa dels seus hostes.

El divendres 19 de novembre, el fundador de l'Opus Dei i cinc dels seus acompanyants (en Juan Jiménez Vargas, en Paco Botella, en Pedro Casciaro, en Miguel Fisac i en José María Albareda) van agafar el cotxe de línia cap a la Seu d'Urgell, que sortia de Barcelona a la una de la tarda. En José María Albareda es va encarregar de comprar els bitllets.

En Manolo Sainz de los Terreros i en Tomás Alvira sortirien de Barcelona dos dies més tard, perquè el grup no fos tan nombrós que pogués aixecar sospites.

Sant Josepmaria, en José María i en Juan es van col·locar en els seients de la part davantera, i en les files del darrere: en Pere, en Paco i en Miguel[124].

Començava el Pas dels Pirineus.

---

[119] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[120] Ibid.
[121] AVP-II, pp. 182-183.
[122] Dolores Fisac Serna (1909-2005). Una de les primeres dones de l'Opus Dei, institució a la qual pertanyia des del 1937. Juntament amb la mare i la germana de sant Josepmaria, participà en la gestió domèstica de les primeres residències d'estudiants i centres de l'Opus Dei durant la postguerra.
[123] Carta a la Dolores Fisac, des de Barcelona. AGP, sèrie A.3.4, carta 371119-1.
[124] AVP-II, p.186.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

IV. 1937. EL PAS DELS PIRINEUS

Una indumentària diferent

Per fi, sant Josepmaria i els seus acompanyants s'embarcaven en l'empresa de creuar la frontera amb Andorra, amb el desig de trobar espai de llibertat per portar a terme l'expansió de l'Opus Dei. Ara havien de preparar-se perquè no tenien un coneixement clar del que els esperava entre les muntanyes dels Pirineus.

Gràcies als records que van deixar els protagonistes de l'expedició podem conèixer detalls molt concrets d'aquesta aventura èpica.

En Pedro Casciaro fa una descripció de la indumentària dels fugitius, això ens dóna una idea de com afrontarien les llargues caminades a les portes de l'hivern i al Pirineu: *El Pare portava uns pantalons de color cafè, cenyits als turmells; un jersei de llana o cotó blau marí de coll alt, una boina negra i unes botes de badana de color castany, amb soles de goma, que en Juan* [Jiménez Vargas] *li havia aconseguit i que semblaven - només això,* semblaven- *molt apropiades per enfilar-se per les muntanyes. El Paco i el Miguel anaven amb els pantalons i camises caqui de l'exèrcit que jo els havia proporcionat, jo portava el mono gris de sempre amb abundants butxaques. Els intermediaris dels guies ens havien aconsellat que portèssim dos parells d'espardenyes cadascú; així ho vàrem fer, a excepció d'en José María* [Albareda], *que ja llavors usava unes botes d'excursió, que en dèiem de* sola de porc[1].

A més, en previsió de la pluja o de la neu, a aquest equip van afegir sis impermeables dels que en deien 'plomes', que havien comprat pocs dies abans al preu de quaranta pessetes.

Amb prou feines portaven equipatge: *només unes motxilles o sarrons de soldat. Llavors em vaig adonar* -escriu en Pedro Casciaro- *que el que els homes considerem* imprescindible *pot reduir-se a tan poca cosa que arriba a ser pràcticament no-res. Entre els pocs objectes que hi havia dins de les motxilles, s'hi trobava el necessari perquè el Pare pogués celebrar la santa Missa: uns petits corporals, diversos purificadors, un gotet de vidre, una ampolleta amb vi de Missa i el 'missal' manuscrit. El Pare, amb la gran cura per als detalls que el caracteritzava, i molt especialment en tot el que es referia a la Sagrada Eucaristia, ho havia preparat tot ell mateix, suplint amb amor la penúria de mitjans. A la butxaca de la camisa, sota el jersei blau, portava el Santíssim dins de la cigarrera de plata*[2].

Gairebé cap dels expedicionaris estava en condicions d'afrontar llargues caminades, i especialment sant Josepmaria, que tan desnodrit havia quedat des del començament de la guerra. A més, mentre va estar refugiat al sanatori del Dr. Suils, a Madrid, va patir un atac de reumatisme poliarticular agut, que el va prostrar al llit per algun temps. Tan forts van ser llavors els seus patiments, i tanta la rigidesa de les articulacions, que calgué ajudar-lo per a tot, fins i tot per donar-li de menjar, portant-l'hi a la boca.

---

[1] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994. p. 106.
[2] Ibid. pp.106-107.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Per això -continua en Pedro Casciaro- *es temia que la humitat i el fred dels Pirineus - sobretot el fet que ja estava molt avançat el mes de novembre- poguessin ocasionar-li una recaiguda. En previsió que tingués un xoc d'esgotament o alguna cosa semblant, en Juan portava una bota de vi que contenia tant sucre com vi. Com a bon fisiòleg devia saber que un glop d'aquell vi tan ensucrat podria fer-lo reaccionar, si arribava a presentar-se un ensorrament físic*[3].

Tots aquests preparatius es van fer sense que sant Josepmaria sabés que eren per cuidar-lo, perquè no ho hagués permès. Però era fàcil dir la veritat, ja que es tractava de previsions que servirien per a tots, si es presentava el cas. Molts anys després, el 1969, recordava: ***Els vostres germans m'havien comprat unes botes de camp, uns pantalons de pana, un jersei de coll alt i una boina. Vàrem sortir de Barcelona i vam estar diversos dies amagats en els boscos de Rialb***[4].

De Barcelona a Oliana i Peramola. 19 de novembre

El viatge es va realitzar segons el previst[5]. Abans d'arribar a Oliana, a Bassella, hi havia un control de la policia que era especialment perillós, ja que allà -per la seva proximitat a la frontera- examinaven els documents amb molta cura i detenien fàcilment qualsevol persona per la més petita sospita.

Per això havien acordat que en Pedro, en Paco i en Miguel baixessin del cotxe de línia a Sanaüja, uns vint quilòmetres abans d'arribar al control perillós. Així ho van fer. A Sanaüja els esperava un guia per conduir-los, camp a través, a Peramola, lloc de reunió amb els altres.

Sant Josepmaria, en Juan i en José María van continuar el viatge, van passar els controls de Ponts i Bassella sense cap dificultat i l'òmnibus els va deixar al pont de Peramola sobre el riu Segre, passat el poble d'Oliana.

Arribàrem sense novetat, a les set, ja de nit, on havíem de baixar, escriu Juan Jiménez Vargas. *Després d'arrencar l'autobús, connectem amb el nostre primer enllaç, que es va donar a conèixer pel senyal convingut, i sense dir res el seguim a curta distància, fins que quedem desenfilats. Era un home d'uns 45 anys. Es deia Antoni Bach Pallarès*[6]*, i li deien Tonillo. Era un home molt bo. Havia estat carter, sagristà, ajudant de l'alcaldia i rellotger. Amb gran simpatia natural, insubstituïble en el poble.*

Després de poca estona de marxa, Tonillo ja sabia que el Pare era sacerdot i rector de l'Església de Santa Isabel de Madrid. Un sacerdot que no tenia por de dir que era sacerdot. Això al Tonillo el va entusiasmar, i molts anys després ho comentava: 'era jovial, decidit, valent. Se'l veia molt llest. Li vaig dir: si vostè se'n surt d'aquesta, farà carrera'[7].

---

[3] Ibid. p. 107.
[4] Notes d'una reunió familiar, 10.11.1969. AGP, biblioteca, P01, 1977, p. 1342.
[5] L'estudi més complet de l'esdevingut aquest dies es troba a: Jordi Piferrer. *El pas dels Pirineus*. Pagès editors. Lleida, 2012. Vegeu també: Octavio Rico i Dámaso Ezpeleta. *Travessant la nit*. Albada. Terrassa, 2004; i AVP-II pp. 184-225
[6] Antoni Bach i Pallarès, *Tonillo* (1887-1967), casat amb la Maria Rosa Puig.
[7] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En Tonillo els va conduir en menys d'una hora al poble de Peramola. Van anar directament al paller de la família Segon, on passarien la nit.

A aquest mateix lloc, poques hores després, havien d'arribar els tres que havien baixat a Sanaüja. Però passava el temps i no arribaven. En Tonillo va tornar cap a les cinc de la matinada, acompanyat del seu fill Paco[8], de 17 anys. Va mirar de tranquil·litzar-los, assegurant que els tres que s'havien retardat arribarien sens falta aquesta mateixa nit. Però era impossible romandre en el paller durant el dia: no hi havia més remei que sortir com més aviat millor cap a un altre lloc, aprofitant les poques hores de foscor que quedaven.

Abans de marxar -escriu en Juan Jiménez Vargas- *el Pare va deixar una nota per als altres donant-los ànims i dient-los que fessin un dibuix a Paco. Que el Pare tingués aquest detall amb ell, enmig d'aquella situació, va deixar molt content el noi*[9].

De Peramola a Vilaró. 20 i 21 de novembre

Guiats pel Paco Bach, el fill d'en Tonillo, van sortir de Peramola la matinada del 20 de novembre en direcció a la masia cal Vilaró. Se'ls va fer de dia quan ja faltava poc per arribar-hi.

A Vilaró els va rebre en Pere Sala[10], *en Pere*, un home d'uns cinquanta anys que anava tot el dia amb l'escopeta a l'espatlla per caçar esquirols, encara que la carregava expressament per si en alguna ocasió es veia obligat a defensar-se. *La primera sorpresa agradable per a aquella família* -recorda en Juan Jiménez Vargas- *va ser que el Pare, tot just arribar, va dir que volia celebrar Missa. Per a ells, després de tants mesos passant per allà refugiats que només pensaven si estaven ben amagats, això va ser un esdeveniment*[11].

No obstant això, a mesura que passaven les hores sense que apareguessin en Pere, en Paco i en Miguel, la preocupació de sant Josepmaria anava en augment. I així, amb aquesta inquietud, van passar tot aquell dia en un paller i van dormir en una habitació de cal Vilaró.

Prossegueix en Juan que, l'endemà, diumenge 21, *molt d'hora ens van enviar l'avís que estaven a Peramola. Van trigar més de 24 hores en un recorregut que es podia fer en 5 o 6 hores, perquè el seu guia es va perdre. Van descansar un parell d'hores al paller de Peramola, van fer el dibuix a en Paco i van sortir cap a Vilaró. El Pare va decidir retardar la Missa fins que arribessin, i aproximadament a les dotze va celebrar com el dia anterior*[12].

---

[8] Paco Bach i Puig (1920-1977).
[9] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[10] Pere Sala i Jou (1877-1949), l'amo de cal Vilaró, casat amb la Maria Esteve i Argelich.
[11] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[12] Ibid.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Després de la Missa, José María Albareda va fer la senzilla cerimònia d'incorporació jurídica a l'Opus Dei, que es diu l'oblació[13]. Ho recordava perfectament en dues cartes a sant Josepmaria passats els anys. El 1957 escrivia: *Ja han passat vint anys des que vam arribar a la masia d'en Pere i en aquell dia, diumenge, va celebrar vostè sobre la cadira i després, l'oblació*[14]. I el 1962: *Ahir va ser un bon dia: vint-i-cinc anys d'aquella missa a casa d'en Pere (Rialp) i avui la celebrada a la casa -forn, ermita- camí del bosc*[15].

De Vilaró a la rectoria de Pallerols. 21 de novembre

Poques hores van passar a cal Vilaró. Van menjar blat cuit amb esquirol, que era un dels pocs aliments de què disposaven, i al vespre, en Pere els va conduir a Pallerols, situat a una estona de camí, a la zona més septentrional de la Baronia de Rialb, per la qual travessa el riu Rialb de nord a sud.

Al costat del temple parroquial de Pallerols, destrossat per dins des dels primers mesos de la guerra, s'alçava la rectoria. Estava també abandonada i desmantellada, com l'església. En Pere els va acompanyar al pis superior i des del menjador els va fer passar a una habitació petita, de sostre baix i volta.

Van pensar que era un forn de pa, típic d'una casa de camp, però en realitat és la part superior d'un dels dos absis romànics de l'església, que està dividit per un forjat. La part inferior del forjat és la sagristia i comunica amb la rectoria per unes escales que pugen per darrere de l'actual presbiteri. A sobre de la sagristia, connectat amb el primer pis de la rectoria, hi ha el petit recinte que es deia el 'pastador', on es 'pastava' el pa de sègol, perquè el blat no neix en aquelles alçades, segons recordava Mn. Joan Porta[16].

Hi havia palla a terra, de manera que es podia dormir bastant protegits del fred. L'habitació té una petita finestra amb el seu finestró, que permetia sortir a la teulada i amagar-se al campanar. *No obriu la porta a ningú*, els va recomanar en Pere abans de tornar a cal Vilaró. Va quedar que tornaria a recollir-los cap a les nou del matí.

Els sis es van acomodar com van poder en aquell petit recinte, sobre la palla del paviment, disposats a passar la nit.

Foscor i dolor. Nit del 21 al 22 de novembre

Ja tots dins el 'forn' -escriu en Pedro Casciaro-, *entre les ombres que projectava una llardosa candela que es va encendre perquè ens acomodéssim a terra, vaig poder entreveure el rostre abatut del Pare: mai no l'havia vist així. Conversava com discutint en veu baixa amb Juan Jiménez Vargas. Tot d'una em va semblar sentir dir a Juan una frase que em va desconcertar encara més: 'a vostè el portem a l'altra banda, viu o*

---

[13] Pablo Pérez López. *San Josemaría y José María Albareda (1935-1939)*, a *Studia et Documenta 6*. 2012, p. 38.
[14] Carta d'en José María Albareda a sant Josepmaria, el 21.11.1957. AGP, sèrie M.1.1, 468-A4.
[15] Carta d'en José María Albareda a sant Josepmaria, el 22.11.1962. AGP, sèrie M.1.1, 585-C4.
[16] Joan Porta i Perucho (1907-1999). Ordenat el 1931. Rector de Pallerols de 1934 a 1989.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

mort'. Fins i tot em vaig desedificar: mai no havia sentit que cap dels seus fills hagués dit al Pare una cosa semblant, ni que li parlés en un to que no fos summament respectuós. Em vaig posar a resar nerviós i atemorit; mentre resava, vaig sentir els sanglots continguts del Pare; allò era superior a les meves forces. Vaig invocar una vegada més la Mare de Déu i em vaig adormir vençut per l'immens cansament i per aquelles estranyes emocions [17].

Anys després, Mons. Álvaro del Portillo es referia a aquest episodi de la vida de sant Josepmaria, explicant les circumstàncies que l'agitaven en aquells moments: *sentia com dividit el cor, entre la necessitat -d'una part- d'arribar a l'altre costat, on tindria llibertat de moviments per seguir amb l'Obra i exercir el seu ministeri sacerdotal, i d'una altra, la conveniència de tornar a Madrid, on ens havia deixat a uns quants, a la presó o amagats... També havien quedat a Madrid la seva mare, Tía Carmen i Tío Santiago.*

En aquesta situació, va fer una cosa que mai no ens ha recomanat, perquè no hem de temptar Déu demanant-li coses extraordinàries. Va ser una moció de l'Esperit Sant. El cas és que va decidir: ***si, en el termini d'unes hores, trobo una rosa de fusta estofada, això vol dir que la Mare de Déu vol que vagi a l'altre costat***[18].

Sant Josepmaria no va dormir gens en tota aquella nit, que fou d'intensa pregària perquè el Senyor -per intercessió de la Mare de Déu- dissipés els seus dubtes i li fes veure amb claredat com s'havia de comportar.

La Rosa de Rialb. 22 de novembre

A l'hora assenyalada la nit anterior -recorda en Juan Jiménez Vargas-, *em sembla que a les vuit, ens aixecàrem amb l'idea d'acabar la Missa abans que arribés en Pere, que ens havia d'acompanyar al bosc. El Pare estava profundament afectat, sense que cap dels que érem allà pogués trobar motiu per a aquesta situació d'aplanament. Ningú no li va dir res. Enmig del silenci i la preocupació general va sortir del 'forn', segurament per baixar a l'església que estava destrossada per dins, per fer l'oració. Va tornar al cap d'una estona, potser una mitja hora, totalment canviat. Venia molt alegre i portava una rosa de fusta*[19].

El 1936 els milicians havien destruït els retaules i les imatges, i tot ho van cremar al davant del temple. Aquesta rosa, que devia haver quedat amb altres restes de fustes trencades a l'església, segurament prové de l'altar de la Mare de Déu del Roser, que tenia un retaule amb roses envoltant la imatge. Recorda també la gent d'aquelles contrades que la imatge destruïda sostenia una rosa a la mà.

Era la prova que sant Josepmaria havia demanat a la Mare de Déu: seguiria endavant per travessar els Pirineus, ja que aquesta era la Voluntat de Déu.

En Paco Botella recorda: *li va dir al Juan que no celebraria, que recollíssim el que havíem preparat sobre la taula per a la santa Missa. I va desaparèixer d'aquella*

---

[17] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[18] Álvaro del Portillo. Notes d'una reunió familiar el 27.06.1976. AGP, biblioteca, P01, 1976, p. 1035.
[19] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

estança. Al voltant de la taula, a terra, hi havia les motxilles i altres estris per al viatge. I preparàrem les coses, per continuar la marxa, quan arribés en Pere. En Juan no va fer cap comentari ni tampoc els altres.

Havia passat una estona, no gaire temps, el que es triga a fer el que he dit. I va aparèixer el Pare entre nosaltres. Venia de l'església, mostrava una cara radiant, el seu semblant respirava felicitat: el contrast entre les faccions que mostraven el seu dolor, en deixar-nos uns minuts abans, i el goig que portaven els seus ulls, que inundava la seva cara, era impressionant. Era evident que en la seva ànima havia passat quelcom extraordinari.

A la mà estrenyia amb delicadesa una rosa de fusta estofada, que el Pare mirava amb contemplació acariciadora. ***Juan, guarda-la amb compte****, va dir mentre l'embolicava en paper de seda,* ***a la motxilla on portem els objectes per a la santa Missa****. A continuació ens va dir:* ***Prepareu-ho tot, perquè vaig a celebrar****. Vam tornar a treure el necessari per a la santa Missa i pocs minuts després el Pare estava celebrant*[20].

Un mes després, el 22 de desembre de 1937, sant Josepmaria va fer una anotació en els seus *Apunts íntims*. És la primera referència explícita i per escrit del que va passar a Rialb:

Llavors, amb emoció interior que coaccionava la meva voluntat, li vaig dir al Senyor: 'si estàs content de mi, fes que trobi alguna cosa', i vaig pensar en una flor o adorn de fusta dels desapareguts retaules. Vaig tornar a l'església (era a la sagristia), vaig mirar pels mateixos llocs on havia mirat abans..., i vaig trobar de seguida una rosa de fusta estofada. Em vaig posar molt content i vaig beneir Déu, que em va donar aquell consol, quan estava ple de preocupació per si estaria o no Jesús content de mi[21].

I passats els anys, en una meditació de l'any 1964, deia: ***quan estava menjat de preocupacions, davant el dilema de si havia de passar, o no, durant la guerra civil espanyola, d'un lloc a l'altre, enmig d'aquella persecució, fugint dels comunistes, ve una altra prova externa: aquesta rosa de fusta. Coses així: Déu em tracta com a un nen desgraciat a qui cal donar proves tangibles, però de manera ordinària***[22]**.**

A partir de llavors, va conservar amb particular cura aquesta rosa. Des del 10 d'octubre de 2002, després de la canonització de sant Josepmaria, la rosa es troba a l'església prelatícia de Santa Maria de la Pau, a la seu central de l'Opus Dei a Roma, dins d'un estoig amb forma de prisma octogonal que el mateix sant Josepmaria havia fet preparar. La part superior, de vidre, permet contemplar molt bé la rosa, exposada sobre un drap de vellut granat[23].

La cabana de Sant Rafael. Del 22 al 27 de novembre

En acabar la Missa, era l'hora convinguda amb en Pere per passar-los a recollir. Van baixar a esmorzar a cal Vilaró. En el camí van arribar Manolo Sainz de los Terreros i

[20] Records d'en Francisco Botella. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 200.
[21] Sant Josepmaria. *Apunts íntims*, n. 1439. 22.12.1937. Citat a AVP-II, pp. 195-196, nota 171.
[22] Meditació del 14.02.1964. AGP, biblioteca, P01, 1976, p.857.
[23] Rosa de Rialb a Villa Tevere. AGP, biblioteca, P01, 2003, pp. 914-919.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Tomàs Alvira, els dos que faltaven i que havien sortit de Barcelona dos dies després que ells, el dia 21. No havien estat en el paller de Peramola: perquè estiguessin més abrigats, el Tonillo els havia deixat dormir a la cuina de casa seva. Encara que estava previst el moment de la seva arribada, a sant Josepmaria l'espera se li feia interminable, i només es va quedar tranquil quan els va veure aparèixer.

A la tarda, en Pere els va conduir cap al nord, per un trajecte de quatre o cinc quilòmetres, fins endinsar-se al cor dels boscos de Rialb, on haurien d'esperar uns dies -no sabien quants- fins que es formés l'expedició per travessar els Pirineus. Per fi van arribar al lloc: una cabana mig excavada a terra, ensostrada amb troncs i branques, perfectament camuflada enmig del bosc. Des del primer moment sant Josepmaria la va anomenar la ***Cabana de Sant Rafael***, impetrant la protecció de l'Arcàngel en l'arriscat camí cap a la llibertat que emprendrien després de pocs dies.

El 1969 sant Josepmaria recordava així els dies passats en aquella cabana: ***Sortírem de Barcelona i vam estar uns quants dies amagats en els boscos de Rialb. Vaig saber llavors el que significa estar* emboscats*. Vam trobar per allà bastants sacerdots, que s'havien amagat*[24]*.***

La cabana estava situada al nord-oest de cal Vilaró, a gairebé una hora de camí i a uns dos-cents metres més d'alçada. Es trobava ben camuflada, també per trobar-se en una zona espessa de bosc, en un lloc una mica més baix que una rasant propera. A mig camí entre Vilaró i la cabana, hi havia una bassa d'aigua. Allà es banyaven sant Josepmaria i alguns dels seus acompanyants. Per arribar fins a aquest lloc calia fer una bona caminada; a més, en aquesta època de l'any, i per estar tan a prop dels Pirineus, l'aigua estava bastant freda.

Habitualment els pujaven els queviures des de Vilaró, encara que en diverses ocasions van haver de baixar a buscar-los o bé allà a Vilaró o a ca l'Empordanès[25], una altra masia propera.

Ja el primer dia d'estada al bosc, sant Josepmaria es va preocupar d'establir un horari, i distribuir els encàrrecs per al millor funcionament del grup. Explica en Pedro Casciaro: *en Juan Jiménez Vargas venia a exercir les funcions del director. El Pare va elaborar un horari tan complet que no ens sobrava ni un minut. Diàriament predicava la meditació*[26]*, celebrava la santa Missa sobre un altar que vàrem construir amb grans pedres, uns troncs de pi horitzontals i un altre de més prim on penjava un crucifix de butxaca; es va establir un torn per ajudar a Missa, dirigir el sant rosari, llegir en veu alta l'evangeli i altres normes de pietat i costums de l'Obra; també diàriament, algú de nosaltres donava una xerrada incloent-hi temes culturals -el professor Albareda, per exemple, ens parlava de les seves experiències en diverses universitats europees-; es portava un diari, que els estudiants d'arquitectura il·lustràvem amb dibuixos; finalment, no faltava una estona dedicada a l'esport*[27]*.*

[24] Notes d'una reunió familiar. 10.11.1969. AGP, biblioteca, P03, 1982, p. 126.
[25] L'any 1937 l'amo era en Lluís Campabadal i Esteve (1889-1954).
[26] Plàtica o paraules que dirigeix el sacerdot sobre aspectes de la fe i la vida cristiana amb l'objecte de moure a la meditació i al diáleg interior amb Déu.
[27] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En Juan Jiménez Vargas afegeix que, a més de l'horari, sant Josepmaria es va ocupar també de distribuir els diversos encàrrecs: *ordre dins de la cabana, la llenya, el diari, etc*. Era important la necessitat d'evitar la *psicologia dels emboscats*, que somiaven amb el moment en què es podrien moure lliurement, però potser no posaven l'esforç necessari per no abandonar-se en aquestes circumstàncies[28].

Cada dia, a primera hora del matí, sant Josepmaria celebrava la Santa Missa. En Tomás Alvira recorda: *el Pare vestia amb uns pantalons de pana de color marró i un jersei de llana de color blau marí amb coll alt i doblat (del tipus que porten els mariners). Utilitzava un got de vidre i deia la missa de la Mare de Déu. La portava copiada en uns octaus de paper escrits a mà, que servien de missal. La Missa era dialogada. No oblidaré mai aquells Sants Sacrificis: per temple el bosc, el celebrant amb el màxim recolliment, molt a poc a poc, se'l veia posar la seva ànima sencera i tot el seu amor en allò que feia, i sobretot en el moment de la Consagració. Centenars d'ocells, en despertar amb els primers raigs de sol, cantaven sense parar i ajudaven a donar encant a les Misses del Pare en els boscos de Rialb. Sempre deixava una Forma consagrada, que era guardada amb gran recolliment per algú del grup*[29].

Les tertúlies es perllongaven -escriu anys més tard en Juan Jiménez Vargas-, *i el Pare parlava de plans per al futur. Es referia a plans i activitats concretes i molt tocant de peus a terra.*

D'altra banda estava pendent de detalls concrets de cada un de nosaltres: la roba, el fred, eixugar-se, possibilitat de refredats, etc. Es desentenia del que havia de ser la veritable preocupació, que eren les seves articulacions i el perill de la reactivació del seu reumatisme, que va ser per a nosaltres el fantasma que vam tenir a la vista durant totes aquelles jornades. Sovint, inevitablement, tornaven a la seva memòria els que quedaven a Madrid[30].

Sant Josepmaria va voler anar a visitar alguns sacerdots refugiats per animar-los en aquells durs moments i oferir-los el seu ajut sacerdotal, si el requerien. No va parar d'insistir fins que el Pere Sala els va indicar el camí per arribar on estaven amagats. El lloc es trobava a una hora de camí, aproximadament. Un dia van estar amb ells més d'una hora i es van quedar a dinar. Després de la tertúlia, sant Josepmaria va parlar amb algun d'aquests sacerdots, passejant pel bosc, i així van rebre una injecció d'optimisme i visió sobrenatural. En una altra ocasió van anar a veure'ls en Juan Jiménez Vargas i alguns altres, per encàrrec de sant Josepmaria, segons recorda en Pedro Casciaro.

Hi havia un altre sacerdot, refugiat a Vilaró, que es feia passar per treballador de la masia. Era de Ponts i es deia mossèn Esteve. Un dia va anar a la cabana per xerrar amb sant Josepmaria. Després, va tornar altres vegades, perquè es van fer molt amics. Els va acompanyar moltes estones a recollir rovellons pel bosc, i els va ensenyar a rostir bolets a la brasa.

Recorda l'Ignasi Forcada que a Castelldaura, el setembre de 1973, sant Josepmaria va explicar coses relacionades amb el pas dels Pirineus, i *va dir que alguna vegada van menjar bolets 'amb censura eclesiàstica', perquè alguns sacerdots de la comarca que*

---

[28] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[29] Records d'en Tomás Alvira. Escrits el 1976. AGP, sèrie A.5, leg. 193, carp. 1, exp. 1.
[30] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

també estaven amagats per aquells boscos els deien els que eren bons i els que eren verinosos[31].

Durant aquests dies, van penjar dins la cabana una pàgina impresa d'una revista amb una fotografia de la Mare de Déu del Pilar. Sota el peu, on s'aclareix que el pilar està despullat del mantell que ordinàriament el cobreix, sant Josepmaria va escriure anys més tard:

***Aquesta imatge presidia la nostra casa -'Sant Rafael de Rialp'- en els boscos de Catalunya, el novembre de 1937*[32].**

Els *arquitectes* van fer diversos dibuixos durant aquests dies. Entre altres, uns croquis de la cabana, que s'han utilitzat per reconstruir-la en el mateix lloc.

Cinc nits de travessia. Del 27 de novembre al 2 de desembre

Així van passar els dies a la cabana de Sant Rafael, des del 22 al 27 de novembre, esperant que arribés l'avís d'emprendre el camí. I va arribar en aquell últim dissabte del mes. *Estàvem esperant que en Pere ens portés el menjar de la tarda* -escriu en Pedro Casciaro-, *quan es va presentar sense i per dir-nos que calia posar-se immediatament en marxa. Vam recollir a tota velocitat les nostres coses i ens encaminàrem cap al nord*[33].

Començaven així les àrdues marxes d'aproximació a la frontera: en total van ser cinc nits caminant des dels boscos de Rialb fins a Andorra. Jornades molt dures, caminant de nit més de dotze hores diàries, mal menjats, mal calçats, amb fred, mullats per haver travessat rius, esgotats, bruts, amb freqüents caigudes, amb ungles arrencades i ferides als peus i les mans.

Fins arribar a Andorra, van caminar aproximadament 100 km en total, amb un desnivell acumulat d'uns 6.400 m. de pujada i 5.900 de baixada, totalitzant més de 12.000 m. de desnivell[34].

Dels boscos de Rialb a la Ribalera. Nit del 27 al 28 de novembre

Encara amb llum, van abandonar la cabana de Sant Rafael. En Pere Sala anava al capdavant. Després d'un recorregut d'un parell d'hores, ja de nit, van fer una parada per esperar-ne uns altres que havien d'incorporar-se a l'expedició.

Mentre esperàvem -escriu en Juan Jiménez Vargas-, *el Pare es trobà assaltat per les seves vacil·lacions i es va mostrar decidit a tornar enrere; allò era una nova prova. No veia el que havia de fer, com si de sobte se sentís abandonat, com si li faltés l'ajuda*

---

[31] Records de l'Ignasi Forcada. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 324, carp. 1, exp. 1.
[32] Fotografia de la imatge de la Mare de Déu del Pilar, a la cabana de S. Rafael. AGP, biblioteca, P01, 2010. p. 898.
[33] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994. p. 114.
[34] Piferrer, Jordi. *El pas dels Pirineus*. Pagès editors. Lleida, 2012. p. 140.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

sobrenatural. Sense vacil·lar, el vaig agafar pel braç, disposat a no deixar que se'n tornés[35].

Per fi va arribar el grup que esperaven, i en Pere es va acomiadar amb molta cordialitat: *Déu vulgui que tinguin bona sort!*

Al Pere el va rellevar un home, petit i parlador, conegut com *el Mora*, que els va portar fins una cova situada al Corb, una muntanya formada per roca de conglomerat i que presenta parets de gran alçada tallades a pic. En una d'aquestes parets hi ha una cavitat tapiada amb pedra i fang, a la qual s'entra per una porta de fusta. Es diu la casa del Corb. L'interior és molt ampli i està compartimentat en diversos espais separats per envans de pedra, que s'utilitzava per guardar-hi bestiar.

Els fugitius van descansar a la casa del Corb de les dotze a les tres de la matinada. Quan encara era negra nit, van deixar la cova. Durant el trajecte, es van ajuntar més persones a l'expedició.

Baixaren pel coll de Mur fins al torrent de les Caubes i, després de passar prop d'una masia anomenada Santpou, van arribar a l'espluga de les Vaques, al barranc de la Ribalera, una zona rocosa i d'aspecte imponent. Eren les vuit del matí.

Missa a la Ribalera. Diumenge 28 de novembre

Un cop s'aturaren a descansar, com que era diumenge, de seguida sant Josepmaria va buscar un lloc adient per celebrar la santa Missa: seria l'última abans de passar la frontera.

El marc era insòlit. L'espluga de les Vaques es troba a uns 800 metres d'altitud, en un lloc resguardat, molt adient per refugiar-se i evitar ser sorpresos per milicians o carrabiners. Els propietaris d'aquell terreny eren la família Boix[36], de can Juncàs, la masia més propera, que col·laboraven en la xarxa de fugitius. D'altra banda, l'indret està delimitat per un alt mur de roca que salvaguarda per complet del vent nord, i per la part sud compta amb la protecció natural d'uns turons que sobresurten cinquanta metres. És una espècie d'ampli circ, molt assolellat i d'aparença inexpugnable.

En Josep Boix i Oste[37], fill de l'amo de can Juncàs, que llavors era un noi jove, recorda amb vivesa sant Josepmaria:

Vaig anar a l'espluga de les Vaques a portar menjar que preparava la meva mare per als refugiats. Em van dir que un que acabava d'arribar era un sacerdot. El sacerdot es va dirigir a mi molt atent, i així vaig saber que anava a dir Missa allà mateix[38].

Sant Josepmaria, al principi, dubtava de la conveniència de celebrar Missa davant tota aquella gent desconeguda. S'havien congregat ja 23 fugitius. Temia que es produís

[35] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[36] Josep Boix i Betriu (1879-1976) casat amb la Maria Oste i Argerich (1901-1983).
[37] Josep Boix i Oste (1921-2005). Passà els primers mesos de la guerra civil amagat a l'espluga de les Vaques, on va coincidir amb l'expedició de sant Josepmaria, i va assistir a la missa.
[38] Records d'en Josep Boix i Oste. AGP, sèrie A.5, leg. 198, carp. 3, exp. 4.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

alguna irreverència. Tanmateix, no va succeir res d'això. Ningú no havia oït Missa ni trepitjat una església des de juliol de l'any anterior. Així, en saber que un sacerdot havia de celebrar l'Eucaristia, l'expectació va ser general. El 1969, sant Josepmaria ho recordava:

Els vaig dir: sóc sacerdot, si em necessiteu... Vaig a dir Missa: el que no vulgui estar respectuós, que no hi assisteixi. S'hi van quedar tots. Vaig celebrar sobre una roca, les formes en un platet petit, sobre uns corporals que havia fet la meva germana Carmen[39]**.**

En Josep Boix va ajudar a col·locar la pedra que serviria d'altar sobre una altra de més gran, a tocar de la paret d'aquell tallat, per quedar ben protegits del vent. En guarda un record inesborrable, també per una circumstància particular:

Si van arribar a les vuit, a un quart de nou estava començant la Missa. Jo em vaig asseure en un banc que teníem fet amb pedres, molt a prop del sacerdot. A la nit havia encès foc en aquest mateix lloc. Quedaven unes brases que semblaven apagades, però estaven enceses i en agenollar-me em vaig fer una cremada[40].

Sant Josepmaria va haver de celebrar la Missa romanent tota l'estona de genolls, ja que no hi havia cap pedra prou alta. El van ajudar en Paco Botella i en Miguel Fisac, també agenollats per subjectar els corporals i vigilar que no volés cap Forma. Van combregar alguns dels assistents, a més dels que anaven amb sant Josepmaria. *Tots van estar molt respectuosos* -escriu en Pedro Casciaro- *i la missa fou excepcionalment impressionant. Malgrat el cansament i la singularitat de les circumstàncies, fins i tot humanes, del moment, el Pare va celebrar la santa Missa amb gran unció, contagiant als altres la seva pietat i el seu recolliment*[41].

L'Antoni Dalmases[42], un estudiant que s'havia unit a l'expedició amb dos amics en una de les parades d'aquella nit, va escriure a principis de 1938 una mena de diari amb les notes que havia anat prenent durant l'evasió. Recollint les emocions d'aquell 28 de novembre, va escriure: *aquí té lloc l'acte més emocionant del viatge: la santa Missa. Sobre una roca i agenollat, gairebé estès a terra, un sacerdot que ve amb nosaltres diu la Missa. No la resa com els altres sacerdots de les esglésies. Diu les oracions en veu alta, plora gairebé i nosaltres l'imitem, uns estesos, altres agenollats, altres mig asseguts, aquells drets, agafats a les pedres per no caure. No se sent més que el Pare. Les seves paraules clares i sentides es fiquen a l'ànima. Mai no he oït Missa com avui, no sé si per les circumstàncies o perquè el celebrant és un sant*[43].

Potser el més significatiu d'aquella última Missa de sant Josepmaria durant la travessa pels Pirineus, és que reflecteix molt bé la seva actitud en una època en la qual era molt difícil trobar un sacerdot i, precisament per això, resultava tan necessari. Sense imprudències, sant Josepmaria es manifestava com a mossèn sempre que ho considerava útil per al bé de les ànimes. I aquest va ser un d'aquests moments, quan estaven

[39] Apunts d'una reunió familiar, 10.11.1969. AGP, biblioteca, P03, 1982, p. 241.
[40] Records d'en Josep Boix i Oste. AGP, sèrie A.5, leg. 198, carp. 3, exp. 4.
[41] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[42] Antoni Dalmases Esteva (1919-1997). Enginyer industrial. S'incorporà a l'Opus Dei el 1964.
[43] Records de l'Antoni Dalmases. Escrits el 1938. AGP, sèrie A.5, leg. 206, carp. 3, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

endinsats en una aventura que -mirada només amb ulls humans- podria molt bé ser l'última per a moltes d'aquelles persones.

El Pare va quedar tan content d'aquell grup -escriu en Juan Jiménez Vargas- *que va decidir convidar-los a alguna cosa, i va suggerir que obríssim l'ampolla de conyac que portàvem per al fred. Després, podria fer-nos molta falta, però en aquell moment era més important tenir una atenció amb ells. La llàstima va ser que, en obrir-la, l'ampolla es va trencar, se'n va poder aprofitar ben poc i ens vam quedar sense res*[44].

De la Ribalera a Fenollet. Nit del 28 al 29 de novembre

Un cop acabada la missa, calia recuperar forces per la dura marxa que els esperava. Van descansar poc temps, perquè el pla preveia començar a caminar aviat: la pujada de l'Aubenç és forta i perillosa, i convenia fer-la a la llum del dia. A més, resultava difícil dormir en aquelles condicions.

Abans de marxar -recorda n'Antoni Dalmases en el seu diari-, *resem el rosari com mai l'havíem resat, ni encara durant els dies pitjors de la persecució a Barcelona*[45].

Cap a les cinc de la tarda, va aparèixer el guia encarregat de portar-los fins a Andorra. Li deien *Antonio*. El seu veritable nom era Josep Cirera[46]; només ho va revelar en arribar l'expedició a Andorra. Tenia vint-i-tres anys i duia un vestit de pana i avarques. Com qualsevol contrabandista, disposava d'una xarxa d'enllaços i senyals al llarg de la ruta, i no donava un pas sense tenir-ho tot molt assegurat. Va donar l'ordre de reprendre la marxa.

Aquella jornada fou molt dura, sobretot l'ascenció per la canal de la Jaça, molt empinada. En alguns trams només es podia avançar grimpant per les pedres. Tot just començar un d'aquests, en Tomás Alvira es va estirar a terra, defallit, en un estat d'esgotament que l'impedia continuar. El guia va donar l'ordre de continuar, perquè calia arribar al cim abans del vespre. No hi havia més remei que abandonar en Tomás: quan s'hagués reposat, podria baixar a can Juncàs, on l'atendrien.

De moment -escriu en Juan Jiménez Vargas-, *tots vam pensar que era una decisió brutal i no estàvem disposats a acceptar-la, encara que en Tomás no se sentia capaç de res. El cap, convençut que en Tomás no podia ni arribar a dalt de la muntanya, ni molt menys suportar totes les marxes -només calia veure el seu aspecte lamentable-, va insistir-hi nerviós, tement que se'ns tirés la nit a sobre*[47].

Va ser llavors quan va intervenir sant Josepmaria. Diu en Pedro Casciaro que *el Pare va prendre el guia per un braç, parlà uns minuts amb ell i, després, li va dir a Tomás:* ***No en facis cas. Tu seguiràs amb nosaltres com els altres, fins al final***[48].

---

[44] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[45] Records de l'Antoni Dalmases. Escrits el 1938. AGP, sèrie A.5, leg. 206, carp. 3, exp. 1.
[46] Josep Cirera i Fàbrega (1914-2010).
[47] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[48] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994. p. 118.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

També va tenir un greu defalliment en José María Albareda. Una altra vegada sant Josepmaria va aconseguir convèncer el guia. En Pedro Casciaro recorda que *el vent ens permeté escoltar algunes de les seves paraules, que van ser, més o menys les següents, quan es referia a en José María:* ***pensi que es tracta d'un home molt valuós, que ha fet molt de bé a la seva pàtria i encara li queda molt per fer; vostè és home de cor, tingui paciència i deixi que l'ajudem fins escalar el cim de la muntanya; jo li asseguro que es refarà després, aprofitant el primer descans que tinguem, i podrà seguir caminant normalment; vostè tindrà la satisfacció, el dia de demà, d'haver salvat la vida d'un home excepcional****. Increïblement, el nostre inflexible guia va cedir i, en un cas i en l'altre, van seguir endavant*[49].

En Tomás i en José María van poder continuar la marxa. Anys després, en recordar aquest episodi, Josep Cirera comentava, referint-se a sant Josepmaria: *Era un home molt enèrgic!*[50].

Queia la nit quan arribaren al cim de l'Aubenç, a 1500 metres d'altitud. Havien superat un desnivell de set-cents metres. La temperatura era baixa, però no gaire freda. Van reposar una mica, i després -ja de nit- van continuar la marxa. En acostar-se a la casa d'Aubenç, oculta al vessant, *el guia fa córrer la veu, que passa dels uns als altres silenciosament, que aixequem els pals i no parlem, perquè passem prop d'una casa*[51].

El descens per la cara nord de l'Aubenç és llarg i dur. Freqüentment seguien els camins utilitzats per l'arrossegament dels troncs tallats al bosc, que moltes vegades quedaven travessats i havien de saltar. Hi va haver moltes relliscades, però cada vegada que intentaven agafar-se al brancatge per esmorteir la caiguda, les mans s'omplien de punxes. Molt avançada la nit va acabar el descens de l'Aubenç. Van travessar la carretera d'Isona a Coll de Nargó, es van descalçar per travessar el riu Sallent i van pujar fins a l'altura del poble de Montanisell. Sense entrar a la població, van trencar a la dreta, van envoltar un barranc i aviat van arribar a can Fenollet, on passarien les hores de llum del dia que començava. Eren les sis del matí, i havien caminat més de dotze hores.

Can Fenollet, la casa on van romandre el dia 29 de novembre, estava molt aïllada a la muntanya. Era gran i tenia uns corrals relativament amplis. Per la seva situació estratègica, era un lloc freqüentat per les expedicions que es dirigien a la frontera: hi sojornaven grups de deu, vint o trenta persones, aproximadament un cop per setmana.

Els amos de can Fenollet, en Josep Coll i la Rosa Campà[52], eren parents d'en Josep Cirera, el guia. El seu fill, l'Eugeni Coll i Campà[53], que llavors tenia dotze anys baixava a Organyà i a Coll de Nargó dues vegades per setmana a buscar pa i altres queviures, per alimentar els fugitius. Anava alternant els dos pobles per no aixecar sospites[54].

Només arribar a Fenollet, es van amagar en un dels corrals. Les ordres del guia estaven clares: mirar de dormir el millor possible, i sense fer soroll.

---

[49] Ibid.
[50] Record d'en Josep Cirera. AGP, biblioteca, P03, 1982, p. 333.
[51] Records de l'Antoni Dalmases. Escrits el 1938. AGP, sèrie A.5, leg. 206, carp. 3, exp. 1.
[52] Josep Coll i Tomàs (1891-1939), casat amb la Rosa Campà i Sin (1899-1972).
[53] Eugeni Coll i Campà (1925-2007).
[54] Piferrer, Jordi. *El pas dels Pirineus*. Pagès editors. Lleida, 2012. p. 186.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Durant la Missa a la Ribalera, tot preveient que ja no podria celebrar novament en tot el viatge, sant Josepmaria havia reservat el Santíssim Sagrament i el portava a sobre -com feia habitualment en aquella època de guerra- per poder combregar els dies següents. No obstant això, com que en la nit anterior s'havien sentit algunes blasfèmies, va decidir consumir totes les Sagrades Formes. Van combregar poc després d'arribar a Fenollet.

La mestressa i altres dones s'ocupaven de tot. Una d'elles, monja, s'havia refugiat en aquella casa. *Van repassar la roba d'alguns. A Tomás li van cosir els estrips que s'havia fet als pantalons, a la baixada de l'Aubenç. A les dues, vam menjar mongetes amb xai, que van servir en unes quantitats que vencien la fam que teníem tots en despertar. El nostre guia* -explica en Juan Jiménez Vargas- *diu que ha oblidat moltes coses, però que aquell dinar el recorda sempre. Havent dinat, molts encara van poder fer la migdiada*[55].

Abans de sortir, per facilitar el camí, sant Josepmaria va suggerir abandonar algunes peces no estrictament necessàries -roba, sabates...-, que tot i que després haurien estat molt útils, en aquells moments no eren més que un pes suplementari a les motxilles. *Ja a la pujada de l'Aubenç* -explica en Pedro Casciaro-, *algunes coses s'havien hagut de llançar per alleugerir el pes. Aquí va ser la liquidació total, fins les sabates d'en Manolo van quedar al corral*[56].

De Fenollet a la borda de Conorbau. Nit del 29 al 30 de novembre

Quan va enfosquir, cap a les sis de la tarda, van reprendre la marxa. Començava una etapa en què havien de coronar dues muntanyes -Santa Fe i Ares- de 1.200 i 1.500 metres d'altitud, respectivament; entre una i altra havien de creuar una vall enclavada a uns 700 metres. Es requeria, doncs, un notable esforç físic.

Per contrast, escassejaven els aliments. Després de l'abundant dinar a Fenollet, calia estalviar al màxim els queviures per a les jornades successives. *Per tot avituallament* -escriu en Pedro Casciaro-, *els guies ens van proporcionar un formatge fresc i un tros de pa. Ens van dir que allò ens havia de servir per unes vuit racions; és a dir, fins arribar a Andorra*[57].

La pujada de la muntanya Santa Fe comença a tocar de can Fenollet. En poc més d'una hora van remuntar un nivell de 300 metres i van creuar entre els dos pics principals de la muntanya. En el que quedava a la seva dreta es troba l'ermita de Santa Fe. Va seguir després una baixada molt pronunciada sobre un molest terreny de palets. De seguida van travessar el camí de Cabó a Organyà i, prop de la masia l'Oliva, van creuar el riu de Cabó.

A tres quarts de dotze de la nit va començar l'ascens de la muntanya Ares. Fou realment esgotador per a tots, ja que des del riu de Cabó s'ha de superar un desnivell de gairebé 1.000 metres, el més fort de tota la travessia, en un trajecte de pocs quilòmetres, seguint un camí molt ben senyalitzat però de gran pendent.

---

[55] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[56] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994. p. 120.
[57] Ibid.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sant Josepmaria va patir molt, fins al punt que -com escriu en Juan Jiménez Vargas- *la respiració dispneica i el pols que no es trobava feien témer un fracàs fisiològic com el d'en Tomàs, i encara que nosaltres estiguéssim molt segurs que superaria la fatiga, altra vegada podria posar-se nerviós el guia. L'ajudaven en Paco i en Miguel, que a estones el portaven gairebé sense posar els peus a terra. Per a ell era molt dur que haguessin d'ajudar-lo d'aquesta manera. Els qui anaven tan a prop diuen que el sentien repetir allò de 'Non ministrari, sed ministrare'* [no he vingut a ser servit, sinó a servir]. *Per si fos poc, com que contínuament havia d'agafar-se al brancatge, anava clavant-se punxes a les mans*[58].

Explica en Paco Botella: *Juan li va donar al Miguel terrossos de sucre i la bóta de vi perquè li'n fes prendre al Pare. El Pare no ho volia prendre, pensant que ens podia fer falta a nosaltres. Per fi, com que se sentia defallir i la certesa que no ho anàvem a prendre nosaltres es va fer patent, va transigir. Aquest estímul no va poder dominar la seva fatiga ni donar consistència als seus músculs. No sabíem què fer i calia fer alguna cosa. Sense pensar més, en Miguel va passar davant del Pare i el va agafar de la mà i va seguir pujant tirant del Pare. Jo, darrere del Pare, avançava empenyent-lo amb les mans posades a l'esquena. El Pare es deixava portar, sense posar-hi res de la seva part. Jo sentia desitjos de plorar de pena en veure com pujava el Pare, com un sac, materialment portat en els nostres braços.* ***Em pujaven els meus fills en braços, jo no hauria pogut****, deia el Pare anys després i repetides vegades, quan es feia referència a aquestes hores d'esforç i de dolor.* ***Des d'aquella pujada, Paco, m'han passat les ganes de caminar per la muntanya****, deia en una altra ocasió*[59].

A la part alta de la muntanya, a uns 1.500 metres d'altitud, van arribar al poble d'Ares. Es van amagar al corral de cal Fiter i allà van descansar una hora llarga.

L'última part de la marxa era en baixada, per un camí de bosc molt incòmode i relliscós que es dirigia primer cap al nord, per vorejar un barranc, i després cap a l'est. Encara era de nit, cap a les sis de la matinada, quan van arribar a la borda de Conorbau, també anomenada bordeta espatllada de Baridà, i per fi van poder descansar.

De Conorbau a la Caubella. Nit del 30 de novembre a l'1 de desembre

Finals de novembre, a 1.200 metres d'altitud. El fred era intens, fins al punt que resultava desaconsellable restar gaire estona immòbil. Durant les hores de llum, abans de reprendre la caminada, formaven una rotllana atapeïda, drets, i movien les cames per no entumir-se. Recorda en Pedro Casciaro que *un d'ells va trencar la rotllana i va deixar el seu lloc. Espontàniament va sorgir aquest comentari: Si surten, tanquin la porta... Tots van riure la gràcia, i el Pare el primer*[60].

Tot just es va enfosquir, cap a les sis de la tarda, va començar una nova etapa. En contrast amb les anteriors, en aquest tram no calia pujar cap muntanya. Això pot semblar animant, però també n'hi havia de dificultats: la humitat i el fred tindrien una presència notable, ja que una gran part del temps van haver de caminar per la vora dels

[58] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[59] Records d'en Francisco Botella. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 200.
[60] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

rius, fins i tot amb els peus a l'aigua. Per això, a aquesta quarta marxa nocturna se la podria qualificar com l'etapa dels rius.

Enfilaren un camí que conduïa cap avall. Com que a més s'havien desprès de tot el pes que no fos realment imprescindible, els va semblar encara més lleuger el descens. No obstant això, es feia notar la fatiga acumulada en els dies anteriors. Per això és comprensible la sorpresa de tots en veure que quatre o cinc homes, amb uns enormes sacs carregats sobre l'esquena, s'havien incorporat a l'expedició. Es tractava d'un grup de contrabandistes, que traficaven entre Andorra i Espanya amb tot tipus de mercaderies. En aquella ocasió, l'aroma que es va difondre per tota la fila -contrarestant amb la mala olor d'aquella soferta caravana, ja que ningú s'havia pogut rentar en els darrers dies- els va portar a pensar que traficaven productes de perfumeria. Però en Josep Cirera va dir que li estranyava que fossin perfums, ja que aquests productes els portaven des d'Andorra a Espanya, i no a l'inrevés. Pensava més aviat que l'olor fos de safrà, que sí es portava en aquesta direcció, en saquets petits[61].

Passaren per can Baridà i baixaren fins a prop del poble de Noves de Segre, que van deixar a l'esquerra. Havien de travessar la carretera que uneix aquest poble amb la carretera general. Representava un punt perillós, i el cap de l'expedició els va advertir que hi hagués molt de silenci i no recolzessin els bastons a terra.

Després, van avançar cap al nord per un camí de carros paral·lel al riu Segre i a molt poca distància de la carretera general. Van circular diversos automòbils per la carretera, la qual cosa ocasionà moments de molta tensió entre els fugitius. Efectivament -anota en Juan Jiménez Vargas-, *en una part del camí que queda enfilat des de la carretera, ens van enlluernar els llums d'un cotxe. L'ensurt ens va deixar paralitzats, però els guies, inalterables, es van limitar a dir que si ens enfocaven de nou, això és el que s'havia de fer: quedar-se quiets i en silenci.*

- No passa res. No poden veure'ns.

Ens semblava una fanfarronada més. Després hem comprès que era senzillament la seguretat d'aquell que se sent amo de la situació, en comprovar -quan hem recorregut allò anys després- que des de la carretera és pràcticament impossible distingir res en el camí, per l'arbrat i pels matolls, i menys de nit, i en canvi des de molts punts del camí es pot veure la carretera[62].

Van passar per sota de la parròquia d'Hortó i van remuntar els rius Castellbó i Aravell, que van creuar moltes vegades, mullant-se els peus i les cames, amb la roba cada vegada més xopa i una humitat freda que calava fins als ossos.

En Pedro Casciaro retrata aquesta marxa pel riu: *el travessàvem i tornàvem a travessar, a estones, caminàvem dins de l'aigua, prop de la riba. Aquí es va demostrar que les botes que en Juan havia aconseguit al Pare eren una autèntica estafa. Li havien assegurat que eren impermeables i hi entrava l'aigua com si fos un colador; amb l'inconvenient, a més, que trigaven molt a eixugar-se. El Pare va caminar dos dies, com a mínim, amb els peus completament mullats*[63].

---

[61] Piferrer, Jordi. *El pas dels Pirineus*. Pagès editors. Lleida, 2012. p. 115, nota 6.
[62] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
[63] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994. p. 122.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En sortir del riu, a l'altura del poble d'Aravell, van pujar cap a les roques de la Caubella, a uns 1.600 metres d'altitud. Eren les sis del matí del dia 1 de desembre. Ja de dia, quan havien fet un bon tram en direcció a la collada de la Torre, van descansar amagats entre les roques i matolls. Es trobaven a uns 200 metres de cal Roger, on vivien els pares d'en Josep Cirera, el guia. Ell va anar allà a descansar i a buscar menjar per als expedicionaris.

De la Caubella a Sant Julià de Lòria. Nit de l'1 al 2 de desembre

Van passar el dia sencer camuflats entre els matolls i les pedres, gairebé sense moure's, per no cridar l'atenció. A primera hora del matí, el sol es va deixar veure a estones. Van poder superar, almenys en part, els efectes de la mullena anterior. Els núvols es van anar fent més espessos amb el passar de les hores, fins que el sol es va ennuvolar totalment, i va augmentar el fred. Al migdia, l'aspecte del cel amenaçava neu. A la tarda, abans de sortir, van caure els primers flocs. Van menjar el que quedava de les seves provisions, una ració petitíssima de xoriço, pa i formatge.

Van sortir dels boscos de cal Roger cap a les sis de la tarda, ja de nit; i amb la incògnita de la possible nevada en el moment més crític de l'expedició, van començar a caminar. Costava estirar les cames, després de tantes hores arraulits per no ser vistos. Al cap d'uns minuts ja ho feien amb més normalitat.

Van pujar directament a la collada de la Torre. Des d'allà, a través d'un bosc frondós, van baixar al riu Civís. Allà es van aturar -recorda Juan Jiménez Vargas- perquè *el guia va avisar que una patrulla caminava rondant pel camí que havien de creuar. Havia sentit clarament els passos. Immediatament va fer córrer la veu: Molt de silenci i que no es mogui ningú!*[64] I va desaparèixer per inspeccionar la zona. Estaven en un lloc humit, i el fred calava fins als ossos. Va ser una aturada de dues hores, amb l'ànsia de ser descoberts. S'amuntegaven en grups per no perdre calor. Sant Josepmaria i els que l'acompanyaven van redoblar la seva oració i el seu recurs a Santa Maria.

Per fi van tornar en Josep Cirera i els seus col·laboradors, després d'haver explorat la situació. Quan la patrulla s'allunyés del punt triat per creuar el camí, era probable que no tornessin a passar per allà fins una bona estona després. Llavors seria el moment d'arrencar a córrer i guanyar alçada a la pujada del barranc de la Cabra Morta, situat més enllà del riu Civís, camí del coll que dóna nom a l'esmentat barranc.

Va passar la patrulla. Tots van sentir la remor de les petjades i de les converses que mantenien els milicians. Quan en Josep Cirera va estar segur que s'havien allunyat prou, va donar l'ordre de creuar el riu per una passarel·la feta amb troncs i començà la pujada. Era el moment d'arrencar a córrer a tota velocitat, sense preocupar-se ja del soroll.

Van pujar pel barranc de la Cabra Morta fins al coll del mateix nom, on ja van començar el descens. El terreny era tan abrupte i accidentat que els guies asseguraven que la major part de la gent no s'atreviria a passar-lo a la llum del sol per por de caure; de nit, com que no veien res, no s'adonaven d'aquestes dificultats.

[64] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Afirma en Juan Jiménez Vargas: *aviat vam parar al mig del bosc i Cirera ens va indicar que ens amaguessim bé sota els matolls i l'arbrat: Un sota cada arbre, sense moure's, i molt de silenci*[65].

Després d'aquella espera que se'ls feia eterna, encara que amb prou feines va durar mitja hora, el guia -assegurat pels seus enllaços de la frontera- va donar l'ordre de partir. Passaren molt a prop de la borda de Lluçà, que tenia la llum encesa. Uns gossos van començar a bordar. Tots es van espantar molt, però els guies no van fer cap cas dels lladrucs, segurs que el terreny estava lliure.

Caminaren a la vora de l'ermita de Santa Maria de Feners, que ni tan sols van veure, i al cap de quinze minuts de començar a moure's, van franquejar el riu Argolell i van atacar una pujada molt pronunciada cap a mas d'Alins, la primera casa d'Andorra en aquesta zona. La línia de frontera s'estén per la mateixa llera del riu.

Ja havíem passat la frontera -explica en Juan Jiménez Vargas- *quan vam sentir uns trets de fusell des de la part d'Argolell. Se n'havien adonat tard, potser els semblava que encara estàvem per la pujada, i volien batre la cua de l'expedició, però ja no estàvem al seu abast*[66].

Quan van creuar per davant de mas d'Alins, a una alçada de 1.420 metres, els guies van avisar que es trobaven a Andorra des de feia una estona. No ho havien dit abans per evitar que les naturals reaccions d'alegria pròpies d'aquests casos facilitessin que els milicians donessin abast a algú, ja que no poques vegades feien incursions en territori andorrà. Era el dijous 2 de desembre de 1937. Encara era fosca nit, però faltava poc per l'alba.

El Pare va començar una oració d'acció de gràcies -escriu en Pedro Casciaro-. *Penso que va ser la Salve, però realment no me'n recordo: vaig trigar cert temps a reaccionar i adonar-me que tot havia passat. Potser va ser la mateixa alegria el que impedia creure-s'ho del tot*[67].

Els guies van indicar clarament la direcció que calia seguir fins arribar a Sant Julià de Lòria. El camí estava ben marcat. Alguns van continuar immediatament, però sant Josepmaria va preferir esperar que es fes de dia: era qüestió de poc temps. A més, Tomás presentava unes notables ferides en els peus, que l'impedien fer un pas més.

Es notava el fred, que semblava augmentar per moments. Van veure una foguera a poca distància, en la direcció que havien de seguir, i es van acostar a escalfar-se una mica. Era en Josep Cirera, el guia, amb els seus companys. Els van convidar a menjar una mica de pa amb xoriço, que van agrair de debò.

Reprengueren la marxa. Començava a clarejar. Cap a les nou del matí van arribar a Sant Julià de Lòria, el primer poble d'Andorra.

Després d'aquell llarg malson, per fi, ja érem lliures. En acció de gràcies, un cop que ens vam quedar sols els del nostre grup -escriu en Pedro Casciaro-, *el Pare va tornar a*

---

[65] Ibid.
[66] Ibid.
[67] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

incoar la Salve -aquesta vegada en veu alta-, que tots vam recitar pausadament, amb profund fervor i gratitud a la Mare de Déu[68].

Van anar a l'església per agenollar-se davant del sagrari, tot donant gràcies a Déu per l'èxit de l'empresa. Era la primera vegada que visitaven una església no profanada, des del juliol de 1936.

Nou dies a Andorra. Del 2 al 10 de desembre

Van continuar fins a Andorra la Vella, la capital del principat. Allà feren els primers tràmits i els donaren una documentació que els qualificava de refugiats polítics. Enviaren un telegrama al germà d'en José María Albareda, en Manuel, que es trobava a San Juan de Luz, al costat de la frontera entre França i Espanya, perquè enviés un cotxe a recollir-los. Es van allotjar a l'Hotel Palacín (actualment Hotel Siracusa), a la sortida de les Escaldes-Engordany.

Estant ja a l'hotel, recorda en Pedro Casciaro que *al Pare se li van començar a inflar les mans de forma alarmant i amb forts dolors. En Juan es va preocupar molt al principi, perquè va pensar que podia ser el començament d'un atac reumàtic, com un altre que ja havia patit a Madrid. En reconèixer-li detingudament les mans, va descobrir que la inflamació era deguda a la infinitat d'espines que tenia clavades a la pell. En Juan va aconseguir unes pinces per treure-li les espines, d'una en una; després li va aplicar un desinfectant*[69].

L'endemà, 3 de desembre, la nevada que els havia amenaçat en l'última jornada de la travessia, va començar a descarregar amb força. Les condicions climàtiques adverses els van obligar a romandre diversos dies a Andorra, ja que el port d'Envalira quedava tancat a causa de la neu. Temps que van aprofitar, entre altres activitats, per redactar el diari de les jornades precedents. Es van fer una foto de grup, que també va servir per a les fotos de carnet que necessitaven per a la documentació de sortida, retallant-les d'una en una.

Sant Josepmaria va fer amistat amb mossèn Lluís Pujol[70], arxiprest de les Valls d'Andorra, que li va facilitar poder celebrar missa a l'església parroquial d'Andorra la Vella, i també a la capella del col·legi Nostra Senyora de Meritxell que havien establert els monjos de Montserrat a les Escaldes. Va ser una amistat que duraria tota la vida[71].

França. 10 de desembre

Havien aconseguit un salconduit de les autoritats franceses, que els permetia el trànsit per França durant vint-i-quatre hores: el temps just per arribar a la frontera d'Hendaia.

---

[68] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994. p. 125.
[69] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[70] Lluís Pujol i Tubau (1901-1986). Ordenat sacerdot el 1925. Arxiprest de les Valls d'Andorra des del 1930.
[71] L'estada a Andorra està àmpliament descrita al llibre d'Alfred Llahí i Jordi Piferrer. *Andorra: Terra d'acollida. El pas de Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer pel Principat d'Andorra l'any 1937*. Principat d'Andorra, 2007.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Per fi, el 10 desembre 1937 va aparèixer clar i amb sol. Feia fred. Era el dia assenyalat per sortir d'Andorra i passar a França. En una espècie d'autobús van pujar fins a Soldeu, l'últim poble d'Andorra. L'autobús no va poder seguir a causa de la neu i van continuar a peu tretze quilòmetres, enfonsant les cames fins als genolls. Arribaren al Pas de la Casa, a 2400 metres d'altitud, al refugi d'Envalira. Eren les onze del matí. Després de descansar una hora, van reprendre la marxa. Al Pas de la Casa s'esperava un autobús que els va conduir a l'Hospitalet-près-l'Andorre, primer poble francès, on van arribar a les dues de la tarda.

Després dels tràmits de duana i policia, que es van allargar fins a les cinc de la tarda, van continuar viatge en un taxi gran enviat des de San Juan de Luz pel germà d'en José María Albareda, en Manuel. Van arribar fins a Saint Gaudens i aquella nit es van allotjar a l'Hotel Le Central, que actualment només és un bar.

Lourdes i, finalment, Espanya. 11 de desembre

Es van aixecar a les sis del matí, per arribar aviat a Lourdes. Hi havia unes dues hores i mitja de camí.

Arribàrem a Lourdes encara molt d'hora -recorda en Pedro Casciaro-. *Tot estava tancat, a excepció de la cripta de la Basílica del Rosari. El nostre Pare desitjava celebrar aviat la santa Missa i es veia que, des que vam sortir de Saint Gaudens, s'estava preparant, perquè no va dir res durant el trajecte. Allà va explicar a un sacerdot quina era la situació en què viatjàvem*[72].

Sant Josepmaria es va entendre en llatí amb aquell sacerdot, que al principi va mostrar la seva desconfiança per la manera com anava vestit i no volia deixar-lo celebrar. Però el va convèncer i va poder celebrar a Lourdes el sant sacrifici de la Missa, al segon altar lateral de la dreta de la nau, prop de la porta d'entrada a la cripta.

Acabada la Missa, els vuit van prendre un lleuger esmorzar. *Com si no tinguéssim pressa* -recorda en Juan Jiménez Vargas-, *ens vàrem asseure tranquil·lament en un bar perquè aquell esmorzar tenia una mica de celebració familiar. Vam prendre el mínim imprescindible. Recordant la duresa d'aquelles marxes, que superava la seva capacitat física i la d'algun altre, el Pare sentia la profunda necessitat de l'acció de gràcies per haver aconseguit salvar dificultats que semblaven humanament insuperables. Ho havia passat molt malament. Recordava -i moltes vegades ho va tornar a recordar anys després- amb sentit agraïment a tots els que ens van ajudar durant aquells dies. Recordava tots els que quedaven en zona roja, un per un, i pensava un per un en tots els que havíem de localitzar quan arribéssim a l'altra zona*[73].

En total, no van estar més de dues hores a Lourdes: el temps just per celebrar la santa Missa, resar el rosari a la Gruta, i prendre aquell esmorzar. No van veure res de la població, ja que només havien anat allà per agrair a la Mare de Déu la seva protecció.

Novament en el taxi, es van encaminar a la frontera espanyola. Després de dinar a Peyrehorade, van arribar a San Juan de Luz cap a les set de la tarda. Allà els esperava el

[72] Records d'en Pedro Casciaro. Escrits el 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
[73] Records d'en Juan Jiménez Vargas. Escrits el 1980. AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

germà d'en José María Albareda, en Manuel. Ja era tard, i la frontera entre França i Espanya es trobava tancada. La van obrir per permetre'ls el pas pel pont internacional d'Hendaia.

Van passar a Fuenterrabía la nit de l'11 al 12 de desembre. L'endemà es van dirigir a Sant Sebastià, on sant Josepmaria va romandre fins al dia 17, dia en què es va traslladar a Pamplona. L'havia convidat el bisbe Marcelino Olaechea[74], que el va hostatjar al palau episcopal i li facilità vestits sacerdotals.

Passades les festes de Nadal, el 7 de gener de 1938, sant Josepmaria va viatjar a Burgos, capital de la zona nacional en aquells dies, on residia don Casimiro Morcillo[75], un dels vicaris generals del bisbe de Madrid-Alcalá, Leopoldo Eijo y Garay, de qui depenia sant Josepmaria com a sacerdot. Començava una nova etapa en la seva vida.

Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra

Em sembla un deure dedicar un espai per parlar aquí de l'Associació d'Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra, sense la qual no hauria estat possible disposar de tanta documentació com hem oferit en aquest capítol del llibre. Aquesta associació va néixer l'any 2002, amb motiu del centenari del naixement de sant Josepmaria. Des de llavors, treballa en la recuperació dels fets, circumstàncies, rutes i llocs del camí de fugitius que va seguir sant Josepmaria a través dels Pirineus[76].

S'ha reconstruït la totalitat de l'itinerari que va d'Oliana fins a Andorra, i està senyalitzat amb unes marques de color groc i blau. S'ha restaurat l'església de Pallerols, i està en procés la reconstrucció de la rectoria, per convertir-la en un lloc d'informació i d'acollida. S'ha escolpit una nova imatge de la Mare de Déu del Roser, similar a la que va ser destruïda, inspirant-se en la imatge de la Verge amb la mateixa advocació que es venera en la propera ermita de Sant Andreu del Puig, ja que, segons els habitants del lloc, era del mateix artista i molt semblant. S'ha reconstruït la Cabana de Sant Rafael, seguint els dibuixos que van fer en Paco Botella, en Pedro Casciaro i en Miguel Fisac.

Entre els actes que promou l'associació, alguns d'ells ja són tradicions cada vegada més consolidades: cada any, el dissabte més proper al 22 de novembre se celebra la Festa de la Trobada de la Rosa a Pallerols, i entorn al 28 de novembre es commemora la Missa al barranc de la Ribalera. Des del 2007 té lloc anualment un acte cultural amb el títol *Camins de llibertat a través dels Pirineus*, en què especialistes d'història contemporània que han investigat el tema de les evasions, a més d'experts en el context històric, cultural, artístic, etc. relacionat amb aquest camí, aporten els seus coneixements al gran públic. I al voltant del 26 de juny, festa de sant Josepmaria, se celebra un aplec a Mas d'Alins, el lloc pel qual van entrar a Andorra el 1937.

---

[74] Marcelino Olaechea Loizaga (1889-1972), bisbe de Pamplona (1935-1946) i posteriorment arquebisbe de València (1946-1966).

[75] Casimiro Morcillo González (1904-1971), vicari general de reorganització del bisbat de Madrid durant la guerra, constituí a Burgos una 'Junta Central de Culto y Clero'. Va ser nomenat bisbe auxiliar de Madrid el 1943, després de Bilbao (1949) i de Saragossa (1955). El 1964, en morir Mons. Leopoldo Eijo y Garay, fou nomenat arquebisbe de Madrid.

[76] www.pallerols-andorra.org

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

S'han recuperat els *Goigs de la Mare de Déu del Roser*, un himne tradicional de lloança a la Verge Maria, el text del qual es conservava però sense partitura. Dos monjos de Montserrat han col·laborat en aquesta feina. El gemmà Odiló M. Planàs[77] composà la música i el pare Oriol M. Diví[78] afegí una nova estrofa relacionada amb sant Josepmaria, que diu així:

Si pertot recança és posa
una nit de fosca i dol
a Pallerols una rosa
el neguit mudà en consol.
La Verge en aquest afer
vegé sant Josepmaria:
la Senyora li oferia
una rosa del Roser.

L'1 de desembre de l'any 2012, en acomplir-se el 75 aniversari d'aquests esdeveniments, es van celebrar diversos actes sota la presidència de l'arquebisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra, Mons Joan-Enric Vives[79], acompanyat del prelat de l'Opus Dei, Mons. Javier Echevarría[80], amb les autoritats andorranes i una participació molt nombrosa de persones d'arreu. L'acte principal va ser la benedicció d'una imatge de sant Josepmaria, un baix relleu obra de l'escultora Rebeca Muñoz[81], a la parròquia de Sant Julià de Lòria. El sant es troba en actitud d'adoració, amb els ulls fixos en el Santíssim Sagrament situat al sagrari davant de l'antic retaule de l'església, que va ser el primer lloc sagrat on sant Josepmaria va poder pregar en arribar a Andorra l'any 1937.

[77] Odiló M. Planàs i Mas (1925-2011). Entrà a l'escolania de Montserrat el 1939, i el 1941 professà com a monjo. Organista, violoncelista i compositor. Professor a les trobades d'animadors de cant per a la litúrgia de Montserrat, els darrers anys va ser professor de les trobades d'organistes d'església de Catalunya.

[78] Oriol M. Diví i Coll (1924-2013). Ordenat sacerdot el 1952, entrà al monestir de Montserrat el 1956. va formar part, des dels inicis i durant llargs anys, de la comunitat de Montserrat a Tantur (Betlem). Referent espiritual per a moltes persones, era també un artista gravador de fama internacional per la seva dedicació als ex-libris.

[79] Joan Enric Vives i Sicília (1949-). Ordenat sacerdot el 1974, i bisbe auxiliar de Barcelona el 1993. Bisbe coadjutor de la Seu d'Urgell el 2001, i titular i copríncep d'Andorra el 2003.

[80] Javier Echevarría Rodríguez (1932-). Doctor en Dret i en Dret Canònic. Va demanar l'admissió a l'Opus Dei el 1948. S'ordenà sacerdot el 1955. Des del 1952 fins a la seva mort el 1975 fou secretari de sant Josepmaria. Des del 1994 és el prelat de l'Opus Dei.

[81] Rebeca Muñoz Carrilero (1971-). Llicenciada a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona el 1994.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

V. 1939-1940. COMENÇA LA LABOR DE L'OPUS DEI A BARCELONA

La represa

En acabar la guerra, de tornada a Madrid, anà amb alguns dels primers de l'Opus Dei a l'Acadèmia DYA, la primera residència. L'edifici estava totalment enderrocat. Entre les runes només va trobar un rètol on es llegien les paraules del manament nou de Jesús: "que us estimeu els uns els altres com jo us he estimat". És com si Déu els recordés que havien de perdonar, sense ressentiments ni espines al cor, i començar de zero.

Amb esperit de sacrifici i plens d'esperança, tornen a posar en marxa una residència d'estudiants, a la qual sant Josepmaria es trasllada amb la seva mare i els seus germans. Es reprenen els cursos de recés, les classes de formació cristiana, les activitats culturals... I de nou els viatges a altres ciutats: Barcelona, Bilbao, Saragossa i moltes més.

En el cas de Barcelona, l'estada forçosa durant aquelles setmanes del 1937, tot esperant el moment d'emprendre l'evasió a través dels Pirineus, va resultar una ocasió per preparar el terreny. Va impulsar personalment el que podríem anomenar la *prehistòria* de la tasca apostòlica de l'Opus Dei a Catalunya, amb la seva oració, el seu sacrifici i les seves freqüents caminades per la Ciutat Comtal. Un cop finalitzada la contesa, va voler que es comencés de seguida el treball apostòlic a Barcelona[1].

A final de l'any 1939, sant Josepmaria va iniciar -i seguir de prop- personalment aquesta activitat. El pla de treball dels viatges a la Ciutat Comtal des de Madrid era molt semblant. En arribar al lloc de destí, es trobaven amb algun estudiant al qual ja coneixien i li demanaven que els presentés amics seus que poguessin estar interessats a conèixer l'Opus Dei. Als nous coneguts els explicaven que es pot ser sant, cercar la santedat enmig dels quefers quotidians i els animaven al seu torn a portar nous amics.

A poc a poc, ***al pas de Déu***[2], en expressió freqüent de sant Josepmaria, alguns estudiants universitaris s'atansaven als mitjans de formació cristiana que s'oferien. Acabat de començar l'any 1940, es van incorporar les primeres persones a l'Opus Dei. I amb la gràcia de Déu, el treball de sant Josepmaria i dels qui l'acompanyaven, el nombre van anar creixent, fins a arribar a un cert volum de persones a Catalunya.

Hotel Victòria. Plaça Catalunya, cantonada ronda de Sant Pere

El primer viatge per establir les bases del treball de l'Opus Dei el va realitzar sant Josepmaria acompanyat d'Álvaro del Portillo[3]. Van arribar a Barcelona, en el tren

---

[1] Un relat pormenoritzat d'aquesta feina es troba a l'estudi d'en Francesc Castells i Puig. *Barcelona 1939-1940: los viajes para establecer el primer centro del Opus Dei*. *Studia et Documenta 8*. 2014. pp. 191-210.

[2] AGP, biblioteca, P01, 1982, p. 1245; i també AGP, biblioteca, P03, 1992, p. 304.

[3] Álvaro del Portillo y Diez de Sollano (1914-1994). Es va incorporar a l'Opus Dei l'any 1935. Enginyer de Camins i després doctor en Filosofia i Lletres i en Dret Canònic. El 10 d'octubre de 1939 sant Josepmaria el nomenà Secretari General de l'Opus Dei. Va ser ordenat sacerdot el 1944. L'any 1946

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

nocturn procedent de Saragossa, a primera hora del dissabte 30 de desembre de 1939 i van marxar el mateix dia a la nit, camí de València. No van romandre ni vint-i-quatre hores a Barcelona[4].

Desconeixem el lloc on va celebrar la santa Missa aquell dia. En canvi, sí que sabem que van mirar de posar-se en contacte amb tres joves universitaris que havien conegut durant la guerra: l'Alfons Balcells[5], en Francesc Rodón[6] i en Rafael Termes[7].

També tenim dades del lloc on es van allotjar: l'Hotel Victòria. *Era un hotel petit, de dues plantes, a la cantonada mar / Besòs de plaça de Catalunya amb la ronda de Sant Pere, on ara hi ha una part d'El Corte Inglés*[8] -testimonia l'Alfons Balcells-. De fet, no estava a la cantonada, es trobava una mica més cap a la plaça.

Un cop instal·lats, sant Josepmaria va telefonar l'Alfons Balcells. L'Alfons era un jove metge a qui havia conegut durant un viatge a Terol en els anys de la guerra i que el setembre de 1939 havia estat un dels assistents al segon curs de recés que sant Josepmaria havia predicat a Burjassot, València. Va quedar que aniria a l'hotel a les onze del matí.

Álvaro del Portillo, per la seva banda, va anar a buscar en Rafael Termes, antic company d'un curset d'alferes que havia realitzat a Burgos. Com que en aquests moments es trobava a Sitges, li va deixar un missatge. Després, va marxar a casa d'en Francesc Rodón, a qui en Pedro Casciaro havia conegut el febrer de 1938, durant el seu aquarterament a Pamplona. Tampoc aquesta vegada no va aconseguir l'objectiu: la persona que buscava havia sortit.

A l'hora prevista, l'Alfons va arribar a l'hotel. *Vaig anar-hi de seguida, com els havia promès. En saludar-los, em van dir que havien viatjat el dia abans, a la nit. Vaig parlar uns instants amb el sacerdot, que havia de sortir de seguida de l'hotel i em sembla que només esperava que jo arribés, per saludar-me.*

Álvaro, que sabia que jo tenia relacions amb entitats universitàries, em va dir que, si em semblava bé, podria presentar a mossèn Escrivà alguns dels estudiants que jo coneixia i que a mi em semblés que podrien interessar-se per conèixer 'tot allò'. Vaig pensar que a alguns amics els agradaria tenir aquesta possibilitat. Els vaig citar per a primera hora de la tarda.

---

s'establí a Roma, al costat de sant Josepmaria, amb qui col·laborà sempre molt estretament. Va ser consultor de diversos organismes de la Santa Seu i va treballar en el Concili Vaticà II. El 15 de setembre de 1975 va succeir sant Josepmaria al capdavant de l'Opus Dei. Va ser beatificat el 27 de setembre de 2014.

[4] Álvaro del Portillo. Relació del viatge a Barcelona, 30 desembre 1939. AGP, sèrie A.2, leg. 11, carp. 3, exp.5.

[5] Alfons Balcells i Gorina (1915-2002). El 1939 estava acabant la carrera de medicina a Barcelona. Després va ser catedràtic de patologia general i rector de la Universitat de Salamanca.

[6] Francesc Rodón i Rodón (1918-1987). Advocat. S'havia incorporat a l'Opus Dei poc després del final de la guerra, a mitjans de 1939, i se'n va desvincular el 1945.

[7] Rafael Termes i Carreró (1918-2005). Enginyer industrial, treballà des de jove en el sector bancari, arribant a ser del 1977 a 1990 president de l'Associació Espanyola de Banca.

[8] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. p. 88.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Cap a les dotze ens vam escapar una estona ambdós, Álvaro i jo, fins al Tibidabo, i des d'aquella alçada vam fer -va dir ell, i jo assentia- alguna consideració espiritual i apostòlica sobre la tasca que 'ens' esperava a Barcelona. Vam baixar en el funicular, ja que era l'hora de dinar.

A primera hora de la tarda jo tornava de nou a l'hotel Victòria, amb dos d'aquells amics meus, Raimon Pàniker[9] *i un altre que es deia Cardona*[10]*. Havia quedat citat també amb un tercer, però al final no ens va poder acompanyar. Mossèn Escrivà va parlar amb nosaltres molt afectuosament.*

La simpatia del pare Escrivà, l'atractiu humà i la seva cultura, l'amor patent que tenia a la llibertat, combinat tot amb una fe i una sinceritat que cridaven l'atenció, no solia deixar ningú indiferent. Era una persona humanament molt atractiva, cert, però no imposava, sinó que demostrava contínuament un respecte absolut per l'interlocutor, per les seves idees i plantejaments, i hom es podia quedar amb la sensació que durant aquesta conversa ambdós havien contribuït igualment al diàleg, amb aportacions del mateix valor [11]*.*

Aquella mateixa nit, sant Josepmaria i l'Álvaro van prendre un tren amb destinació a València, on ja hi havia un grup de membres de l'Opus Dei.

Els viatges de sant Josepmaria i dels qui l'acompanyaven es realitzaven habitualment en ferrocarril. Eren temps difícils per viatjar. Es necessitava salconduit per desplaçar-se. Escassejava el carbó i la llenya. Els trens anaven plens. El trànsit per carretera era penós i esgotador.

A Barcelona hi havia dues grans estacions: l'Estació de França, estació terme, on va arribar en el viatge de 1937, i l'Estació del Nord. A més, hi havia el Baixador del Passeig de Gràcia, molt cèntric, situat a la confluència del Passeig de Gràcia i el carrer Aragó, que va entrar en servei l'any 1902. La via de ferrocarril circulava per una trinxera oberta al llarg del carrer Aragó. Hi havia un petit túnel per creuar per sota del Passeig de Gràcia. L'any 1954 van començar les obres de cobriment del recorregut.

L'Estació de França i el Baixador del Passeig de Gràcia van ser escenari, en nombroses ocasions, de l'arribada i partença de sant Josepmaria.

Una atenció constant

La llavor estava sembrada i aviat va començar a germinar.

El missatge que l'Álvaro havia deixat a en Rafael Termes va tenir un efecte immediat. El dimarts 1 de gener de 1940, aquest li va escriure a Madrid per donar notícies seves i saber la data del viatge següent. Va anar a veure'l en Pedro Casciaro el 4 de gener, aprofitant unes gestions que havia de fer a Barcelona per motius familiars.

---

[9] Raimon Pàniker i Alemany (1918-2010). De pare hindú i mare catalana, estudiava filosofia i lletres a Barcelona. Es va incorporar a l'Obra el febrer de 1940. Ordenat sacerdot el 1946, residí diversos anys a l'Índia durant els anys 50. Es desvinculà de l'Opus Dei poc després de tornar a Europa.
[10] Cardona. No tenim més referències.
[11] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 88-89.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sant Josepmaria, com tantes vegades va fer durant els anys de la guerra, per mantenir el contacte amb els joves universitaris dispersos per la geografia hispana, a més d'escriure ell mateix, també va esperonar els seus fills al tracte epistolar: ***Escriviu a en Ballcells?*** -diu als de València en carta del 27 de gener de 1940-. ***Em sembla que li he posat un cognom una mica enrevessat. L'encomano al seu Custodi, i algun dia em donarà les gràcies***[12]**.**

Durant el mes de gener i començaments de febrer de 1940, es va incrementar l'intercanvi epistolar entre els de l'Opus Dei i els estudiants coneguts a Barcelona. D'aquesta manera, encara que al llarg d'aquestes setmanes no hi va haver més viatges, l'amistat es va enfortir considerablement.

Sant Josepmaria impulsava els seus fills espirituals -pocs encara- a ajudar les persones que anaven coneixent en els primers *punts d'ignició* dispersos per la geografia espanyola. El 14 de febrer, en Ricardo Fernández Vallespín[13], l'Amadeo de Fuenmayor[14] i en Rafael Calvo Serer[15] van viatjar des de València per xerrar amb els estudiants coneguts, entre ells Raimon Pàniker, que els va manifestar que estava decidit a demanar l'admissió a l'Opus Dei[16].

Poc després, en José Luis Múzquiz[17], que treballava com a enginyer en els Ferrocarrils del Nord, va estar uns dies a Barcelona. *Vaig parlar amb l'Alfons Balcells. Em va presentar diverses persones, però em va dir sincerament que no tenia vocació*[18].

Va estar també amb en Rafael Termes. Passejant per la platja deserta de Sitges, li va comentar que estava gairebé decidit a demanar l'admissió a l'Opus Dei, però que abans de fer aquest pas desitjava parlar amb sant Josepmaria. En José Luis va tornar a Madrid amb aquestes bones notícies i un bon nombre d'adreces d'altres nois que li havien presentat.

Hotel Internacional. La Rambla 78-80

El diumenge 31 de març de 1940, sant Josepmaria viatjà novament a Barcelona acompanyat aquest cop per l'Álvaro del Portillo, l'Isidoro Zorzano i en José María

---

[12] Carta als membres de l'Opus Dei a València. AGP, sèrie A.3.4, carta 400127-2.
[13] Ricardo Fernández Vallespín (1910-1988) Estudià arquitectura a Madrid. Es va incorporar a l'Opus Dei el 1933 i va ser el director de l'Acadèmia DYA de Madrid, el primer centre de l'Obra. El 1949 s'ordenà sacerdot.
[14] Amadeo de Fuenmayor Champín (1915-2005), coneguè sant Josepmaria el 1939. Catedràtic de Dret Civil. Ordenat sacerdot el 1948 fou consiliari de l'Opus Dei a Espanya els anys cinquanta.
[15] Rafael Calvo Serer (1916-1988). S'incorporà a l'Opus Dei el març de 1936. Fou catedràtic de Filosofia de la Història.
[16] Relació del viatge a Barcelona d'en Ricardo Fernández Vallespín, en Rafael Calvo Serer i l'Amadeo de Fuenmayor, 14 de febrer de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 47, carp. 2, exp. 2.
[17] José Luis Múzquiz de Miguel (1912-1983). Enginyer de Camins, s'incorporà a l'Opus Dei en acabar els estudis, després de la guerra civil. Ordenat sacerdot el 1944, exercí el ministeri pastoral a Espanya i als Estats Units, on morí. S'ha començat el seu procés de canonització.
[18] Relació de l'estada a Barcelona d'en José Luis Múzquiz, 19 de febrer a 1 de març de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 47, carp. 2, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Hernández Garnica[19], que juntament amb l'Álvaro del Portillo seria un dels tres primers sacerdots de l'Opus Dei. Més endavant s'explicarà amb detall la seva relació amb la Ciutat Comtal.

Van sortir de Saragossa el dissabte 30 de març havent sopat. El tren anava tan ple que no van aconseguir seient per als quatre. Arribaren a Barcelona a les 9 del matí. A l'estació van agafar un taxi, que els va conduir fins a l'Hotel Internacional, a la Rambla de les Flors, davant del Liceu. Actualment és el número 78-80 de la Rambla.

En José María Hernández Garnica recorda: *Vam anar a Missa i a combregar, tornàrem a l'hotel i esmorzàrem, i des d'aquí trucarem a casa dels pares de Raimon. Va quedar que vindria a les dotze i ell va avisar per telèfon Alfons Balcells, que va venir i va estar parlant amb el Pare. Quan va venir en Raimon li preguntàrem si sabia si era a Barcelona en Rafael Termes i en dir-nos que estava a Sitges li trucàrem per telèfon, però no aconseguírem establir-hi comunicació directa. Van dinar amb nosaltres en Raimon i l'Alfons Balcells*[20].

No sabem en quina església va celebrar la Missa aquest diumenge 31 de març de 1940. Del que sí tenim constància és de les nombroses visites i converses que van dur a terme en aquella jornada.

Entrevista amb el bisbe. Palau Episcopal. Carrer del Bisbe 5

Havent dinat sant Josepmaria va anar a visitar monsenyor Miguel de los Santos Díaz Gómara[21], bisbe de Cartagena-Múrcia i administrador apostòlic de la diòcesi de Barcelona. El seu afecte vers aquest prelat, tenia una arrel en la vida sacerdotal del fundador de l'Opus Dei: essent bisbe auxiliar de Saragossa i president del Seminari Sacerdotal de Sant Carles, li havia conferit el sotsdiaconat, el diaconat i el presbiterat.

El va rebre amb molta estimació. Durant la conversa, sant Josepmaria li va explicar el treball apostòlic que estava impulsant amb universitaris de diferents províncies d'Espanya. El bisbe, comprenent bé la tasca pastoral que es reflectia en les paraules de sant Josepmaria, va comentar que el treball a la Universitat no era més que el punt de partença.

Quan el va conèixer a Saragossa, Mons. de los Santos ja s'havia adonat de la vàlua espiritual i humana de sant Josepmaria. Després d'aquesta visita, la seva consideració va quallar en una confiança i amistat que es mantindria fins al final de la seva vida. De fet, en morir el 1949, la persona que l'havia atès espiritualment en els últims moments -que coneixia l'admiració i amistat que hi havia entre tots dos-, envià a sant Josepmaria, com a record, un cíngol que el difunt prelat havia fet servir en les grans celebracions litúrgiques, i que va utilitzar en l'ordenació sacerdotal de sant Josepmaria.

---

[19] José María Hernández Garnica (1913-1972) Enginyer de Camins, s'incorporà a l'Opus Dei el 1935. Ordenat sacerdot el 1944, treballà pastoralment en diversos països d'Europa. S'ha començat el seu procés de canonització.

[20] Relació del viatge a Barcelona, 31 de març al 2 d'abril de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 7.

[21] Miguel de los Santos Díaz Gómara (1885-1949). Bisbe auxiliar de Saragossa (1920-1924), bisbe d'Osma (1924-1935) i de Cartagena (1935-1949), i llavors administrador apostòlic de Barcelona (1939-1942).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Aquest ornament litúrgic està confeccionat amb fils d'or. Els seus bordons amb serrells, uns de més fins i altres, trenats, de més gruixuts, estan artísticament treballats. En contemplar l'art de la seva confecció s'entén que l'artesà que el va teixir buscava veritablement la dignitat del culte. Sant Josepmaria l'utilitzava en celebracions litúrgiques de festes i efemèrides significatives: li servia de recordatori per donar gràcies a Déu per l'ordenació sacerdotal i per resar més expressament per aquell bisbe, a qui havia tingut sempre present en les seves oracions[22]. Actualment es conserva a Villa Tevere, la seu central de l'Opus Dei a Roma.

Mentrestant, l'Álvaro i l'Isidoro van estar parlant amb dos estudiants, tot explicant-los l'esperit de l'Opus Dei. Després, van marxar a casa d'en Francesc Rodón, a qui van animar a portar algun amic. Va quedar que els presentaria en Ramon Guardans[23], un amic de la seva ciutat, Reus, i el va portar aquella mateixa tarda.

Parròquia de Santa Maria del Pi. Plaça del Pi 7

L'endemà, dilluns 1 d'abril de 1940, van assistir a la Missa que sant Josepmaria va celebrar a l'església del Pi.

El nom de Santa Maria del Pi, pel qual és popularment coneguda, ve d'haver-ne trobat la imatge de la Mare de Déu en el tronc o cor d'un pi, per la qual cosa va ser plantat un d'aquests arbres davant de la porta principal. És un dels exemplars més representatiu del gòtic religiós català. Dedicada oficialment a Nostra Senyora dels Reis. A la guerra civil va quedar en estat ruïnós. Externament no ha experimentat canvis. Sí a l'interior. És famosa la rosassa de la façana. Va ser beneficiat d'aquesta església sant Josep Oriol. El 1926 rebé el títol de basílica menor, atorgat pel papa Pius XI.

Un dia molt aprofitat

Quan anàvem a esmorzar, va arribar en Cardona, que va estar parlant amb el Pare. Després vam anar al Passeig de Gràcia on estàvem citats amb en Raimon i amb en Moret però pel fet de no ser-hi a l'hora, vam anar a donar una volta per conèixer Barcelona, i vam veure la Sagrada Família, Pedralbes i l'Exposició[24] -recorda en José María Hernández Garnica-.

La raó per la qual no s'havien presentat era que, en estar militaritzats, van haver de participar en la desfilada militar que se celebrava a Barcelona aquell dia, primer aniversari de la fi de la guerra.

A la tarda -continua en José María Hernández Garnica- *van acudir a l'hotel tres o quatre d'aquests nois: Moret, Casanellas i Alomar, i vam anar a buscar a l'Or del Rhin en Rafael Termes: el va trobar l'Álvaro i va venir amb ell*[25]. L'Or del Rhin era un gran

[22] Cfr. AGP, biblioteca, P01, 2005, pp. 730-733.
[23] Ramon Guardans i Vallès (1919-2007). Amic d'infància d'en Francesc Rodón, que el va presentar a sant Josepmaria. Fou un dels primers a incorporar-se a l'Opus Dei, el 1940, mentre cursava els estudis de Dret.
[24] Relació del viatge a Barcelona, 31 de març al 2 d'abril de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 7.
[25] Ibid. D'en Moret, en Casanellas i l'Alomar, no tenim referències.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

cafè situat a la Gran Via de les Corts Catalanes cantonada amb la Rambla de Catalunya, que ja no existeix.

En Rafael Termes va parlar per primera vegada amb sant Josepmaria i li va dir que estava disposat a formar part de l'Opus Dei. *Serien les quatre de la tarda*, escriu el mateix Rafael Termes. *Amb esperit sobrenatural, però també amb gràcia humana, va resoldre els meus dubtes i em va animar, com ho va fer moltes vegades després, a confiar en el Cor de Déu, a qui -deia- no podem guanyar mai en generositat i entrega.*

Jo anava d'uniforme d'oficial de l'exèrcit i, per haver desfilat aquell matí, portava posades les condecoracions. Recordo molt bé que, d'entrada, sens dubte per facilitar el diàleg, em va dir afectuosament: ***valent oficial, que no s'atreveix a saltar el parapet!*** *Després tot fou fàcil i, dissipats els meus dubtes per la seguretat i confiança que em van inspirar les paraules i la persona del nostre Pare, vaig demanar l'admissió a l'Obra*[26].

Mentrestant, -recorda en José María Hernández Garnica- *en Paco* [Rodón] *va estar parlant-li de l'Obra a en Guardans -va ser la primera vegada que no s'utilitzava el castellà per parlar a fons a algú: parlaren en català-. Cap al tard, l'Isidoro se'n va tornar a Madrid*[27].

Església de Pompeia. Diagonal 450

L'endemà, dimarts 2 d'abril de 1940, sant Josepmaria va celebrar Missa a l'església dels Caputxins, Santa Maria de Pompeia, a la Diagonal, que fa cantonada amb el carrer Riera de Sant Miquel.

Després -segueix recordant en José María Hernández Garnica-, *va anar l'Álvaro a buscar el germà d'en Pedro* [José María Casciaro[28], que vivia a casa d'uns oncles] *però no el va trobar perquè estava al col·legi i vam anar a la Mare de Déu de la Mercè*[29]. Aquesta va ser la primera visita de sant Josepmaria a la Mercè de la qual hi ha constància, documentada per en José María Hernández Garnica.

També aquell dia en Francesc Rodón i en José María Hernández Garnica van trobar temps per recórrer algunes llibreries de la zona, oferint als encarregats la venda de *Camino*, que sant Josepmaria havia publicat uns mesos abans[30].

A les dotze es van encaminar cap al baixador del Passeig de Gràcia, on van prendre un tren amb destinació a València.

---

[26] Records de Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.
[27] Relació del viatge a Barcelona, 31 de març al 2 d'abril de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 7.
[28] José María Casciaro Ramírez (1923-2004), germà d'en Pedro, el 1940 estudiava el batxillerat i, com que els seus pares estaven exiliats, vivia a Barcelona amb el seu oncle Diego Ramírez. Va ser doctor en Llengües Semítiques i en Sagrada Escriptura. El 1967 va iniciar l'Institut de Teologia de la Universitat de Navarra, i per encàrrec de sant Josepmaria dirigí el projecte de traducció de la Bíblia, amb introduccions i notes exegètiques.
[29] Relació del viatge a Barcelona, 31 de març al 2 d'abril de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 7.
[30] Ibid.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Hotel Urbis. Passeig de Gràcia 23

El diumenge 12 de maig de 1940, novament va arribar sant Josepmaria a dos quarts de deu del matí procedent de Saragossa, acompanyat de l'Álvaro del Portillo, en Juan Jiménez Vargas i en José Luis Múzquiz.

Encara que en José Luis Múzquiz viatjava en aquest tren nocturn des de Madrid, i els altres l'havien agafat a Saragossa, van coincidir en el mateix departament: *No podien fallar els àngels custodis*, -assegura en José Luis- en considerar que el comboi anava ple de gom a gom, amb gent fins en els passadissos dels vagons[31].

Aquesta vegada es van allotjar a l'Hotel Urbis, situat al Passeig de Gràcia 23. Era un hotel petit, avui desaparegut.

Santuari de la Mare de Déu del Carme. Diagonal 424

De seguida, van anar a l'església dels carmelites, a l'avinguda Diagonal a la cantonada que fa amb Roger de Llúria, on va celebrar la santa Missa. Sant Josepmaria coneixia molt bé aquest lloc, ja que, com es relata en capítols anteriors, l'any 1937 hi va residir just al davant, a casa de la senyora Rafaela Caballero. Durant la guerra es va destruir l'interior d'aquest temple, però en els anys successius l'església, regida pels Pares Carmelites, va recuperar la seva esplendor, mantenint l'estil bizantí.

L'escullera

I com que feia bon temps, *volíem anar a Miramar* -recorda en José Luis Múzquiz-, *però ens ho impedeix una cursa ciclista. Decidim anar a l'escullera, deixant de banda la platja*[32].

Un diumenge amb molt de fruit

Aquest mateix dia, diumenge 12 de maig de 1940, va demanar l'admissió a l'Opus Dei en José María Casciaro, que vivia amb els seus oncles a Barcelona. Havia conegut sant Josepmaria el maig de 1939 a Madrid[33]. Ho explica d'aquesta manera:

El 12 de maig, durant el dinar a casa del meu oncle Diego Ramírez, em va trucar Rafael: el Pare era a Barcelona i el podia trobar a l'Hotel Urbis, del Passeig de Gràcia. És fàcil suposar l'emoció que em va envair. Vaig acabar ràpidament de dinar i em vaig acomiadar de la família. Era diumenge. Sense pensar-ho gaire, vaig sortir corrent cap a l'Hotel Urbis.

Immediatament em va rebre sant Josepmaria. Com la primera vegada -feia un any d'aquell dia de maig de 1939-, em va tractar entranyablement. Em va fer algunes

---

[31] Relació del viatge a Barcelona, 12 al 13 de maig de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 11.
[32] Ibid.
[33] Cfr. Casciaro, José Maria. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 52-67. En aquesta ocasió ja volia demanar la admissió a l'Opus Dei, però sant Josepmaria li va aconsellar esperar.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

preguntes per veure si m'havia assabentat bé del que suposa la crida a l'Obra. Sembla que vaig saber respondre adequadament. A continuació, en un to seriós, em va fer la pregunta: ***T'ha coaccionat el teu germà Pedro?***

Dues vegades més em va repetir la pregunta en altres termes. Recordo que vaig començar a entrar en certes dificultats, ja que per moments em semblava que no havia de tenir en compte la meva petició, mantinguda dins meu gairebé prop de cinc mesos. Ja no recordo les coses que vaig exposar, però suposo que van ser prou significatives perquè sant Josepmaria s'assegurés que la meva decisió era completament lliure i ben madurada, ja que finalment em va dir: ***Ja et pots considerar de l'Obra. Ara parla una estona amb l'Álvaro, que t'explicarà algunes coses.***

Tot seguit vaig parlar una bona estona amb l'Álvaro. Em va dir paraules estimulants i, finalment, em va aconsellar que parlés periòdicament amb en Rafael Termes, perquè m'orientés en totes les coses que necessités en aquesta nova etapa que començava[34].

Comentant aquesta jornada, diu en Rafael Termes: *Recordo que un vespre, a l'habitació de l'Hotel Urbis, el Pare, que en aquell moment no estava bé de salut, accedint a les pressions d'algun dels qui havien vingut amb ell de Madrid, es va ajeure una estona sobre el llit. El Pare parlava dels horitzons de la tasca futura, alhora que semblava jugar amb el rellotge de butxaca, penjat d'un cordó. A mi em va semblar que estava pendent de l'hora que s'havia fixat per aquell repòs. Efectivament, en un moment donat, el Pare, incorporant-se ràpidament, va interrompre la descripció que ens estava fent i ens va dir que l'Opus Dei no estava, però, en tot allò, sinó en la nostra fidelitat, en el compliment puntual i amorós del pla de vida, i donant-nos la benedicció es va acomiadar de nosaltres, perquè no arribéssim tard a casa nostra*[35].

A la recerca d'una casa

En poc temps, cada cop més persones en conèixer l'Opus Dei se sentien cridades per Déu a seguir aquesta vocació i es feia necessari un lloc estable on recalar. En aquest viatge, sant Josepmaria va impulsar els primers de l'Opus Dei a cercar la seu d'un futur centre de formació a Barcelona, ja que desitjava que tinguessin com més aviat millor un lloc material on poguessin reunir-se i sentir-se més fàcilment com una família, tenir un mínim de recolliment i independència per als mitjans de formació cristiana, estudiar i aprendre a oferir a Déu l'estudi, o fer junts una estona de pregària.

Aquest mateix dia van començar les gestions. Tenien una llista d'adreces però no hi va haver gaire èxit: uns pisos eren massa cars, els altres estaven molt apartats, i la resta no requerien les mínimes condicions que volien.

L'endemà, dilluns 13 de maig, sant Josepmaria va anar una altra vegada a l'església de Pompeia, per celebrar l'Eucaristia. Van assistir-hi els qui el van acompanyar en el viatge i el grup creixent de catalans que participaven ja de la formació que oferia l'Opus Dei.

---

[34] Casciaro, José Maria. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 87-88.
[35] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

La recerca per trobar un immoble continuava activa. Recorda en José Luis Múzquiz que un dels coneguts, *en Manuel Pagès*[36]*, va oferir el cotxe per buscar casa. Vam recórrer totes les disponibles de la llista que ens van donar, vam anar una altra vegada a l'agència i res! Però el cotxe ens ho va facilitar molt i va fer que no perdéssim més temps.*

Tornem a l'hotel. Arriben en Balcells i en Cardona. El Pare diu que impartirà un recés per als universitaris així que ho organitzin. A la tarda seguim seguim amb les gestions per trobar una casa. En Juan Jiménez Vargas, en José Luis Múzquiz, en Rafael Termes i l'Alfons Balcells van a veure més cases. Al carrer de Casanova n'hi ha una que està molt bé. Però està compromesa.

La casa a Barcelona és encara més necessària que en cap altre lloc, ja que les distàncies són gairebé interplanetàries. Demanem a l'Àngel de la Ciutat que els ajudi a trobar-la ràpidament[37]*.*

A la tarda sant Josepmaria va anar amb l'Álvaro, en Raimon i en Ramon Guardans a la txeca del carrer Saragossa. La txeca o cheka era una instal·lació que durant la guerra civil utilitzaven els milicians del bàndol republicà per detenir, interrogar, torturar i jutjar de manera sumaríssima les persones considerades de l'altre bàndol. A banda d'aquelles que depenien directament del Govern de la República, diversos partits polítics, ateneus, comitès, sindicats o organitzacions del Front Popular en disposaven. Al convent de les religioses Sanjuanistes, al carrer Saragossa 77, va haver-hi una de les txeques de Barcelona més tristament famoses. Aquells dies hi havia una mena de jornada de portes obertes i es podia visitar. Actualment és un solar sense cap edificació.

A la nit d'aquest dia 13 de maig de 1940, i iniciades les gestions per trobar casa per al centre, sant Josepmaria i l'Álvaro van tornar a Saragossa en tren nocturn. En Juan Jiménez Vargas i en José Luis Múzquiz es van quedar un dia més a Barcelona, per tal de continuar l'atenció dels qui ja havien demanat l'admissió a l'Opus Dei i també per participar en la recerca del pis.

[36] Manuel Pagès i Raventós (1923-1997). De la família propietària de les Caves Codorniu.
[37] Relació del viatge a Barcelona, 12 al 13 de maig de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 11.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

VI. 1940. EL PALAU. PRIMER CENTRE A BARCELONA

Balmes 62, principal 2a

Durant el mes de maig de 1940, en José María Albareda, primer, i en José María Hernández Garnica, després, van viatjar a Barcelona per col·laborar en les gestions per aconseguir pis[1]. Va ser en José María Casciaro qui va trobar la tan desitjada casa.

A partir del 12 de maig, en Rafael Termes em va indicar la conveniència de buscar un pis, des d'on centrar l'activitat apostòlica que s'havia començat a Barcelona. A la vista d'un plànol de la ciutat, em va assenyalar la zona on interessava que estigués ubicat. Ens la vam repartir entre tots dos i vam començar la recerca.

A les tardes, sortint de classe, dedicava una o dues hores a aquesta gestió: on veia albarans, parlava amb el porter que, fent-me més o menys cas, em donava les dades que li demanava. Al cap d'uns dies vaig donar per acabada la indagació a la meva zona barcelonina. Vaig lliurar a en Rafael la relació dels quatre o cinc pisos que reunien les condicions que m'havia indicat. Entre ells hi havia el del carrer de Balmes, n. 62[2].

És el pis Principal 2a del número 62 del carrer de Balmes. Era un pis petit i bastant fosc, amb un petit pati o jardí interior a la part del darrere.

Es lloga el 23 juny de 1940

En Rafael Termes li va exposar a l'Alfons Balcells les dificultats amb què topaven en intentar llogar-lo.

- Ja te n'hauràs adonat que això d'anar d'un hotel a un altre és un desastre, i que hi hagi uns nois que entren i surten d'una habitació, potser no és el més adequat.
- És clar.
- Hem pensat que podríem llogar un pis. N'hem trobat un al començament de Balmes que ens aniria bé. I no és car. Però no ens el volen llogar... Saps què passa? Que com tots som estudiants, no se'n refien. Ara bé, li hem demanat a l'administrador si ho llogaria a nom d'un metge.
- Vaja!

La veritat és que no ho vaig haver de pensar gaire. Em 'tocava' a mi aquella responsabilitat, perquè era l'únic que tenia la carrera acabada i l'únic major d'edat (crec que la majoria d'edat, llavors, no arribava fins als 23 anys) de tots aquells nois.

Ells em van explicar llavors que quan a l'administrador d'aquest pis li havien donat el nom del doctor Balcells, va preguntar si era fill de l'arquitecte Eduard Balcells, i en dir-li que sí, va comentar que el coneixia molt, que havia fet transaccions immobiliàries

---

[1] Relació de l'estada a Barcelona d'en José María Hernández Garnica, 27 al 30 de maig de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 47, carp. 2, exp. 2. No hi ha cap dada concreta del viatge d'en José María Albareda.
[2] Casciaro, José María. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. p. 93.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

amb el seu pare, i que no hi hauria cap problema: que 'el doctor Balcells' anés a veure'l quan volgués, que ja li tindria preparats els papers.

El contracte de lloguer es va signar el 23 de juny. Vaig anar a casa de l'administrador i signàrem el contracte d'inquilinat al meu nom [3].

Un petit pis

En José María Casciaro ens dóna alguns detalls de les primeres setmanes. *Vam començar a utilitzar el pis sense cap moble. En Rafael va portar aviat un llit dels seus pares i algun moble més. Jo no vaig poder tant. Només vaig portar alguns objectes i un mapa, sense marc, de tres o quatre metres quadrats, que m'havia regalat l'oncle Diego. Representava gairebé tota l'Europa central, a la qual miràvem amb la il·lusió que algun dia, acabada la guerra mundial, alguns hi exercíssim el nostre treball professional, mentre esteníem l'activitat apostòlica de l'Opus Dei per aquells països. No tenint altres mitjans amb què adornar la casa, el col·locàrem provisionalment en una de les parets del que projectàvem que fos la sala d'estudi.*

La major aportació al parament de la casa va ser l'arribada de dues taules i sis cadires per poder treballar, i la creu de fusta, que havia encarregat en Rafael per col·locar a l'habitació destinada al futur oratori. Així començava a poc a poc, amb molta penúria, com de costum, la instal·lació provisional de les habitacions[4].

Fins i tot abans d'aconseguir el local sant Josepmaria va suggerir anomenar-lo ***El Palau***, en record d'una petita finca que havia estat de la seva família a Fonz (Osca) i que s'havia venut per poder instal·lar la residència de Jenner a Madrid, el 1934[5].

Era bastant fosc i esquifit, però li diguérem de seguida 'El Palau' -recorda l'Alfons Balcells-. *Havia estat, pel que sembla, el mateix fundador qui havia donat la idea, dient que encara que el pis que trobéssim fos petit, per a nosaltres seria un veritable 'palau'. A ell li agradava molt utilitzar, de manera oportuna, paraules catalanes, i es referia als seus orígens familiars, i ens animava a parlar en català entre nosaltres, ja que això era el més natural, fins i tot en aquella època. No seria fins més tard que, com a resultat de la insistent propaganda, en determinats ambients socials es va començar a imposar l'ús del castellà, la 'llengua comuna', ja que el català 'feia provincià'. (Parlo de l'ús privat i familiar: l'ús oficial i públic del català va quedar prohibit des del primer moment que es va acabar la guerra)*[6].

Aquest pis del carrer Balmes continua existint, amb la mateixa numeració i igualment dedicat a les activitats formatives de l'Opus Dei. En l'actualitat és el centre de l'Opus Dei amb més anys d'utilització[7]. Des de llavors ha canviat totalment la fesomia interior,

---

[3] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 94-95.
[4] Casciaro, José Maria. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 93-94.
[5] L'Amadeo de Fuenmayor, que va estar a Barcelona el mes d'abril, els va animar a anar buscant un lloc per instal·lar el centre, que ja anomena 'El Palau'. Relació del viatge a Barcelona, del 13 al 15 d'abril de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 47, carp. 2, exp. 2.
[6] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. p. 95.
[7] Els centres de l'Opus Dei són d'homes o de dones. Es tracta de la unitat mínima en què s'organitza la formació dels membres. Al voltant d'un centre hi ha diferents persones adscrites. En la seu material d'aquests centres pot haver-hi una residència on hi viuen numeraris, aquells que viuen el celibat apostòlic

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

fins i tot de l'oratori, excepte l'altar i el sagrari, que no han sofert cap modificació. De tota manera, s'ha procurat conservar l'aire i l'estil que va tenir la casa des dels seus començaments, mantenint els mobles, sofàs i objectes de decoració.

La creu de fusta

Des de l'inici, sant Josepmaria va voler que en els centres de l'Opus Dei hi hagués una creu de fusta, sense crucificat, generalment a l'oratori. En dos punts de *Camí* queda il·lustrat el simbolisme i el sentit profund d'aquesta creu:

Quan vegis una pobra Creu de fusta, sola, menyspreable i sense valor... i sense Crucifix, no oblidis que aquesta Creu és la teva Creu: la de cada dia, l'amagada, sense lluentor i sense consol..., que està esperant el Crucifix que li falta: i aquest crucifix has de ser tu. (Camí, 178).

I també:

Em preguntes: i aquesta Creu de fusta, per què? I copio d'una carta: 'En aixecar els ulls del microscopi, la mirada topa amb la Creu negra i buida. Aquesta Creu sense Crucificat és un símbol. Té un significat que els altres no veuran. I aquell que, cansat, estava a punt de deixar la feina, torna a acostar els ulls a l'ocular i continua treballant: perquè la Creu solitària està demanant unes espatlles que vulguin carregar-la. (Camí 277).

Al Palau s'hi va instal·lar des del principi, el 1940, encara que l'oratori no estaria llest fins el 1943.

El 29 de juliol de 1940, el bisbe de Barcelona va concedir cinquanta dies d'indulgència als que besessin la creu de fusta del Palau, com ja havia fet el 28 de març d'aquest mateix any Mons. Leopoldo Eijo y Garay, bisbe de Madrid, per a la Residència de Jenner.

L'any 1946 el papa Pius XII estendria les indulgències a la creu de fusta de tots els centres de l'Opus Dei.

Una carta des d'Àvila

L'1 de juliol de 1940, sant Josepmaria, que es trobava a Àvila predicant uns exercicis espirituals a sacerdots diocesans, va escriure als de Barcelona.

Ja tenim casa a Barcelona!: No imagineu l'alegria que em va produir aquesta notícia. Ha estat, sens dubte, la benedicció d'aquest senyor bisbe -us beneeixo amb tota l'ànima, i beneeixo la casa!, va dir el nostre Mons. Miguel Díaz Gómara, l'última vegada que vaig estar aquí-, ha estat aquesta benedicció la causa que els vostres

---

i tenen l'especial missió de formar la resta de membres. En el cas del Palau, senzillament era un lloc per desenvolupar-hi activitats culturals i formatives. Els membres de l'Opus Dei d'aquells moments, vivien amb les seves famílies. Més endavant, ja es va habilitar per poder-hi viure.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

treballs per trobar* el Palau *tinguessin èxit. Es va molt segur, no apartant-se mai -és el nostre esperit- de l'autoritat eclesiàstica ordinària. Noto que el Palau, silenciosament, ha de donar molta glòria a Déu[8].

Tres dies més tard en una carta a Álvaro del Portillo, escrita també des d'Àvila, li suggereix el projecte de fer aviat un viatge a la Ciutat Comtal.

Aniré a Barcelona quan tu diguis. Convé que beneïm la casa, i que parli a poc a poc amb aquell senyor bisbe[9].

Benedicció del Palau

A finals de juliol, sant Josepmaria va tornar a Barcelona amb el propòsit de beneir el primer centre de l'Opus Dei a Catalunya. Arribà el dissabte 27 de juliol de 1940, hi ho va fer en avió des de Madrid. Era la primera vegada que utilitzava aquest mitjà de locomoció.

Va arribar al Palau al voltant de les tres de la tarda i, havent dinat, va passar una estona de tertúlia amb els primers catalans que formaven part de l'Opus Dei. No van tenir més remei que seure a terra, després de cobrir el paviment amb un impermeable i alguns papers de diari, per no tacar els vestits.

Va beneir el pis amb els ornaments i objectes litúrgics prestats pel superior del convent de l'Oratori de Sant Felip Neri, que durant els mesos precedents havia estat el meu confessor habitual[10] -recorda en José María Casciaro-.

A les 8 del vespre d'aquell dia d'arribada, va dirigir unes paraules als membres de l'Opus Dei i alguns estudiants amics seus allà reunits proposant-los consideracions espirituals que els animaven a mantenir un diàleg personal amb Déu. *La paraula del Pare ens va comunicar foc amb què mantenir viu l'incendi d'Amor, que el Senyor amb la seva infinita bondat va voler que es provoqués en nosaltres*, es llegeix al diari del Palau[11].

Bar Términus. Passeig de Gràcia 54

En acabar, segons recull el relat del diari del Palau, van sortir per celebrar aquest important esdeveniment: *en un bar del Passeig de Gràcia hem fet un suculent berenar, a base de gelat i de xocolata (molt calenta!) que ha consumit el Pepe* [Casciaro][12].

Es tractava del bar Términus, a la cantonada del Passeig de Gràcia amb el carrer Aragó, un establiment molt popular, famós per la seva xocolata desfeta. Actualment no existeix i en el seu lloc hi ha un edifici modern.

---

[8] Carta de sant Josepmaria als membres de l'Opus Dei a Barcelona, des d'Àvila, l'1 de juliol de 1940. AGP, sèrie A.3.4, carta 400701-1.
[9] Carta de sant Josepmaria a l'Álvaro del Portillo, des d'Àvila. AGP, sèrie A.3.4, carta 400704-1.
[10] Casciaro, José Maria. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. p. 96.
[11] Diari del Palau. 27.07.1940. AGP, sèrie M.2.2, 183-9.
[12] Ibid.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

També van anar a esmorzar amb sant Josepmaria l'endemà, després d'assistir a la santa Missa que va celebrar a Pompeia.

Les *'Golondrines'*

El diumenge 28 de juliol de 1940, sant Josepmaria, en Rafael Termes i en Francesc Rodón *han fet una passejada fins al port,* -recull el diari del Palau- *i un cop allà han fet el viatge acostumat en una 'golondrina'. Durant el tomb, entre els efectes de la digestió i el suau (?) 'tac-tac' de l'embarcació (o millor, 'tramvia marítim'), han estat submergits en una somnolència bastant pronunciada, de la qual van aconseguir sortir en trepitjar terra, encara que com es va veure no tots, ja que en arribar a casa, en Paco* [Rodón] *es va estirar en un llit i va dormir tranquil·lament fins que van despertar-lo -hora i mitja més tard-*[13].

Altres gestions

Aquests dies sant Josepmaria es va allotjar al Palau, encara que no estava en condicions d'acollir gent, i de fet en cap altre dels viatges que va fer a Barcelona el fundador de l'Opus Dei hi va dormir.

Aprofitant la seva estada també va fer algunes visites, però no ens n'han arribat més dades. En José María Casciaro sí que fa referència a d'altres detalls en el seu llibre: *els pocs que érem ja els seus fills vam tenir ocasió de parlar amb ell, junts i en una conversa més personal. En aquella curta estada ens va parlar de vida d'oració i santificació del treball, d'esperit apostòlic i del sentit de la nostra filiació divina. Van acudir també a parlar amb ell alguns pocs estudiants de la universitat*[14].

La seva estada es perllongaria fins al dia 29 de juliol. Cada dia celebrà l'Eucaristia a Pompeia, en una de les capelles interiors, on ja ho havia fet al mes d'abril i al maig anteriors.

El dilluns 29, va visitar novament el bisbe administrador apostòlic. Durant la conversa, el prelat es va comprometre a donar el permís perquè es pogués deixar reservat el Senyor en el futur Sagrari del Palau.

En José María Casciaro havia acabat els estudis de batxillerat a Barcelona i es traslladava a viure a Madrid per fer la carrera universitària. Aprofitant que sant Josepmaria tornava a Madrid, van fer el viatge junts.

Havíem d'agafar el tren de la nit, amb sortida cap a les nou. Van acompanyar el Pare a l'estació en Rafael [Termes], l'*Adolfo* [Rodríguez Vidal] [15] *i alguns més que s'havien interessat per les tasques formatives de l'Obra. Feia molta calor -finals de juliol-.*

---

[13] Ibid.
[14] Casciaro, José Maria. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. p. 96.
[15] Adolfo Rodríguez Vidal (1920-2003). Estudià enginyeria naval. El 1940 va conèixer sant Josepmaria i es va incorporar a l'Opus Dei. Ordenat sacerdot el 1948, treballà pastoralment a Barcelona. El 1950 començà la labor apostòlica de l'Opus Dei a Xile. Fou bisbe de Santa María de Los Ángeles, a Xile (1988-1994).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Havíem arribat amb temps al tren. Mentre s'apropava l'hora de sortida, ens vam asseure a les taules d'un bar[16] *a l'aire lliure i vam prendre uns refrescs -com que la calor m'ha afectat sempre molt poc, vaig prendre una xocolata calenta amb alguna cosa, potser xurros. El refresc seria en realitat l'únic sopar del Pare.*

Portava jo com a equipatge dues maletes, una de gran amb roba i una altra de petita amb llibres, que pesava tant com l'altra. El Pare no portava més que una cartera amb l'imprescindible per a un viatge ràpid. Va prendre la maleta de llibres -em fou impossible dissuadir-lo- i pujàrem al tren. Els nostres bitllets eren de seient en un departament que, per descomptat, donades les dates, anava al complet[17].

A la primera pàgina del diari del Palau queda constància d'aquesta primera estada de sant Josepmaria. Allà va deixar, per començar el diari, unes paraules escrites amb lletres de traç fort: ***Fiat, adimpleatur, laudetur et in aeternum superexaltetur iustissima atque amabilissima Voluntas Dei super omnia. Amen. Amen. Barcelona, 27 de juliol de 1940***[18]**.** És una oració que ja havia inclòs en el punt 691 de *Camino*: ***Faci's, compleixi's, sigui lloada i eternament exalçada la justíssima i amabilísssima Voluntat de Déu, sobre totes les coses. Amén. Amén.***

Malgrat el to festiu que expressen tant el diari del Palau com els records d'en José María Casciaro, l'Álvaro del Portillo redacta una relació d'aquest viatge que ens mostra les dificultats objectives que sant Josepmaria hi va trobar.

Viatge del Pare a Barcelona el 27.07.1940. És el primer que fa en avió. L'acompanyo a Barajas, per acomiadar-lo. A Barcelona s'allotja el Pare, per primera vegada, al Palau. Està sol, ja que Paco [Rodón] *i Ramon* [Guardans] *encara no es van poder traslladar a casa. Als nostres els falta encara bastant per encaixar. Gran part del temps el passa el Pare sol, a casa: estudis, servei militar... En una paraula; que estan encara molt verds. Els fa molta falta més tracte amb els altres; i, entre unes coses i altres no els en podem donar per ara.*

No obstant això, en les converses particulars que té el Pare amb cadascun, veu els bons desitjos de tots. Però Déu compta també amb el temps. Ja arribarà l'hora!

El 29 a la nit surt de Barcelona amb el Pepe Casciaro i el 30 arriba 'a los madriles'. Ha hagut de ser una nit molesta. Els vaig anar a rebre a l'estació, i vaig arribar-hi quan ja en sortien, completament emmascarats de carbonissa.

La impressió de Barna és de bastant desordre, per ara, i una mica d'abandonament de part dels nostres. Els cal més tracte. Álvaro[19].

La traducció de *Camino* al català

No sé si fou en aquells tres dies que va passar a Barcelona [27-29 de juliol de 1940] *-si no, va haver de ser poc després- que Escrivà ens va suggerir que, si volíem, podíem*

[16] Aquest bar està sense localitzar.
[17] Casciaro, José María. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998. p. 97.
[18] Diari del Palau. 27.07.1940. AGP, sèrie M.2.2, 183-9.
[19] Relació del viatge de sant Josepmaria a Barcelona. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 15.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

començar a preparar la versió catalana de Camino -recorda l'Alfons Balcells-. *Pensava que les seves obres escrites podien servir per obrir camí, mai més ben dit, a l'espiritualitat de l'Opus Dei.*

Sant Josepmaria deixava clar que l'Opus Dei allà on començava a desenvolupar la seva tasca apostòlica s'havia d'arrelar a la terra, adaptant-se a la llengua, la cultura de cada indret. Per això veia convenient traduir *Camino*, per fer més natural l'assimilació del missatge. S'ha de dir que entre els primers membres de l'Opus Dei catalans, hi havia de tot: *perquè el que ens atreia* -continua dient l'Alfons- *eren només motius espirituals, que vèiem perfectament compatibles amb tota classe de postures polítiques, nacionals, socials, etc. Però el fet és aquest: dins del Palau es parlava ordinàriament en català.*

Aquella primera traducció de Camino en una altra llengua, fou una iniciativa del mateix fundador que animà els primers de Barcelona. *Se n'encarregà en Joan Baptista Torelló*[20]*, que ja tenia fama de bon poeta i dominava la llengua. Va preparar una primera versió casolana, que de seguida es va començar a fer servir, i que, amb petites variacions que de tant en tant s'introduïen per millorar-la, fou la que s'utilitzà fins que s'aconseguí, al cap de gairebé quinze anys, editar-la, amb la col·laboració també d'en Francesc Faus*[21].

La versió casolana es va fer en còpies mecanografiades. Recorda en Joan Baptista Torelló que, *encara que, per les circumstàncies, no es podia publicar llavors, utilitzàvem normalment aquella versió*[22].

Anys més tard, van coincidir a Itàlia en Joan Baptista Torelló i en Francesc Faus[23], que havia publicat obra poètica en català, i van preparar la primera edició. En Francesc Faus recorda: *Mons. Escrivà estava molt il·lusionat amb aquesta traducció i, amb la seva vivacitat característica, més d'una vegada, afectuosament, em donava una injecció de pressa, gairebé de santa impaciència, per tal que la traducció pogués arribar aviat, publicada, a mans dels lectors de parla catalana*[24].

Efectivament, passats quinze anys de la versió casolana -i no sense dificultats administratives- ***Camí*** va ser publicat el 1955 per l'editorial Atlántida, i va dur a terme les gestions per realitzar aquesta edició en Màrius Falcon[25]. Malgrat el retard, va ser una de les primeres traduccions del castellà al català que es van publicar després de la

---

[20] Joan Baptista Torelló i Barenys (1920-2011). Psiquiatre, teòleg i poeta. S'incorporà a l'Obra el 1941. Ordenat sacerdot el 1948, començà el treball apostòlic de l'Opus Dei a Sicília. Va estar també a Zuric i el 1964 es traslladà a Viena on va romandre fins a la seva mort.

[21] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 98-99.

[22] Torelló, Joan Baptista. *El beat Josepmaria i els inicis de l'Opus Dei a Catalunya*. Temes d'Avui. núm. 11. Barcelona, 2002. p. 14.

[23] Francesc Faus i Pascuchi (1931-). Llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona i en Drec Canònic per l'Angelicum de Roma. Ordenat sacerdot el 1955, viu al Brasil des de l'any 1961. Va ser un dels fundadors i directors de la revista universitària de dret 'Fòrum', publicació clandestina de l'època en què la dictadura franquista va prohibir qualsevol tipus de revista en idioma català.

[24] Faus, Francesc. *Per què no ho publiques?* Revista de Catalunya, núm. 228, maig 2007. p. 112. Article publicat sota el títol *La Roda i el Vent, un llibre de poemes catalans al Brasil*. i també a http://www.opusdei.cat/ca-es/article/per-que-no-el-publiques/

[25] Màrius Falcon i Carreras (1933-2005). Doctor en Dret, exercí l'abogacia. Bon coneixedor de la llengua catalana.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

guerra. En les darreres correccions lingüístiques intervingué també mossèn Ferran Blasi[26], expert lingüista i periodista.

En l'actualitat estan publicades en català les nou obres d'espiritualitat del fundador de l'Opus Dei sortides al mercat: *Camí, Solc, Forja, Sant Rosari, Via Crucis, Amics de Déu, És Crist que passa, Converses amb Monsenyor Escrivà de Balaguer* i *Estimar l'Església.*

[26] Ferran Blasi i Birbe (1929-). Estudià dret, periodisme, magisteri i teologia. Rebé l'ordenació sacerdotal el 1959. Expert lingüista, ha traduït al català obres de sant Josepmaria i de sant Joan Pau II, i ha col·laborat en l'edició d'enciclopèdies i llibres de teologia i història.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

VII. 1940-1941. TEMPS DE CONTRADICCIONS

La contradicció dels bons

Ja des dels primers anys de la fundació de l'Opus Dei, el Senyor va permetre que la novetat d'aquest fenomen pastoral nascut a l'Església provoqués en alguns ambients eclesiàstics recels i incomprensions. Des del 1940, es va intensificar amb especial força ***la contradicció dels bons***[1], com l'anomenava sant Josepmaria utilitzant paraules de Santa Teresa de Jesús.

En acabar la guerra, sant Josepmaria va impulsar una nova seu a Madrid per desenvolupar l'apostolat de l'Opus Dei, ja que l'Academia DYA havia quedat destrossada pels bombardejos. Les portes de la Residència Jenner, com es deia el centre, estaven obertes a tothom i molts estudiants sovintejaven la sala d'estudi i les activitats que s'hi organitzaven. Molta gent convidava els seus amics i l'ambient era plàcid i tranquil. Però aviat alguns van mostrar certa resistència a participar dels mitjans de formació cristiana. Començaren algunes crítiques lleus, aïllades, de poca importància sobre la residència; fins que les xafarderies i rumors agafaren més força: per la universitat se sentia que a Jenner es feien coses rares, que a la capella hi havia signes cabalístics i masònics, creus sense crucificat... L'arrel de tot això eren estudiants que, en veure els símbols litúrgics que decoraven l'oratori o una creu sense crucifix, la seva imaginació fabricava elucubracions sense més problema.

Però això no va quedar aquí. Arribaren a sant Josepmaria autèntiques calúmnies que es propalaven contra l'Opus Dei i no procedien precisament d'estudiants universitaris, sinó de persones d'Església, madures i responsables. Aquelles crítiques aïllades havien donat pas a d'altres de més clamoroses, que aviat van degenerar en una campanya organitzada i sistemàtica que arribà a altres ciutats.

Es presentava falsament els membres de l'Opus Dei com a promotors d'una exaltació del laïcat que provocava la disminució de vocacions consagrades i sacerdotals, que conduiria a la destrucció de l'estat religiós. D'aquí es va passar a diverses falsedats, no només amb insinuacions velades, sinó fins i tot amb atacs oberts, de vegades des de la trona, i amb visites als pares dels membres de l'Opus Dei -en la seva major part joves estudiants, per aquella època- per advertir-los del greu perill d'excomunió i fins de condemnació eterna -així els deien- que corrien els seus fills, si continuaven per aquest camí.

En el fons es tractava de no comprendre la crida universal a la santedat, que el Senyor ha adreçat a tots els cristians[2]. Algunes de les persones -sens dubte de bona fe, però amb una gran dosi d'ignorància- sostenien fermament que difondre entre els fidels corrents que podien assolir la santedat cadascú en el seu propi estat, sense haver d'apartar-se del món, sense entrar en un convent o en un seminari, era una doctrina perillosa i fins i tot herètica. D'altres, de menys bona fe, es feien ressò de bon grat d'aquestes calúmnies pel seu odi a l'Església o la seva mentalitat exclusivista.

---

[1] AGP, biblioteca, P03, 1992, p. 306.
[2] Doctrina refermada pel Concili Vaticà II, *Lumen Gentium*, n. 40.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sant Josepmaria patia profundament amb aquesta campanya en silenci, perdonant, i mantenint la pau i la serenor, que és el que transmetia als membres de l'Opus Dei. Recordava Álvaro del Portillo: *Per parlar d'aquesta i d'altres persecucions que van seguir,* [el Pare] *va utilitzar sempre una frase de Santa Teresa:* ***la contradicció dels bons****, i va aplicar als perseguidors l'evangèlic 'obsequium se praestare Deo' (Io 16,2), 'pensant que agradaven Déu'. Considerava les contrarietats com una ocasió per purificar-se i, en veure que procedien de persones que pertanyien a antigues i glorioses institucions de l'Església, afirmava que Déu volia servir-se d'****un bisturí de platí***[3].

El Senyor va permetre que ***la contradicció dels bons*** tingués especial virulència a Barcelona. Tot i que els membres de l'Opus Dei no superaven la mitja dotzena d'estudiants de primers anys de carrera, no van faltar els qui, amb gran autoritat, ben organitzats, i amb tots els mitjans al seu abast, es van entestar a destruir el que els semblava que havia vingut a fer-los ombra. De la nit al dia, es van veure marcats com a heretges a la vora de l'excomunió *que no podia trigar a arribar*[4].

Novena a la Immaculada de 1940

Amb la fi de la guerra civil, van renéixer arreu la pietat cristiana i les manifestacions religioses, amb una clara intenció de restaurar i recuperar el catolicisme en la societat. Així, van ressorgir les Congregacions Marianes que dirigien els jesuïtes a les principals capitals d'Espanya. A Barcelona el seu director era el pare Manuel Maria Vergés[5], gran predicador, home ple de zel per la bona marxa de la congregació. No s'organitzaven a la ciutat actes religiosos d'importància sense que, d'alguna manera, hi participessin oficialment els congregants.

Un dels esdeveniments amb més d'èxit era la novena solemne a la Immaculada, que començava el 30 de novembre i acabava el 8 de desembre. El 1940, el pare Vergés va anunciar que aquest any vindria un predicador especial de Madrid, el pare Ángel Carrillo de Albornoz[6]. Prometia ser un succés memorable, encara que no insòlit, ja que en col·legis, convents i parròquies de tot Espanya se celebrava la novena, tot convidant oradors de molta anomenada.

Aquell curs els actes van tenir lloc a l'església del Sagrat Cor, del carrer de Casp 27, on tenia la seu la Congregació Mariana. Ja en la primera trobada de la novena, el pare Carrillo va esmentar diverses frases de *Camino* fora de context. Així ho va fer els dies següents, tot destacant allò que considerava no conforme amb la doctrina cristiana, i prevenia els joves congregants contra el que va qualificar com a *nova heretgia* que s'estava estenent entre la joventut.

---

[3] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 120.
[4] Una descripció d'aquestes contradiccions es troba a AVP-II, pp. 437-451 i pp. 464-481.
[5] Manuel Maria Vergés i Furnells, S.J. (1886-1956). Fou Director de la Congregació de la Immaculada i Sant Lluís Gonzaga de Barcelona des del 1923.
[6] Ángel Carrillo de Albornoz (1905-1981). Entrà a la Companyia de Jesús el 1925. El 1940 va ser nomenat director de la Confederació Espanyola de les Congregacions Marianes, i des del 1948 director del Secretariat Central de les Congregacions Marianes a Roma. Abandonà la Companyia el 1951.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Entre el nombrós grup d'estudiants que assistien a la novena hi havia en Rafael Escolà[7], que estudiava enginyeria industrial i que havia demanat l'admisió a l'Opus Dei dos mesos abans, i el seu amic, en Joan Baptista Torelló, que encara no en formava part.

Es van començar a propalar tota mena de calúmnies: celebració de pràctiques misterioses o esotèriques per entabanar els joves; cultiu de la mentida i el secret per encobrir els veritables fins de poder temporal; pretensió de ser religiosos sense dir-ho ni portar hàbit o distintiu; i, sobretot, l'heretgia de difondre la recerca de la perfecció cristiana enmig del món.

Álvaro del Portillo explica així aquells esdeveniments: *La campanya calumniosa va partir d'un jesuïta que en aquell moment era molt influent dins i fora de la Companyia, però que, anys després, abandonà l'estat religiós i va acabar apostatant de l'Església. El Pare va intentar, des del primer moment, fer-li comprendre la naturalesa del nostre treball, el va perdonar de tot cor i va procurar després ajudar-lo a través de membres de l'Obra, quan estava fora de l'Església*[8].

Les crítiques a *Camí*

A partir d'aquell moment, el pare Vergés va començar a citar alguns punts de *Camí*, titllant-los d'*escandalosos*; i també va intentar advertir de la seva pernició a molts dels congregants i a les seves famílies. En Laureà López Rodó[9] explica: *El mes següent, gener de 1941, el diumenge en què va tenir lloc l'acte de congregació (crec que era el tercer diumenge de mes)* [19 de gener de 1941] *el director de la Congregació Mariana* [el pare Vergés] *va pujar a la trona i va atacar l'Obra i Camí. Recordo que sobre aquest llibre el pare Vergés va dir: Llàstima que no tingui dues màximes més perquè així serien 'les mil i una'!*

Tot i que només érem mitja dotzena a Barcelona els que havíem demanat l'admissió a l'Obra (en Rafael Termes, en Rafael Escolà, en Paco Rodón, en Raimon Pàniker, en Ramon Guardans i jo) el soroll que es va organitzar va ser molt gran. El tema de l'Obra era el tema de conversa del dia[10].

Durant dues o tres setmanes, uns joves van muntar guàrdia permanent davant del Palau per esbrinar qui entrava i sortia del lloc. Després, van procedir a expulsar de la Congregació les persones de les quals sospitaven que pertanyien a l'Opus Dei.

També van expulsar l'Alfons Balcells, que no era de l'Opus Dei, però el consideraven el responsable, ja que el Palau estava llogat a nom seu. Així explica el seu testimoni personal:

---

[7] Rafael Escolà i Gil (1919-1995). Demanà l'admisió a l'Obra el 1940, mentre estudiava enginyeria industrial a Barcelona. En acabar els estudis es traslladà a Madrid i després a Bilbao, on treballà en l'àrea dels projectes d'enginyeria. Preocupat per les qüestions de l'ètica en el treball, el 1987 publicà el llibre 'Deontologia para ingenieros'.

[8] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 120.

[9] Laureà López Rodó (1920-2000). Polític, jurista, catedràtic i advocat. Estudià dret a la universitat de Barcelona. Catedràtic de Dret Administratiu a la Universitat de Santiago de Compostela i la de Madrid. Va ser ministre en el govern d'Espanya.

[10] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va ser un diumenge del mes de febrer d'aquell any 1941. Pel que recorda el meu germà, en Santiago[11]*, que estava present en l'acte i ha procurat contrastar la informació en diverses fonts, va ser probablement el diumenge 16. A dos quarts de deu del matí, diversos centenars de congregants s'esperaven ja en la capella del col·legi de Casp, disposats a assistir a l'acte setmanal de la Congregació Mariana.*

Algú em va tocar per l'esquena i em va dir: - Et crida el pare director.

Estranyat, vaig sortir al rebedor de la capella, on estava, en efecte, el pare Manuel Maria Vergés. Em va dir molt poques paraules, tallants i en veu alta, de manera que les van sentir els que en aquell moment entraven a la capella:

- Quedes expulsat de la Congregació.

Jo no sospitava ni de lluny una cosa com aquella. No em feia càrrec de què passava, i vaig intentar contestar:

- Pare, pare... No ho entenc.

Ell va repetir:

- Quedes expulsat de la Congregació, per traïdor i per judes a la Congregació!

Em va assenyalar la porta. I me'n vaig anar[12]*.*

L'enrenou que va produir aquesta campanya a Barcelona és fàcilment imaginable, sobretot tenint en compte que les famílies dels afectats tenien en gran consideració les persones que propalaven tals notícies.

De seguida van visitar la meva família -recorda en Rafael Escolà- *per explicar-los que l'Obra era 'una heretgia molt perillosa', a nosaltres 'ens anaven enredant a poc a poc', el Pare 'era diabòlic', se'ns prohibia la confessió; per fer oració ens qualificaven d''il·luministes', també practicàvem 'ritus inventats'. Els meus germans van intentar dissuadir-me del que deien una 'ofuscació' meva, i tots van passar anys molt dolents fins que, a poc a poc, la veritat es va anar obrint pas*[13]*.*

Una calúmnia inversemblant

Una de les calúmnies que més es va ventilar està relacionada amb la creu de fusta que s'havia posat a l'habitació del Palau que més endavant seria l'oratori. Així ho recorda don Álvaro:

A Barcelona, al pis que deiem El Palau, situat al carrer Balmes, hi havia una creu de fusta bastant gran. Algunes persones van començar a propalar que fèiem sacrificis humans, que crucificàvem la gent. Sembla mentida que pugui pensar-se una cosa així!

---

[11] Santiago Balcells i Gorina (1913-2002). Arquitecte. Hi farem referència al darrer capítol del llibre.
[12] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 106-107.
[13] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Però ho van dir. S'escandalitzaven que en els nostres oratoris hi hagués una creu de fusta, quan sabien que a les relíquies de la Santa Creu se'ls concedeix la mateixa veneració que a Crist i se'ls tributa culte d'adoració, i que en tants llocs existeix el que a nosaltres ens retreien: una creu nua, sola, sense crucifix.

Llavors el Pare va indicar que es canviés aquella creu per una altra de més petita, en què no hi capigués ni un nen acabat de néixer, perquè s'adonessin que mentien. Però la creu no podíem treure-la, perquè és quelcom essencial en la nostra vida, i una crida constant de Déu nostre Senyor[14].

En José Luis Múzquiz recorda unes paraules d'en Barto Roig[15]: *deia que 'la primera notícia que vaig tenir de l'Obra va ser a l'Escola d'Enginyers: que hi havia uns estudiants que feien uns ritus sagnants en una creu de fusta, al carrer Balmes'. Quan el Pare ho va saber, va fer que es guardés aquesta creu per més endavant -o per a un altre oratori-, i que s'hi posés una creu molt petita:* ***Així no podran dir****, afegia en broma,* ***que ens crucifiquem, perquè no hi cabem***[16]**.**

L'aprovació diocesana de l'Opus Dei. 19 de març de 1941

Davant la gravetat de les calúmnies, el bisbe de Madrid-Alcalá, don Leopoldo Eijo y Garay[17], va decidir intervenir-hi. A més de testificar la falsedat de totes aquelles acusacions, va jutjar absolutament necessari que ell mateix, com a bisbe de la diòcesi on l'Opus Dei havia nascut, havia d'atorgar-li una aprovació *in scriptis*, per escrit. Ja des del principi, sant Josepmaria tenia l'aprovació oral del bisbe de Madrid, a qui informava regularment a través del Vicari General, don Francisco Morán[18].

Va demanar a sant Josepmaria que presentés la sol·licitud amb la documentació annexa necessària. Va acollir la decisió episcopal amb agraïment, però va fer veure al bisbe que es tractava d'una aprovació transitòria, provisional: sabia, com a bon canonista, que l'Opus Dei havia de créixer i madurar abans de trobar el seu propi camí jurídic, que no existia en la legislació d'aquell moment. Havia escrit el 21 de juny de 1940: ***estem en el greu problema d'*****encaixar *****l'Opus Dei en el Dret Canònic***[19].

---

[14] Don Álvaro. Homilia, 03.05.1976. AGP, biblioteca, P01, 1976, pp.756-757.

[15] Barto Roig i Amat (1913-1995). Estudià enginyeria industrial a Barcelona. L'any 1951 es va traslladar a Veneçuela, on col·laborà en el començament de l'Opus Dei en aquest país. El 1963 s'incorporà a l'IESE, on va ser professor ordinari. Va publicar nombrosos treballs d'investigació sobre economia, que van tenir un notable èxit.

[16] Records de José Luis Múzquiz. AGP, sèrie A.5, leg. 231.

[17] Leopoldo Eijo y Garay (1878-1963). Bisbe de Tuy (1914-1917), de Vitòria (1917-1922) i bisbe de Madrid-Alcalà (1922-1963). El 1946 va ser nomenat a títol personal Patriarca de les Índies Occidentals. Abans de morir va segregar del seu arxiu personal cartes i altres documents relacionats amb l'Opus Dei i els va donar a sant Josepmaria.

[18] Juan Francisco Morán Ramos (1874-1943). Vicari General de la diòcesi de Madrid-Alcalá des de la dècada dels anys 20 fins a la seva mort. Durant els anys 30 va tenir una relació freqüent amb sant Josepmaria tant en temes relacionats amb la diòcesi com en altres referents als primers temps de l'Opus Dei. El començament de la guerra va trencar de moment aquesta relació, que es va reprendre en arribar sant Josepmaria a Burgos i continuà després a Madrid.

[19] Sant Josepmaria. *Apunts íntims*, n. 1613. Citat a Amadeo de Fuenmayor, Valentín Gómez Iglesias, José Luis Illanes. *El itinerario jurídico del Opus Dei. Historia y defensa de un carisma*. Eunsa. Pamplona, 1989. p. 90.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Després de canviar impressions amb experts, va arribar a la conclusió que l'única solució viable en aquells moments -la menys inadequada a la realitat teològica de l'Opus Dei- era la de Pia Unió, d'acord amb el cànon 708 del Codi de Dret Canònic llavors vigent, que establia que els fidels podien associar-se per a obres de pietat i caritat.

El cardenal José María Bueno Monreal[20], recordava les converses que va tenir amb sant Josepmaria per aquella època, en qualitat de fiscal diocesà:

Conversant amb Josepmaria em va quedar claríssim que l'Opus Dei no era de cap manera una congregació religiosa. Josepmaria no va pensar mai d'anar per aquesta via: manifestament la rebutjava i no ho va intentar de cap manera. Per tant, si no era, ni podia ser una congregació religiosa, l'únic camí jurídic obert en l'ordenació canònica del moment era el de les associacions de seglars. Entre aquestes associacions, també estava clar que l'Opus Dei no podia ser un orde tercer, ni una confraria o germandat de culte; per això només quedava la possibilitat que es constituís com a Pia Unió[21].

El 14 de febrer de 1941, sant Josepmaria va presentar la sol·licitud d'aprovació al bisbe de Madrid-Alcalá.

El decret d'aprovació de l'Opus Dei com a Pia Unió va ser signat per Mons. Leopoldo Eijo y Garay el 24 de març de 1941, però va voler datar el document en la festa de Sant Josep, Patró de l'Opus Dei i sant del seu fundador, com una mostra més del seu afecte.

A més de la fórmula ritual, va afegir-hi algunes paraules que testimonien el seu afecte i estímul cap a l'Opus Dei: *I demanem a Déu Nostre Senyor, per intercessió de Sant Josep, en la data del qual tenim la satisfacció d'aprovar canònicament tan important Obra de zel, que concedeixi que no es malmeti cap dels grans fruits que n' esperem*[22].

El 28 de novembre de 1982, quan l'Opus Dei va ser erigit pel papa sant Joan Pau II com a prelatura personal, Mons. Álvaro del Portillo recordà aquest moment:

Cap al 1940-41, el Senyor va permetre una contradicció tremenda contra l'Opus Dei. El bisbe de Madrid, don Leopoldo Eijo y Garay, seguia pas a pas la vida i el desenvolupament de l'Obra, perquè el nostre Pare volia que li 'prengués el pols' constantment. Enmig d'aquelles penoses circumstàncies, va determinar donar-nos la primera aprovació diocesana, per veure si així es feia callar aquesta persecució.

En aquells dies havia mort l'arquebisbe de Toledo, cardenal primat d'Espanya, i el candidat més probable per succeir-lo era precisament el bisbe de Madrid. El nostre Pare va pensar: si es posa de la nostra part, s'ha acabat..., perquè els qui atacaven eren persones amb moltes influències.

---

[20] José María Bueno Monreal (1904-1987). En aquell moment era el fiscal diocesà de Madrid. Posteriorment va ser bisbe de Jaca i de Vitòria i després arquebisbe de Sevilla i cardenal.

[21] Records del cardenal Bueno Monreal, datats el 22 de novembre de 1977. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 8

[22] Notificació a sant Josepmaria del Decret del bisbe de Madrid-Alcalá, d'aprovació de l'Opus Dei com a Pia Unió. 19 de març de 1941. Reproduït a Amadeo de Fuenmayor, Valentín Gómez Iglesias, José Luis Illanes. *El itinerario jurídico del Opus Dei. Historia y defensa de un carisma*. Eunsa. Pamplona, 1989. p. 514.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Per això, amb lleialtat, va parlar a don Leopoldo: ***Senyor bisbe, deixi'ns, no ens ajudi; no s'adona que s'hi juga la mitra de Toledo?*** *I don Leopoldo li va contestar: Josepmaria, el que m'hi jugo és l'ànima*[23].

A Barcelona van rebre un telegrama de sant Josepmaria comunicant la notícia: ***Aprovat. Mariano***[24].

La reacció de sant Josepmaria

Però la contradicció continuà. Aviat es va afegir el repartiment de fulls en cercles eclesiàstics, pamflets anònims plens d'acusacions falses a la persona del Fundador i a l'Obra.

Ens insultaven des de les trones i confessionaris -explicava sant Josepmaria el 1967-**.** ***En un col·legi de monges van arribar a cremar Camino davant les alumnes, com si es tractés d'un llibre herètic. Fou una persecució violentíssima***[25]**.**

La reacció de sant Josepmaria va ser sobrenatural i heroica. En primer lloc es va preocupar que en aquests moments no faltés als de l'Opus Dei de Barcelona la seva assistència, amb el seu afecte paternal i l'encoratjament per mantenir-se fidels a l'esperit fundacional.

En tota aquesta temporada -recorda en José Luis Múzquiz-, *l'amor del Pare als seus fills va fer que disposés que els escrivíssim cada dia una carta des de Madrid, així podrien sentir el caliu de família* [26].

Però en aquells moments d'incomprensió també es donaren reaccions sorprenents. En Laureà López Rodó explica que *el dia de Sant Josep de l'any 41 va demanar l'admissió a l'Opus Dei en Joan Baptista Torelló. Poc després el Pare ens va dir que no es parlés a ningú més a Barcelona de la seva possible vocació a l'Obra, durant un temps prudencial, fins a nou avís. Però el Senyor ens va regalar una altra vocació, crec que el dia de la Mare de Déu de Montserrat (27 d'abril) d'aquell any: la d'en Jordi Brosa*[27]*. No li vàrem parlar nosaltres. Preguntà què era exactament l'Opus Dei. Se li va explicar fil per randa i va demanar l'admissió*[28].

Per a alguns, la situació se'ls va fer especialment dura. És el cas d'en Joan Baptista Torelló. Tenia dos germans religiosos i la seva mare era vídua. Per això, per tal de sostenir econòmicament la família, feia compatible els seus estudis de medicina amb el treball com a professor de matemàtiques en el col·legi de l'orde a la qual pertanyien els seus germans. Doncs bé, va ser expulsat de la congregació i va perdre la feina a l'escola.

---

[23] Notes d'una reunió familiar. 28.11.1982. AGP, biblioteca, P01, 1982. pp. 1298-1299.
[24] El telegrama no es conserva. Sabem que va existir pels testimonis d'en Santiago Balcells Gorina, AGP, sèrie A.5, leg. 197, carp. 2, exp. 2, p. 18; i en Laureà López Rodó, AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3, p. 8, tal com recull AVP-II, p. 471.
[25] Apunts d'una reunió familiar. 25.12.1967. AGP, biblioteca, P01, 1981, p. 902.
[26] Records de José Luis Múzquiz. AGP, sèrie A.5, leg. 231
[27] Jordi Brosa i Palau (1920-2004). Estudiava a l'Institut Químic de Sarrià. Va ser director general de Comerç Exterior, i posteriorment es va dedicar al sector bancari.
[28] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Durant aquest període d'aldarulls i calúmnies, sant Josepmaria mantenia com a principal preocupació que no es faltés mai a la caritat. Es va imposar a si mateix un silenci heroic que va durar molts anys ***-perdonar, callar, pregar, treballar, somriure-***[29], i va demanar als de Barcelona que no parlessin del tema ni tan sols entre ells.

Acabava d'arribar a Lleida per donar una tanda d'exercicis espirituals als sacerdots de la diòcesi, com explicarem en el capítol següent, quan l'Álvaro del Portillo li va comunicar alguna nova dada sobre les contradiccions a Barcelona. Immediatament -era el 20 d'abril de 1941-, sant Josepmaria va enviar per carta les instruccions sobre la manera de comportar aquesta tribulació, donant l'encàrrec especial a Álvaro perquè ho comuniqués als del Palau:

Jo no els escric: fes-ho tu, i digues-los que estiguin molt contents i agraïts al Senyor, i que no se'ls escapi ni una paraula, ni un pensament! mancat de caritat: que estiguin segurs que Jesús farà grans i bones coses, per a la seva glòria, a Barcelona, si portem això com Ell vol.

I li donava un encàrrec molt concret per a la seva mare, la senyora Dolores, que estava malalta i de fet moriria dos dies després:

Procura que l'Àvia ofereixi els dolors de la seva malaltia per les meves intencions, que no són altres que demanar al Senyor que ens escurci aquests treballs -si és la seva Voluntat-, i que, mentre durin, ens doni alegria i sentit sobrenatural i molta caritat per portar-los endavant[30]**.**

El 2 de maig del 1941 escrivia als de Barcelona, per confortar-los:

Jesús beneeixi els meus fills i me'ls guardi.
Estimadíssims: estem d'enhorabona, perquè el Senyor ens tracta de manera divina.
Què us diré? Que estigueu contents, **spe gaudentes!*****: que patiu, plens de caritat, sense que de la vostra boca surti mai ni una paraula molesta per ningú,*** **in tribulatione patientes!*****: que us ompliu d'esperit d'oració,*** **orationi instantes!**
Fills: ja s'albira l'aurora, i quanta collita, en aquesta beneïda Barcelona, amb el nou dia!
Sigueu fidels. Us beneeixo. Una abraçada del vostre Pare. Visiteu de part meva la Mare de Déu de la Mercè.
Mariano[31]

Es va alegrar molt quan en Rafael Termes, que era el director del Palau, li digué per escrit: *estigui tranquil, Pare, que aquí no tenim ni un pensament de falta de caritat*[32].

Les seves cartes suposaven una injecció d'optimisme. El 6 de maig escriu a en Rafael Termes: ***No us preocupeu de fer ara proselitisme***[33]***: deixeu obrar Déu: en canvi,***

---

[29] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 124.
[30] Carta de sant Josepmaria a don Álvaro, des de Lleida. 20 d'abril de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410420-2.
[31] Carta al Rafael Termes. 2 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410502-2.
[32] Carta d'en Rafael Termes. Citada a AGP, biblioteca, P03, 1992, p. 317.
[33] Sant Josepmaria utilitza la paraula *proselitisme* com la proposta i la invitació a companys i amics per compartir el 'camí' -en aquest cas, l'Opus Dei- que s'ha descobert. És una invitació, una ajuda a decidir-se, mai -ni de lluny- una coacció. L'apostolat és anunciar Crist i el proselitisme convidar a d'altres a

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

creixeu-me vosaltres cap endins, amb més amor cada dia a la Santa Església Romana[34].

Una carta molt explicativa

En José Orlandis[35] va passar uns dies a Barcelona perquè tenia al seu pare convalescent en un hospital, i va escriure a sant Josepmaria el 21 de maig de 1941 descrivint vivament el comportament de la gent de l'Opus Dei i les angoixes sembrades en el si de les famílies:

Viuen allò que escrivia vostè des de Lleida que prohibia fins els pensaments mancats de caritat. I, en referir-se a aquells que més directament han actuat contra l'Obra -que els han expulsat de la Congregació, que han fet que se'ls hagi assenyalat en públic com a maçons o cosa semblant i que, en alguns casos, les seves mateixes mares i germans els plorin com a heretges que caminen infal·liblement cap a la seva perdició-, en referir-se a aquests Pares, com li deia, parlen d'ells amb afecte, que en la veu es nota que no té res de fingit, i disculpen el seu procedir dient que obren moguts pel seu zel i persuadits que el que fan està ben fet.

I el que li dic que els mateixos de la seva família els tinguin per heretges no és una exageració. Rafael Escolà està patint enormement. 'Saps el que és -em deia ahir- el que a casa la meva mare i els meus cinc germans em mirin com un heretge que va cap a la seva perdició? En tot el dia no em treuen els ulls de sobre i estan tractant d'estudiar fins i tot els meus menors moviments: tot en mi els sembla sospitós: si em veiessin trist, dirien: és natural, estàs trist perquè t'adones del mal camí que portes; com que em veuen ple d'alegria i pau, troben això molt pitjor: ja no té remei -diuen-, no hi ha esperances que retrocedeixi, el mal ha arrelat en ell i ha de ser ja un heretge empedreït; i la meva mare no pot parlar-me ni veure'm sense que se li omplin els ulls de llàgrimes; i sobretot s'ha interposat entre nosaltres una mena de gel...' I la reacció de Rafael davant el dolor és senzillament admirable: 'Sóc feliç de poder-ho oferir a Déu per l'Obra, i això fa que enmig d'aquestes proves senti una alegria molt gran que el Senyor permeti que pateixi una mica per Ell'.

I aquest mateix esperit d'en Rafael és el que tenen tots[36].

Algunes persones es van dirigir al bisbe per aclarir els equívocs, com la mare d'en Rafael Escolà, que explica: *Essent bisbe administrador apostòlic de Barcelona Mons. Miguel de los Santos Díaz Gómara, el va visitar la meva mare a qui uns jesuïtes l'havien alarmat amb calúmnies sobre l''heretgia' en què jo m'havia ficat. Don Miquel*

---

incorporar-se a l'església catòlica o, si ja en formen part, a assumir amb integritat les exigències de la vocació cristiana, especialment la de l'apostolat, de manera que es converteixin al seu torn en apòstols. Vid. José Luis Illanes (coordinador) *Diccionario de San Josemaría Escrivá de Balaguer*. Editorial Monte Carmelo. Burgos, 2013. *Proselitisme*, pp. 1029-1033.

[34] Carta al Rafael Termes. 6 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410506-1.

[35] José Orlandis Rovira (1918-2010). Asistí a un curs de recés que predicà sant Josepmaria a València i es va incorporar a l'Opus Dei el 1939. Doctor en Dret per la Universitat de Madrid i en Dret Canònic per la Universitat Lateranense de Roma, rebé l'ordenació sacerdotal el 1949. A partir de 1959 continuà la docència a la Universitat de Navarra.

[36] Carta d'en José Orlandis. 21 de maig de 1941. Citada a AVP-II, pp. 477-478

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

de los Santos li va dir que ell coneixia bé Josepmaria Escrivà, i que podia estar tranquil·la, ja que tot el que ell fes havia de ser bo[37].

I recorda en Rafael Termes que sant Josepmaria *m'encarregà que anés, amb un altre, a visitar el bisbe administrador apostòlic per veure si, amb la seva intervenció, era possible evitar aquella falta de caritat entre catòlics*[38].

La Missa de mn. Pascual Galindo a can Serra. Rambla Catalunya 126

En Laureà López Rodó explica una anècdota que pot il·lustrar l'atmosfera que es respirava per aquells dies en els cercles eclesiàstics i conventuals. El protagonista és mn. Pascual Galindo Romeo, el sacerdot amic d'en José María Albareda, aquell que els va enviar a Madrid el 1937 les adreces dels guies per passar els Pirineus.

Recordo que en una ocasió mn. Pascual Galindo, sacerdot amic del Pare, va anar a Barcelona i va estar veient-nos al Palau. Ens va insistir que anéssim l'endemà a la santa Missa que ell celebraria en un col·legi de monges situat a la cantonada de la Diagonal i la Rambla de Catalunya.

Assistirem a la Missa i combregàrem (la qual cosa llavors era molt poc freqüent). La superiora i alguna altra monja allà present van quedar molt 'edificades' i ens van convidar a esmorzar amb mn. Pascual Galindo. En ple esmorzar mn. Pascual va dir a la superiora: 'aquests són els heretges per la conversió dels quals em va demanar vostè que oferís la Missa'. La pobra monja per poc no es desmaia: li havien fet creure que érem una legió nombrosíssima de veritables heretges i es va trobar que érem uns pocs estudiants normals i corrents que assistíem a Missa amb devoció i combregàvem[39].

Va ser a l'edifici de can Serra, del qual se'n conserva una part, que va projectar l'arquitecte Puig i Cadafalch[40], on tenien un col·legi les religioses de la Companyia de Santa Teresa de Jesús (Teresianes) fundades per sant Enric d'Ossó[41]. Actualment aquest edifici és la seu de la Diputació de Barcelona, a la Rambla Catalunya 126.

L'autoritat civil

En aquell període de postguerra es barrejaven confusament i perillosament les creences religioses amb l'exercici de les llibertats civils. L'1 de març de 1940 havia estat promulgada a Espanya una llei sobre la repressió de la maçoneria i el comunisme. Sant Josepmaria havia estat acusat de maçó i els que havien propalat les falsedats havien convençut el governador civil de Barcelona, l'Antonio Correa Véglison[42], perquè el detingués si s'atrevia a anar a Barcelona.

---

[37] Records d'en Rafael Escolà. AGP, serie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
[38] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.
[39] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, serie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.
[40] Josep Puig i Cadafalch (1867-1956). Arquitecte modernista, historiador de l'art i polític.
[41] Sant Enric d'Ossó i Cervelló (1840-1896). Beatificat per sant Joan Pau II el 1979, i canonitzat el 1993 a Madrid, en una visita de sant Joan Pau II.
[42] Antonio Francisco de Correa Véglison (1904-1971). Militar de professió i conseller nacional de FET-JONS des del 1939, acabada la guerra fou successivament governador civil de Girona, Navarra, Jaen i, des de finals del 1940 fins al 1945, de Barcelona.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Un dia a mitjan abril [1941] -escriu l'Alfons Balcells- *va arribar al Palau una ordre des de la seu del governador provincial. Havia de comparèixer al Gobierno Civil el representant legal d'aquella organització o,en el seu defecte, el titular de l'immoble, per respondre d'acusacions que els havien arribat.*

Em trucà en Rafael Termes -director, des de feia unes setmanes, del Palau- i m'explicà que el governador civil reclamava el cap d'algú, i que a ell no li farien cas perquè no tenia cap paper que l'avalés com a representant legal. Si hi anava ell, que encara estudiava, el governador es pensaria que encara li volien prendre el pèl.

- I mira, com que el pis està al teu nom, em sembla que podries anar-hi tu. Què et sembla?

- Molt bé. Hi aniré. Demano pel governador mateix?

Em penso que em va fer certa gràcia i tot. Me'n vaig anar, sense pensar-hi gaire, al govern civil, al costat de l'estació de França.

L'Antonio Correa Véglison em rebè de seguida a la gran sala que utilitzava com a despatx. Estava dret al fons del saló, rere la taula, imposant, i mentre m'hi encaminava, començà a parlar:

- Què hi feu, en aquest pis? Ho sé perfectament, i acabareu tots a la presó! És veritat el que m'expliquen?

Continuà dient que estava molt ben informat, que tenia molt bons contactes i tornà a repetir que sabia perfectament el que es feia en aquell pis:

- Us han enganyat! Que no ho sabeu, que això és una secta il·luminista?

I així, fins que acabà de parlar.

Era el meu torn. I me la vaig jugar.

- Amb tots els respectes, ho sento molt, però crec que no està ben informat.

Em va mirar amb una barreja de sorpresa i de retret per la insolència. Però em va fer un gest perquè continués. Vaig tenir sort: l'envit podia haver sortit malament. Li vaig poder explicar la veritable naturalesa de les activitats que realment es feien al Palau, el suport dels bisbes, la bondat del fundador, 'la innocència d'aquests xicots'. A poc a poc, s'asserenà, i la conversa, que s'allargà una bona estona, transcorregué per camins més pacífics. Va acabar la reunió amb una 'paternal crida a la prudència'. Ja no em parlava amb acritud, i ens vam acomiadar ben cortesament[43].

---

[43] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 122-123.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Casa de mn. Sebastián Cirac. Un viatge gairebé clandestí. Marc Aureli 10, 5è 1a

Sant Josepmaria es va plantejar que calia viatjar a Barcelona per veure els membres de l'Opus Dei i parlar amb el bisbe. D'acord amb Mons. Leopoldo Eijo y Garay, es va traçar un pla, per tal d'asserenar la situació, que havia anat empitjorant dia a dia. A mitjan maig estava buscant el moment oportú per desplaçar-se a Barcelona, això es pot deduir de les paraules que escrivía a mn. Sebastián Cirac[44] el 19 d'aquest mes: ***és possible que ens vegem ben aviat***[45].

Mn. Sebastián Cirac, sacerdot originari de Casp, era catedràtic de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona. Molt amic de sant Josepmaria, essent canonge de Conca s'havia encarregat de la impressió de les *Consideraciones espirituales* el 1934, llibre antecessor de *Camino*. Els joves de l'Opus Dei de Barcelona solien confessar-s'hi.

Com és lògic, -diu don Álvaro- *el Pare seguia molt de prop el desenvolupament dels esdeveniments a Barcelona, principalment per la repercussió que podia tenir en la vida interior dels seus fills i en l'apostolat. Però les acusacions d'ordre polític-religiós van precipitar les coses de tal manera que va arribar un moment en què no podia acostar-se a aquesta ciutat sense córrer el risc de ser arrestat.*

El nunci mateix, Mons. Cicognani[46]*, el va advertir i li va aconsellar que, si havia de viatjar a Barcelona, ho fes amb un nom fals. Amb tot, el Pare va preferir no valer-se d'aquesta estratagema i, quan hi va haver d'anar, va posar el bitllet d'avió a nom de Josemaría E. de Balaguer, ja que era més conegut en aquella època com 'Pare Escrivà'.*

El governador civil de Barcelona s'excusaria anys després dient: 'Deien tantes coses d'ell, que hauria enviat la policia a l'aeroport a detenir-lo'[47].

Sant Josepmaria va estar a Barcelona del dimecres 21 al divendres 23 de maig de 1941. Per les mateixes raons de prudència, es va allotjar a casa de mn. Sebastián Cirac, al carrer Marc Aureli 10, 5è 1a. Fins el 1961 aquest carrer s'anomenava Marco Antonio. Aquesta mateixa nit es va presentar per sorpresa al Palau i va citar els membres de l'Opus Dei per al dia següent al domicili d'aquest sacerdot. L'endemà van acudir a la casa de mossèn Sebastián de dos en dos, per tal d'evitar cridar l'atenció.

A primera hora de la tarda, sant Josepmaria va anar al bisbat per informar Mons. Díaz Gómara, i assabentar-se de la situació local. En tornar, asseguts al voltant de la taula del menjador de casa de Mn. Sebastián, sant Josepmaria els va donar una classe de formació sobre aspectes de la vida cristiana i l'esperit de l'Opus Dei. Recorda en Laureà que va tenir lloc al menjador: *Mn. Sebastián Cirac, com és lògic, no hi va ser present. El Pare ens va dir, entre altres coses:* ***Nosaltres, com que som fills de Déu, hem d'estar sempre alegres. Encara que ens obrin el cap?: Sí, encara que hàgim d'anar amb el cap obert, perquè serà senyal que el nostre Pare Déu vol que el portem obert.*** *I afegia, citant*

[44] Sebastián Cirac Estopañán (1903-1970).
[45] Carta de sant Josepmaria a mn. Sebastián Cirac. 19 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410519-1.
[46] Gaetano Cicognani (1881-1962). Fou nunci a España del 1938 al 1953. Creat cardenal el 1953, fou prefecte de la Congregació de Ritus.
[47] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 122.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Santa Teresa: Nada te turbe / nada te espante. ***Qui se'n recorda de la pel·lícula de moda de l'any 30? Tot passa.*** *Sortírem reconfortats*[48].

I al final -testimonia en Joan Baptista Torelló-*, abans de tornar cadascú a casa seva, parlàrem amb el nostre Fundador: va ser un xuclar a la font l'aliment que necessitàvem. En tots va quedar impresa la certesa de la voluntat de Déu sobre l'Opus Dei, que es duria a terme malgrat totes les incomprensions i dificultats, per grans que poguessin semblar*[49].

En José Orlandis, que com ja hem dit estava de pas per Barcelona, dóna actualitat al relat. *Recordo com si fos ara l'ambient que es respirava a casa del professor Cirac, durant les llargues hores de tertúlia que vam tenir amb el Pare. Al Pare se'l veia content perquè aquells fills seus no sentien la menor preocupació pel que passava, feliços enmig de la tempesta*[50].

En una data propera, encara per precisar, va tenir lloc un fet singular que en Rafael Termes ens ha deixat escrit: *a Barcelona, crec que -en aquells anys- és on el Pare va haver de patir més. Allí fou profundament humiliat per un religiós que no el va deixar celebrar la santa Missa i al qual el Pare li va demanar que li donés la Comunió*[51].

No sabem amb exactitud en quin lloc de Barcelona va ser, ni la data. Al setembre del 1973, en una trobada a Castelldaura, casa de recessos on s'organitzen activitats de formació cristiana, en Jordi Miralbell[52] li ho va sentir explicar a sant Josepmaria[53].

Sant Josepmaria va tornar a Madrid també en avió el 23 de maig de 1941.

El neguit de les famílies. A qui acudir?

Resumint el succeït en aquells anys, explicava sant Josepmaria el 1970:

De mi deien que era un heretge. Ho propagaven certes persones, que anaven com bojos de casa en casa, parlant amb els pares dels nois que acudien a un centre de l'Obra. Hi va haver famílies que van fer fora de casa els seus fills, per no voler perdre la vocació ni separar-se de don Josepmaria, com em deien...

Després, amb el pas dels anys, molts d'aquests pares m'han vingut a veure plorant, per demanar perdó de genolls. A mi em feia molta pena. Els responia: no tinc res a perdonar-vos. Us van enganyar; vosaltres defensàveu l'ànima dels vostres fills[54]**.**

---

[48] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.
[49] Records d'en Joan Baptista Torelló. *Mis recuerdos de los comienzos de la Obra en Barcelona*. 04.07.2001. DC, A-25.
[50] José Orlandis. *Años de juventud en el Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1994. p. 175.
[51] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.
[52] Jordi Miralbell Guerin (1953-). Doctor en filosofía i periodista. Els anys 1972 i 73 acompanyà sant Josepmaria en les estades a Castelldaura (Premià de Dalt). Forma part del consell de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya.
[53] Entrevista a n'en Jordi Miralbell Guerin. Juny 2012.
[54] Apunts d'una reunió familiar. 24.12.1970. AGP, biblioteca, P01, 1981, pp. 899-900.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'1 de juliol de 1941, Mons. Miguel de los Santos Díaz Gómara emeté per escrit l'Autorització del bisbe de Barcelona a la Pia Unió Opus Dei per poder desenvolupar els seus apostolats a la diòcesi i al pis del carrer Balmes.

Moltes altres persones, desorientades, van anar a la recerca de llum i consell a l'Abadia de Montserrat, punt de referència de la vida espiritual catalana. Els benedictins van poder parlar amb coneixement de causa de la naturalesa de l'Opus Dei, tranquil·litzant les famílies que hi havien acudit, angoixades, en demanda de consell, com veurem tot seguit.

Després, tot es redreçaria

L'Alfons Balcells conclou valorant aquest moment:

Malgrat tot, calia disculpar tot aquell malentès. Era la mentalitat de l'època, que és molt difícil de jutjar amb criteris d'avui. I d'altra banda, estic segur que el pare Vergés va actuar de bona fe; amb precipitació, però de fet enganyat. Estic convençut que si hagués rebut una informació més detallada de tota aquesta qüestió, o si hagués conegut Mons. Escrivà personalment, no hauria dit aquestes coses.

Qui té boca, s'equivoca. Això és el que he pensat sempre. I el pare Vergés va tenir senzillament un mal moment, uns dies dolents. A tots ens pot passar. Va actuar de bona fe, com deia, i basant-se en informacions de gent que fins llavors mereixien tota la seva confiança. El fet és que després va rectificar, i això és l'important. Rectificar és de savis. El pare Vergés era un sant baró, que va tenir un mal dia i que després va saber fer marxa enrere, el que l'honora encara més.

Al cap del temps, assistia a la missa nova que en Jaume Planell[55]*, sacerdot de l'Opus Dei tot just ordenat, va celebrar al col·legi de la Salle. El gest va ser considerat per tothom com una manifestació de la seva voluntat de reconciliació*[56]*.*

[55] Jaume Planell i Fonrodona (1927-1995). Ordenat el 1954. Era la mà dreta del pare Vergés.
[56] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. pp. 112 i 116.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

VIII. 1941. EXERCICIS ESPIRITUALS A LLEIDA

Seminari Diocesà de Lleida. Rambla d'Aragó

Sant Josepmaria estimava el sacerdoci. Precisament aquest fervor el va portar als anys 40 a dedicar moltes energies a la formació de mossens, predicant tandes d'exercicis espirituals arreu de tota la península. S'adonava de la necessitat imperiosa de reforçar la formació dels capellans i seminaristes, després d'uns anys convulsos, amb molt pocs mitjans per poder assolir una deguda atenció espiritual i doctrinal.

El cridaven bisbes de diferents diòcesis i anava d'un lloc a un altre, amb gran zel: ***Jo vaig començar a donar molts, molts cursos de recés espiritual -es feien de set dies en aquella època-, per diversos bisbats d'Espanya. Era molt jove, i em feia una vergonya tremenda. Començava sempre dient al Senyor: Tu veuràs el que dius als teus capellans, perquè jo...***[1].

En el mateix any en què es produïen els episodis de contradicció que hem relatat, sant Josepmaria va realitzar dues estades a Lleida per predicar tres tandes d'exercicis espirituals a sacerdots de la diòcesi, convidat pel bisbe administrador apostòlic Mons. Manuel Moll[2]. Les tres tandes van tenir lloc a l'edifici del Seminari Diocesà, que actualment és l'edifici del Rectorat de la Universitat de Lleida, a la Rambla d'Aragó.

Primera tanda d'exercicis

La primera tanda començava el 21 d'abril de 1941. El dia anterior va viatjar cap a Lleida, deixant la seva mare malalta i al llit a Madrid, a causa d'una pulmonia. Com hem explicat, ja des de la guerra civil, els membres de l'Opus Dei, que es dirigien al fundador com *'el Pare'*, anomenaven la senyora Dolores -la mare de sant Josepmaria- *'l'Àvia'*. Li feia patir separar-se'n en unes circumstàncies com aquelles, però els metges asseguraven que el seu estat no era pas tan greu. Ell mateix ho explica en una carta dirigida als membres de l'Opus Dei anys després, el 8 d'agost de 1956:

El 1941, vaig deixar la meva mare molt malalta a Madrid, per anar a Lleida a predicar un curs de recés a sacerdots diocesans. No coneixia la gravetat, perquè els metges no pensaven que la mort de la meva mare fos imminent, o que no pogués curar-se. **Ofereix les teves molèsties per aquesta tasca que vaig a fer,** ***vaig demanar a la meva mare en acomiadar-me'n. Va assentir, encara que no va poder evitar de dir baixet: aquest fill! ...***

---

[1] Sant Josepmaria. Apunts d'una trobada amb sacerdots a l'Argentina, el 17.06.1974. AGP, biblioteca, P04, 1974-I, p. 619.

[2] Manuel Moll i Salord (1897-1972). Ordenat sacerdot el 1920. Bisbe coadjutor de Tortosa (1936-1943) i administrador apostòlic de Lleida del 1938 al 1943. Bisbe de Tortosa (1943-1968).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Ja al seminari de Lleida, on estaven de recés els sacerdots, vaig acudir al Sagrari: **Senyor, tingues cura de la meva mare, ja que estic ocupant-me dels teus sacerdots.** ***A meitat dels exercicis, al migdia, els vaig fer una plàtica: vaig comentar la tasca sobrenatural, l'ofici inigualable que correspon a la mare al costat del seu fill sacerdot. Vaig acabar, i em vaig voler quedar recollit un moment a la capella. Gairebé immediatament va venir amb la cara trasmudada el bisbe administrador apostòlic, i em va dir: don Álvaro li truca per telèfon.*** **Pare, l'Àvia ha mort,** ***vaig sentir a Álvaro.***

Vaig tornar a la capella, sense una llàgrima. Vaig entendre de seguida que el Senyor el meu Déu havia fet el que més convenia: i vaig plorar, com plora un nen, resant en veu alta -estava sol amb Ell- aquella llarga jaculatòria que tantes vegades us recomano: **fiat, adimpleatur, laudetur.... iustissima atque amabilíssima voluntas Dei super omnia. Amen. Amen.** ***Des de llavors, sempre he pensat que el Senyor va voler de mi aquest sacrifici, com una mostra externa del meu afecte als sacerdots diocesans, i que la meva mare especialment continua intercedint per aquesta tasca***[3]**.**

Aquella capella estava presidida per una imatge en marbre de la Immaculada, que actualment es troba a la capella de la Casa Sacerdotal de Lleida, residència dels sacerdots ancians de la diòcesi[4]. Era el 22 d'abril de 1941.

L'ajut d'en Juan Antonio Cremades. Canonge Brugulat 12

Un vell amic dels temps universitaris a Saragossa, en Juan Antonio Cremades[5], que en aquell moment era el Governador Civil de Lleida, li va facilitar un cotxe per poder arribar a Madrid la matinada del 23 d'abril. El Govern Civil estava al carrer Canonge Brugulat 12, cantonada amb Alcalde Sol, en un edifici que ara ja no existeix. En Juan Antonio Cremades recordava el 1975 aquests moments:

Estant jo de governador civil a Lleida, es va presentar un dia el Pare al meu despatx per saludar-me dient-me que havia anat a donar una tanda d'exercicis espirituals als sacerdots. Vivia al seminari el bisbe administrador de la diòcesi Dr. Manuel Moll i Salord i al capdavant del centre hi havia Mn. Angel Morta[6]*, amb el temps bisbe auxiliar de Madrid, ja mort, i Mn. Laureano Castán*[7]*, avui bisbe de Sigüenza-Guadalajara. Aquest últim, en carta que recentment m'ha escrit, em diu que recorda aquests exercicis i que coneixia el Pare quan ell era encara seminarista a Lleida.*

Als dos o tres dies de saludar-me al despatx es va presentar de nou el Pare al Govern Civil dient-me que acabava de morir la seva mare i que, donades les circumstàncies, només jo podia fer-li possible arribar a l'enterrament. En efecte, no lluny l'acabament de la guerra, eren pocs els mitjans regulars de comunicació. Vaig poder ajudar el Pare

---

[3] Sant Josepmaria. *Carta 8-VIII-1956*, n. 45. AGP, sèrie A.3, leg. 94, carp. 1, exp. 2.
[4] Casa Sacerdotal de Lleida. Carrer del Sant Crist 6. Lleida.
[5] Juan Antonio Cremades Royo (1910-1992). Advocat. Havia coincidit amb sant Josepmaria a la Facultat de Dret de la Universitat de Saragossa el curs 1926-1927; tots dos donaven catequesi en un barri perifèric de Saragossa. S'incorporà a l'Opus Dei el 1955.
[6] Àngel Morta i Figuls (1914-1972). Ordenat sacerdot el 1937. Bisbe Auxiliar de Madrid el 1965.
[7] Laureano Castán Lacoma (1912-2000) Ordenat sacerdot el 1936 a Roma. Consagrat bisbe a Poblet el 1954. El 1964 va ser nomenat bisbe de Sigüenza-Guadalajara.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

en aquest tràngol tan dur i el Pare va arribar a l'enterrament de l'Àvia en el cotxe que li vaig poder prestar.

El recordo aquell dia, al despatx del Govern, profundament afectat, i retinc a la memòria aquestes paraules del Pare reproduint una frase evangèlica: 'Juan Antonio: l'esperit és prompte, però la carn és flaca'.

El 30 d'abril de 1941, vaig rebre carta del Pare:

José Mª Escrivà de Balaguer y Albás. Rector de Santa Isabel. Madrid.

Molt estimat Juan Antonio: No és fàcil que oblidi mai les atencions que vas tenir amb mi, en ocasió de la mort de la meva mare, q.e.p.d. Déu t'ho pagui! Vull fer-te present com em tens sempre a la teva disposició, encara que jo per poc valc, desitjós de correspondre d'alguna manera al teu afecte. Saluda la teva dona, a qui tinc molts desigs de conèixer, fes un petó al teu petit, i no us oblideu d'encomanar la meva mare. T'abraça i us beneeix. Josemaría[8].

Dies després sant Josepmaria va enviar al bisbe un exemplar de *Camino* dedicat: ***A l'Excm. Sr. Bisbe de Lleida, Dr. Manuel Moll, amb afecte filial, en record de la meva estada al seu Seminari.- Madrid - maig - 941 - Josemescrivá[9].***

Dues tandes més

El bisbe, tant agraït com estava tot i haver hagut d'interrompre la predicació la vegada anterior, va tornar a convidar-lo a donar dues tandes d'exercicis més, una del 13 al 18 d'octubre de 1941 i una altra del 20 al 25 d'octubre. A la primera van assistir-hi 18 sacerdots, i a la segona hi participà el bisbe, 16 sacerdots i 18 seminaristes.

Sant Josepmaria, com acostumava a fer quan viatjava a un lloc, no va limitar la seva activitat a la tasca principal que el portava a Lleida, sinó que aprofità per difondre la seva vibració cristiana a molta gent: va impartir xerrades, plàtiques i recessos a religiosos i laics, a professionals i estudiants. I és que, alhora que prestava aquest servei a la diòcesi de Lleida, impulsava la incipient tasca apostòlica de l'Opus Dei a Catalunya.

Mn. Josep Vallès i Gort[10] era pro-rector del seminari, ja que el bisbe feia les funcions de rector. No va assistir als exercicis, però en recorda alguns detalls: per exemple, que sant Josepmaria dinava habitualment amb els participants, i que *li va cridar l'atenció la quantitat de visites que rebia, de gent jove, de vint anys cap amunt que l'anava a veure, cinc o sis al matí i altres cinc o sis a la tarda*[11].

---

[8] Records d'en Juan Antonio Cremades, escrits el setembre de 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 206, carp. 2, exp. 3. La carta es troba a AGP, sèrie A.3.4, carta 410430-1.
[9] AGP, sèrie A.3, leg. 181, carp. 2, exp. 19.
[10] Josep Vallès i Gort (1900-1980). Ordenat sacerdot el 1924.
[11] Records de Mn. Josep Vallès Gort, escrits el 7 de novembre de 1975. AGP, sèrie A.5, leg. 350, carp. 1, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Alguns d'aquest joves eren en Rafael Termes, en Jordi Brosa i en Ramon Guardans, que es van desplaçar de Barcelona a Lleida per fer-li companyia, com recull el diari del Palau[12]. Sant Josepmaria parlava amb ells tot passejant pels Camps Elisis.

El dia 16 d'octubre va donar una xerrada als joves d'Acció Catòlica, el 23 va impartir una xerrada a les Germanes Darderes, les religioses Franciscanes Missioneres que atenien el seminari on donava els Exercicis. I el mateix dia va dirigir una xerrada també als joves de mn. Àngel Morta, un sacerdot amb molt de zel apostòlic que havia reunit un bon grup al seu voltant.

Des de la distància no deixava d'ocupar-se dels fidels de l'Opus Dei que estaven a Madrid, acuitats com tothom per la dura mancança d'aliments de la postguerra. Els escrivia el dia 16 d'octubre:

Hi fa exercicis l'arxiprest de Fraga, el poble de les figues. Vegeu si convindria encarregar-ne una bona quantitat. Encara no en saben el preu. L'any passat les van vendre a 2 ptes. quilo; però aquest any diu que volen vendre-les a 5 ptes. Vegeu si convé, i digueu-me quelcom de seguida. Si s'encarreguen, he de dir-ne ja la quantitat. És venda lliure[13].

De la mateixa manera vetllava per les primeres dones de l'Opus Dei, que estaven vencent grans dificultats per posar la primera casa a Madrid, al carrer Jorge Manrique, els escriu:

Jesús em guardi les meves filles. El premi val l'esforç. I el Senyor us està fent tastar, en aquesta darrera temporada, petites contradiccions. Ja som, però, a tocar de la meta[14].

Acabada l'última tanda, el mateix dia 25 d'octubre va dirigir una estona de meditació i una xerrada als diaques que es disposaven per rebre l'ordenació presbiteral.

L'endemà, 26 d'octubre de 1941, viatjà de Lleida a Saragossa.

---

[12] Diari del Palau. Del 15 al 23 d'octubre de 1941. AGP, sèrie M.2.2, 183-9.
[13] Carta als membres de l'Opus Dei de Madrid, des de Lleida. 16 d'octubre de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 411016-1.
[14] Carta a les dones de l'Opus Dei de Madrid, des de Lleida. 21 d'octubre de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 411021-1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

IX. 1941. ABADIA DE MONTSERRAT

Primera relació amb els benedictins de Montserrat

Abans d'entrar en la vinculació de sant Josepmaria amb Montserrat, convé tornar una mica enrere en el temps, just quan arriba a Andorra amb els seus acompanyants d'expedició l'any 1937, després de travessar la frontera pels Pirineus. Havien passat setze mesos de clandestinitat, sense veure un temple no profanat on es venerés l'Eucaristia, amb l'altar i els elements litúrgics en bon estat. Per fi, durant aquells dies d'espera a Andorra a causa de les intenses nevades, sant Josepmaria va poder celebrar la santa Missa en condicions. Ho va fer a diferents llocs entre els quals es trobava la capella del Col·legi de Nostra Senyora de Meritxell, que havien establert els monjos de Montserrat a Escaldes-Engordany. Allà hi va anar els dies 5 i 6 de desembre[1]. Va ser a partir de llavors quan començà una relació d'amistat amb la comunitat de benedictins de Montserrat.

En concloure la seva estada a Andorra, després de passar per França, el 17 de desembre de 1937, sant Josepmaria va arribar a Pamplona, acollit pel bisbe Mons. Marcelino Olaechea, i hi romangué fins al 7 de gener. Durant aquest període, sovint feia els àpats al seminari, on s'ajuntaven alguns sacerdots *refugiats*. Un d'ells, amb el qual va forjar una profunda amistat, era el pare Pere Celestí Gusi[2], monjo de Montserrat, expert liturgista especialista en construcció i decoració d'edificis i posteriorment abat de la congregació benedictina de Subiaco, que recull aquest fet en els seus records[3].

El 3 de gener del 1938, sant Josepmaria va visitar un grup de monjos de Montserrat al balneari de Belascoain (Navarra), convertit eventualment en monestir. En aquell indret s'hi havia establert l'abat Marcet[4] amb alguns benedictins més, entre els quals es trobava el pare Gusi, que feia les funcions de superior.

Explica el pare Laplana[5] que *el qui més tard va ser l'abat Aureli M. Escarré*[6] *no es va sumar a aquesta comunitat fins el 30 d'abril d'aquell any 1938, i per tant no va poder conèixer encara Josepmaria Escrivà de Balaguer. Qui sí el va tractar llavors va ser l'abat Marcet, que el 3 maig 1938 li va tornar la visita a Burgos. No era estrany aquest contacte, perquè el fundador de l'Opus Dei i el petit grup de joves que vivien amb ell freqüentaven les mateixes amistats que els monjos de Montserrat: els bisbes Mons.*

---

[1] Cfr. capítol IV.
[2] Pere Celestí Gusi i Rosell (1897-1978).
[3] Entrevista al pare Laplana, director del Museu de Montserrat. Novembre 2012. Ens explicà que a la Biblioteca de Montserrat hi ha uns quaderns manuscrits on el pare Gusi escrivia els seus records. No hem tingut accés a aquests documents.
[4] Antoni M. Marcet i Poal (1878-1946), abat de Montserrat de 1921 a 1946.
[5] Josep de Calassanç Laplana i Puy (1943-). Format a la facultat de Lletres de la Universitat de Barcelona, fou frare filipó fins que ingressà al monestir de Montserrat. És historiador de l'art i historiador de l'Església, i actual director del Museu de Montserrat.
[6] Aureli M. Escarré i Jané (1908-1968). El 1941 fou elegit abat coadjutor de Montserrat, i el 1946 passà a ser-ne abat titular.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Marcelino Olaechea de Pamplona, Mons. Javier Lauzurica de Vitoria[7] *i Mons. Casimiro Morcillo*[8] *de Madrid, que encara no era bisbe*[9].

Benedicció abacial de l'abat Escarré

A final de gener de 1939, els benedictins van tornar novament al monestir de Montserrat, i l'abat Marcet va nomenar prior de la comunitat el pare Aureli M. Escarré. Dos anys després, el prior Escarré va ser elegit abat coadjutor gairebé per unanimitat.

El 27 d'abril d'aquell 1941 l'abat Aureli M. Escarré rebé la solemne benedicció abacial de mans del bisbe de Pamplona Mons. Marcelino Olaechea, amb el qual va voler contrastar les negatives informacions[10] que li arribaven sobre l'Opus Dei des de Barcelona i les impressions molt diferents que l'abat Marcet i altres persones tenien sobre el fundador i l'Opus Dei.

Mons. Marcelino Olaechea, que coneixia personalment sant Josepmaria, tranquil·litzà el nou abat, però davant la magnitud de les acusacions contra l'Opus Dei que havien arribat a Montserrat i la insistència de l'abat, li va aconsellar demanar informes al bisbe de Madrid, que recentment havia aprovat l'Opus Dei com a Pia Unió.

Cartes de l'abat al bisbe de Madrid

L'abat va escriure al bisbe de Madrid demanant informació, per poder orientar les persones que arribaven a Montserrat desconcertades per veus contradictòries. La carta està datada el 9 de maig de 1941:

Passo ara a demanar-li un favor:

D'actualitat palpitant en extrem, l'assumpte 'Opus Dei' fundació del Dr. Escrivà, sacerdot d'aquesta seva Diòcesi, i sent molts els que amb diferents i oposats fins ens han consultat sobre aquest assumpte -molt particularment al confessionari- i perquè sapiguem a què atenir-nos en el nostre particular govern, voldríem normes clares i segures.

Com sigui que V. E., segons ens comunicà el Sr. bisbe de Pamplona quan va estar amb nosaltres, tractà aquest assumpte personalment pel fet de radicar en la seva Diòcesi;

---

[7] Javier Lauzurica Torralba (1890-1964). Ordenat sacerdot el 1917 i bisbe el 1931. Fou bisbe auxiliar de València, el 1937 administrador apostòlic de Vitòria, el 1943 bisbe de Palència i el 1949 bisbe d'Oviedo.

[8] Casimiro Morcillo González (1904-1971). Bisbe auxiliar de Madrid (1943), Bilbao (1949), Saragossa (1955) i arquebisbe de Madrid (1964).

[9] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 119. L'arxiu de l'abat Escarré a la biblioteca de Montserrat encara no està del tot accessible. En ocasió del centenari de sant Josepmaria, l'abat Josep Maria Soler autoritzà el pare Laplana a consultar l'epistolari entre l'abat Escarré i sant Josepmaria, per tal de tenir dades per preparar l'homilia de la Missa que pel centenari de sant Josepmaria es va celebrar a Montserrat l'1 de juny de 2002. Fruit d'aquesta investigació el pare Laplana publicà aquest article, que aporta moltes informacions inèdites.

[10] Cfr. capítol VII.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

per això m'atreveixo, mogut per la necessitat, a recórrer a V. E. en demanda d'elles confiant de la seva benevolència que atendrà la meva súplica[11].

Amb data de 24 de maig de 1941, va rebre la resposta següent del bisbe de Madrid-Alcalá:

Moltes gràcies per la seva carta del 9 que vaig rebre ahir 23. No m'explico tant retard.

Ja sé l'enrenou que a Barcelona s'ha aixecat contra l'Opus Dei. Bé es veu el mal que li fa a l'enemic dolent. El trist és que persones molt donades a Déu siguin l'instrument per al mal, clar és que 'putantes se obsequium praestare Deo'.

Perquè l'Opus, des que es va fundar el 1928, està tan en mans de l'Església que l'Ordinari diocesà, és a dir o el meu vicari general o jo, sabem, i quan és menester dirigim, tots els seus passos, de manera que des dels seus primers vagits fins als seus actuals 'ais' ressonen en les nostres oïdes i... en el nostre cor. Perquè, cregui'm, Rvdm. P. Abat, l'Opus és veritablement Dei, des de la seva primera idea i en tots els seus passos i treballs.

El Dr. Escrivà és un sacerdot model, escollit per Déu per a santificació de moltes ànimes. Humil, prudent, abnegat, dòcil en extrem al seu prelat, d'escollida intel·ligència, de molt sòlida formació doctrinal i espiritual, ardentment gelós, apòstol de la formació cristiana.

En una paraula, jo no tinc 'però' que oposar a aquest Opus que, ho repeteixo, és veritablement Dei. I no obstant això, són avui els bons els que l'ataquen. Seria per sorprendre's si no ens tingués el Senyor acostumats a veure aquest mateix fenomen en altres obres molt seves.

Vostra Reverència, que sap el que per allí passa, formi judici.

No descendeixo a detalls perquè V. R. no m'ho indica. Si desitja que li aclareixi algun punt especial, digui-m'ho; que amb molt de gust li explicaré tot: considero com un favor de Déu N. S. poder ser útil al Seu Opus.

A les seves oracions s'encomana el seu afm. en N. S. i en la nostra Moreneta[12].

Comença aquí un carteig de notable importància històrica entre l'abat Escarré i Mons. Leopoldo Eijo y Garay. L'abat demana aclariments concrets i el bisbe respon amb informacions precises. La influència espiritual de Montserrat a Catalunya va contribuir a aclarir la situació, apaivagar els ànims i va portar tranquil·litat a les famílies.

[11] Carta de l'abat Escarré al bisbe de Madrid. 09.04.1941. A l'arxiu del monestir de Montserrat es conserva la correspondència entre l'abat Aureli M. Escarré i Mons. Leopoldo Eijo y Garay: tant els originals rebuts i les còpies de les cartes enviades, excepte la carta de l'abat al bisbe del 3.11.1941, l'original de la qual es troba a AGP, serie L.1.1, leg. 15, carp. 1, exp. 24. Citat a AVP-II, p. 484, nota 77.
[12] Carta del bisbe de Madrid a l'abat Escarré. 24.05.1941. Arxiu del monestir de Montserrat.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Un signe extern d'acollida

Explica en Joan Baptista Torelló que *l'abat va reaccionar de seguida, i va convidar a visitar-lo els quatre nois de l'Obra de Barcelona. Tres n'hi vam anar, una mica cohibits, encongits... L'abat Escarré ens va rebre en una gran sala, assegut en un tron. Ens va sorprendre, perquè l'abat va baixar del tron i ens va abraçar a cadascun de nosaltres molt afectuosament: ens volia consolar. Ens va dir també que Montserrat defensaria l'Obra, al mateix temps que ens convidaria a celebrar la propera Setmana Santa a Montserrat com a hostes personals de l'abat*[13].

L'abat Aureli coneix l'Álvaro del Portillo

Entre el 18 i el 25 de juny de 1941, l'abat Aureli va acompanyar a Madrid l'abat Marcet i intentà veure don Leopoldo, però no li va ser possible.

Va decidir anar a la residència de l'Opus Dei amb la intenció de saludar el fundador, però es va trobar amb l'Álvaro del Portillo, que llavors era el secretari general, i que *va sorprendre l'abat perquè desdramatitzava totalment la persecució de què eren objecte i mantenia un bon humor i una serenitat espirituals admirables*, escriu el pare Laplana. *Per l'abat Aureli, l'afectuós coneixement de don Álvaro va precedir el del fundador de l'Opus Dei. Les cartes intercanviades entre Álvaro i l'abat Aureli tindran sempre el to d'una franquesa i d'una familiaritat entranyables*[14].

Pocs dies després, l'Álvaro va viatjar a Barcelona i hi romangué del 27 al 30 de juny del 1941. Aprofità l'avinentesa per passar per Montserrat i parlar amb l'abat Escarré.

Un altre detall significatiu

Com que l'abat de Montserrat volia que anessin a visitar-lo els membres de l'Opus Dei de Barcelona, en Rafael Escolà s'hi va acostar, i recorda: *Al cap d'uns dies vaig anar al Monestir, però va resultar que era un dia de recés dels monjos i a la porteria no atenien més que per dir que ni l'abat ni els monjos podien interrompre el seu recés.*

Llavors vaig anar a la central telefònica i vaig trucar des d'allà demanant que avisessin l'abat: en explicar-me que estava de recés vaig dir que jo no el coneixia, però que anava a visitar-lo de part de don Josemaría Escrivà de Balaguer i que li passessin aquest encàrrec. Un minut després em van contestar que l'abat m'esperava i que obrien la porteria. Suspengué immediatament el seu recés i va tenir amb mi una conversa de dues hores o més, tot això, sens dubte, desproporcionat a la meva poca edat (21 anys).

Vaig veure clarament el gran respecte i admiració que li causava la personalitat del Pare encara abans de conèixer-lo personalment[15].

---

[13] Torelló, Joan Baptista. *El beat Josepmaria i els inicis de l'Opus Dei a Catalunya*. Revista *Temes d'Avui*, núm 11. Barcelona, 2002. pp. 12-13.
[14] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. pp. 120-121.
[15] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Per fi es coneixen personalment sant Josepmaria i l'abat Escarré

L'abat Aureli no va conèixer personalment sant Josepmaria fins el 20 d'abril de 1942. Tornava a estar a Madrid acompanyant l'abat Marcet, i aquesta vegada va ser el fundador de l'Opus Dei qui va visitar els dos abats.

Des d'aquell dia, -recorda en Joan Baptista Torelló- *Escrivà i Escarré es van trobar més de 45 vegades, i gairebé sempre eren llargues converses. La relació d'aquestes dues personalitats tan diferents, es va convertir en una amistat entranyable. A tots dos els movia un zel abrasador per la glòria de Déu, una passió veritable per la vida contemplativa, per la dignitat del culte i la fidelitat a l'Església romana*[16].

Sovint, quan anava a Madrid, l'abat Aureli passava a veure sant Josepmaria, o bé aquest el visitava allà on s'allotjava. Així ho van fer, per exemple, el 20 d'abril de 1942, el 6 de març de 1943, el 29 de maig de 1943, el 8, 9 i 12 d'octubre de 1943, el 21, 22 i 23 de gener de 1944, el 4 de novembre de 1944. També el 1945, quan l'abat Aureli va anar a Madrid acompanyat del pare Adalbert Franquesa[17], es van trobar el 16, 17, 18, 20, 23, 24 i 25 de gener; i al novembre quan va anar amb el pare Pere Celestí Gusi, es van trobar els dies 4 i 10[18].

Setmana Santa de 1943. L'Álvaro del Portillo a Montserrat

Portat pel desig de conèixer millor el significat de la nova fundació, l'abat Escarré va convidar l'Álvaro del Portillo a passar la Setmana Santa de 1943 com a hoste de l'Abadia, juntament amb altres persones rellevants de Barcelona. La seva presència, com a Secretari General de l'Opus Dei, va ser una altra demostració pública de reconeixement i estima per part dels benedictins de Montserrat, tan importants a Catalunya. Don Álvaro va fer amistats noves a l'hostatgeria.

El diumenge 25 d'abril, Pasqua de Resurrecció, [al Palau] *vam tenir una nova visita de l'Álvaro. Ens portava uns regals de l'abat coadjutor de Montserrat* -recorda Francisco Ponz[19]-. *D'acord amb la festivitat del dia i amb les tradicions catalanes, per berenar prenguèrem amb l'Álvaro una Mona de Pasqua, mentre ens explicava les darreres novetats sobre el Pare i la labor a Madrid*[20].

Dilluns 26, l'Álvaro tornà a Madrid.

---

[16] Torelló, Joan Baptista. *El beat Josepmaria i els inicis de l'Opus Dei a Catalunya*. Revista *Temes d'Avui*, núm 11. Barcelona, 2002. p. 13.

[17] Adalbert M. Franquesa i Garròs (1908-2005). El 1922 ingressà al monestir de Montserrat, on fou ordenat sacerdot el 1930. Consagrat com a expert liturgista en l'àmbit internacional, el 1971 Pau VI li encarregà posar en funcionament l'Institut Ecumènic d'Estudis Teològics de Tantur (Betlem). Retornà a Montserrat el 1983.

[18] Gallofa de sant Josepmaria, 1942, 1943, 1944, 1945. AGP. sèrie A.2, leg. 180.

[19] Francisco Ponz Piedrafita (1919-). Doctor en ciències naturals per la Universitat de Madrid. Amplià estudis a Suissa i guanyà la càtedra de Fisiologia de la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona el 1944. El 1966 es va incorporar a la Universitat de Navarra, on va ser rector del 1966 al 1979.

[20] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. p. 133.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Visites de sant Josepmaria a Montserrat

El 30 de setembre de 1943, sant Josepmaria visità Montserrat per primera vegada. Recorda el pare Laplana que *la crònica del Monestir recull aquesta visita com si es tractés d'una persona que gaudís de la familiaritat de la comunitat*[21].

El 16 de maig de 1945, hi va anar a dinar, de camí cap a València[22]. Hi va tornar el gener de l'any següent. *El 28 de gener de 1946, sant Josepmaria va visitar de nou Montserrat. L'abat Aureli l'acollia amb tots els honors d'una gran personalitat i li preparava un dinar solemne en l'anomenat refetor dels bisbes*[23].

Uns mesos després, sant Josepmaria va decidir emprendre el viatge a Roma per establir-se definitivament al cor de la cristiandat, com tractarem en el capítol XIII.

Dirigint-se a Barcelona -explica el pare Laplana- *per embarcar-se en direcció a Gènova, en passar pels Brucs i veure la desviació cap a Montserrat, va decidir fer una visita a la Mare de Déu per encomanar-li els problemes que l'aclaparaven.*

Era el 20 de juny de 1946. Aquesta visita a Montserrat l'explica molt bé el Dr. José Orlandis[24]*, que acompanyava sant Josepmaria, però jo també l'he sentit explicar al pare Pau Pizà*[25]*, mallorquí i monjo de Montserrat, que des de les tribunes de la basílica va reconèixer el fundador de l'Opus Dei i també el Dr. Orlandis, mallorquí com ell.*

Escrivà de Balaguer no havia anunciat la seva visita i es trobava a Montserrat d'incògnit, però el pare Pau va anar a avisar immediatament l'abat Aureli i, quan el fundador de l'Opus Dei i el seu acompanyant van sortir de la basílica van ser abordats pel pare Pau que els va comunicar que el pare abat estaria molt content de poder saludar-los. Immediatament l'abat va sortir a l'encontre de sant Josepmaria i es fonien en una cordial abraçada i tot seguit es tancaven ells dos sols al rebedor abacial durant una hora.

Sant Josepmaria va tornar a visitar Montserrat el 8 de maig de 1948, acompanyat de Lluis Valls-Taberner[26]*. Aquesta va ser l'única visita del fundador de l'Opus Dei que va ser objecte d'un reportatge fotogràfic, amb la particularitat que el Dr. Escrivà es trobava afectat d'una paràlisi facial i no sempre surt gaire afavorit en les fotografies*[27].

---

[21] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 122.
[22] Relació del viatge Saragossa-Barcelona-València. 14-19 maig 1945. Escrit per en José María Hernández Garnica. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 2, exp. 10.
[23] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 124.
[24] Orlandis, José. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995. pp. 116-117.
[25] Pau Pizà i Ensenyat (1912-1992).
[26] Lluís Valls-Taberner Arnó (1926-2006). Llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona, i doctor per la Universitat de Madrid. Essent estudiant coneguè sant Josepmaria i s'ìncorporà a l'Opus Dei el 1945. Es dedicà a les finances.
[27] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. pp. 125-126.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Una especial fraternitat

Una carta de sant Josepmaria a l'abat Escarré, signada el 27 d'abril de 1943, és la primera d'una col·lecció de més de 60 cartes intercanviades entre ell i l'abat de Montserrat, a més dels telegrames i targetes de felicitació per Nadal, per Pasqua, per Sant Josep, per la festa de la Mare de Déu de Montserrat el 27 d'abril i en ocasió d'altres esdeveniments.

Aquesta primera carta comença així:

Molt venerat Pare Abat i estimat germà:
Es va obstinar V. R. i el Senyor ha de perdonar-me si em vaig atrevir a dir-li germà al meu P. Escarré. Per descomptat, em trobo molt unit en sobrenatural germanor amb tots i tot el d'aquesta santa Casa de la Mare de Déu.

L'abat Aureli havia proposat a Escrivà de Balaguer tractar-se personalment com a germans. Em sembla -comenta el pare Laplana- *que aquest fet és inusitat i únic en tota la biografia de l'abat Aureli, que tenia un concepte molt elevat de la seva dignitat de pare i senyor del monestir i dels que hi són acollits. Només amb sant Josepmaria va establir una relació i un tracte de fraternitat espiritual.*

És rara la carta en què no surti a col·lació aquesta fraternitat, escrivint sovint amb majúscula la paraula 'Germà'. Es diuen 'Afectíssim Germà en el Senyor' ... ***Pare Abat, Germà! Pregui per mi*** *... 'Estimat Germà i amic' ...* ***Aquest Germà Seu pecador que l'abraça i besa el seu anell abacial.***

I això no es limita només a la primera època. El 1959, quan l'abat Aureli es sentia malalt i abatut pel cansament, encara manifestava a Mons Escrivà de Balaguer 'tot el meu afecte de Germà'.

La malaltia i la mort de l'abat Marcet, el 13 de maig de l'any 1946, va ser objecte de dues cartes i de diversos telegrames d'Escrivà de Balaguer.

Les relacions entre ambdós personatges a partir de 1947 prenen un ritme regular. Es feliciten el Nadal amb una senzilla targeta. L'abat Aureli no oblida mai de felicitar anualment el seu amic el dia de sant Josep, i aquest indefectiblement als pocs dies agraeix la felicitació i afegeix afectuoses mostres d'amistat.

Cada any, monsenyor Escrivà envia des de Roma un telegrama de congratulació el 27 d'abril amb motiu de la festa de la Mare de Déu de Montserrat.

En absència de l'abat Aureli, el pare Gabriel Brasó[28]*, que era prior, va felicitar monsenyor Josepmaria amb motiu de l'aprovació definitiva de l'Opus Dei per la Santa Seu, el 1950*[29]*.*

---

[28] Gabriel M. Brasó i Tulla (1912-1978). Fou abat coadjutor de Montserrat del 1961 al 1966, en temps de l'abat Aureli M. Escarré, i que després fou elegit abat president de la Congregació de Subiaco i posteriorment abat general de la confederació benedictina. Destacà per la seva activitat espiritual, litúrgica i cultural.

[29] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. pp. 121, 122, 125, 127.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Facilitant els contactes a Roma

Durant els anys 40, a mesura que augmentava el nombre de fidels de l'Opus Dei, creixia també la necessitat de sacerdots. Sant Josepmaria entenia que aquests havien de procedir dels fidels laics, però, sorgien inconvenients de tipus jurídic per a aquesta realitat. Després de donar-hi moltes voltes, de nou el Senyor li va fer veure la solució. Va ser el 14 de febrer de 1943, celebrant l'Eucaristia. Així va començar la Societat Sacerdotal de la Santa Creu, que permet que fidels seglars rebin el presbiterat i puguin dedicar-se als apostolats propis de l'Opus Dei, i també que aquest missatge arribi als sacerdots diocesans, sense deixar d'estar incardinats en les seves respectives diòcesis.

Els tràmits per a l'aprovació de la Societat Sacerdotal de la Santa Creu també tenen certa relació amb Montserrat. Ho explica el pare Laplana: *El fundador de l'Opus Dei, en sentir-se plenament comprès i estimat, havia obert el cor a l'abat Aureli i li explicava els assumptes de l'Opus Dei i els passos que estava fent, per exemple el d'obtenir el 'Nihil Obstat' de la Santa Seu per l'erecció diocesana de la Societat Sacerdotal de la Santa Creu, que permetria incardinar sacerdots a l'Obra mateixa. L'abat Aureli es va comprometre a ajudar en aquella gestió tant com pogués*[30].

Fou l'Álvaro del Portillo qui viatjà a Roma el 25 de maig de 1943, per presentar a la Santa Seu la documentació corresponent. *L'abat Aureli li va donar cartes de recomanació davant l'abat Gregori Sunyol*[31]*, monjo de Montserrat, president del Pontifici Institut de Música Sacra i davant el pare Anselm Albareda*[32]*, prefecte de la Biblioteca Vaticana i més tard cardenal, perquè l'introduïssin davant la Cúria Romana*[33].

En una carta del 13 de juliol de 1943, sant Josepmaria agraïa a l'abat Escarré les atencions que l'abat Sunyol i del pare Albareda havien tingut amb l'Álvaro; i quan l'11 d'octubre es firmava el *'Nihil Obstat'* de la Santa Seu perquè l'Opus Dei tingués clergat propi, l'abat Escarré els va fer arribar unes ampolles d'Aromes de Montserrat, per celebrar-ho.

Aquest ajut de l'abat Escarré es va tornar a repetir el 1946, quan don Álvaro, ja sacerdot, tornava a estar a Roma per gestionar l'aprovació pontifícia de l'Opus Dei[34].

Al març d'aquest mateix any 1946, l'abat Aureli va anar a Roma i va tenir una altra audiència amb Pius XII, i el Papa que el coneixia d'altres moltes vegades li va preguntar espontàniament 'pels seus amics de l'Opus Dei'.

L'abat Aureli explicà al Papa el prodigiós creixement de l'Obra, i sobre això el Papa va dir 'mi rallegro molto' [me n'alegro molt], *i l'ordenació dels primers sacerdots de*

---

[30] Ibid. p. 122.

[31] Gregori M. Sunyol i Baulenes (1879-1946). Monjo de Montserrat, eminent musicòleg. El 1938 fou nomenat president de l'Institut Pontifici de Música Sacra, a Roma. Contribuí al renaixement del cant gregorià a Catalunya.

[32] Anselm M. Albareda i Ramoneda (1892-1966). Monjo de Montserrat, des del 1936 dirigia la Biblioteca Vaticana. El 1962 fou creat cardenal.

[33] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 122.

[34] D'aquest episodi històric en parlarem més extensament al capítol XIII.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

l'Obra i que don Álvaro es trobava precisament a Roma, i el Papa va respondre: 'Lo so, lo so' [ho sé, ho sé].

El 4 de març l'abat Aureli, acompanyat del pare Gusi i de l'abat Sunyol, que s'havia convertit en un amic i visitant assidu del grup de l'Opus Dei de Roma, van anar a visitar-los a la casa que tenien llavors i que donava a la Piazza Navona i els va explicar la seva audiència amb el Papa.

En aquells mesos, l'Opus Dei estava mobilitzat per obtenir cartes comendatícies o laudatòries de tots els bisbes d'Espanya, ja que don Álvaro es trobava gestionant a Roma la possibilitat de passar l'Opus Dei de la simple aprovació diocesana a la pontifícia.

Tot l'episcopat espanyol respongué positivament a la petició de sant Josepmaria, només el Dr. Cartanyà[35]*, bisbe de Girona, i el Dr. Moll, bisbe de Tortosa, es van retardar a enviar la carta desitjada. Llavors el fundador de l'Opus Dei demanà la intervenció de l'abat Aureli per vèncer l'actitud reticent del Dr. Moll, que finalment també va enviar la seva carta*[36]*.*

El privilegi dels llibres

I ara explicaré -continua dient el pare Laplana- *un privilegi per a un amic a qui no se li pot negar res. Enmig dels seus treballs de predicació d'exercicis espirituals per tot Espanya i d'expansió de l'Opus Dei, Escrivà de Balaguer volia acabar la publicació de la seva tesi doctoral sobre la jurisdicció quasiepiscopal de l'Abadessa de las Huelgas*[37]*.*

En la seva visita a Montserrat [30 de setembre de 1943] *havia consultat la biblioteca i havia pres nota d'alguns llibres que li interessaven, per això va escriure una carta al* ***Molt venerat P. Abat i estimat Germà*** *demanant-li que li enviés a Madrid els llibres que necessitava. Sabia perfectament que la seva petició era una cosa excepcional, per això deia a la carta amb molt bon humor:* ***Suposo que hi haurà terribles penes i excomunions per al qui tregui un llibre de la Biblioteca. Però... sempre hi ha butlles per difunts!***[38]. Es referia al fet que sempre es poden fer excepcions a les normes establertes.

En la carta que sant Josepmaria escriu a l'abat el 29 d'octubre li adjunta una llista amb els llibres. Desconeixem de quins llibres es tractava. Però efectivament van arribar-li, com es reflecteix en la carta del 17 desembre 1943 on agraeix els llibres i els Aromes de Montserrat.

---

[35] Josep Cartanyà i Inglés (1875-1963). Ordenat sacerdot el 1899, fou consagrat bisbe de Girona el 1934 pel cardenal Vidal i Barraquer. El 1941 va patrocinar una edició bilingüe del *Catecisme*, i el 1947 una d'íntegrament catalana.

[36] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 125.

[37] Sant Josepmaria defensà la tesi doctoral a la Facultat de Dret de la Universitat de Madrid el 18 de desembre de 1939. Després la va reelaborar i fou publicada el 1944 amb el títol de *La Abadesa de las Huelgas* (Editorial Luz. Madrid, 1944).

[38] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. pp. 122-123.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Qüestions litúrgiques

Les converses entre l'abat i sant Josepmaria no eren exclusivament de temes espirituals, també parlaven d'arquitectura i de la decoració dels edificis. Lògicament, el pare Gusi tenia bastant a dir en aquest camp i les seves opinions també eren molt ben rebudes.

Coincidien en alguns conceptes aplicats a la construcció d'edificis destinats al culte. Per exemple la romanitat era un dels valors que el pare abat volia transmetre als monjos de Montserrat. *L'altre tema que en aquells dies portaven entre mans els nostres personatges* -recorda el pare Laplana- *era el permís o privilegi de la Congregació del Culte Diví perquè l'Opus Dei pogués utilitzar ornaments litúrgics de tall ampli, que llavors es deien gòtics. Se'n va ocupar personalment des de Roma l'abat Sunyol.*

Aquest és un detall digne de ser tingut en compte, ja que aquest interès era molt peculiar dels sacerdots i de les institucions que s'esforçaven per una reforma litúrgica. L'Opus Dei mirava els primers cristians com a model i el moviment litúrgic treballava per tornar el culte diví al temps més esplendorós dels Sants Pares de l'Església.

Entre el plec de cartes, crida l'atenció la de l'onomàstica del 1958, més llarga que de costum. L'abat Aureli explica a monsenyor Escrivà de Balaguer les obres que s'estaven fent en el presbiteri de la basílica de Montserrat (és el presbiteri tal com el veiem actualment amb l'altar de cara al poble, l'antipendi, la creu, etc.), sufragats per diverses entitats socials i culturals de Catalunya. 'Aquest fervor col·lectiu (de la societat catalana) dóna la nota del que és Montserrat per als fidels devots, i ens obliga a treballar amb força amb vista al seu perfeccionament cristià. És molta la nostra responsabilitat, pel que demano a S. R. ens tingui molt presents en les seves oracions. No s'oblidi de mi en particular'[39].

Peticions mútues

El 16 de març de 1944, l'Álvaro del Portillo comunica a l'abat Escarré que en poc temps rebrien l'ordenació presbiteral els qui serien els primers sacerdots de l'Opus Dei, entre els quals es trobava ell. Li va manifestar el desig de passar uns dies a Montserrat amb els altres dos companys -en José Luis Múzquiz i en José María Hernández Garnica- abans de la tonsura, perquè el pare Franquesa els parlés de litúrgia i els ensenyés a celebrar la Missa. Al final, no va poder ser, a causa dels estudis i altres motius.

Quan va arribar la targeta que anunciava l'ordenació sacerdotal, escriu el pare Laplana, *l'abat Aureli va felicitar el seu 'Molt estimat Germà en el Senyor' perquè amb aquella ordenació el fundador de l'Opus Dei es convertia en 'Pare de sacerdots'.*

El 1949 l'abat Aureli va demanar a monsenyor Escrivà de Balaguer que prediqués els exercicis espirituals a la comunitat de Montserrat, però no va poder ser a causa dels seus viatges i als compromisos ja contrets[40].

---

[39] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 125.
[40] Ibid. pp. 123 i 125.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

27 d'abril de 1954. Curació de la diabetis

Des de feia anys, sant Josepmaria patia diabetis. Com recorda el mateix Álvaro del Portillo, *la curació de la diabetis, que li van diagnosticar el 1944 i que probablement tenia des de bastant abans, està lligada a un fet certament extraordinari.*

La malaltia, molt greu i amb efectes secundaris especialment dolorosos, va seguir el seu curs fins al 27 d'abril de 1954, festa de la Mare de Déu de Montserrat.

Dos o tres dies abans, el metge que el tractava, el doctor Faelli [41]*, li havia receptat una nova marca d'insulina retardada, indicant que li'n poséssim cent deu unitats. Com de costum, em vaig encarregar jo de posar-li la injecció. M'havia preocupat de llegir atentament les indicacions d'aquesta medicina, i vaig veure al prospecte que cada dosi d'aquest nou tipus d'insulina equivalia a una mica més del doble de la normal. Em va semblar per això que cent deu unitats era una quantitat excessiva, i com que les dosis elevades d'insulina augmentaven les migranyes que patia el nostre Fundador, vaig reduir-ne la dosi, tot i les indicacions del metge. Amb tot, se li va desencadenar una reacció de tipus al·lèrgic, per a mi desconeguda. Vaig parlar amb el doctor Faelli i em va dir que continués amb el tractament.*

El 27 d'abril li vaig injectar la insulina cinc o deu minuts abans de dinar. A continuació vam anar cap al menjador. Com que la dieta que seguia el Pare era molt estricta, en aquella època dinàvem tots dos sols, perquè ningú se sentís cohibit ni obligat a menjar menys; així, als altres se'ls servien coses que el Pare no podia prendre, com patates, pasta, etc.

Poc després de beneir la taula, em va demanar amb veu trencada: ***Álvaro, l'absolució!*** *Jo no el vaig entendre, no podia entendre'l. Déu permeté que no comprengués les seves paraules. Llavors va repetir:* ***L'absolució!*** *I per tercera vegada, en molt pocs segons, va dir:* ***L'absolució!, ego te absolvo...****, i en aquell instant va perdre el coneixement. Recordo que primer es va posar intensament vermell i després de color groguenc, terrós. I es va quedar com molt encongit.*

Li vaig impartir l'absolució immediatament, i vaig fer el que vaig poder. Després de cridar el metge, li vaig posar sucre sobre la llengua i li vaig fer prendre una mica d'aigua perquè pogués empassar: no reaccionava i el pols era imperceptible.

El metge, en Miguel Ángel Madurga[42]*, membre de l'Obra, va arribar al cap de tretze minuts, quan el Pare començava a recuperar el coneixement. Li va prendre el pols, la tensió, etc., i va donar les oportunes indicacions. El nostre Fundador va tenir la delicadesa de preguntar-li si havia dinat: davant la seva resposta negativa, el va fer dinar allà mateix i va parlar amb ell tranquil·lament, responent a les seves preguntes.*

---

[41] Carlo Faelli (1916-1982). Eminent diabetòleg.

[42] Miguel Ángel Madurga Lacalle (1925-2000). Pertanyia a l'Opus Dei des del 1942. El 1949, després de llicenciar-se en medicina, es traslladà a Itàlia. Fou ordenat sacerdot el 1953 i desenvolupà una àmplia labor sacerdotal en diverses ciutats italianes. Fou director espiritual del seminari de Palerm.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Quan el metge va sortir, el Pare em va dir: ***Fill meu, m'he quedat cec, no veig res****. Jo li vaig preguntar: Pare, per què no ho ha dit al metge?* ***Per no donar-li un disgust innecessari; potser això em passarà.***

Va haver de quedar-se algunes hores al menjador, perquè no es podia moure i no volia preocupar ningú. Després, va començar a recuperar la vista i el vaig acompanyar a la seva habitació. Mirant-se al mirall, comentà: ***Ja sé com quedaré quan estigui mort****. Li vaig fer notar que estava molt millor, i que hauria d'haver-se vist unes hores abans: llavors sí que semblava un cadàver*[43].

Anys després, el mateix sant Josepmaria explicava com va viure aquells instants:

Quan estava a punt de perdre el coneixement, en cosa de pocs segons, el Senyor em va fer veure la meva vida com si fos una pel·lícula; em vaig omplir de vergonya per tants errors, i vaig demanar perdó al Senyor. Més no es pot passar. És com si m'hagués mort*[44]*.

I continua don Álvaro:

De seguida el va venir a veure el doctor Faelli i va descobrir amb sorpresa que havien desaparegut tots els símptomes de la diabetis, que, com se sap, és una malaltia incurable. Estava tan clar que va suspendre el tractament i li va donar l'alta.

El nostre Fundador només comentà que, de la mateixa manera que el Senyor li havia enviat aquella malaltia, ara l'havia curat en una festa de la Mare de Déu, precisament en la de la Mare de Déu de Montserrat, a la qual tenia tanta devoció[45].

Sancta Maria, Stella Orientis

Un any i vuit mesos després d'haver quedat guarit de la diabetis, acompanyat per don Àlvaro i en Giorgio de Filippi[46], un dels primers italians de l'Opus Dei, va fer un viatge pel centre d'Europa preparant l'expansió apostòlica per aquests països. Va estar a Colònia, Munic, Salzburg i Linz.

El 3 de desembre de 1955, va arribar a Viena, *i el 4 al matí celebrà la Missa a la catedral de sant Esteve. Donant gràcies després de la Missa, davant de la imatge de Maria Pöstch, la va invocar per primera vegada amb la jaculatòria* ***Sancta Maria, Stella Orientis, filios tuos adiuva!****, Santa Maria, Estrella d'Orient, ajuda els teus fills!.*

No era una més de les seves advocacions a la Mare de Déu. Pel que es dedueix de la correspondència d'aquells dies, havia tingut la seguretat que amb aquestes paraules quedava encomanada a la Mare de Déu la protecció de l'apostolat futur de l'Obra en

---

[43] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. pp. 228-230.
[44] AGP, biblioteca, P01, 1976, p. 962.
[45] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 230.
[46] Giorgio de Filippi (1929-). Estudià medicina a Roma i Milà. S'incorporà a l'Opus Dei el 1949. El 1955 s'ordenà sacerdot, i el 1956 fou nomenat procurador general de l'Opus Dei. Ha desenvolupat el ministeri sacerdotal en nombroses ciutats italianes.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

els països de l'est d'Europa sotmesos en aquell moment al comunisme, i en els països asiàtics[47].

Un mes després, el 6 de gener de 1956, festa de l'Epifania, predicà una homilia que més endavant es va recollir sota el títol *En l'Epifania del Senyor* al llibre *És Crist que passa*, on fa referència a aquesta invocació.

En l'estudi criticohistòric sobre aquesta homilia apunta l'Antonio Aranda[48]: *L'origen de l'advocació mariana Stella Orientis com a tal, és incert. No apareix en la literatura patrística ni a la medieval. És clar, però, que equival a Stella Matutina, invocació que es recita a les lletanies del Rosari, (de fet, en el paràgraf 38b* [de l'homilia], *sant Josepmaria tradueix Stella Orientis com Estel del matí).*

Mossèn Cinto Verdaguer[49] *va emprar l'advocació en escriure, el 1880, en honor de la Mare de Déu de Montserrat el cant conegut com el 'Virolai'. L'estrofa on apareix diu així:*

Dels catalans sempre sereu Princesa,
dels espanyols Estrella d'Orient,
sigueu pels bons pilar de fortalesa,
pels pecadors el port de salvament.

No ens consta documentalment la relació de sant Josepmaria amb aquest precedent, però sabem que havia llegit mossèn Verdaguer[50].

Si hi afegim la seva devoció a la Mare de Déu de Montserrat, no és inversemblant establir-ne la relació.

Poc després d'aquest viatge, va disposar que un petit oratori que s'estava construint a la seu central de l'Opus Dei a Roma estigués dedicat a la Mare de Déu sota l'advocació *Stella Orientis*, i s'hi va posar com a retaule un petit quadre que havia estat a casa de la seva mare a Madrid, en una habitació on sant Josepmaria va començar a impartir xerrades de formació a nois joves el 1933[51].

Els darrers anys de l'abat Escarré

Explica el pare Laplana que *des de l'any 1952 la salut de l'abat Aureli anava per mal camí; a l'antiga malaltia cardíaca se li havia afegit la diabetis i una insuficiència renal que sovint el deixaven malmès i retirat del treball diari.*

---

[47] AVP-III, p. 205.
[48] Antonio Aranda Lomeña (1942-). Matemàtic, s'ordenà sacerdot el 1971. Doctor en teologia, a més de l'activitat docent ha estat degà de la facultat de teologia de la Pontificia Università della Santa Croce, a Roma.
[49] Jacint Verdaguer i Santaló (1845-1902). Se'l considera un dels més grans poetes que han donat les lletres catalanes i el màxim exponent de la Renaixença. Se'l coneix com a Mossèn Cinto Verdaguer, pel fet de ser sacerdot.
[50] Josemaría Escrivá de Balaguer. Obras completas. *Es Cristo que pasa*. Edición crítico-histórica preparada por Antonio Aranda. Rialp. Madrid, 2013. p. 316.
[51] AGP, biblioteca, P01, 1995, pp. 1146-1157.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El 8 d'octubre de 1961, l'abat Aureli presentà la seva dimissió d'abat de règim i va ser elegit abat coadjutor el seu prior el pare Gabriel Brasó. La relació epistolar entre els dos personatges [sant Josepmaria i l'abat Escarré] *va continuar regularment fins el 1963 però no hi ha cap al·lusió al nou estatus de l'abat emèrit ni al seu estat d'abatiment.*

El novembre d'aquell any 1963, l'abat Aureli va fer unes declaracions públiques al diari 'Le Monde', que van provocar un gran estrèpit mediàtic. Les pressions polítiques es van afegir a les tensions internes de la comunitat i l'abat Aureli va haver de sortir del monestir i de Catalunya per fixar la seva residència a Viboldone, un monestir de benedictines a la diòcesi de Milà.

A partir de 1963 es va interrompre la correspondència entre tots dos personatges, i Mons. Escrivà va perdre la pista del seu vell amic[52].

En Joan Baptista Torelló recorda: *Malalt de cor, diabètic, es va tancar en un silenci i aïllament radicals. Jo, que llavors estava a Viena, em vaig assabentar de la seva adreça i li vaig escriure una carta en senyal de reverència i amistat intactes. Em va respondre el març de 1967, i apareixia com deprimit, malferit, per les incomprensions de tot arreu, però va dedicar un elogi al successor, el pare Cassià*[53]*, 'en qui puc confiar plenament', que era una mostra d'esperit sobrenatural i de l'amor al seu monestir.*

Poc després vaig anar a Roma, i vaig trobar el beat Josepmaria molt preocupat perquè, com que el pare Escarré s'havia tancat en aquest aïllament tan gran, no tenia contacte amb ningú. El beat Escrivà no sabia on era, ni què havia fet. Jo el vaig poder informar, i em va dir: ***vés-hi corrents!***

I llavors vaig fer el viatge de Roma a Viboldone per visitar-lo. Em va rebre molt afectuosament i visiblement commogut per la fidelitat del beat Josepmaria, però no em va fer cap comentari sobre la seva situació. Se'l veia greument malalt [54].

Era l'estiu de 1967. Pocs mesos després, el van traslladar a una clínica de Barcelona, on va morir el 22 d'octubre de 1968, als 60 anys.

L'abat Escarré està sepultat a la cripta de la basílica de Montserrat, on a més de l'abat Marcet i altres monjos, també estan sepultats el cardenal Albareda, l'abat Sunyol i l'abat Gusi, que tan gran amistat van mantenir amb sant Josepmaria.

Centenari de sant Josepmaria

L'abat de Montserrat, Josep Maria Soler[55], va presidir el dia 1 de juny de 2002 en el monestir una Eucaristia d'acció de gràcies pel centenari del naixement del -en aquell moment- beat Josepmaria.

---

[52] Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 211. Montserrat, 2003. p. 128.
[53] Cassià M. Just i Riba (1926-2008). Als nou anys entrà a l'Escolania de Montserrat. Després ingressà al monestir. Ordenat sacerdot el 1950. Eminent musicòleg. Abat de Montserrat del 1966 al 1989.
[54] Torelló, Joan Baptista. *El beat Josepmaria i els inicis de l'Opus Dei a Catalunya*. Revista *Temes d'Avui*, núm 11. Barcelona, 2002. p. 14-15.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

A l'abat l'acompanyaven una cinquantena de sacerdots, entre els quals hi havia el vicari de l'Opus Dei a Catalunya, Manuel Dacal[56], i el monjo Adalbert Franquesa, que va conèixer i tractà personalment el fundador de l'Opus Dei.

Davant unes quatre mil persones que omplien la basílica, el pati d'entrada, els porxos i fins i tot una part de l'esplanada, l'abat va recordar que *l'objectiu proposat pel centenari és que moltes persones s'apropin a Déu*, i va animar els laics a *prendre consciència de la seva missió en l'Església i en la societat, sobretot per mitjà de la santificació en la professió, en la família i en les realitats de cada dia.*

Durant l'homilia, l'abat Soler va parlar també de la relació que el fundador de l'Opus Dei va mantenir amb l'abat Escarré, i va afirmar que quan es van conèixer personalment, el 1943, *van quedar captivats mútuament, i lligats amb una amistat espiritual que va durar tota la vida. Era la trobada de dos homes que somiaven en un ressorgiment de l'Església i de la societat promovent un cristianisme ardent, però fortament fonamentat sobre les virtuts humanes.*

En Josep Maria Soler afegí que *el Concili Vaticà II va recollir molts dels ideals que es troben reflectits ja en la relació dels nostres dos personatges. Fonamentalment, la crida universal a la santedat, el paper actiu del laïcat a l'Església, la reforma litúrgica i l'humanisme cristià amb la seva obertura al món contemporani.*

Avui donem gràcies a Déu pel carisma que va suscitar en l'Església per mitjà del beat Josepmaria; ho fem en l'any del centenari del seu naixement i pocs mesos abans de la seva canonització, als peus d'aquesta Santa Imatge que ell va venerar i entorn d'aquest altar la construcció del qual el beat va seguir amb interès i amb alegria. Un altar que és com la prolongació de la falda de la Mare de Déu, perquè rebem el seu Fill en la celebració de l'Eucaristia.

---

[55] Josep Maria Soler i Canals (1946-). Ingressà a Montserrat el 1970. Ordenat sacerdot el 1981. Des del 2000 és l'abat de Montserrat.

[56] Manuel Dacal Vidal (1937-). Advocat. Fou ordenat sacerdot el 1974. Va ser molts anys vicari de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

X. 1942-1943. L'ORATORI DEL PALAU

Sant Josepmaria celebra Missa al Palau

Hem de recuperar, però, el fil de les estades a Barcelona, que havíem deixat a finals de l'any 1941. Sant Josepmaria hi va tornar els dies 22, 23 i 24 de juliol de 1942. *Va viatjar en avió des de Madrid i es va allotjar a casa de mn. Sebastián Cirac*[1], segons recull en José Luis Múzquiz en escriure una relació del viatge. Ell havia arribat a Barcelona en tren i també van arribar en tren d'altres: en Juan Jiménez Vargas, en Salvador Canals[2] i en Fernando Valenciano[3], que venien de Madrid, i en Francisco Botella, que va arribar de València[4].

Sant Josepmaria va trucar al bisbe per presentar-li en Francisco Botella i el professor Juan Jiménez Vargas. Malauradament el bisbe estava malalt i per aquest motiu van cancel·lar la visita. Tanmateix, per telèfon, amb especial afecte, va parlar amb sant Josepmaria i va donar la seva autorització perquè es pogués celebrar habitualment l'Eucaristia a l'oratori del Palau.

El dijous 23 de juliol de 1942, sant Josepmaria va inaugurar aquesta nova disposició celebrant la primera Missa al Palau. Va fer servir un altar portàtil, que consistia en una petita llosa de marbre o pedra que havia estat consagrada pel bisbe, al damunt de la qual els sacerdots que tenien autorització podien celebrar la santa Missa fins i tot fora d'una església.

La Missa va ser emocionant -escriu en José Luis Múzquiz-. *Crec que molts van plorar i a gairebé tots els van saltar les llàgrimes. Moments abans de la Comunió van arribar* [els] *qui estaven al campament de les Milícies Universitàries. Vam coincidir 18 membres de l'Obra. Esmorzem i després el Pare va donar el Cercle*[5]. *L'endemà* -24 de juliol de 1942- *també va celebrar a casa*[6].

En Rafael Termes refereix que *el Pare, en els seus viatges, celebrava al Palau amb ornaments i objectes que ens havien deixat, preparàvem l'altar el millor que podíem. Recordo que, després de la santa Missa, el Pare donava gràcies* [a Déu, recollit en silenci] *amb nosaltres, treia paper i llapis i anotava alguna cosa. Acabada l'acció de gràcies, el Pare, amb les seves notes, em donava instruccions sobre detalls molt concrets, per celebrar la Missa amb més dignitat*[7].

Per a això es va construir expressament una calaixera amb les dimensions adequades per fer la funció d'altar. Damunt d'aquest moble va celebrar la Missa sant Josepmaria quan

---

[1] Relació del viatge a Barcelona del 22 al 24 de juliol de 1942. Escrita per en José Luis Múzquiz. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 2, exp. 3.
[2] Salvador Canals Navarrete (1920-1975). Canonista. Ordenat sacerdot el 1948.
[3] Fernando Valenciano Polack (1923-). Enginyer. Ordenat sacerdot el 1993.
[4] Diari del Palau. 22.07.1942. AGP, sèrie M.2.2, 183-9.
[5] El 'cercle' és un dels mitjans de formació cristiana que ofereix l'Opus Dei, consistieix en una senzilla reunió on es tracten temes de fe i de vida cristiana.
[6] Relació del viatge a Barcelona del 22 al 24 de juliol de 1942. Escrita per en José Luis Múzquiz. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 2, exp. 3.
[7] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

va tornar a Barcelona de l'11 al 13 d'abril de 1943. Va sortir de Madrid el dia 10 a la nit amb en Ricardo Fernández Vallespín[8] i en Raimon Pàniker. Es va allotjar a l'Hotel Victòria, i va anar a oficiar l'Eucaristia al Palau tots aquells dies.

Es va confirmar l'anunciat viatge del Pare -recorda en Francisco Ponz- *i que li agradaria celebrar la Missa al Palau. Dissabte dia 10 acabàrem la preparació de l'altar provisional i vam aconseguir tot el necessari per a la Missa. Diumenge al matí* -11 d'abril de 1943- *mentre estàvem fent l'oració, vam sentir els xiulets del tren en què arribava el Pare amb en Ricardo -la via del ferrocarril discorria per la rasa del carrer d'Aragó llavors no coberta, a molt pocs metres d'on érem-. Els va rebre en Rafael a l'estació d'aquest carrer i, després d'acomodar-se en un hotel* [Victòria], *van venir al Palau. El Pare ens va beneir i va donar una afectuosa estirada d'orelles de felicitació als més recents; una de molt especial fou per l'Alfons Balcells* [havia demanat l'admissió a l'Obra el 24 de gener de 1943], *i per la seva intenció va dir que anava a celebrar la Missa.*

Alguns oíem per primera vegada Missa al Palau, i altres no havien assistit abans a una Missa celebrada pel Pare. No és fàcil descriure l'emoció que ens envaïa tots davant aquell esdeveniment tan significatiu, sobretot per les contradiccions que el Pare i els seus fills de Barcelona havien hagut de patir -i seguien patint- en aquesta ciutat.

Era Diumenge de Passió. El Pare ens va dir entre altres coses que demanéssim al Senyor per a nosaltres i per a tots ***fidelitat, fidelitat, fidelitat*** *i que encomanéssim que aviat hi pogués haver a Barcelona dos sagraris, un al Palau i un altre a la residència d'estudiants que es buscava, amb el qual s'ampliaria molt la tasca apostòlica. Ens va instar a resar perquè el Senyor enviés moltes vocacions a l'Opus Dei. Les seves paraules anunciaven un nou i potent augment de tota la tasca apostòlica a Barcelona. El tema de la residència estava candent, com una cosa que caldria resoldre aviat. El mateix Pare ens havia portat -aquestes van ser les seves paraules-* ***la primera pedra****: una imatge de la Mare de Déu que es veneraria al Palau fins que es portés al seu destí*[9].

Era una imatge de la Mare de Déu asseguda en un tron. Afegeix en Rafael Escolà que *ens va indicar que poséssim al semicercle del respatller del tron l'advocació* ***Sedes Sapientiae****, i així ho vam fer, i finalment ens va dir que quan tinguéssim una residència d'estudiants, aquella imatge de la Mare de Déu estaria a la sala d'estudi*[10].

En acabar l'acció de gràcies de la Missa, -prossegueix en Francisco Ponz- *passàrem a la sala d'estudi per esmorzar amb el Pare. Ens va explicar moltes coses i ens va obrir amplis horitzons apostòlics a Catalunya, Espanya i el món. Després de resar l'Àngelus, va sortir amb en Rafael, en Ricardo i algun altre per veure possibles llocs per a la residència.*

Va passar després la tarda al Palau, en tertúlia amb tots o en converses personals. Vam tenir berenar de festa, i al final en Joan Baptista Torelló, que estudiava llavors medicina, ens va donar un excel·lent recital poètic i una admirable exhibició de jocs de mans, especialitats en les quals tenia gran domini: va ser tot un èxit[11].

---

[8] Ricardo Fernández Vallespín (1910-1988). Arquitecte. Director de l'Acadèmia DYA.
[9] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. pp. 131-132.
[10] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
[11] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. p. 132.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Dilluns 12 d'abril, després de celebrar la Missa una altra vegada al Palau, va visitar el nou bisbe de Barcelona, Mons. Gregori Modrego[12], *i va tornar amb la important notícia que el bisbe li havia donat permís per tenir els dos sagraris previstos, un al Palau i l'altre a la residència. Era una data memorable per a la història de l'Opus Dei a Barcelona. A la tarda, alguns que havien anat a veure possibles sagraris van tornar espantats dels elevats preus en relació amb les nostres possibilitats. El Pare va comentar que calia comprar de moment un sagrari senzill per al Palau i que per a la residència n'enviaria un altre de millor qualitat des de Madrid. Avançada la tarda, va anar a visitar el rector del Seminari Diocesà*[13].

Va tornar a celebrar Missa al Palau l'endemà, dimarts 13 d'abril.

Miramar

Des de Miramar es veu una bona vista del port de Barcelona. Van anar cap a allà el 13 d'abril de 1943, segons recorda en Francisco Ponz. *A la segona part del matí el Pare va sortir amb en Ricardo i altres en un cotxe que ens van deixar, per fer un tomb per Montjuïc. Després de dinar a l'hotel, van tornar a Madrid*[14]. Hi ha una fotografia d'aquest dia, on es veu sant Josepmaria amb en Rafael Termes i al fons l'estàtua de Colom.

Preparant l'oratori

El Palau va tornar a la seva vida ordinària -continua relatant en Francisco Ponz-, *amb les seves activitats de formació espiritual i d'estudi. Ens havia deixat el Pare dos encàrrecs molt concrets: preparar amb urgència la instal·lació de l'oratori, el sagrari inclòs; i seguir amb les gestions per a la residència d'estudiants. Des de llavors, després de parlar-ho amb en Rafael, em vaig fer jo resident fix del Palau i vaig passar a dormir-hi durant els gairebé dos mesos més que vaig continuar a Barcelona*[15].

Els preparatius de l'oratori es van accelerar. L'altar és la mateixa calaixera que va fer construir sant Josepmaria i en què havia dit Missa en diverses ocasions. Davant es va posar un frontal de fusta treballada senzillament.

Instal·lat l'altar, col·locàrem ja un dosser sota el sostre per cobrir-lo, segons les indicacions litúrgiques de llavors ja que hi havia veïns al pis superior. Es van disposar els canelobres, les tovalles, la creu d'altar i altres objectes de culte, i es va col·locar un altre cop a la paret la creu de fusta que dos anys i mig abans s'havia retirat per substituir-la per una altra de minúscula. Va quedar ultimada la instal·lació elèctrica. El sagrari, de fusta, arribà el 3 de maig, llavors festa de la Invenció de la Santa Creu. La creu de fusta es va adornar aquest dia amb una garlanda de clavells vermells. En

---

[12] Gregorio Modrego Casaus (1890-1972). Ordenat el 1914, estudià a la Universitat Gregoriana de Roma. Un mes abans de la guerra civil va ser nomenat bisbe auxiliar de Toledo. Preconitzat bisbe de Barcelona el 30.12.1942, prengué possessió el 25.03.1943 i ocupà aquesta seu fins al 1967. El 1952 fou nomenat arquebisbe de Barcelona.
[13] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. p. 132.
[14] Ibid. p. 133.
[15] Ibid. p. 133.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

aquest mes, es va intensificar l'estudi a la biblioteca davant la proximitat dels exàmens i va créixer l'assistència als cercles i altres activitats de formació. En Rafael Escolà va donar els últims tocs de pintura al frontal de l'altar[16].

Però no arribava el document escrit de la cúria diocesana amb el permís d'oratori amb reserva del Santíssim Sagrament. Tot i que el bisbe ja l'havia concedit verbalment a l'abril, els tràmits burocràtics s'anaven demorant, amb la conseqüent inquietud dels del Palau. Fou per aquest motiu que sant Josepmaria va decidir desplaçar-se a Barcelona per tal de resoldre els problemes que hi poguessin haver i així arribar al moment tan desitjat de tenir el Senyor a casa.

Hotel Gran Via. Gran Via de les Corts Catalanes 642

Sant Josepmaria tornà a Barcelona el dimarts 25 de maig de 1943. Viatjà amb avió des de Madrid acompanyat per don Álvaro -que seguí viatge cap a Roma- i en Pedro Casciaro. Així ho explica en Francisco Ponz:

A Madrid, abans de sortir cap a l'aeroport i emprendre amb l'Álvaro i en Pedro Casciaro el viatge a Barcelona, els havia demanat que resessin per alguns assumptes de l'Obra: el viatge d'Álvaro a Roma, amb les gestions que havia de fer davant la Santa Seu, i el seu amb Pedro a la Ciutat Comtal. Van arribar en avió a l'aeroport del Prat aquest matí, i l'Álvaro, sense entrar a Barcelona, continuà viatge a Roma, amb l'important encàrrec del Pare de donar a conèixer a la Cúria Romana la documentació per a la vènia pontifícia a l'erecció a Madrid de la Societat Sacerdotal de la Santa Creu, unida a l'Opus Dei. En Rafael Termes i en Joan Masià[17] *recolliren a l'aeroport el Pare i en Pedro* [18].

El mateix sant Josepmaria va escriure una relació del viatge, que explica la situació:

Hem arribat a Barcelona, a l'avió d'Ala Littoria, a migdia de dimarts 25, Álvaro, Perico [Pedro Casciaro] ***i jo.***

Ens esperaven al camp el Rafael Termes i el Joan Masià, que van venir en una motocicleta.

S'havia enredat -sense entendre jo com, ja que l'assumpte estava clar- la concessió d'oratori a la nostra casa de Barcelona.

Fins que es resolgués l'assumpte favorablement, no convenia deixar-me veure pel Palau. Per això, a en Rafael i en Joan els vaig dir: 'no sóc a Barcelona, eh?; no m'heu vist'.

---

[16] Ibid. p. 133.

[17] Joan Masià Mas-Bagà (1919-2004). S'incorporà a l'Opus Dei el 1942. El 1949 es traslladà a Roma i de 1950 a 1952 visquè al primer centre de l'Obra a Milà. Va promoure la *Residenza Universitaria Internationale* i el Centro Elis a Roma. A partir de 1959 posà en marxa diverses iniciatives apostòliques a Anglaterra i als Estats Units. El 1974 tornà a Barcelona i s'incorporà a l'equip directiu de l'IESE.

[18] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. p. 134.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Esmorzem amb l'Álvaro en el camp d'aviació, i ens en vam anar en Pedro i jo a l'autobús d'Ala Littoria fins a les seves oficines del Passeig de Gràcia, i des d'aquí a l'Hotel Gran Via, segons vam acordar amb en Rafael Termes, perquè ens avisés si volia res.

Em trobava cansat i una mica molest, per l'embolic innecessari que em va obligar a arribar fins a Barcelona; i a la tarda del dimarts no vaig voler visitar el Sr. bisbe.

L'endemà, [26 de maig de 1943] ***ben encomanat l'assumpte, igual que el viatge de l'Álvaro, que ja hauria arribat a Roma, me'm vaig anar amb Perico al palau episcopal. Pedro es va quedar a la catedral, fent oració, mentre jo anava a visitar Mons. Gregorio. Eren dos quarts de deu del matí. Vaig trucar i va sortir un servent, que em va conèixer de seguida i va avisar el Sr. bisbe, encara que hi havia un rètol a la porta que deia 'el Sr. bisbe no té avui audiència'.***

Però veig que m'allargo més del compte, amb detalls inútils. Seré breu.

El Sr. bisbe va estar molt afectuós. Sense ficar-me a donar el concepte de 'domus pia', que és la clau canònica senzillíssima d'aquest assumpte, per no perllongar el procés de concessió d'oratori, li vaig dir: 'Vostè el que vol és concedir l'oratori a l'Opus Dei, no és això, senyor bisbe?'. 'Això mateix', va contestar. Doncs, llavors, la cosa és clara: faig una instància en aquest sentit, recullo tots els papers que hi ha ara a la cúria, i demà pot quedar el Senyor en el Sagrari. Li va semblar bé. Va trucar per telèfon al secretari Dr. Urpí[19], dient-li: 'ara baixa Josepmaria Escrivà i ell mateix li dirà el que es farà'.

Amb Urpí, molt bé. Amabilíssim. Es va obstinar el Dr. Urpí per escriure la nova instància. Em va lliurar les actuacions fetes fins llavors. Envià encàrrec a la catedral, perquè vingués amb mi el mestre de cerimònies[20], per veure el local i procedir a la seva benedicció. Jo em vaig negar a beneir-lo, quan em va oferir que ho fes, perquè, després del que va passar a Barcelona, em va semblar més prudent[21].

Quan va acabar l'entrevista *va baixar i em va dir que anéssim al Palau* -diu en Rafael Termes-*; que estava tot resolt, que el mestre de cerimònies de la Catedral* [Mn. Daniel Salvadó] *aniria aquella tarda a beneir l'Oratori, i que a l'endemà ell celebraria la santa Missa, i deixaria el Senyor en el nostre Sagrari. I així va succeir; el Pare, encara que ens va deixar preparar les coses a nosaltres, va intervenir en la cura dels detalls; recordo que em va indicar que comprés uns bombons, per obsequiar el mestre de cerimònies*[22].

---

[19] Lluís Urpí i Carbonell (1888-1983). Rector i arxiprest de Vilafranca del Penedès, canonge de la catedral de Barcelona, canceller secretari de la diòcesi (1939-1950), prelat domèstic de Sa Santedat (1947), va tenir una especial activitat en el camp de l'ensenyament. A la seva iniciativa es deu la creació de l'Escola de Magisteri de l'Església, nucli inicial del que més endavant esdevindria Universitat Ramon Llull.

[20] Daniel Salvadó i Penella (1884-1968). Nascut a Lleida i ordenat en aquella ciutat el 1907. Beneficiat de la catedral de Barcelona des del 1914, i mestre de cerimònies.

[21] Relació del viatge a Barcelona, del 25-27 de maig de 1943, escrita per sant Josepmaria. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 2, exp. 21.

[22] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En Rafael Escolà escriu: *El Pare portava el document, i amb això ens va dir que d'ara endavant ja podríem tenir el Santíssim a casa, cosa que ens va semblar insòlita. Només un de nosaltres tenia llavors la facilitat per viure fora de casa dels pares i poder complir el que el Pare ens va dir: que organitzéssim les coses de manera que no deixéssim mai sol el Santíssim Sagrament. Amb aquesta finalitat, ens va venir bé la mobilització militar, que acabava de decretar-se per por que es produïssin desembarcaments a les costes espanyoles, amb motiu de la guerra mundial. Molt sovint -sempre que podíem- ens escapàvem des dels pobles costaners on estàvem destacats al Palau. D'aquesta manera podíem dormir sempre un o altre al centre*[23].

D'aquest dia, 26 de maig, no sabem on va celebrar la santa Missa sant Josepmaria.

Catedral de Barcelona

Tot i que tampoc en tenim la certesa, sí veiem molt possible que entrés a la catedral les múltiples vegades que va visitar el bisbe en el Palau Episcopal, que està al costat. Tanmateix no ens consta expressament que hi anés altres vegades, llevat d'aquest dia 26 de maig de 1943.

Sí que ho va tornar a fer molts anys després: Mons. Javier Echevarría confirmà a l'Ernest Casas[24] que també van entrar a pregar a la catedral el dia 8 de setembre de 1973, després de visitar don Álvaro a la clínica on el van operar, tot passejant pel Barri Gòtic[25].

Resoltes les dificultats. El Santíssim a casa

Va arribar per fi el dijous 27 de maig -segueix en Francisco Ponz-, *el dia llargament esperat en què es quedaria reservat el Senyor en el sagrari de l'oratori del Palau, el primer d'un centre de l'Opus Dei a Catalunya.*

El Pare va celebrar la santa Missa, ajudat per en Jaume Termes[26]*. En Jordi Brosa, que havia portat una nova i excel·lent càmera fotogràfica per deixar un record gràfic de l'esdeveniment, no va encertar a fer fotos malgrat la seva acreditada perícia, a causa sens dubte de l'emoció. Abans de la Comunió, el Pare ens va dirigir unes paraules: va al·ludir al que havia hagut d'esperar per arribar a aquell moment, a les dures contradiccions sofertes en aquesta ciutat; i ens va transmetre la seva convicció que aquesta Creu que havia permès el Senyor era signe del gran desenvolupament que tindria l'Opus Dei a Barcelona i a tot Catalunya:* ***A aquest primer sagrari*** *-ens va dir-* ***el seguiran aviat uns quants més a Barcelona****. Va afegir que el Senyor, que ens acaronava a cadascun amb amor de predilecció, es quedava veritablement i realment*

[23] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
[24] Ernest Casas i Bedós (1957-) Advocat. Forma part del consell de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya.
[25] Conversa de l'Ernest Casas amb Mons. Echevarría, l'1 de desembre de 2012.
[26] Jaume Termes i Carreró (1921-1981). Estudià químiques a Barcelona. S'incorporà a l'Opus Dei el 1942. A Sevilla presidí la societat promotora del Col·legi Altair, obra corporativa de l'Opus Dei.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

present en aquell sagrari, perquè acudíssim a Ell i li obríssim el nostre cor amb tota confiança, segurs de trobar la seva ajuda.

A la tarda va tornar el Pare i ens va obsequiar en el berenar amb uns gelats per celebrar l'esdeveniment. Ell mateix va oficiar la primera Benedicció amb el Santíssim al Palau per gairebé tots els que hi havíem estat al matí. En Jordi ja s'havia fet amb la tècnica de la nova càmera fotogràfica i va treure força fotos. Tot va haver de fer-se amb rapidesa, perquè l'abat Escarré, de Montserrat, havia convidat el Pare a tornar amb ell en cotxe cap a Madrid: el Pare va acceptar per fer-li companyia i per les dificultats que hi havia per trobar plaça al tren[27].

Actualment el presbiteri de l'oratori està com aleshores. El Sagrari de fusta amb una petita creu pintada de purpurina va ser posteriorment enriquit per dins, substituint aquella creu per una altra de metall. S'hi ha col·locat aquesta inscripció explicativa:

L'11 d'abril de 1943, el nostre estimadíssim fundador, va celebrar la primera Missa en aquest oratori, i poc temps després, el 27 de maig, va deixar-hi reservat el Santíssim Sagrament, complint les esperances dels primers fidels de l'Opus Dei a Barcelona.

En aquest oratori, el nostre estimadíssim Pare renovà el Sant Sacrifici en diverses ocasions, quan venia a aquesta ciutat per formar els seus fills, sostenint-los en la fe, i impulsar la seva tasca apostòlica.

Ara donem gràcies a Déu perquè ha fet realitat els somnis del nostre Fundador, i són molts a Barcelona els Tabernacles des dels quals el Senyor encén amb el foc del seu Amor els cors dels seus fills en l'Opus Dei i d'innombrables homes i dones que participen en els apostolats de la Prelatura.

[27] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. p. 135.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XI. 1943. UN VIATGE FAMILIAR I D'AMISTAT

La família Escrivà de Balaguer

Escrivà és un antic cognom que sembla que procedia de Narbona. Es va assentar a Balaguer des del segle XII, i posteriorment es va estendre per València.

A principis del segle XIX, José María Escrivà Manonelles[1], nascut a Balaguer el 1796, que havia estudiat medicina, s'establí a Aragó, i d'ell procedeix la família de sant Josepmaria. Per aquesta raó la família prendrà més tard el toponímic *de Balaguer*, per diferenciar-se d'altres branques genealògiques situades a València i diversos indrets de Catalunya.

José María Escrivà Manonelles va exercir la medicina a Perarrua, després es va instal·lar a Peralta de la Sal i més endavant es va establir definitivament a Fonz. Un dels seus néts, José Escrivà[2], es va traslladar a Barbastre el 1887. Allà es va casar el 1898 amb Dolores Albás[3] i van tenir sis fills: Carmen[4], Josepmaria[5], Asunción[6], Dolores[7], Rosario[8] i Santiago[9]. Asunción, Dolores i Rosario van morir sent encara petites, i Santiago va néixer a Logronyo.

És notòria la relació que sempre hi ha hagut entre les persones i els territoris en la zona de la Franja que limita Aragó i Catalunya, i els naturals intercanvis que hi ha entre ells. Així, per exemple, en aquella època Fonz pertanyia a la diòcesi de Lleida i Peralta de la Sal al bisbat d'Urgell. I també consten les bones relacions entre els comtats aragonesos de Sobrarbe i Ribagorça amb els catalans de Pallars i Urgell.

Tot això fa que sant Josepmaria pogués dir amb convicció que era català i aragonès. Hi va al·ludir l'any 1966 en el seu discurs davant la corporació municipal barcelonina, en què agraïa el nomenament de Fill Adoptiu de la Ciutat, com explicarem en el capítol XIX: ***En aquests moments veig que es renova la meva ascendència catalana -els meus cognoms donen testimoni de la llengua que parlaren els meus avis: ja des dels segles XVI i XVII es troben, entre els meus avantpassats directes, no pocs il·lustres estudiosos del dret català- i he de dir-vos que amb aquesta adopció heu donat forma i nom als que eren en mi sentiments antics i permanents, als quals contribuïa també la part de la meva sang aragonesa, devers aquesta ciutat, veritable cor de tot Catalunya.***

Mai no m'he considerat estrany a Barcelona; i us confio que em trobo especialment unit a aquests homes de Catalunya que es distingeixen per la seva laboriositat, per la seva cortesia, per l'amor a les tradicions familiars i pel seu realisme, virtuts que

---

[1] José María Escrivá Manonelles (1796-1860). Besavi de sant Josepmaria.
[2] José Escrivá Corzán (1867-1924). El pare de sant Josepmaria.
[3] Dolores Albás Blanc (1877-1941). La mare de sant Josepmaria.
[4] Carmen Escrivá de Balaguer Albás (1899-1957).
[5] Josepmaria Escrivá de Balaguer Albás (1902-1975).
[6] Asunción Escrivá de Balaguer Albás (1905-1913). Familiarment li deien 'Chon'.
[7] Dolores Escrivá de Balaguer Albás (1907-1912). Familiarment li deien Lolita.
[8] Rosario Escrivá de Balaguer Albás (1909-1910).
[9] Santiago Escrivá de Balaguer Albás (1919-1994).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

***donen la figura precisa d'un poble noble. Admiro de veritat aquest intraduïble i fins indefinible 'seny' que fa possible estar assentats sòlidament a la terra, sense deixar de ser capaços de vibrar pels més alts ideals*[10].**

I en una trobada amb gent jove al Brasil el 1974, a la qual hem fet al·lusió al primer capítol, es va referir a la Universitat de Lleida, on havien estudiat molts dels seus avantpassats, i va concloure: ***Sóc més de Lleida que de cap altre lloc***[11].

Els tres germans Escrivà -la Carmen, en Josepmaria i en Santiago- van iniciar els tràmits de la modificació del seu cognom el 20 de maig de 1940, fent constar davant del Jutjat de Primera Instància número 9 de Madrid: *Que el nom que individualitza la família és el d'Escrivà de Balaguer, en virtut de tot això, interessa molt als signants donar estat legal a aquest estat de fet, per a això promouen aquestes diligències establint els punts següents: 1r. Que, per ser corrent el cognom Escrivà a Llevant i Catalunya, produint confusions, es va unir al cognom el lloc d'origen d'aquesta branca de la família. 2n. I que per Escrivà de Balaguer és aquesta família coneguda de tots. Per aquest contrast entre la realitat i l'estat legal i per evitar els naturals i evidents perjudicis, els interessa, d'una vegada per sempre, portar aquest estat de fet al Registre.*

El Ministeri de Justícia, mitjançant la Direcció General de Registres i del Notariat, acordà que s'addicionés el *de Balaguer*, per formar el compost *Escrivà de Balaguer*, i n'autoritzà l'ús a n'en Josepmaria i la Carmen el 18 d'octubre de1940, i al seu germà en Santiago el 12 de novembre de 1940. El 18 d'octubre de 1940 el director general de Registres i del Notariat comunicà al jutge de Primera Instància número 9 de Madrid l'Ordre del Ministre de Justícia[12].

Balaguer. Carrer d'Avall 44

A Balaguer vivien dues germanes, la Milagros i la Carmen Escrivà Miró, que procedeixen d'en Francisco, el germà gran d'en José María Escrivà Manonelles. Per tant, el seu besavi i el de sant Josepmaria eren germans.

El 30 d'abril de 1943 sant Josepmaria va estar a Balaguer amb els seus germans Carmen i Santiago. El motiu del viatge, al qual també l'acompanyaven altres persones, com ara l'Álvaro del Portillo, era la presa de possessió com a copríncep del recentment nomenat bisbe d'Urgell, Mons. Ramon Iglesias Navarri[13], que tingué lloc a Andorra.

El dia 3 de maig, de tornada d'Andorra, es van detenir novament a Balaguer.

Molts anys després, Milagros Escrivà Miró recordava el tracte amb el seu cosí:

---

[10] Sant Josepmaria. Discurs a l'Ajuntament de Barcelona. 7.10.1966. AGP, sèrie A.3, leg. 104, carp. 4, exp. 9.
[11] Diari de Sumaré (Brasil) 28.05.1974. AGP, sèrie M.2.2, 1056-1.
[12] Petició de modificació del cognom. Jutjat de Primera Instància, núm. 9 de Madrid, expedient n. 292, de l'any 1940. AGP, sèrie A.1, leg. 14, carp. 2. Citat a *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004. p. 22, nota 4.
[13] Ramon Iglesias Navarri (1889-1972). Ordenat sacerdot el 1912. Bisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra (1943-1969).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sóc cosina tercera de monsenyor Escrivà; és a dir, el seu besavi i el meu eren germans. Com que la seva família vivia primer a Barbastre i després a Logronyo, i la meva a Balaguer, jo no vaig saber que érem parents, fins que el meu germà, en Daniel Escrivà, va anar a Saragossa a estudiar Dret. Monsenyor Escrivà estava llavors al Seminari d'aquesta ciutat i es van posar en contacte identificant-se com a familiars. D'aquesta manera vaig conèixer el meu parentiu amb ell.

En Daniel, el meu germà, va morir a la guerra assassinat; malgrat tot monsenyor Escrivà va seguir en contacte amb nosaltres; ja només quedàvem de la família la meva germana Carmen i jo; de tant en tant ens escrivia. Recordo que ho va fer una vegada, dient-nos que publicaria un llibre -Camí- i que així que l'acabés ens l'enviaria. Així ho va fer; encara el conservo amb afecte. Era un exemplar de la primera edició, i té escrita, de pròpia mà, aquesta dedicatòria:

A les meves cosines Milagros i Carmen amb el meu afecte i la meva benedicció. Josepmaria. Madrid, gener de 1940.

El 1941, ens va escriure des de Madrid una afectuosa carta en què ens deia que aniria a Lleida a predicar uns exercicis i s'aproparia a Balaguer a veure'ns. A mitjan abril, ens va trucar des de Lleida dient-nos que no podria venir, ja que la seva mare estava malalta i havia de tornar a Madrid.

Quan sant Josepmaria va tornar a Lleida per donar les altres dues tandes d'exercicis al mes d'octubre, *vaig anar a Lleida* –continua dient la Milagros-, *ja que tenia ganes de conèixer-lo, sobretot per tants detalls d'afecte entranyable que havia tingut amb nosaltres. Vaig estar amb ell al Seminari; el record que conservo d'aquella primera vegada que vaig estar amb ell va ser que era un sacerdot molt espiritual, agradable i simpàtic.*

Uns mesos més tard ens va escriure novament: ens anunciava que vindria a Balaguer acompanyat de don Álvaro del Portillo, i dels seus germans la Carmen i en Santiago, els meus cosins. I així va ser. Encara conservo el detall que em van portar en aquell viatge. Era una capsa de fusta, rodona, que té a la part superior, cisellada, la Mare de Déu del Pilar, a cada costat, com protegint-la hi ha un àngel. És un detall petit però que demostrava la seva delicadesa i l'afecte que ens tenia.

Ens vam seguir escrivint en les dates familiars més entranyables, sempre amb gran afecte; encara conservo cartes seves perquè es notava quelcom que atreia en elles, i les guardava acuradament.

El 1944 ens va enviar un exemplar de la segona edició de Camí que acabava de sortir, amb una dedicatòria dirigida a la meva germana i a mi:

A les meves cosines Carmen i Milagros amb tot afecte. Josepmaria. Madrid, 15-VII-1944.

Ens vam seguir escrivint i fins el 1972 no ens vam tornar a veure. Al novembre d'aquest any em van convidar de part seva a assistir a una tertúlia a Barcelona. Hi vaig anar desitjosa d'aprofitar aquesta ocasió. Li vaig agrair molt, ja que tenia ganes de veure'l. No recordo gaire el que va dir en aquella ocasió però en vaig quedar molt

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

impressionada; hi havia milers de persones, tots es dirigien a monsenyor Escrivà amb preguntes molt variades, demanaven consell, orientacions, etc.; ell amb gran sentit sobrenatural i amb molt d'encert, anava contestant a tots.

En aquesta ocasió, vaig estar parlant amb ell i recordo que em va comentar amb afecte que jo era l'única Escrivà -a part del seu germà Santiago i els seus fills- que quedava en el món i que fins i tot algunes altres persones amb el mateix cognom que el nostre, com mostra d'afecte, li deien si serien família seva i ell sempre els contestava: ***només tinc una parenta amb aquest cognom, una cosina a Balaguer****. Vaig agrair molt aquest detall d'afecte*[14].

La casa de Milagros Escrivà del carrer d'Avall 44 dóna per la part posterior al riu Segre, i té entrada també pel carrer de la Banqueta 39. Actualment l'edifici pertany a la Generalitat de Catalunya, i hi està instal·lada l'oficina de recaptació de tributs de la Diputació de Lleida.

Al cementiri de Santa Maria, al costat de l'església de Santa Maria de Balaguer, hi ha la tomba de la família Escrivà. És un panteó a nivell de terra, al vial de sepultures que surt davant de la porta lateral esquerra de l'església, al costat dret d'aquest vial.

El bisbe d'Urgell

Però com hem dit, el motiu d'aquest viatge a Andorra, passant per Balaguer, era la presa de possessió com a copríncep d'Andorra del nou bisbe d'Urgell, Mons. Ramon Iglesias Navarri. I és que aquest coneixia sant Josepmaria des de temps enrere i els unia l'amistat.

Efectivament, a finals de desembre de 1942 sant Josepmaria estava fent els exercicis espirituals a la residència que els pares Paüls tenien al carrer Fernández de la Hoz 21, a Madrid. En acabar aquests dies de recés, el dia 30 de desembre, deixà escrita la notícia del nomenament de nous bisbes a l'epacta: ***aquí hi ha el de Barcelona i el de la Seu d'Urgell***[15], referint-se al fet que estaven fent també els exercicis.

Uns dies després, el 4 de gener de 1943, Mons. Gregorio Modrego -nou bisbe de Barcelona-, Mons. Ramón Iglesias Navarri -nou bisbe d'Urgell-, Mons. Casimiro Morcillo -acabava de ser nomenat bisbe auxiliar de Madrid- i alguns pares Paüls, assistiren a un dinar a la residència del carrer Diego de León 14 de Madrid[16], convidats per sant Josepmaria.

Aquesta amistat es va anar mantenint en el temps. Ens consta que, un mes després, el dia 18 de febrer, tornaren a reunir-se en una conversa sant Josepmaria i Mons. Iglesias Navarri, acompanyats també pel nou bisbe de Barcelona, el Dr. Modrego.

---

[14] Records de la Milagros Escrivà Miró. Escrits el 1976. AGP, serie A.5, leg. 1430, carp. 1, exp. 3.
[15] Gallofa de l'any 1942. AGP, sèrie A.2, leg 180.
[16] Centre de l'Opus Dei instal·lat a finals de 1940 on vivia sant Josepmaria. Acualment és la seu de la Comissió Regional d'Espanya.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Així doncs, el nou bisbe d'Urgell va voler convidar sant Josepmaria als actes de presa de possessió com a copríncep d'Andorra, que tindrien lloc el dia 1 de maig de 1943; invitació a la qual va acceptar.

Sant Josepmaria va viatjar en cotxe amb els seus germans la Carmen i en Santiago, don Álvaro, Mons. Casimiro Morcillo i en Ricardo Fernández Vallespín, que conduïa el cotxe. Van sortir de Madrid el 28 d'abril i, després de passar per Saragossa, van fer nit a Osca. El dia 29 van passar pel Santuari de la Mare de Déu del Pueyo, a Barbastre, i feren escala a Lleida.

Parades a Lleida. Una estació de servei i un hotel

Arribaren a la capital del Segrià al capvespre del dia 29 d'abril de l'any 1943. Com feren en diferents viatges posteriors, s'aturaren en una benzinera als afores de Lleida.

En Javier Cotelo[17], que a partir de 1962 va ser durant anys el conductor habitual de sant Josepmaria, explica que en els viatges que feien per Europa solien aturar-se a dinar en llocs ja coneguts, on havien estat en altres vegades. Passant per la capital del Segrià, als anys 60, recorda que *segurament vam dinar a la sortida de Lleida, que hi ha un modest restaurant, prop d'una gasolinera*[18]. En una conversa l'1 de novembre de 2012, precisà dient que li sonava el nom de *4 camins* o similar[19].

En efecte, a la cruïlla on anys enrere arrencava la carretera cap a Balaguer i la Seu d'Urgell, hi ha una benzinera que es diu Estació de Servei 3 Carreteres. Aquest establiment es troba a la sortida de Lleida en direcció a Barcelona a la carretera LL-11 km. 9. a prop del cementiri. El responsable d'aquella gasolinera, de la qual també n'era soci, era en Josep Maria Dalmau[20], segons ha confirmat el seu nét Agustí Puertas[21].

Molt probablement, -recorda l'Agustí Puertas- *a causa d'aquesta circumstància, ja que sant Josepmaria aprofitava qualsevol situació per encomanar i pregar pels seus futurs fills, han sorgit diverses vocacions a l'Obra de la família del meu avi Josep Maria*[22].

Quant al lloc on es van allotjar en aquell viatge camí d'Andorra, sembla molt probable que fos l'Hotel Palace, ja que la persona qui el regentava era també en Josep Maria Dalmau, propietari de la benzinera 3 Carreteres. Si van preguntar allà, resulta lògic que els recomanessin el seu hotel.

L'Hotel Palace, ubicat a la plaça de la Paeria 11, es va remodelar fa uns anys; actualment s'anomena Edifici Pal·las, i alberga oficines de l'Ajuntament. Es dóna la

---

[17] Javier Cotelo Villarreal (1932-). Arquitecte. Treballa a Roma des del 1962. Abans hi havia passat algunes temporades.
[18] Relació de viatge. 16-18 de setembre de 1962. Escrita per en Javier Cotelo. AGP, serie A.5, leg. 207. També consta que en altres viatges van parar a dinar a Lleida, sortint en direcció a Barcelona, com és el cas del 20 de juny de 1946, segons explica en José Orlandis. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995. p. 116.
[19] Entrevista amb en Javier Cotelo. 01.11.2012.
[20] Josep M. Dalmau i Benet (1902-1964).
[21] Agustí Puertas i Dalmau (1957-).
[22] Records de l'Agustí Puertas. 17.01.2013. DC, A-09.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

coincidència que va ser construït durant els anys en què sant Josepmaria va viatjar a Lleida per examinar-se de batxillerat (1913, 1914 i 1915).

Lleida. Església de Sant Llorenç. Plaça de Sant Josep 6

L'endemà, 30 d'abril de 1943, probablement sant Josepmaria celebrà la santa Missa a l'església de Sant Llorenç. Hi ha dues fotografies datades aquest dia on se'l veu a les escales d'aquesta església. En una està d'esquenes pujant cap al temple, i en l'altra se'l veu de cara davant de la porta.

Aquesta església des del 1940 fins al 1956 va tenir la funció de catedral, mentre s'estava restaurant la catedral nova, incendiada durant la guerra.

Andorra. Presa de possessió del copríncep

Continuant el viatge, aquell mateix dia 30 van passar per Balaguer i arribaren a dormir a Andorra. No sabem en quin lloc es van allotjar, ni on va celebrar Missa en aquelles jornades[23].

Molts records vingueren a la ment de sant Josepmaria en tornar a veure després de sis anys aquelles muntanyes. Don Álvaro, fent referència al pas dels Pirineus del 1937 diu: *Recordo que en una ocasió, acompanyant-lo amb la Tia Carmen cap a Andorra, en veure els pendents immensos dels Pirineus, la Tia Carmen comentava al nostre Pare: però tu has pujat per aquí? No m'ho crec! Naturalment, s'ho creia; però semblava veritablement impossible que hagués pogut dur a terme aquella aventura, de nit, i en unes condicions com les seves*[24].

El dia 1 de maig de 1943, es van celebrar els actes de presa de possessió del bisbe com a copríncep d'Andorra. Cap a les set de la tarda, Mons. Iglesias Navarri deixava el Principat per tornar al palau episcopal a la Seu d'Urgell.

No tenim referències del que va fer sant Josepmaria després d'aquests actes, però segur que va aprofitar per saludar els seus amics andorrans, entre els quals hi havia abans que ningú mn. Lluís Pujol, arxiprest de les Valls, persona a la qual mai no oblidaria sant Josepmaria per tot el que va fer per ell i pels qui l'acompanyaren a Andorra el mes de desembre de 1937.

Van estar a Andorra fins el 3 de maig. De tornada, es van aturar a la Seu d'Urgell i saludaren el bisbe al palau episcopal, que ell mateix els va mostrar. Van passar novament per Balaguer i arribaren de nit a Saragossa.

Com recorda mossèn Lluís Pujol, tant a la seva consagració episcopal -que va ser a la Basílica del Pilar-, com a la presa de possessió com a copríncep, i durant molts anys en

---

[23] Aquest viatge està recollit en el llibre d'Alfred Llahí i Jordi Piferrer. *Andorra: Terra d'acollida. El pas de Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer pel Principat d'Andorra l'any 1937.* Principat d'Andorra, 2007. pp. 117-123.

[24] Álvaro del Portillo. Meditació del 09.01.1977. AGP, biblioteca, P01, 1994, p. 256.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

les visites pastorals, el bisbe Iglesias Navarri va utilitzar una mitra que sant Josepmaria li havia regalat[25].

[25] Record de mn. Lluís Pujol, filmat el 1977. www.opusdei.es/art.php?p=51299

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XII. 1943-1946. CONSOLIDACIÓ DE L'APOSTOLAT

Una realitat palpable

A aquest primer sagrari el seguiran aviat uns quants més a Barcelona[1], havia dit sant Josepmaria en l'homilia del 27 de maig de 1943, quan va deixar reservat el Santíssim Sagrament a l'oratori del Palau.

En arribar la tardor de 1943, l'apostolat dels primers membres de l'Opus Dei a Barcelona havia anat quallant en noves vocacions: hi havia un nou centre, un pis situat al carrer Muntaner, anomenat la Clínica; i també havia començat el treball apostòlic amb les dones.

En aquests anys, a partir del 1943, sant Josepmaria va fer alguns viatges per tal d'empènyer la tasca apostòlica de l'Opus Dei. Aprofitava aquelles curtes estades per estar amb els seus fills espirituals i anar a visitar diversos amics a casa seva o en el seu lloc de treball. Entre la tardor del 1943 i la primavera del 1946, va venir quatre vegades: del 29 de setembre a l'1 d'octubre 1943, del 14 al 16 de maig de 1945, el 27 i 28 de gener de 1946 i el 30 i 31 de maig de 1946. Tot seguit, farem un recompte d'alguns dels llocs que va visitar.

Casa dels germans Botella. Plaça Francesc Macià 6, 4t 2a

En Paco Botella, un dels qui havia acompanyat sant Josepmaria en el pas dels Pirineus, va guanyar el 1942 la càtedra de matemàtiques a la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona.

La seva germana Enrica[2] havia demanat l'admissió a l'Opus Dei a València, i la seva altra germana, Fina[3], estava greument malalta. Ella mateixa ens ho explica:

Els meus pares havien mort. El 1941 va morir el meu pare i el 1942 la meva mare. Jo estava malalta amb una tuberculosi pulmonar que es va complicar amb una pleuritis i tuberculosi intestinal. Els metges m'havien donat pocs mesos de vida. Com que els meus germans eren ja de l'Obra -en Paco des de l'any 1935 i l'Enrica havia demanat l'admissió el 1941- el Pare, amb gran comprensió i afecte, els va indicar la necessitat que visquessin amb mi perquè no podien deixar-me sola en aquelles circumstàncies.

Ens traslladàrem els tres des de València a Barcelona. Seguint el consell del Pare, vam trobar un pis en bones condicions. Estava pendent de tots els detalls, tal com faria un pare, més encara, una mare que vol el millor per als seus fills; deia: ***Que el pis sigui alegre encara que valgui més****. Sens dubte pensava que l'ambient alegre de la casa podria alleujar la meva malaltia.*

---

[1] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei*. Eunsa. Pamplona, 2000. p. 135.
[2] Enrica Botella Raduán (1917-2000). El 1949 es traslladà a Itàlia, on restà fins l'any 1966. Els darrers anys de la seva vida els passà a Barcelona.
[3] Fina Botella Raduán (1922-1989). Dedicà molts anys a gestionar l'administració domèstica de centres de la Prelatura.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Llavors no hi havia a Barcelona cap centre de l'Obra [amb condicions d'allotjar-se], *per això en el nostre pis es va destinar des del principi una habitació per al Pare, pensant en la possibilitat que realitzés algun viatge a aquesta ciutat, com així va succeir en diferents ocasions*[4].

L'octubre de 1942 ens en vam anar a viure al pis de Barcelona[5], recorda l'Enrica. El pis estava situat a la plaça Francesc Macià -llavors Calvo Sotelo- núm. 6, 4t 2a. Allà van residir durant tres anys. Déu es va servir d'aquesta circumstància per fer possible el començament i desenvolupament de la feina apostòlica de l'Opus Dei amb dones a Barcelona. Quan sant Josepmaria anava a Barcelona podia atendre espiritualment l'Enrica, que procurava posar en marxa els encàrrecs que li confiava en cada viatge. A poc a poc va anar coneixent noies catalanes. L'apostolat més directe de l'Enrica va ser amb la seva germana Fina i amb la seva cosina Tere Espinós[6] que, per motius d'estudis, va residir alguns mesos amb ells.

Recorda la Tere Espinós *que els meus cosins tenien només una habitació una mica més acurada, amb cortines, i l'havien destinat per al Pare. No obstant això, com que era l'única lliure, quan jo passava alguna temporada allà, l'ocupava. Pensar això m'emocionava, perquè la seva persona em va impressionar molt per la seva santedat. També la va utilitzar la Tia Carmen*[7].

Sant Josepmaria va estar per primera vegada a casa seva en el viatge que va fer de l'11 al 13 d'abril de 1943. Va anar a visitar-les acompanyat d'en Ricardo Fernández Vallespín, que coneixia la Fina. Va ser quan la Fina conegué sant Josepmaria. En Paco Botella estava a Roma fent uns cursos d'especialització, i va tornar per realitzar els exàmens de juny a la universitat.

En la primera visita, quan jo el vaig conèixer -recorda la Fina-, *el Pare em va saludar com tenia costum:* ***Déu et beneeixi, filla meva****. Em va dir a continuació que tenia moltes ganes de conèixer-me. També em va parlar de l'Obra demanant-me que l'ajudés resant per ella i que oferís petites mortificacions referint-se principalment a portar bé la meva malaltia. Em va impressionar la gran fe i el sentit sobrenatural, que reflectien l'actitud humil i les paraules del Pare, i va ser llavors quan vaig començar a comprendre tot el que havia observat en els meus germans durant aquells anys, la seva manera d'actuar, el seu esperit de treball, la seva pietat, etc.*

Les visites del Pare al nostre pis de Barcelona es van repetir i rebia d'ell unes paraules d'ànim i consol en la meva malaltia que durant mesos em va impedir aixecar-me del llit. En una d'aquestes ocasions vaig voler parlar amb el Pare -em sembla que també m'hi vaig confessar- per demanar-li que volia ser de l'Obra. Em va contestar que havia d'esperar a recobrar la salut, i era que el Pare estava al corrent que els metges opinaven que la meva malaltia era mortal. El Pare em va dir que em portaria una relíquia de l'Isidoro Zorzano, membre de l'Obra que havia mort feia poc. Efectivament

---

[4] Records de la Josefina Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 2.
[5] Records de l'Enrica Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 1.
[6] Tere Espinós Raduán (1921-). S'incorporà a l'Opus Dei el 1952. S'ha dedicat professionalment a l'administració domèstica de molts centres de l'Obra.
[7] Records de la Tere Espinós. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 8.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

no va oblidar la seva promesa i en un altre dels seus viatges me la va portar dient-me que li demanés la meva curació; encara m'impressiona la fe i la seguretat amb què ho va dir[8].

El 16 d'abril de 1943 escriu l'Enrica a Madrid a les dones que pertanyien a l'Obra, que des del juliol de 1942 vivien ja en el centre situat al carrer Jorge Manrique, el primer de les dones de l'Opus Dei: *estic molt contenta i optimista, va estar aquí el Pare, i com és natural, vaig poder parlar-hi una bona estona. Aquestes converses són com injeccions que donen vida i força per continuar el nostre camí*[9].

Sant Josepmaria va demanar a la Fina i a la Tere que ajudessin l'Enrica a preparar els llenços del futur oratori del Palau. Es van posar totes tres a treballar-ho. El 27 de maig de 1943, quan sant Josepmaria va deixar el Santíssim reservat al Palau, els llenços eren els cosits per elles.

Aquell mateix dia 27 de maig, sant Josepmaria va dinar a casa dels germans Botella, acompanyat d'en Pedro Casciaro. En aquesta ocasió, recorda la Fina, *em va escriure en un octau de paper el text de la comunió espiritual, el mateix que diem ara, i em va dir que la repetís moltes vegades al dia*[10].

Can Menut. Carrer de can Menut s/n. Sant Quirze de Safaja

L'estiu de 1943, recorda en Paco Botella, *la família d'en Rafael Termes va donar facilitats perquè la meva germana Fina llogués per un temps la casa que tenien a Sant Quirze de Safaja. El metge havia aconsellat que estigués uns dies al camp i es va pensar en aquesta solució, millor que la que oferien els meus oncles, que passés una temporada als voltants d'Alcoi.*

Tia Carmen, tan bona com sempre, es va oferir per passar-hi uns dies amb les meves germanes, i vam anar des de Madrid a Barcelona junts, on estaven encara les meves germanes. Tia Carmen tenia preparada habitació des que es va posar aquest pis de la plaça de Calvo Sotelo. Va passar uns dies a Barcelona, abans d'anar a Sant Quirze de Safaja, i li vam fer l'estada tan agradable com vam poder[11].

Tia Carmen, germana de sant Josepmaria, no va rebre de Déu la crida a l'Opus Dei, encara que es pot dir que va viure per a aquest camí de santificació. Només cal considerar la seva vida per comprendre que va rebre una vocació ben precisa i ben especial: la de formar part de la família natural de sant Josepmaria, i facilitar-li una ajuda indispensable en els primers temps de l'Opus Dei; i després no va canviar la seva dedicació a aquesta mateixa tasca, que va anar sempre a més. Igual que va fer la mare de sant Josepmaria fins a la seva mort el 1941, la seva germana també va col·laborar de manera especial en els començaments del treball apostòlic amb les dones de l'Opus Dei.

[8] Records de la Josefina Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 2.
[9] Records de l'Enrica Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 1.
[10] Records de la Josefina Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 2.
[11] Records d'en Francisco Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 200.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va arribar a Barcelona el 2 d'agost de 1943. Rememorant anys més tard aquelles setmanes, l'Enrica va anotar: *vaig anar a buscar-la a l'estació de Passeig de Gràcia i la vaig acompanyar a casa nostra, situada a la plaça Calvo Sotelo. Ens va ajudar molt i ens va ensenyar molts detalls de com portar una casa. A la meva germana Fina, que en aquells dies estava malalta, l'estimava moltíssim*[12].

El 6 d'agost estaven ja a Sant Quirze. I continua dient en Paco: *a Sant Quirze va passar tia Carmen unes setmanes. I va ser una gran cosa, perquè amb el seu optimisme i el seu caràcter tan fort, va començar un tracte amb la meva germana Fina que havia de continuar amb els anys, fins que es va posar bé de salut i va demanar l'admissió a l'Obra*[13].

Un dia va arribar a Sant Quirze la Tere Espinós, a qui la Tia Carmen havia conegut a València. *Es va alegrar molt de tornar a veure'm. Vaig descobrir -en el tracte diari- com estimava les persones de l'Obra, i això que Fina encara no ho era. M'impressionava veure amb quina naturalitat es ficava a la cuina per preparar-li uns plats més atractius que els que nosaltres fèiem. Amb la seva habilitat culinària ens va treure de molts problemes, i Fina va poder durant aquest temps menjar amb més gana*[14].

Amb naturalitat i gràcia, va començar a *ficar-se* amb la Tere: deia a l'Enrica que li expliqués més detalls de l'entrega a Déu en l'Opus Dei, i el que comportava. *Encara que parlava amb molta confiança, sempre ho va fer amb gran delicadesa i prudència,* anota la Tere, *i prossegueix: aprofitava contínuament el temps, quan estàvem assegudes sempre tenia una feina entre mans: feia draps, puntes... Fina i jo vam decidir regalar-li una bossa de labors* [15].

Tia Carmen va anar també l'estiu de 1944 a Sant Quirze, i més endavant, el 1951.

El gener de 1944 va morir el pare d'en Rafael i en Jaume Termes. La casa de Sant Quirze, can Menut, la va heretar en Jaume.

El 15 de maig de 1945 a la tarda sant Josepmaria va estar a can Menut per conèixer la casa. Des de llavors i fins a l'actualitat s'utilitza per a activitats formatives.

Un nou centre: La Clínica. Muntaner 448-450, 5è 1a

La tasca apostòlica creixia, i augmentaven les persones que s'incorporaven a l'Opus Dei. Alguns eren joves professionals. També s'havien traslladat a Barcelona, per haver aconseguit una càtedra a la universitat, en Francisco Botella, a la Facultat de Ciències Exactes; en Juan Jiménez Vargas, a la Facultat de Medicina-; i en Francisco Ponz Piedrafita, a la Facultat de Ciències Naturals.

Es va fer necessari instal·lar un altre centre per a aquests que ja no eren estudiants. El titular del contracte d'arrendament, signat el 30 d'agost de 1943, de nou va ser el Dr.

[12] Records de l'Enrica Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 1.
[13] Records d'en Francisco Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 200.
[14] Records de la Tere Espinós. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 8.
[15] Ibid.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Alfons Balcells. Hi tenia la consulta com a metge internista, juntament amb el Dr. Juan Jiménez Vargas, que residien allà. D'aquí el nom que li donaven: La Clínica.

El centre, que actualment no existeix, ocupava el 5è 1a de l'actual número 448-450 (llavors 444) del carrer Muntaner, en l'anomenat *Turó de Monterols*. D'aquest pis es conserva l'oratori i la taula del menjador, que avui dia es troben al Col·legi Major Monterols: l'oratori a la planta tercera i la taula al menjador de convidats.

Sant Josepmaria s'allotja a casa dels germans Botella

En el viatge que sant Josepmaria va fer acompanyat per en José Luis Múzquiz, del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 1943, es va allotjar a casa dels germans Botella.

La meva germana, bastant malalta encara, -explica en Paco Botella- *recorda molt bé que el Pare li va portar una nina. Durant el sopar, com la cosa més natural, va parlar el Pare de vocació i li va dir a la meva cosina Tere que encomanaria la seva i li va demanar a la Fina que l'ajudés ella resant per aquesta intenció. En algun moment li vaig dir al Pare que la Fina m'explicava totes les seves preocupacions. El Pare no va fer cap comentari llavors, però després, quan jo no estava davant, li va fer saber a la Fina que havia triat bé* ***perquè en Paco seria aviat sacerdot, com en José Luis Múzquiz****. Jo vaig saber això molt després, perquè les meves germanes llavors no em van comunicar res*[16].

En aquells moments sant Josepmaria ja havia vist la solució jurídica per poder ordenar sacerdots procedents dels laics de l'Opus Dei. L'Álvaro del Portillo, en José María Hernández Garnica i en José Luis Múzquiz -els tres primers que van rebre l'orde sacerdotal- estaven preparant-se per aquest fet que tingué lloc el 25 de juny de 1944. Però sant Josepmaria ja pensava en una segona promoció.

Continua en Paco: *El Pare em va parlar a mi que la Tere podia ser de l'Obra, i que resés jo perquè ho fos. I després va baixar a detalls i, concretant una mostra d'aquest cor seu tan humà, va apuntar la idea que la Tere traslladés la matrícula des de València per examinar-se a la Universitat de Barcelona de l'Examen d'Estat -necessari llavors per a l'accés a la Universitat-. I així van sortir les coses, perquè la Tere, que va marxar a València a passar el Nadal (1943), tornà a Barcelona abans dels exàmens de juny i es va examinar aquí*[17].

El dia 30 de setembre de 1943, sant Josepmaria va dinar a Montserrat convidat per l'abat Escarré, i a la nit va sopar a casa dels Botella, i també en José Luis Múzquiz.

Precisament aquest dia -explica la Tere Espinós- *ens va donar el Pare la notícia de l'ordenació dels tres primers sacerdots de l'Opus Dei. Allà em va preguntar el Pare pel meu germà l'Enrique Espinós*[18]*, que ara és supernumerari, i em va dir que sentia que en aquell moment s'hagués allunyat d'ells perquè li estava molt agraït per l'ajuda que va facilitar durant la guerra a tots els nois de l'Obra que llavors estaven a València.*

---

[16] Records d'en Francisco Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 200.
[17] Ibid.
[18] Enrique Espinós Raduán (1915-1990). Coronel mèdic d'aviació.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Aquesta actitud d'agraïment era una constant del Pare que ens impulsava a correspondre, a ser millors.

Em va cridar l'atenció veure com es recordava de l'ajuda del meu germà en aquella època i com ho agraïa. Sempre he vist al Pare aquesta actitud d'agraïment davant qualsevol favor. Quan el vaig conèixer, em va impressionar veure un sacerdot que estava tan pendent dels altres (fins i tot es va interessar pels meus estudis, ja que em preparava per a l'Examen d'Estat, i com que estava preocupada, li va dir al meu cosí en Paco que m'ajudés).

Ens va parlar també de l'Isidoro Zorzano -jo el coneixia a través del meu germà l'Enrique- i ens va dir que havia manat conservar totes les coses de l'Isidoro perquè Déu volia que el portessin als altars, com a exemple de santedat enmig del món, ja que la seva vida va ser una vida senzilla plena de santedat. Això em va commoure molt.

El Pare ens va dir també en aquella ocasió que havia demanat a l'Isidoro que encomanés, abans de morir, que hi hagués aviat sacerdots de l'Obra i que aquest desig s'anava a realitzar ja amb l'ordenació de don Álvaro del Portillo, don José María Hernández Garnica i don José Luis Múzquiz.

Vaig notar un ambient de família molt cordial. El Pare, amb bon humor, passant per alt els nostres detalls d'inexperiència en les tasques de la casa, ens encoratjava dient que havia de repetir en el menjar perquè estava molt bo. Ell ens havia vist, abans de sopar, molt amoïnades a la cuina, ja que no teníem cuinera i l'Enrica -que era la que s'encarregava de la casa- era a Madrid aquells dies.

El Pare em va preguntar si volia ajudar-los, i em va dir que em faria conèixer com n'era de bonica l'Obra. Jo li vaig contestar que no tenia vocació, i el Pare ràpidament, dirigint-se a la Fina davant de tots, li va dir: ***Fina, tu i jo, des d'ara, anem a demanar la vocació de la Tere****. A mi allò em va remoure per dins i em va portar a tractar més a Déu i a pensar que potser podria ser més generosa amb Ell.*

El Pare ens va fer valorar durant aquell sopar com n'era de meravellós aquest ambient familiar que estàvem vivint, tot i les contradiccions que teníem a Barcelona. Es veia el Pare content per poder estar aquesta estona amb nosaltres; fins i tot va comentar: ***no ens adonem de com estem de bé aquí, encara que la gent no ens comprengui, quan l'ambient exterior és poc favorable.***

Hi va haver un moment en què em va preguntar pel col·legi en què havia estudiat. Jo li vaig dir que a les Teresianes del Pare Poveda[19]*. Llavors em va parlar amb molt afecte del seu Fundador*[20]*.*

Aquests dies que va estar a Barcelona, va poder conèixer la Clínica.

---

[19] Pedro Poveda Castroverde (1874-1936). Ordenat sacerdot el 1897. Pedagog, protector dels gitanos de les coves de Guadix (Granada). El 1913 creà la Institució Teresiana. Víctima de la persecució religiosa durant la guerra civil, morí assassinat. Fou canonitzat el 2003.

[20] Records de la Tere Espinós. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 8.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sacerdots col·laboradors

Un cop inaugurat l'oratori del Palau, i després el de la Clínica, calia celebrar la santa Missa amb certa freqüència per renovar les formes consagrades reservades al sagrari.

Per això sant Josepmaria va comptar amb la col·laboració d'alguns sacerdots: mn. Sebastián Cirac Estopañán, catedràtic de filologia grega a la Universitat de Barcelona; mn. Ramon Roquer Vilarrasa[21], catedràtic de filosofia de l'Institut Maragall; mn. Vicenç Lores Palau[22], Operari Diocesà, rector del Seminari Conciliar, situat molt a prop del Palau; mn. Ramon Roca Puig[23], professor de grec al Seminari, i mn. Joaquim Masdexexart Castellà[24].

A més, per facilitar la confessió dels membres de l'Obra fins que pogués disposar de sacerdots procedents dels membres laics de l'Opus Dei, sant Josepmaria va parlar amb coneguts seus sobre l'esperit i costums de l'Obra, perquè poguessin atendre'ls degudament al confessionari. A Barcelona, van ser els tres primerament esmentats.

De mn. Vicenç Lores recorda en Rafael Escolà: *fou superior general dels Operaris Diocesans i, quatre o cinc anys abans essent rector del Seminari de Barcelona, havia estat un dels pocs sacerdots de la ciutat amb qui vam poder tractar i confessar-nos durant els anys 1941 i 1942.*

I relata un fet referent a la direcció espiritual: *una tarda ens va cridar el Pare a n'en Joan Baptista Torelló i a mi, perquè l'acompanyéssim a sopar ja que havia convidat mn. Vicenç Lores. El Pare li agraïa el que havia fet per nosaltres, però no va voler desaprofitar el temps del sopar i la sobretaula, i li va donar uns punts de vista claríssims sobre la direcció espiritual. Amb una autoritat que mn. Vicenç acceptava decididament, li va exposar els perills del 'clericalisme' en el tracte amb els fidels i de la posició de 'propietari' en el tracte amb les ànimes. En Joan Baptista i jo, encara que coneixíem ja el temperament del Pare, estàvem meravellats de l'energia amb què exposava aquests perill*[25].

Sant Josepmaria el va visitar el 12 d'abril de 1943[26]. Altres vegades hi va dinar o sopar i amb algun altre d'aquests sacerdots.

També va estar amb el pare Josep Maria Torrent i Lloveras, sacerdot des del 1900, que va ingressar a l'Oratori de Sant Felip Neri. Es dedicava només a la cura d'ànimes i va fundar els Germans Missioners dels Malalts Pobres[27].

---

[21] Ramon Roquer i Vilarrasa (1901-1978).
[22] Vicenç Lores i Palau (1904-1998).
[23] Ramon Roca i Puig (1906-2001).
[24] Joaquim Masdexexart i Castellà (1892-1965).
[25] Records de Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
[26] Diari del Palau. 12 d'abril de 1943. AGP, sèrie M.2.2, 183-14.
[27] Josep Maria Torrent i Lloveras (1877-1956). De l'Oratori de San Felip Neri. Fou un dels tres vicaris generals nomenats pel bisbe de Barcelona Irurita en començar la guerra civil. En desaparèixer el bisbe Irurita el desembre de 1936, Torrent governà com pogué la diòcesi des de la clandestinitat fins que acabà la guerra; deixà de ser vicari general després del juny de 1943.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Al diari del Palau del 13 d'abril de 1943 s'explica que *després d'esmorzar va el Pare a veure el pare Torrent, que queda molt content de la visita, ja que gràcies a aquesta i a la de l'Álvaro va coneixent l'esperit de l'Obra*[28].

També al 30 de setembre de 1943, *de retorn de Montserrat s'aturen uns minuts a l'Oratori de Sant Felip Neri per veure el pare Torrent*[29].

A partir del 25 de juny de 1944, quan es van ordenar els tres primers sacerdots de l'Opus Dei, sant Josepmaria es va ocupar que atenguessin de seguida els membres de l'Obra i les labors apostòliques. La zona de Barcelona estava atesa principalment per don José María Hernández Garnica que feia viatges amb certa periodicitat. Més endavant, després de la seva ordenació sacerdotal el 1946, va viure establement a Barcelona don Francisco Botella.

Maig de 1945. Una altra vegada a casa dels germans Botella

Va tornar sant Josepmaria a allotjar-se a casa dels germans Botella del 14 al 16 de maig de 1945.

Va fer un viatge en cotxe que va durar en total cinc dies, del 14 al 19 de maig. Sortint de Madrid, van passar per Saragossa, Barcelona, València i tornada a Madrid. El va realitzar acompanyat per don José María Hernández Garnica, que ja era sacerdot, i conduïa el cotxe en Miguel Chorniqué [30] [31].

Van arribar a dos quarts de deu de la nit. Explica en Paco Botella: *després del sopar, el Pare va voler fer una passejada i vam estar caminant una estona pel carrer. En aquella època aquesta part de Barcelona era un lloc tranquil, especialment la plaça de Calvo Sotelo. Vam estar passejant per allà, al costat del petit estany, que més aviat semblava un bassal -el toll de l'alcalde, deia la gent, o alguna cosa semblant-, que ens assegurava una bona dosi de mosquits.*

Em va parlar de Molinoviejo [la primera casa de recessos atesa per persones de l'Opus Dei, que es troba al municipi d'Ortigosa del Monte, a la província de Segòvia]. *És clar que no tenia encara nom. S'havia llogat a uns parents de Chiqui* [José María Hernández Garnica] *per a l'estiu de 1945. Ja s'estudiaria si es comprava. Em va parlar que era molt convenient per a la formació dels de l'Obra, al mateix temps que amb el canvi d'aires serviria de descans.*

Després em va preguntar si volia ser sacerdot, afegint que havia pensat en altres cinc, i em va donar els noms. Li vaig contestar el que ja sabia el Pare i llavors em va fer veure que convenia deixar el pis de Calvo Sotelo tot seguit, i que les meves germanes se n'anessin a viure a Madrid a un centre de l'Obra: ja tenia pensada la manera de resoldre el que la meva germana Fina, sense ser de l'Obra, vivís allà. I que jo acabaria

---

[28] Diari del Palau. 13 d'abril de 1943. AGP, sèrie M.2.2, 183-14.
[29] Diari del Palau. 30 de setembre de 1943. AGP, sèrie M.2.2, 183-14.
[30] Miguel Chorniqué Roncero (1913-1997). Conductor professional. Després taxista.
[31] Relació del viatge Saragossa-Barcelona-València. 14-19 maig 1945. Escrit per en José María Hernández Garnica. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 2, exp. 10.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

la preparació per a l'ordenació a Madrid, en el curs 45-46. Que parlés amb qui correspongués per aconseguir un permís.

L'endemà la Maria Teresa Arnau[32] *-cosina d'en Laureà López Rodó- i la Maria Roser Martí*[33]*, que estaven en contacte amb les meves germanes, van saludar per primera vegada el Pare al pis de Calvo Sotelo*[34]*.*

En els primers dies de juny de 1945 vam deixar el pis de Barcelona i ens en vam anar a Madrid[35], conclou l'Enrica.

Barcelona quedava enrere per a l'Enrica i la Fina, però la llavor del missatge de l'Opus Dei començava a despuntar entre les dones. Amb el pas dels anys, la Fina va demanar l'admissió a l'Opus Dei; i també la Tere, amb l'ajut de la Tia Carmen.

Quan van marxar a Madrid, la Maria Roser Martí ja era de l'Obra. Fou la primera catalana de l'Opus Dei.

El Santíssim a la Clínica

El 15 de maig de 1945 sant Josepmaria predicà la meditació i celebrà la Missa per primera vegada a la Clínica. Va passar tot el matí amb els que hi vivien.

En acabar el matí, *visita al Sr. Bisbe que l'ha citat per aquesta hora. Quan el Pare li diu que porta una instància per tenir oratori semipúblic amb Reservat a la Clínica li ho autoritza i concedeix al Pare que sigui ell mateix qui faci la visita de l'oratori. Va estar el Sr. Bisbe molt cordial i desitjós de complaure en tot el que el Pare li demanava,* recorda en José María Hernández Garnica.

El Pare deixa el Senyor a la Clínica el dia 16.V.1945, després de beneir l'oratori. Esmorzem aquí. La gent del centre estan contentíssims que el Senyor presideixi la casa. El Pare els va dir en donar la Comunió, que tractessin bé al Senyor[36]*.*

El document de permís d'oratori porta data de 16 de maig de 1945 i va signat pel Dr. Lluís Urpí, mestrescola, canceller-secretari.

A partir del 1946, en els seus viatges a Barcelona, sant Josepmaria s'allotjava a la Clínica.

---

[32] Maria Teresa Arnau López (1920-). Administrativa.
[33] Maria Roser Martí i Bas (1923-1998). Assistenta Social. Funcionària de la Diputació de Barcelona, i després de la Generalitat de Catalunya. Des de molt jove es va implicar en activitats de la resistència cultural catalana.
[34] Records d'en Francisco Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 200.
[35] Records de l'Enrica Botella. AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 1.
[36] Relació del viatge Saragossa-Barcelona-València. 14-19 maig 1945. Escrit per en José María Hernández Garnica. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 2, exp. 10.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Passejades per diversos llocs

En els pocs dies d'estança a Catalunya aquests anys, les tertúlies i les passejades per diversos llocs donen oportunitat a sant Josepmaria per parlar amb uns i altres.

L'Alfons Par[37] recorda: *Per primera vegada vaig veure el Pare aproximadament un parell de mesos després de demanar l'admissió a l'Obra.* Va ser en el viatge del 14 al 16 de maig de 1945. *Immediatament em va impressionar el seu esperit bromista, alegre, jovial, i la seva desbordant simpatia. Vaig notar que estava feliç amb nosaltres.*

Com que jo disposava de cotxe, un Citroën Stromberg -'pato', li dèiem llavors- de la meva mare, vaig poder fer de xofer diverses vegades durant l'estada del Pare a Barcelona. A ell li encantava ficar-se al cotxe amb gent jove i fer un volt. Al cotxe feia broma constantment amb nosaltres. N'hi havia prou amb un sol contacte amb el Pare per copsar la realitat que la virtut i la vida interior són incompatibles amb la tristesa i amb l'avorriment[38].

Tren de Sarrià

En Francisco Ponz recorda que el 15 de maig de 1945, sant Josepmaria i ell van tornar *un dia des del Palau cap a Muntaner en el tren de Sarrià, i pujàvem després tots dos caminant des de la Via Augusta. M'explicava que l'esperit de l'Obra era molt secular i que a ell li costava molt cridar els que cridava per al sacerdoci, perquè pensava en l'excel·lent servei que podien fer a l'Església i a l'Obra seguint com a seglars. Tanmateix, veia alhora que no hi havia més remei, perquè els sacerdots eren imprescindibles i feien molta falta per poder atendre'ns amb el seu ministeri i permetre el desenvolupament de tota la labor*[39].

Gener de 1946. Una estada de poques hores

La següent vegada que sant Josepmaria va venir a Barcelona, tal com hem dit, va allotjar-se a la Clínica. Arribà el diumenge 27 de gener de 1946, a dos quarts de vuit de la tarda, acompanyat per don José Maria Hernández Garnica i en Joan Masià. Venien en cotxe des de Catarroja (València), d'estar amb en Bartolomé Llorens[40], Bartolo, jove filòleg i poeta de qualitat, que estava greument malalt d'un càncer de laringe. Tot seguit va anar a veure el bisbe al Palau Episcopal.

L'endemà, dilluns 28 de gener, al matí visità el professor Enrique Luño Peña[41], rector de la Universitat de Barcelona. Sant Josepmaria el coneixia perquè havien coincidit quan tots dos realitzaven els estudis a la facultat de dret de la Universitat de Saragossa.

---

[37] Alfonso Par i Balcells (1922-2002). S'incorporà a l'Opus Dei el 1945. Ordenat sacerdot el 1951, començà la labor apostòlica de l'Obra a Alemanya el 1952.
[38] Records de l'Alfons Par. AGP, sèrie A.5, leg. 235, carp. 3, exp. 5.
[39] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[40] Bartolomé Llorens Royo (1922-1946). Filòsof i poeta deixeble de Dámaso Alonso i amic de Carlos Bousoño, freqüentà les tertúlies de Vicente Aleixandre. S'incorporà a l'Opus Dei el 1945. Morí en plena joventut.
[41] Enrique Luño Peña (1900-1985). Catedràtic de Dret Natural i Filosofia del Dret. Rector de la Universitat de Barcelona (1945-1951); Director General de la Caixa de Pensions "La Caixa" (1940-1976).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Després va anar a veure mn. Sebastián Cirac, i va estar una estona al Palau. Poc després de les dotze, van sortir cap a Montserrat, on dinà amb l'abat Escarré, i seguiren el viatge fins a Saragossa[42].

Maig de 1946. Primera Comunió a la Torre Güell. Diagonal 684

Sant Josepmaria va fer aquest nou viatge a Barcelona, al mes de maig de 1946, per gratitud amb la família Ibarra Mac-Mahon, que s'havia emparentat amb els Güell. La mare d'en Pedro Ibarra Mac-Mahon[43] havia ajudat generosament l'Opus Dei en els seus inicis a Bilbao.

En Pedro Casciaro havia conegut en Pedro Ibarra a Burgos el 1938, durant la guerra. El va presentar a sant Josepmaria, que el prepararà per al seu matrimoni amb l'Adela Güell[44], filla del Baró de Güell, celebrat el juny de 1938.

L'any 1946 vam escriure a don Álvaro, demanant-li que vingués a donar la Primera Comunió a la nostra filla Victòria, explica l'Adela Güell. *Assabentat el Pare, va dir que volia ser ell qui li donés per primera vegada la Comunió*[45]. Don Álvaro tenia certes dificultats per complir aquest compromís, perquè des del febrer es trobava a Roma.

La família Güell vivia en un xalet, o torre, anomenat *La caseta de fang*, construït el 1924 en una finca on estan actualment els edificis de la facultat de dret de la universitat de Barcelona. La porteria, les cavallerisses i la reixa d'entrada a la finca per la part superior són els anomenats Pavellons Güell, d'en Gaudí[46], a l'avinguda de Pedralbes. L'entrada era per la part inferior de la finca, a la Diagonal. El xalet no existeix actualment.

En Pedro Casciaro i en Manolo Barturen[47] acompanyaren sant Josepmaria en aquest viatge. Venien en cotxe des de Saragossa, i arribaren a la Clínica cap a les quatre de la tarda del 30 de maig. Aquella tarda sant Josepmaria aprofità per visitar mn. Lluís de Despujol[48], canonge de la catedral de Barcelona, i representant eclesiàstic en l'administració de l'hospital de Sant Pau[49].

L'endemà, 31 de maig de 1946, es va celebrar la cerimònia de la Primera Comunió. Segueix explicant l'Adela Güell:

Vam poder organitzar la cerimònia a la capella de casa. Va ser ideal, durant la Missa no van parar de cantar els ocells.

---

[42] Diari de la Clínica. 27-28 de gener de 1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-15.
[43] Pedro Ibarra Mac-Mahon (1915-1993) Advocat, conseller delegat d'Assegurances La Polar.
[44] Adela Güell i Ricart (1911-2010). S'incorporà a l'Opus Dei el 1963.
[45] Records de l'Adela Güell. AGP, sèrie A.5, leg. 218, carp. 1, exp. 14.
[46] Antoni Gaudí i Cornet (1852-1926). Arquitecte, màxim representant del modernisme català. Està començat el seu procés de canonització.
[47] José Manuel Barturen Palacios (1926-1998). Enginyer. Es traslladà als Estats Units el 1954, i poc després obrí un negoci d'importació-exportació.
[48] Lluís de Despujol i Ricart (1895-1981). Vivía al carrer Roger de Llúria 118, 1r 1a.
[49] Gallofa. 30.05.1946. AGP, sèrie A.2, leg 180.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'homilia va ser quelcom meravellós. Li feia preguntes a la nena i la nena li contestava: ***Vols rebre Jesús?*** *Quina pena no poder recordar les paraules del Pare! Però sí que guardo la impressió que tots els presents estaven profundament emocionats.*

Durant l'esmorzar el meu pare [Santiago Güell[50], primer baró de Güell] *va tenir l'ocasió de xerrar una bona estona amb el Pare, i després em va comentar: 'És un home veritablement extraordinari'* [51].

I en Pedro Ibarra recorda: *penso que era agraïment per l'ajuda que li oferírem en les primeres passes de l'Obra a Bilbao, en moments particularment difícils,* i comenta l'impacte que el Pare va produir al seu sogre: *La intimitat de les seves paraules van emocionar tots els presents, però especialment l'avi -el meu sogre- que no el coneixia: es va quedar enormement impressionat, per la figura del Pare*[52].

Acabada la celebració, a mig matí, van sortir en cotxe camí de Madrid, seguint l'itinerari Barcelona-Barbastre-Osca-Saragossa.

En aquest viatge -explica en Pedro Casciaro- *li vaig donar moltíssim la llauna perquè passéssim per Barbastre, la seva ciutat natal, encara que fos sense aturar-nos-hi. Em feia il·lusió -li deia- conèixer la ciutat on havia nascut i la casa on havia viscut de petit. Però el Pare no ho volia. Al final, després de la meva insistència repetitiva, va consentir a passar per allà, però sense aturar-nos-hi.*

No obstant això, després d'unes hores de viatge sota un sol canicular em vaig quedar profundament adormit, i quan passàrem per la ciutat, va dir el Pare als que venien al cotxe: ***estem arribant a Barbastre: si desperteu en Pedro, us mato!***

I una estona després, quan em vaig despertar, vaig escoltar, desconcertat, una oberta i joiosa riallada del Pare, que em deia: ***Perico: ja fa uns quants quilòmetres que hem passat per Barbastre!***

En veure la meva cara de frustració, va afegir divertit: ***Ens ha donat tanta pena despertar-te veient com dormies tan de gust...: a la propera ciutat pararem perquè prengueu alguna cosa; a més, ja tindràs ocasió de conèixer aquestes ciutats del nord d'Aragó***[53]***.***

[50] Santiago Güell i Lòpez (1883-1954).
[51] Records de l'Adela Güell. AGP, sèrie A.5, leg. 218, carp. 1, exp. 14.
[52] Records d'en Pedro Ibarra. AGP, sèrie A.5, leg. 352, carp. 2, exp. 7.
[53] Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1998. pp. 197-198.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XIII. 1946. LA MERCÈ

Una ferma devoció

En la relació de sant Josepmaria amb Barcelona són constants les referències a la Mare de Déu de la Mercè. Des del 1940 les visites a la basílica per demanar la seva intercessió van ser freqüents. La primera visita documentada correspon al 2 d'abril de 1940: *ens en vam anar a la Mare de Déu de la Mercè*[1], escrigué en José María Hernández Garnica.

En nombroses ocasions demanà als membres de l'Obra que anessin a la Mercè a pregar per alguna qüestió o a donar-ne gràcies. *El 1941, quan l'Obra va rebre la seva primera aprovació,* -escriu en Rafael Escolà- *la reacció del Pare fou la de donar gràcies a la Mare de Déu i fer que nosaltres li'n donéssim també. Els que estàvem a Barcelona vam rebre un telegrama indicant-nos que anéssim de seguida a l'església de la Mercè, per donar gràcies per un favor rebut de la Mare de Déu*[2]. I el 2 de maig del mateix 1941, en plena contradicció, els escriu: ***Visiteu de part meva la Mare de Déu de la Mercè***[3]**.**

En Francisco Ponz precisa que *sovint acudia també a la intercessió de la Mare de Déu de la Mercè, la qual en tots els seus viatges a Barcelona anava a visitar*[4].

Les visites a la Mercè es van convertir en costum tant en les estades de sant Josepmaria a Barcelona, com dels seus successors Mons. Álvaro del Portillo i Mons. Javier Echevarría.

Buscant l'aprovació pontifícia de l'Obra

A partir de 1943, sant Josepmaria va reduir els seus viatges a llocs -com Barcelona- on la feina apostòlica estava més consolidada.

Sota la protecció de la Mare de Déu, l'Opus Dei va començar a desenvolupar-se en diversos punts d'Europa. La seva projecció universal, present en la seva entranya des de la fundació, estava a punt de convertir-se en realitat palpable el 1946.

En aquell moment era primordial aconseguir una aprovació pontifícia de l'Obra, per facilitar el seu millor servei a tot el món.

Què és el que jo volia?: -va escriure sant Josepmaria en una de les *Cartes*- ***un lloc per a l'Obra en el dret de l'Església, d'acord amb la naturalesa de la nostra vocació i amb les exigències d'expansió dels nostres apostolats; una sanció plena del Magisteri al nostre camí sobrenatural, on quedessin, clars i nítids, els trets de la nostra fisonomia espiritual. El creixement de l'Obra, la multitud de vocacions de persones de tota***

---

[1] Relació del viatge a Barcelona, 31 de març al 2 d'abril de 1940. AGP, sèrie A.2, leg. 15, carp. 1, exp. 7.
[2] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
[3] Carta a Rafael Termes. 2 de maig de 1941. AGP, sèrie A.3.4, carta 410502-2.
[4] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

classe i condició, tot això que era benedicció de Déu, m'urgia a tractar d'obtenir -de la Santa Seu- la plena aprovació jurídica del camí que el Senyor havia obert*[5]*.

Amb aquest objectiu don Álvaro va sortir de Barcelona el 25 de febrer de 1946 a bord del vaixell J.J. Sister, cap a Gènova, per prosseguir amb cotxe fins a Roma, on va arribar el 27 de febrer ja avançada la nit. Amb tenacitat i audàcia es va entrevistar amb cardenals i bisbes i fins i tot amb el Sant Pare Pius XII. Don Álvaro se sentia, i era, braç i veu de sant Josepmaria davant la Santa Seu. Però es va trobar davant obstacles humanament insuperables, de manera que les gestions embarrancaren.

L'Obra apareixia, al món i a l'Església, com una novetat. La solució jurídica que buscava, com impossible. Però, filles i fills meus, no podia esperar que les coses fossin possibles.* Vostès han arribat *-va dir un alt personatge de la Cúria Romana-* amb un segle d'anticipació. *I, tanmateix, calia temptar l'impossible. M'urgien milers d'ànimes que es lliuraven a Déu en la seva Obra, amb aquesta plenitud de la nostra dedicació, per fer apostolat enmig del món*[6]*.

Davant aquesta situació, don Álvaro va escriure una carta a sant Josepmaria, en què li demanava que anés personalment a Roma. Sant Josepmaria va emprendre el camí, tot i la greu situació de la diabetis que patia, el dictamen negatiu dels metges, i les dificultats del viatge en aquells temps.

Viatjar de Madrid a Roma era emprendre una petita odissea, en aquelles dates tan pròximes a la fi de la Segona Guerra Mundial. Llavors no s'havien reprès els vols comercials entre Espanya i Itàlia, ni tampoc no es podia anar per carretera perquè estava tancada la frontera hispanofrancesa. L'única ruta possible era pel mar: calia arribar fins a Barcelona, embarcar-hi en un petit vapor-correu que setmanalment cobria la línia Barcelona-Gènova, i després fer en cotxe la darrera etapa del trajecte. El viatge es presentava llarg i fatigós; i havia de ser-ho encara més per a sant Josepmaria, pel seu delicat estat de salut.

Un viatge sota la protecció de la Mare de Déu

La tarda del 19 de juny de 1946, dimecres, sant Josepmaria va sortir de Madrid en cotxe acompanyat per en Miguel Chorniqué i en José Orlandis, que explica detalladament el viatge.

Van dormir a Saragossa. El dijous, 20 de juny de 1946, era Corpus. Va celebrar Missa a l'església de Santa Engràcia i, com sempre en passar per Saragossa, va anar a la Basílica de la Mare de Déu del Pilar i barrejat entre la gentada, besà devotament la columna sobre la qual s'aixeca la imatge de la Mare de Déu. Va prosseguir el viatge a Barcelona. Van dinar a Lleida.

A la tarda, en passar pels Brucs es va voler desviar fins a Montserrat per saludar la Moreneta, com ja hem avançat en el capítol 9. Com explica en José Orlandis, *aquest camí cap a Roma el Pare el va convertir en una autèntica peregrinació mariana,*

---

[5] Sant Josepmaria. *Carta 25-I-1961*, n. 18. AGP, sèrie A.3, leg. 94, carp. 2, exp. 2.
[6] Sant Josepmaria. *Carta 25-I-1961*, n. 19. AGP, sèrie A.3, leg. 94, carp. 2, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

detenint-se en els grans santuaris de la Mare de Déu, per posar a les seves mans el difícil negoci que l'esperava a la Ciutat Eterna.

A mitja tarda -entre les sis i les set- arribàrem a Barcelona. Vam anar directament a la Clínica, el centre de l'Obra del carrer de Muntaner on el Pare havia de passar la nit. Però quedaven encara algunes hores abans del sopar i el Beat Josepmaria va voler aprofitar-les per estar amb els seus fills més joves. A les vuit, el Pare va arribar al Palau. Es va congregar entorn del fundador de l'Obra un grapat dels membres més recents i també alguns de 'grans' que hi van acudir: don José María Hernández Garnica, que estava de pas per Barcelona, en Francisco Ponz, en Rafael i en Jaume Termes, en Joan Baptista Torelló entre d'altres.

Va ser una tertúlia improvisada, però llarga i entranyable, en la qual el Pare es va dedicar amb afecte als seus fills catalans, i que el redactor del 'diari' tot just encerta a resumir. El beat Josepmaria va evocar coses recents, com ara l'audiència de don Álvaro amb el Papa [Pius XII] *del passat tres d'abril; però els va parlar també de coses antigues, com els començaments de la seva feina amb estudiants, un dels quals, que quan va començar a tractar-lo tot just tenia dinou anys, era el doctor Juan Jiménez Vargas, ara catedràtic de la universitat barcelonina. El Pare va mostrar també a aquells nois un munt de fotografies de la recent ordenació dels nous diaques, que havia tingut lloc a Madrid, a l'oratori del Centre existent als carrers de Lagasca i Diego de León, que era llavors la seu central de l'Opus Dei.*

Més d'una hora -fins a un quart de deu de la nit- va romandre el beat Josepmaria al Palau, i l'encarregat d'escriure el 'diari' acabava així la pàgina corresponent a aquell dijous, 20 de juny de 1946, festivitat del Corpus Christi : 'Ha estat el dia que jo recordi que el Pare ha estat més estona amb nosaltres!... En resum, una tarda memorable, que difícilment se'ns oblidarà'[7].

Una oració confiada

El divendres, 21 de juny de 1946, era el dia en què sant Josepmaria havia d'emprendre el viatge per mar amb destinació a Itàlia. Va celebrar la santa Missa al petitíssim oratori de la Clínica.

L'oratori era molt reduït. Hi havia l'altar -recorda en Francisco Ponz-. *Al frontal destacaven gravades a foc, les figures de dos cérvols i unes paraules del Salm XLI: 'Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum'. El sagrari era molt senzill i molt pobre. El crucifix era de llautó, com els canelobres, i a la paret del darrere de l'altar hi havia una tela prisada que continuava pel sostre formant un baldaquí sobre el sagrari i altar. A la paret lateral, del costat de l'Evangeli, per on hi havia la porta d'entrada, s'hi trobava un quadre antic de la Mare de Déu, bastant gran; era una Immaculada que avui es guarda a la Delegació de Barcelona. A l'altra paret lateral, la finestra amb el radiador*[8].

En l'escàs espai lliure entre la tarima de l'altar i les parets, es col·locaven 8 o 9 reclinatoris de fusta, amb seient abatible.

---

[7] Orlandis, José. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995. pp. 118-119.
[8] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Abans de la Missa, des del seient-reclinatori més pròxim a la finestra, va dirigir la seva oració a Déu en veu alta davant dels que en aquell moment l'acompanyaven. En José Orlandis recorda: *Cap dels presents ha oblidat aquella oració del Pare, a punt d'embarcar cap a Roma.*

*Va començar la seva conversa amb el Senyor citant una frase de l'evangeli de Sant Mateu: '**Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te; quid ergo erit nobis?' - 'ja veus que nosaltres ho hem deixat tot, i t'hem seguit. Què serà de nosaltres?'**. Era com una queixa filial i urgent, confiada. Deia el nostre Pare al Senyor que per ell era igual, però que mirés els que l'havíem seguit.*

- Senyor, Tu has pogut permetre que jo de bona fe enganyi tantes ànimes!? Si tot ho he fet per a la teva glòria i sabent que és la teva Voluntat! És possible que la Santa Seu digui que arribem amb un segle d'anticipació...? Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te... Mai no he tingut la voluntat d'enganyar ningú. No he tingut més voluntat que la de servir-te. Resultarà llavors que sóc un trapella!?

Als que escoltàvem, aquestes paraules de Sant Pere ens semblaven reflectir exactament els sentiments del Pare: es barrejava l'ansietat de trobar-se davant un horitzó humanament fosc i sense escletxes de llum, amb la confiança plena en el fet que el Senyor, per qui havíem deixat totes les coses, no podia abandonar-nos.

Aquella oració del Pare estava penetrada d'una fe vivíssima, i concloïa en la ferma esperança que Déu, que havia volgut la seva Obra, remouria també els obstacles formidables que en aquells moments semblaven tancar tots els camins[9].

I per reforçar les seves amoroses raons -diu en Francisco Ponz- *ens estimulava perquè cadascú visqués millor la seva entrega personal, aquest 'deixar totes les coses' i seguir el Senyor. Venia a dir-li, 'què faràs ara amb nosaltres? No pots deixar abandonats els que s'han refiat de Tu!'*

Sovint acudia també a la intercessió de la Mare de Déu de la Mercè, la qual en tots els seus viatges a Barcelona anava a visitar. Durant tota la meditació, es posava a les seves mans amb molta tendresa. Li demanava com a Mare nostra, a Ella que tant havia fet sempre per l'Obra, la mercè de la seva intercessió per l'assumpte que el portava a Roma; li deia que tot era per a la glòria del seu Fill, que Ella no ens podia deixar .

I la promesa del Senyor a Pere, amb la intercessió de la Mare de Déu de la Mercè, donaven seguretat a la seva esperança. I així va transcórrer la mitja hora d'oració. Els que estàvem allà amb el Pare, commoguts davant la seva oració de confiat i profund abandonament, procuràvem unir-nos al màxim a les seves intencions i súpliques, volent comportar-nos millor[10].

I hi afegeix en José Orlandis*: Encara va dir el Pare alguna cosa més en aquella inoblidable oració de comiat: va demanar als seus fills la cura de la fraternitat, l'afecte entre ells. I els deixà un encàrrec: demanà que el retaule que s'estava fen per a aquell oratori el presidís una imatge de la Mare de Déu de la Mercè. A les mans de la Mare de*

[9] Records d'en José Orlandis. AGP, biblioteca, P21, 2002, pp. 277-278.
[10] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Déu, sota aquesta bella advocació -la Mare que fa mercès- va posar el beat Josepmaria, amb filial confiança, el transcendental negoci d'ànimes que el portava camí de Roma[11].

Quedà constància en el diari de la Clínica d'aquest dia del desig de sant Josepmaria: *Ens diu també que en el retaule que estan fent per a aquest oratori, vol que el presideixi la Mare de Déu de la Mercè*[12].

Visita a la Mare de Déu de la Mercè

Sota aquesta advocació, sant Pere Nolasc va fundar a Barcelona el 10 d'agost de 1218 un orde religiós dedicat al rescat dels cristians captius dels musulmans, que es trobaven exposats a perdre la fe juntament amb la seva llibertat: aquesta era la mercè -el do, la gràcia, l'almoina, la caritat- que, per intercessió de la Mare de Déu i confiant en la seva intercessió, sant Pere Nolasc desitjava oferir als fidels. Aviat es va estendre la festa per tota l'Església, per impetrar de la nostra Mare la seva poderosa intercessió per tal de deslliurar les ànimes del pecat, que és la pitjor esclavitud, i confiar-li les necessitats materials i espirituals dels seus fills.

És Patrona de la Ciutat i de l'Arxidiòcesi i s'acudeix a ella amb la invocació:

Princesa de Barcelona,
protegiu nostra Ciutat

Després de la meditació i la santa Missa a la Clínica, sant Josepmaria va anar a la basílica de la Mercè per encomanar -sota aquesta advocació amable i maternal, dispensadora de favors i gràcies- les intencions que el portaven a Roma. La basílica de la Mercè i el Palau van ser les úniques visites que va fer en aquesta estada a Barcelona.

Vaig venir a Roma -recordaria més tard en una de les seves Cartes- ***amb l'ànima posada en la meva Mare la Verge Santíssima, i amb una fe encesa en Déu nostre Senyor, a qui confiadament invocava, dient-li: ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? (Matth. XIX, 27). Què en serà de nosaltres, Pare meu? Ho havíem deixat tot: l'honra -amb tanta calúmnia a sobre-, la vida sencera, fent cadascú en el seu lloc el que el Senyor li demanava. Déu ens va escoltar, i va escriure en aquests anys romans, una altra pàgina meravellosa de la història de l'Obra***[13]**.**

La travessia en el J. J. Sister

En José Orlandis anota que aquell divendres 21, *va clarejar el dia a Barcelona amb el cel tapat, pluja intensa i fortes ratxes de vent. Era un fet poc normal en la segona quinzena de juny, i l'encarregat d'escriure el diari del Palau no deixa d'expressar la seva estranyesa: 'El temps continua fent-ne de les seves, ja que es fa de dia diluviant i amb força fresca, de nou l'hivern ?!'*

---

[11] Orlandis, José. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995. pp. 120-121.
[12] Diari de la Clínica. 21.06.1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-16.
[13] Sant Josepmaria. *Carta 25-I-1961*, n. 18. AGP, sèrie A.3, leg. 94, carp. 2, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va tornar el Pare a la Clínica, mentre en Francisco Ponz i jo vam anar a les oficines de la 'Transmediterrània' per recollir els passatges amb destinació a Gènova. Els tenia en el seu poder l'inspector de la Companyia, don Antonio Dezcallar, qui ens va dir que amb molt de sentiment per part seva no havia pogut reservar més que un camarot interior, ja que el J. J. Sister, llavors l'únic mitjà de transport regular per sortir d'Espanya cap a Europa. Anava completament ple. Donàrem les gràcies a Dezcallar. Ja havia fet tot el que estava a la seva mà per trobar-nos passatge, tot i haver-li demanat amb molt poc temps.

Vam tornar a Muntaner per, a dos quarts d'onze, marxar al port amb el Pare, ja que la sortida del vaixell estava prevista per a les dotze del migdia. Però en arribar al moll patim un petit desencís: a causa del mal temps que havia impedit la càrrega, el vaixell retardava la sortida i l'embarcament dels passatgers seria a les quatre de la tarda.

La meva condició d'illenc i la reiterada experiència de viatges pel Mediterrani em feia observar amb preocupació els signes atmosfèrics que semblaven presagiar un mal viatge marítim. Recordo que les palmeres i altres arbres del passeig de Colom, proper al port, es doblegaven per la força del vent. Quan a les quatre vam tornar per embarcar ja no plovia, però el vendaval bufava amb tanta o més força que al matí.

El Pare no havia viatjat mai per mar, i com és lògic no podia advertir -o si més no potser no relacionava- el mal temps a la terra amb el temporal que, sense cap dubte, ens esperava a la mar[14].

Acompanyem el Pare al port -diu en Francisco Ponz-, *es van fer els tràmits de duanes i policia i van embarcar*[15].

Abans d'embarcar -recorda l'Alfons Par- *ens insistí que preguèssim molt a la Mare de Déu de la Mercè i que anèssim a la basílica a pregar i a demanar-li que s'arreglés tot allò que anava a treballar a Roma. Sabíem que es tractava del reconeixement de l'Obra per la Santa Seu. Durant els mesos següents férem moltes visites i pregàrem molt a la Mare de Déu de la Mercè*[16].

El vaixell portava el nom de Joan Josep Sister, cofundador d'una naviera valenciana que acabaria integrada a la Transmediterrània[17]. Finalment, el J. J. Sister va salpar a les 17,56 h.[18].

Poc després, el vaixell va iniciar la maniobra i va anar enfocant la sortida del port. Mentre s'allunyava, les nostres mirades i els nostres cors volien estar molt aferrats al Pare[19]-recorda en Francisco Ponz-.

La travessia va ser molt accidentada, enmig d'un temporal imponent. Va durar gairebé trenta hores. Van desembarcar a Gènova a dos quarts de dotze de la nit del dissabte 22

---

[14] Orlandis, José. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995. pp. 123-124.
[15] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[16] Records de l'Alfons Par. AGP, sèrie A.5, leg. 235, carp. 3, exp. 5.
[17] Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005. p. 160.
[18] Diari de la Clínica. 21.06.1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-16
[19] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

de juny, amb moltes hores de retard sobre el previst. Allà els esperaven don Álvaro i en Salvador Canals.

Aquí em tens, lladregot -va ser la primera cosa que sant Josepmaria va dir afectuosament a don Álvaro-; ***ja t'has sortit amb la teva!***[20]

L'endemà, diumenge 23 de juny, sant Josepmaria i don Álvaro van celebrar la santa Missa a dos quarts de vuit a la parròquia de San Sisto Papa e Maria Bambina. Després van sortir cap a Roma en cotxe, i van arribar cap al tard al pis que havien llogat a la plaça de Città Leonina, al costat del Vaticà: la primera casa on sant Josepmaria va viure a Roma.

El vell vapor-correu ja no existeix. Va ser desballestat fa anys en unes drassanes de València i amb aquesta ocasió es van poder aconseguir algunes peces i objectes del vaixell, que ara es conserven en diversos centres de l'Opus Dei: des de la bitàcora fins a la roda del timó, també el quadern de viatge, en el qual el capità va deixar constància dels incidents imprevistos d'aquella travessia.

Estada i gestions a Roma

Les jornades romanes d'aquell estiu van ser dies de gran activitat i intensa oració.

El primer de juliol sant Josepmaria va mantenir una entrevista amb Monsenyor Montini[21], substitut de la Secretaria d'Estat, futur papa Pau VI, que des d'aquest moment va convidar moltes personalitats de la Cúria romana a conèixer i tractar sant Josepmaria. Com recordaria temps després, ***la primera mà amiga que jo vaig trobar aquí, a Roma, va ser la de monsenyor Montini; la primera paraula d'afecte per l'Obra que es va sentir a Roma, la va dir ell***[22].

El 16 de juliol va ser rebut pel papa Pius XII, que uns dies abans, el 28 de juny de 1946, havia signat el Breu Apostòlic *Cum Societatis* pel qual es concedien diversos favors i indulgències i mostrava els sentiments paternals del Sant Pare envers la Societat Sacerdotal de la Santa Creu i Opus Dei. De manera tàcita, es feia ressò de la campanya contra la creu de fusta dels oratoris -a la residència de Jenner a Madrid, i al Palau de Barcelona-, tan fortament denigrada.

De seguida sant Josepmaria va disposar que al costat de la creu de fusta es col·loqués un cartell explicatiu en què es llegeix:

La Santedat de Nostre Senyor el Papa Pius XII, pel Breu Apostòlic 'Cum Societatis', de 28 de juny de 1946, es va dignar benignament concedir cinc-cents dies d'indulgència, cada vegada que devotament es besi aquesta Creu de fusta o, davant seu, es resi una piadosa jaculatòria.

---

[20] AGP, biblioteca, P21, 2002, p. 281.
[21] Joan Baptista Montini (1897-1978). Entre 1922 i 1954 treballà a la Secretaria d'Estat del Vaticà. Arquebisbe de Milà el 1954, cardenal el 1958. El 1963 fou elegit papa, i prenguè el nom de Pau VI. Beatificat pel papa Francesc el 19.10.2014.
[22] AGP, biblioteca, P01, VII-1963, p. 47.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Al Palau es va posar aquest nou rètol, i es va retirar el que explicava les indulgències concedides pel bisbe de Barcelona el 29 de juliol de 1940.

A primers d'agost el personal de la Cúria romana s'havia dispersat per les vacances. La concessió del *Decretum laudis* quedava pendent per al proper curs. En aquestes circumstàncies el cardenal Lavitrano[23], prefecte de la Sagrada Congregació de Religiosos, va tenir un gest de justícia i d'estimació amb sant Josepmaria. Perquè no tornés de buit a Espanya, ni pogués dir ningú que la petició de l'Opus Dei havia estat denegada, el 13 d'agost atorgà un document de lloança dels fins de la Societat Sacerdotal de la Santa Creu i Opus Dei.

Es tracta de la carta *Brevis sane*, un document de *lloança dels fins*. En aquest document es reconeix *la santedat, necessitat i oportunitat del fi i de l'apostolat* que busquen i exerceixen els membres de l'Opus Dei; i s'encoratja als que pertanyen a *una Obra tan noble i tan santa*, homes i dones, a continuar vivint fidelment la seva vocació[24].

Sens dubte -comentava sant Josepmaria-***, van veure la necessitat que tinguéssim de seguida alguna cosa escrita, per defensar-nos: perquè el motiu principal d'aconseguir alguna aprovació de Roma, encara que de moment no fos com desitjàvem, només ha estat la realitat de veure'ns tan durament perseguits. I així, sentir-nos emparats per propugnar la veritat objectiva***[25]**.**

El 31 d'agost de 1946 va tornar en avió a Madrid, acompanyat per don Álvaro, amb el document de *lloança dels fins*.

Un viatge per donar gràcies

Després de treballar mes i mig entre Molinoviejo i Madrid, sant Josepmaria va aprofitar la primera oportunitat que se li va presentar per passar per Barcelona i donar gràcies a la Mare de Déu de la Mercè per la protecció dispensada en el seu primer viatge a Roma perquè -a més del document que havia aconseguit- estava en marxa, amb l'impuls de sant Josepmaria, la preparació de la constitució apostòlica que permetria donar a l'Opus Dei una aprovació pontifícia.

Va ser del 20 al 22 d'octubre de 1946.

El diumenge 20 d'octubre de 1946 arribà a mitja tarda procedent de Saragossa. S'allotjà a la Clínica[26].

El dilluns 21 d'octubre de 1946 dirigí la meditació, abans de la Missa. Dedicà el dia a fer unes visites i estar amb els membres de l'Obra passejant per diversos indrets.

---

[23] Cardenal Luigi Lavitrano (1874-1950). Ordenat sacerdot el 1898, i després bisbe, el 1945 va ser nomenat prefecte de la Sagrada Congregació de Religiosos.
[24] Carta *Brevis Sane*, 13.08.1946. AGP, sèrie L.1.1, leg. 7, carp. 3, exp. 8.
[25] Sant Josepmaria. *Carta 29-XII-1947/14-II-1966*, n. 167. AGP, serie A.3, leg. 92, carp. 6, exp. 2.
[26] Diari de la Clínica. 20-22 d'octubre de 1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-16.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Montjuïc

El 21 d'octubre de 1946, recorda l'Alfons Par, *vaig portar amb el cotxe el Pare per Barcelona. Recordo que hi anavem en Barto Roig, en Lluís Valls i probablement en Josep Maria Figuerola*[27]*. Vam estar a la Sagrada Família i després vam anar a Miramar (Montjuïc). En passar per davant de l'Estadi de Montjuïc, li vaig explicar al Pare, que sovint venia aquí a fer esport amb amics meus. El Pare se'n va alegrar i aprofità l'ocasió per dir-nos -quantes vegades ho he sentit després- que havíem de ser esportistes també en l'aspecte espiritual. Vam estar al restaurant Miramar que dóna sobre el port. En una taula, fora, amb vista sobre Barcelona i el mar, vam prendre un gelat. El Pare ens va explicar alguna cosa sobre l'Obra. Si no m'equivoco va parlar sobre l'itinerari jurídic, sobre els obstacles. Que alguns no podien comprendre que nosaltres no som religiosos. Que preguéssim molt. Que tot s'arreglaria. El Pare no estava preocupat. Estava molt alegre. Estava feliç*[28].

Monestir de Sant Cugat del Vallès

Després, aquest mateix dia, visità el monestir de Sant Cugat del Vallès, acompanyat per en Lluís Valls, l'Alfons Balcells i en José María Albareda que, en aquesta ocasió, havia viatjat amb ell a Barcelona. Li mostrà i explicà les obres de rehabilitació el mateix rector, mn. Antoni Griera Gaja [29], acompanyat del seu germà, també sacerdot, mn. Xavier [30], que ja coneixia sant Josepmaria.

Mn. Griera era un eminent filòleg. Abans de la guerra va ser secretari general de l'Acció Social Popular i editor de la revista Catalunya Social.

Família Termes. Parellades 31-33. Sitges

Al final del matí d'aquell 21 d'octubre de 1946 va anar a Sitges amb en Rafael i en Jaume Termes, i dinaren a casa seva amb la seva mare que havia quedat vídua dos anys abans. Tenien una indústria de calçat. La casa ja no existeix. En el seu lloc hi ha l'hotel Madison.

La Montserrat Termes[31] recorda:

El gener de 1944 el meu pare va morir. Ja llavors tenia la seguretat i el convenciment que el camí que seguien els meus germans era de Déu.

El Fundador de l'Opus Dei va venir amb els meus dos germans a dinar a casa de la meva mare, que estava molt preocupada per quin tipus de menjar hauria de posar. En Rafael li va explicar que el que li agradava al Pare era que tot seguís igual que sempre,

---

[27] Josep Maria Figuerola Rebull (1924-). Conversa del dia 01.09.2014. Diu que no recorda haver anat en cotxe mai amb sant Josepmaria.
[28] Records de l'Alfons Par. AGP, sèrie A.5, leg. 235, carp. 3, exp. 5.
[29] Mn. Antoni Griera i Gaja (1887-1973).
[30] Mn. Xavier Griera i Gaja (1895-1956).
[31] Montserrat Termes i Carreró (1920-2002). Germana d'en Rafael i en Jaume Termes. Casada amb un metge de Saragossa, es va dedicar a la atenció de la seva nombrosa família.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

en un ambient natural i senzill, familiar. El nostre Pare va venir per donar el condol a la meva mare.

El nostre sant Fundador solia anomenar el quart manament el ***dolcíssim precepte****, volent donar-nos a entendre com havíem d'estimar els nostres pares i manifestar-los l'afecte de manera palpable.*

Es va dedicar amb gran afecte a la meva família. En aquella ocasió li va dir a la meva mare que, mentre ella visqués, li deixaria sempre un fill al seu costat perquè l'atengués i s'encarregués del negoci, com a correspondència a la generositat d'haver donat a Déu els seus dos fills. En aquesta ocasió es va quedar en Rafael[32].

I conclou aquest: *Va estar llarga estona -hores- parlant amb la meva mare, la meva àvia i la meva tia*[33].

Tornant de Sitges, a última hora de la tarda, va anar al Palau.

Pregant a la Mercè

El dimarts 22 d'octubre de 1946 sant Josepmaria celebrà la santa Missa a la Clínica. Havent esmorzat sortí en cotxe cap a la basílica de la Mare de Déu de la Mercè, acompanyat de diversos membres de l'Obra. Desprès de pregar una estona, tot donant gràcies, marxà cap a Saragossa i Madrid.

Un retaule per recordar i agrair

En ocasió del viatge de juny de 1946, en comprovar personalment la precària instal·lació de la Clínica i com estava tot d'ajustat, sant Josepmaria va animar els que hi vivien perquè miressin de llogar un altre pis quan hi haguès una oportunitat.

El 30 de novembre de 1946 es va llogar l'entresòl. El pis de la planta 5a va quedar com a lloc de residència, i l'oratori es va traslladar a una habitació més àmplia. A l'entresòl hi havia el consultori mèdic, a més d'algunes habitacions.

Dimarts 10 de desembre de 1946 recull el Diari que *celebra la missa mossèn Ramon Roquer a casa per darrera vegada en aquest oratori, ja que el traslladem a l'habitació on teníem tres llits* [34].

Mentrestant, s'estava preparant a Madrid el nou retaule, seguint els desigs de sant Josepmaria -com explica en Francisco Ponz-. *Volia que en record d'aquell viatge es fes per a aquella casa un retaule amb la imatge de la Mare de Déu de la Mercè, en què estigués gravada la frase transcrita de Sant Mateu XIX, 27, que havia estat tema de la meditació del dia de la seva partida, i amb dues dates: 21.VI.46, la de sortida de Barcelona, i la del 21.X.46. De la preparació del retaule se n'encarregava en Fernando*

---

[32] Records de la Montserrat Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 348, carp. 3, exp. 7.
[33] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.
[34] Diari de la Clínica. 10.12.1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-16.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Delapuente[35]*, a qui per facilitar-li la feina vam enviar fotografies de la imatge de la Mare de Déu de la Mercè que es venera a Barcelona.*

La imatge central és la de la Mare de Déu de la Mercè, amb el text i les dates indicades pel Pare; a banda i banda hi ha sant Pere i sant Miquel. Aquest últim no el va pintar en Fernando, sinó que el va poder trobar ja fet[36]*.*

Tot i que la visita a la basílica de la Mercè va ser el dia 22, com recull explícitament el diari de la Clínica[37], en el retaule hi ha la data del 21 d'octubre de 1946, possiblement perquè aquest va ser el dia complet que sant Josepmaria va passar a Barcelona, (l'anterior va ser el d'arribada i el següent, al matí, de partença).

El nou retaule va arribar a Barcelona l'1 de febrer de 1947 i va quedar instal·lat el 5 de febrer de 1947, com es recull en el diari: *El retaule ja és al seu lloc! L'oratori ha guanyat un 100%*[38]*.*

Aquest oratori es troba ara a la tercera planta del Col·legi Major Monterols, on es pot llegir aquesta inscripció:

Aquest oratori està instal·lat amb els elements que es conserven de l'antic oratori del Centre de Muntaner, on el dia 21 de juny de 1946, el nostre estimadíssim fundador va dirigir la meditació i celebrà la Santa Missa, poques hores abans d'emprendre el seu primer viatge a Roma, per seguir personalment els tràmits oportuns de l'aprovació pontifícia de l'Opus Dei.

El nostre Fundador va acabar aquella meditació amb el propòsit que una imatge de la Mare de Déu de la Mercè presidís l'oratori: aquest desig es va complir el 5 de febrer de 1947, quan es va col·locar l'actual retaule.

Sobre aquest mateix altar i davant aquest retaule, el nostre estimadíssim Pare va celebrar després la Santa Missa en altres ocasions, per exemple, alguns dies del mes de maig, el 1948, que va romandre a Barcelona.

Demanem a la Trinitat Beatíssima que tots els fidels de la Prelatura sapiguem imitar l'entrega total del nostre Fundador al voler diví, i donem gràcies incessantment perquè, per intercessió de la Mare de Déu, ens ha concedit l'especialíssima mercè de la configuració jurídica definitiva, tal com el nostre estimadíssim Pare la desitjava, perquè l'Opus Dei serveixi amb més eficàcia l'Església, el Sant Pare i totes les ànimes.

---

[35] Fernando Delapuente Rodríguez-Quijano (1909-1975). El 1933 acabà la carrera d'Enginyeria Industrial, de la que fou catedràtic, encara que deixà aquesta professió per la pintura. El 1940 acabà els estudis de Belles Arts. Visqué a Roma, París i Londres durant uns anys, on admirà les obres d'altres pintors.
[36] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[37] Diari de la Clínica. 22.10.1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-16.
[38] Diari de la Clínica. 05.02.1947. AGP, sèrie M.2.2, 113-17.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

A l'oratori de Sant Miquel de Villa Tevere

La seu central de l'Opus Dei és a Roma, a Villa Tevere, una antiga vila que es va adaptar amb nous edificis durant els anys 50, posant-hi d'esforç i sacrifici. A més de l'església prelatícia de Santa Maria de la Pau, on actualment reposen les restes mortals de sant Josepmaria, hi ha un petit oratori dedicat a Sant Miquel.

Al costat de l'absis, a la cantonada esquerra, es va reproduir una imatge de la Mare de Déu de la Mercè, amb una inscripció que recorda el primer viatge a Roma: les dates i la frase de Sant Pere de la qual sant Josepmaria es va servir per predicar la meditació a l'oratori de la Clínica.

Sobre l'arc que emmarca la imatge, sant Josepmaria hi va fer penjar, a manera d'ex-vot, una maqueta del vaixell J. J. Sister[39].

El baix relleu al cambril de la basílica

La col·locació a la basílica, el divendres 17 de setembre de 2004, d'una imatge de sant Josepmaria resant davant la Mare de Déu de la Mercè va ser una iniciativa de la Germandat de la Mare de Déu de la Mercè, en ocasió del centenari del naixement del Fundador de l'Opus Dei, per commemorar l´estreta relació de sant Josepmaria amb la patrona de Barcelona.

Es va dur a terme dos anys més tard. El baix relleu és obra d'en Joan Mayné[40], l'escultor del retaule del santuari de Torreciutat. Està situat a la capella del darrere del cambril. Apareix sant Josepmaria en gest d'oració davant la Mare de Déu de la Mercè. També s'hi veu el temple de la Sagrada Família i altres motius al·lusius a la ciutat de Barcelona, confiada a l'empara de la seva Patrona.

L'arquebisbe de Barcelona, Mons. Lluís Martínez Sistach, i el bisbe prelat de l'Opus Dei, Mons. Javier Echevarría, van presidir l'acte de benedicció[41].

---

[39] AGP, biblioteca, P01, 2010, pp.972-977.

[40] Joan Mayné i Torras (1928-). Estudià a la Llotja de Barcelona. S'ha especialitzat en la producció d'imatgeria religiosa. Fou professor a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi (des de 1968) i posteriorment (1985-98) catedràtic a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona.

[41] AGP, biblioteca, P03, 2004, pp. 428-432.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XIV. 1948. AFERMANT UNA FAMÍLIA

Una carta per començar l'any

Que Jesús em guardi els meus fills de Barcelona.

Estimadíssims: unes paraules per a vosaltres. Estic molt content de com feu les coses, i molt content també perquè en aquesta estimadíssima -predilecta- Barcelona mai no us falta la Santa Creu. Però, no té massa importància -cap!- aquest ambient de què parleu a les vostres notes: amb alegria i sense cap preocupació, endavant. Continueu treballant, plens de sentit sobrenatural i de comprensió humana: estic seguríssim que el Senyor, amb la mediació de la nostra Mare de la Mercè, ha de beneir cada dia més la vostra feina. Quantes coses grans i quantes vocacions sortiran de Catalunya!

Que em compliu les normes, que estimeu l'Església, que sapigueu perdonar sempre, que visqueu amb la nostra alegria de fills de Déu, i que estigueu segurs que és molt agradable al Senyor la vostra conducta.

Us estima, us abraça, us beneeix el vostre Pare. Mariano. Roma, 1-I-1948[1]

La tertúlia, mitjà de formació

Als anys 30, sant Josepmaria havia començat la feina apostòlica on podia. Primer a casa de la seva mare, fins que va disposar del primer centre a Madrid, l'Acadèmia DYA.

En la llar de la seva mare van trobar els primers que s'acostaven al seu apostolat l'ambient familiar que havia de constituir un tret característic de l'esperit de l'Opus Dei. Tot contribuïa a fer que se sentissin família.

Veig com a Providència de Déu -va comentar sant Josepmaria en una ocasió- ***que la meva mare i la meva germana Carmen ens ajudessin tant a tenir en l'Obra aquest ambient de família: el Senyor va voler que fos així***[2]**.**

Sant Josepmaria promovia al seu voltant agradables tertúlies que tenien lloc a darrera hora de la tarda, quan els que s'acostaven al seu apostolat havien quedat lliures de les seves ocupacions. Aquelles trobades eren un dels principals mitjans de formació cristiana que usava. Es tractaven els temes més diversos, en els quals sovint aprenien coses noves, sempre amb enfocament sobrenatural. El to d'aquestes reunions distava molt de tenir característiques de plàtica o sermó vespertí. Tot transcorria en una amable espontaneïtat plena de projectes, de serietat humana i d'alegria.

La tertúlia era tan cordial, tan humana i atractiva, que a cap dels que hi participava li resultava aliè el futur que sant Josepmaria esplaiava davant els seus ulls: dispersar-se per totes les activitats humanes per posar Crist al cim, guanyar el món sencer per posar-

---

[1] Carta de sant Josepmaria als de Barcelona. 01.01.1948. AGP, sèrie A.3.4, carta 480101-2.
[2] AGP, biblioteca, P01, 1969, p. 402.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

lo als seus peus, santificant totes les professions i oficis. I els parlava dels mitjans per aconseguir-ho: seguir la Voluntat de Déu, pregar amb fe, treballar seriosament en la pròpia professió i ser capaç de sacrificar-ho tot en servei dels altres.

En les seves estades a Catalunya, les passejades i les tertúlies van ser instruments fonamentals per transmetre l'ambient de família i desenvolupar l'apostolat, perquè crear aquest clima d'amistat requereix temps i tracte. Així ho va fer també en el viatge del 4 al 14 de maig de 1948.

Amb uns i altres

Era freqüent -recorda en Francisco Ponz- *que el Pare fes cridar alguns dels que portaven la labor amb gent jove, perquè vinguessin a la Clínica, a estar amb ell una estona. Amb aquest motiu, passaven -o passàvem- unes estones delicioses amb el Pare, d'un tracte molt íntim i confiat, en què es dedicava amb afecte perquè en tots s'anessin gravant a foc l'esperit de l'Obra i el nostre aire de família.*

Em sembla que va ser en ocasió d'aquest viatge [1948] *quan un dia que estàvem un altre -no sé si l'Alfons Balcells- i jo amb el Pare en una habitació àmplia que donava al Turó de Monterols, ens va parlar que havíem de pensar que algun dia, quan Déu volgués, ell faltaria d'aquest món. Ens deia que tot hauria de continuar igual, que l'Obra continuaria el seu curs i que ell no era necessari. Que llavors seríem molt lliures de triar per succeir-lo qui ens semblés, però que seríem molt ximples si no es triava don Álvaro. Ens en va parlar amb molt d'afecte, de les seves condicions, vida interior i entrega, i que estava molt al corrent de totes les coses de l'Obra, molt identificat amb tot el que Déu volia i amb la ment del Pare*[3].

El 4 de maig de 1948, recorda en Benet Badrinas[4] en el seu testimoni, *vingué al Palau on l'esperàvem els més joves i vam tenir una tertúlia. En un moment donat li vaig dir al Pere Turull*[5] *que li preguntés quin era el significat del 'ruc' per a ell. Va respondre que era un animal simpàtic que ens ensenyava les virtuts de la humilitat i del treball. Va citar les paraules del Salm 'Ut iumentum factus sum apud te'.*

Un parell de dies després, estant amb en Pere Turull al balcó de la sala d'estar de la Clínica, sent ja fosc, el Pare va venir al balcó: voleu acompanyar-me a fer una passejada?, ens va dir. Naturalment hi vam anar. Quan sortíem se'ns va unir l'Arnau Torrents[6]*. A l'ascensor ens va preguntar si ens havíem acomiadat dels àngels custodis. Sortírem pels carrers suaument il·luminats, solitaris, silenciosos, d'aquella part de la ciutat que estava dominada llavors per petites torres.*

---

[3] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

[4] Benet Badrinas i Amat (1927-2013). Estudià química, i després teologia. Fou el vicepostulador de la causa de canonització de sant Josepmaria. També rector de l'església de Santa Maria de Montalegre (1967-1975).

[5] Pere Turull i Creixell (1928-) Estudià arquitectura a Itàlia, on treballà professionalment. El 1956 es traslladà a Suïssa, en l'inici dels apostolats de l'Opus Dei. Ordenat sacerdot el 1968, tornà a Roma el 1992, on desenvolupa la seva labor ministerial.

[6] Arnau Torrents i Serra (1928-1993). Enginyer. El 1956 es traslladà a Irlanda per col·laborar en el desenvolupament de la labor de l'Opus Dei a l'illa. El 1986 se li declarà una leucèmia.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El Pare continuà parlant de diversos successos. El més important va ser, sens dubte, la seva trobada amb la Rosa de Rialb, el matí del 22 de novembre de 1937. Ho va explicar amb molt de detall i recordo la seva afirmació rotunda final en dir que, en aquella església desmantellada era impossible que hi hagués quedat, de manera natural, aquella rosa daurada de fusta estofada.

En passar els anys he comprès que aquella passejada va ser una cosa excepcional que poques vegades va repetir el nostre Pare. Potser en dues o tres ocasions més, fent-se força a si mateix -dient que li havien indicat que parlés- li he sentit breus al·lusions [a aquests fets]. *Mai una relació tan detallada com aquell dia. El mateix Pare em va confirmar uns anys més tard aquesta excepció. Va ser a Roma, el 1956 o 1957*[7].

Tibidabo

La tarda del 6 de maig de 1948, dia de l'Ascensió, recorda en Francisco Ponz que *vam anar alguns amb el Pare al Tibidabo. De vegades, el Pare sortia amb alguns en cotxe per fer una passejada pel Tibidabo o per altres llocs propers, i això feia la delícia dels afortunats* [que l'acompanyaven]. *Estar amb ell, per qualsevol motiu, en cotxe, caminant, o en tertúlia, suposava estar molt a prop de Déu, tenir-lo molt present i sentir vius desitgs de ser fidels, encara que els temes de conversa fossin senzills, corrents; amb bromes afectuoses, amb interès per tot el que afectava cadascú, de salut, estudis, família, etc.; amb les seves anècdotes sempre plenes de sentit formatiu, amb la seva alegria incansable, amb el seu esperit sobrenatural, les seves indicacions i consells, el Pare desbordava amor a Déu, a l'Obra i a tots nosaltres i a totes les ànimes i encenia en els nostres cors aquests mateixos amors*[8].

Vallvidrera. Plaça de Pep Ventura

Tornant del Tibidabo passaren per Vallvidrera, actualment un municipi a la serra de Collserola. Van parar a la plaça de Pep Ventura, on s'agafa el funicular per baixar a Barcelona, i allà van fer una estona d'oració i tingueren una tertúlia. Fent l'oració, amb vistes a Barcelona, els va comentar, entre altres coses, que d'allà sortiria molta gent per a la glòria de Déu.

Aquell dia l'acompanyaven en Benet Badrinas, en Pere Turull, en Ramon Guerin[9] i alguns altres[10]. Eren uns 8 o 10. Un dels cotxes el conduïa en Ramon Guerin i l'altre en Lluis Valls-Taberner[11].

---

[7] Records d'en Benet Badrinas, 08.01.1986. CEDEJ, T-12430.
[8] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[9] Ramon Guerin Martí (1923-). Enginyer industrial.
[10] Diari de la Clínica. 06.05.1948. AGP, sèrie M.2.2, 113-18.
[11] Records d'en Ramon Guerin. 16.09.2008. Recollits per en Jordi Pérez Molina (1959-). Enginyer. DC, A-07.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Vallvidrera. Mirador de Sarrià

En aquesta mateixa direcció, baixant cap a Barcelona van parar al mirador de Sarrià, abans de l'estació de Peu del Funicular, gairebé ja a Barcelona. Des d'allà es veuen els grans col·legis que hi ha a la part alta de la ciutat (jesuïtes, escolapis, la salle, Jesús-Maria...). Sant Josepmaria els va dir que amb el temps hi hauria escoles promogudes per gent de l'Opus Dei i amics[12]. Efectivament, a partir de 1963 es van anar instal·lant Viaró, Xaloc, Pineda, Bell-lloc del Pla, i d'altres.

Lloret de Mar. Hotel Santa Cristina. Platja Santa Cristina s/n

El 12 de maig de 1948 van estar a la Costa Brava. En Barto Roig recorda que *una tarda vam sortir amb el Pare: en Ramon Guerin, l'Alfons Balcells i jo en un petit automòbil que jo portava. Vam anar a la famosa Costa Brava -a un lloc proper a Blanes i a Lloret de Mar, anomenat Santa Cristina-. En un hotel amb una magnífica pineda, vam sopar i conversàrem llargament*[13].

És l'hotel Santa Cristina, que actualment ja no està en funcionament, situat al costat de l'ermita de Santa Cristina, en un promontori de la costa. Sant Josepmaria els va fer cantar durant el viatge, tant d'anada com de tornada.

El 'dolcíssim precepte' del decàleg

Déu volia que l'Opus Dei fos -en el sentit literal del terme- una família. I es va servir de les virtuts humanes i sobrenaturals de la llar del fundador. Però ell també va ser sempre, veritablement, *el Pare* d'aquesta família. La va tirar endavant en l'aspecte humà, amb cor patern i matern, que es dedicava amb afecte als membres de l'Obra, tant quan eren pocs, com quan van arribar a sumar desenes de milers de tots els colors i de totes les races.

Aquest afecte determina que l'Opus Dei sigui família. I aquest afecte arriba d'una manera especialíssima a les famílies dels seus membres.

El cor del fundador era de debò patern. Per això comprenia molt bé els sentiments de tots els pares. I per això tenia sempre en compte les famílies dels membres de l'Obra. Quan les necessitats del treball els portaven lluny, els animava perquè escrivissin sovint, que els donessin bones notícies, que els fessin partícips de la seva alegria: perquè la paraula del fill és el que més alegra el cor d'uns pares.

En alguna* Instrucció *jo he anomenat, el quart manament, el dolcíssim precepte del decàleg. Jo reso pels vostres pares cada dia: pels vius i pels difunts. Encara que potser a alguns els costa al principi el lliurament dels seus fills, més tard, en conèixer l'Obra, l'estimen de veritat. I ajuden amb tota la seva ànima; així és com ha de ser[14].

---

[12] Entrevista amb mn. Benet Badrinas. 30.05.2012.
[13] Records d'en Barto Roig. AGP, sèrie A.5, leg. 242, carp. 2, exp. 1.
[14] AGP, biblioteca, P06, I, pp. 239-240.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Hem d'estimar molt els nostres pares; si no, no tenim l'esperit de l'Opus Dei[15].

El primer germen de la fe, de la pietat i de la vocació, l'han posat ells en els nostres cors. Que vegin que hi ha correspondència per part nostra a tota la cura, a la preocupació i el sacrifici que han tingut per nosaltres[16].

Quan els pares necessiten alguna cosa que no s'oposa a la nostra vocació, ens afanyem a donar-los-ho: perquè els tenim com a part molt estimada de l'Opus Dei[17].

A Barcelona va visitar les famílies dels primers membres de l'Obra, que havien patit molt per la situació d'incomprensió dels primers anys. També va visitar o rebre visites d'altres persones que col·laboraven en el desenvolupament de l'apostolat.

Assumpció Creixell, mare d'en Pere Turull. Tavern 21, 2n

En Pere Turull havia demanat l'admissió a l'Obra el 4 d'abril de 1947, als 18 anys. Va conèixer sant Josepmaria a Madrid, en ocasió de l'ordenació de la tercera fornada de sacerdots l'abril de 1948, i el va tornar a veure a Barcelona, en ocasió del viatge del 4 al 14 de maig de 1948. Ell mateix ho explica:

Un d'aquells dies el Pare em va proposar: ***Vols venir amb mi a Roma? Series un bon italià. Però, mira que estem vivint en una porteria!*** *'Il Pensionato'.*

Com que jo li vaig dir de seguida que sí, el Pare em va posar llavors condicions: ***Que la teva mare hi estigui d'acord, que aconsegueixis treure el passaport en edat premilitar*** *(gens fàcil en aquell moment del règim, acabada feia poc la guerra mundial)* ***i que trobis mitjans per mantenir-te.***

Vaig parlar amb la meva mare, vídua, que va entendre la meva vocació i em deixava anar a Itàlia per estudiar arquitectura, disposada al sacrifici de finançar-me la carrera (jo tenia 19 anys i érem 4 germans).

L'endemà, quan li vaig dir: ***Pare, està tot arreglat****, em diu:* ***Escolta Perico, i la teva mare hi està d'acord?****, vaig respondre: Sí, Pare.* ***Llavors, digues-li a la teva mare que vull conèixer-la, contestà.***

Efectivament, el nostre Pare va venir a visitar la meva mare, l'Assumpció Creixell, a casa, carrer Tavern 21, segon pis, acompanyat per un dels 'grans', en Ramon Guardans, que llavors tenia 27 anys, el 9 de maig de 1948.

Arribats a casa, quan vaig presentar la meva mare al Pare, va passar un miracle. El Pare va dir: ***Senyora Turull, tenia moltes ganes de conèixer-la****. I la meva mare: I jo, volia donar-li les gràcies per la vocació del meu fill. Això succeïa a Barcelona...!*

---

[15] AGP, biblioteca, P06, I, p. 238.
[16] AGP, biblioteca, P06, I, pp. 241-242.
[17] Sant Josepmaria. *Instrucció*, 8-XII-1941, n. 33. AGP, sèrie A.3, leg. 90.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Després d'aquestes paraules jo em vaig retirar, perquè el Pare ja estava acompanyat. Els tres es van entretenir llarga estona (tres quarts d'hora?).

El curs següent (1948-1949) me'n vaig anar a Roma[18].

Joan Masià i Carme Mas-Bagà, pares d'en Joan Masià. Plató 3, 1r 2a

La Carme Mas-Bagà, mare d'en Joan, escriu:

Els records que jo conservo de Monsenyor Josepmaria Escrivà de Balaguer i Albás són prova de l'afecte que va mostrar envers nosaltres i cap a tot el món.

La primera vegada que el vaig veure va ser l'any 1944, o potser el 1945, no ho recordo exactament. El meu fill, en Joan Masià Mas-Bagà, numerari, era ja de l'Obra. En aquella època no se sabia ben bé el que era l'Obra, ja que a Barcelona estava començant, i a més no se'n parlava bé en alguns ambients.

Un dia, en arribar jo a casa, em vaig trobar el Pare esperant-nos al meu marit i a mi. Com vaig agrair aquella visita, que ens va omplir de serenitat!; vaig comprendre així que allò era una cosa bona i em vaig tranquil·litzar molt pel meu fill Joan. El Pare va venir amb gran afecte per donar-nos pau; ell, a més, no es trobava bé, havia estat malalt, encara tenia la boca torta; però, no va dubtar a venir i donar tranquil·litat a la nostra família[19].

Aquesta visita va ser el 9 de maig de 1948. Sant Josepmaria havia patit una paràlisi facial, i per això tenia la boca torta.

La casa ja no existeix. Ara hi ha un nou edifici de pisos.

Pepita Barenys, mare d'en Joan Baptista Torelló. Bruc 69, 1r 1a

En Joan Baptista Torelló va demanar l'admissió a l'Opus Dei el 19 de març de 1941. La seva mare era vídua, dos germans eren religiosos i ell mantenia la seva mare i dues germanes donant classes al col·legi de l'orde a la qual pertanyien els seus germans. Quan van esclatar les contradiccions, va ser expulsat del seu treball de professor.

Una de les germanes, l'Anna Maria[20], que anys després ingressaria en un convent de carmelites, referint-se a sant Josepmaria, relata en una carta al Joan Baptista *el record que d'ell en conservo. Les dues vegades que l'he vist em va impressionar la seva actitud senzilla, amable, afectuosa i plena d'esperit sobrenatural. El motiu de les entrevistes va ser sempre un detall de delicadesa amb nosaltres.*

Per consolar i animar la mamà en la teva absència per haver-te incorporat a l'Obra va venir personalment a casa mostrant-li una gran estima i afecte pel sacrifici que de tu i

---

[18] Records d'en Pere Turull. AGP, sèrie A.5, leg. 249, carp. 3, exp. 5.
[19] Records de la Carme Mas-Bagà. AGP, sèrie A.5, leg. 1253, carp. 1, exp. 9.
[20] Anna Maria Torelló i Barenys (1926-). El novembre de 1950 va entrar al Carmel de la Immaculada de Barcelona.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

dels altres dos fills havia fet per la causa de Déu i confortant-la amb l'esperança d'un premi etern. També per a mi va tenir unes paraules molt afectuoses[21].

Aquesta visita de sant Josepmaria a casa seva va ser el 9 de maig de 1948.

L'altra vegada que l'Anna Maria el va veure la refereix així: *abans d'entrar al Carmel, l'any 1950, vaig anar a Roma* [el mes de maig] *i amb en Joan visitàrem sant Josepmaria, que em va dir una cosa que no he oblidat mai.* ***Mira****, em va dir,* ***hauria estat molt content si t'haguessis fet de l'Obra però, fixa't-hi bé, ho estic igual que et facis carmelita****. Oi que és un bon record? Es veu que estimava molt Santa Teresa i el Carmel*[22].

Mercè Amat Monset, Sra. Roig. Aribau 171, 3r 1a

El 1945 va demanar l'admissió a l'Obra en Barto Roig. A la seva mare, vídua, li va costar aquesta decisió. Va anar a parlar amb un sacerdot de l'oratori de Sant Felip Neri, que li va dir que l'Obra era de Déu. A partir d'aquest moment va començar a col·laborar amb el Palau, coordinant l'administració domèstica de la casa, i després també a l'Estudi, un nou centre de l'Opus Dei que es va obrir l'any 1947.

La Mercè Roig[23], germana d'en Barto, que s'incorporaria a l'Obra temps després, recorda: *Els havia buscat cuinera i els rentava la roba d'amagat de la meva àvia. Als nois els deien 'tot el que necessiteu demaneu-ho a la Sra. Roig'*[24].

Des que es va desmuntar el pis dels germans Botella la primera setmana de juny de 1945, fins que les dones de l'Obra van tenir el seu primer centre a la zona de l'Administració de Monterols el 1949, els mitjans de formació amb dones es van desenvolupar a la casa de la Mercè Amat[25]. A partir de 1946 les atenia don Francisco Botella. Solien confessar-se a la parròquia del Pilar, i més endavant a la parròquia de la Mare de Déu dels Àngels.

El 9 de maig de 1948 sant Josepmaria va visitar la Mercè Amat a casa seva. Així ho recorda:

El Pare va venir a Barcelona, va estar amb els nois i ells li van parlar de mi. De seguida va venir a casa a veure'm. L'acompanyaven en Benet Badrinas, en Laureà López Rodó, en Rafael Termes i el meu fill, tots ells de l'Obra.

No sé explicar amb paraules quant em va impressionar veure l'afecte del Pare, la seva manera de ser tan sobrenatural i tan humana, la seva cordialitat. Em va dir que venia a agrair-me el que estava fent pels seus fills.

---

[21] Records de l'Anna Maria Torelló. AGP, sèrie A.5, leg. 349, carp. 1, exp. 4.
[22] Carta de l'Anna Maria Torelló al Ricard Estarriol i Seseras. 12.01.2012. AGP, sèrie A.5, leg. 349, carp. 1, exp. 4.
[23] Mercè Roig Amat (1932-). Va fer estudis de comerç, i ha estat professora d'escoles d'art i de llar. Des del 1964 viu a França.
[24] Records de la Mercè Roig. AGP, sèrie A.5, leg. 1420, carp. 1, exp. 27.
[25] Mercè Amat Monset; Sra. Roig (1897-1980).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'agraïment del Pare em va deixar ben tocada: que poc era el que podia fer jo per ajudar a tirar l'Obra de Déu endavant! Amb el seu cor magnànim, amb la seva presència, va renovar en mi ànsies grans de correspondre, de ser molt santa i vaig comprendre per què l'estimaven tant els nois.

Aquell coneixement primer va marcar profunda petjada a la meva vida: la seva presència irradiava presència de Déu. D'aquell curt espai de temps que vaig estar amb ell em va quedar el convenciment -que després he anat reafirmant cada vegada- que era un sant[26].

La Mercè Amat va ser la primera supernumerària de l'Opus Dei a Catalunya.

Aquesta visita la recorda en Barto d'aquesta manera:

La meva mare va entendre molt aviat l'esperit de l'Obra i ens ajudava com podia a l'Estudi. En una ocasió el Pare va estar a casa de la meva mare. Va estar molt afectuós amb ella. Em va dir que no li estranyava que l'estimés tant, perquè era com l'Obra, una 'Mare Guapa'. Ho va dir al seu davant, de manera que ella va entendre de seguida el significat i amb una exclamació de modèstia li va agrair al Pare la floreta.

En sortir, el Pare em va dir baixant l'escala (no és textual): ***Això és de Déu***. ***Aquesta comprensió de la teva mare no és corrent. Ella entén la teva vocació i la valora. Això és de Déu; has d'estar-li molt agraït i estimar-la molt***.

Des de llavors, sempre que he vist al Pare, m'ha preguntat per ella. M'ha dit que li digués que resés per ell i que ell l'encomanava sempre[27].

Laureà López i Maria Teresa Rodó, pares d'en Laureà López Rodó. Diagonal 598

En Laureà López Rodó, que havia demanat l'admissió a l'Opus Dei al gener de 1941, testifica:

A conseqüència de les falsedats sobre l'Opus Dei a partir de 1941, any en què jo vaig demanar l'admissió a l'Obra, els meus pares es van oposar a la meva vocació. En un primer moment no fou així ja que quan vaig comunicar al meu pare la meva decisió d'entrar a formar part de l'Opus Dei, em va abraçar i em va dir: 'Et felicito, no esperava menys de tu'.

Però després, a conseqüència de la persecució que va impressionar molt la meva mare i va posar-se malalta (li venien atacs de nervis i arribava a perdre el sentit), el meu pare va anar amb mi al Palau 'perquè em donessin de baixa'. El va rebre en Rafael Termes, que va estar sempre molt serè i molt jovial i tranquil·litzà el meu pare. Però la meva mare continuava preocupada.

L'oposició a la meva vocació es va anar endurint, arribant la major tensió l'estiu del 41. Després, en vista que em mantenia ferm en el meu propòsit va anar cedint, encara

[26] Records de la Mercè Amat Monset; Sra. Roig. AGP, sèrie A.5, leg. 1435, carp. 1, exp. 25.
[27] Records d'en Barto Roig. 29.09.1986. DC, A-11.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

que sense resignar-se del tot. L'acabament de la meva carrera el juny de 1942 i el meu desig d'anar a Madrid a doctorar-me i preparar oposicions a càtedra els va alegrar.

Els meus pares van fer diversos viatges a Madrid. La tensió familiar havia cedit però seguien els meus pares sense acabar de 'pair' la meva vocació.

En ocasió d'un d'aquests viatges van anar a veure'm a la Residència de la Moncloa, coincidint allà amb el Pare. (Jo penso que va ser el Pare qui es va fer el trobadís amb ells). Els va rebre amb mi. La conversa va ser molt breu i molt emotiva i es va ficar completament els meus pares a la butxaca. En acabar, la meva mare li va besar la mà emocionada i quan el meu pare anava a fer el mateix, el Pare li va dir: ***No, vostè no, a vostè una abraçada****. Va ser la primera vegada que vaig veure plorar el meu pare, que em va comentar: 'El Pare ens eleva i allà tot es veu clar'*[28].

Anys després, sant Josepmaria els va visitar a casa seva el 10 de maig de 1948.

Marcel·lina Arnó, mare d'en Lluís Valls-Taberner. Diagonal 444

En Ferran Valls i Taberner, catedràtic, jurista, historiador i polític, mort el 1942, estava casat amb na Marcel·lina Arnó Maristany. Eren els pares d'en Lluís Valls-Taberner Arnó, un dels primers membres de l'Obra a Barcelona.

Explica en Lluís que *en diverses ocasions vaig acompanyar el Pare per la ciutat en el 'Fiat Balilla' de la meva mare, que jo conduïa. El Pare es divertia explicant als altres com veia amb sorpresa que jo abandonava el volant per saludar amb les dues mans a les persones conegudes i als guàrdies de la circulació*[29].

El 10 de maig de 1948 sant Josepmaria va dinar a casa seva. Recorda en Lluís que *el Pare hi va anar a dinar vestit de Prelat*[30].

Ot Moles i Maria Villaseñor, pares de l'Ot Moles. Rubinstein 2, entresòl esquerra

L'11 de maig de 1948 sant Josepmaria va estar amb els pares de l'Ot Moles[31], que per aquelles dates vivia a Madrid.

En el transcurs de la conversa, sant Josepmaria va assegurar al Sr. Moles que l'Ot assistiria a la primera comunió d'una neboda, que tindria lloc pocs dies després.

Efectivament, l'Ot va arribar de Madrid en avió el 15 de maig, i va assistir a la primera comunió de la seva neboda l'endemà, el 16 de maig de 1948[32].

---

[28] Records d'en Laureà López Rodó. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.
[29] Records d'en Lluís Valls-Taberner. AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.
[30] Ibid.
[31] Ot Moles i Villaseñor (1918-1999). Demanà l'admissió a l'Obra el 1946. Doctor en Medicina, en l'especialitat de psiquiatría. Ordenat sacerdot el 1951, marxà a Veneçuela l'any següent per començar el treball apostòlic de l'Obra. Tornant a Barcelona el 1959, fou capellà de l'IESE.
[32] Diari de la Clínica. 15.05.1948. AGP, sèrie M.2.2, 113-18.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Mn. Ramon Roquer i Vilarrasa. Consell de Cent 377

Sacerdot, doctor en teologia per la Gregoriana. Llicenciat en filosofia per la Universitat de Barcelona. Professor de l'Institut Maragall i de la Universitat de Barcelona. Col·laborador assidu de *La Vanguardia*. Capellà de la capella de Sant Jordi al Palau de la Generalitat.

Va ser un dels sacerdots que atenien els primers membres de l'Obra de Barcelona en el sagrament de la penitència. Sant Josepmaria i ell ja s'havien trobat el 15 de maig de 1945.

En aquest viatge, el 10 de maig de 1948, sant Josepmaria va estar amb ell i la seva mare[33].

Uns dies abans, el 7 de maig de 1948, mn. Roquer va sopar a la Clínica amb sant Josepmaria i amb mn. Albert Bonet i Marrugat[34], fundador el 1931 de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, i en aquell moment secretari de la direcció central de la Junta Nacional d'Acció Catòlica Espanyola[35].

Mn. Joaquim Masdexexart i Castellà. Provença 187

Sacerdot, va ser professor del seminari i de religió a l'Institut Maragall. Era molt sol·licitat com a predicador.

El setembre de 1946 el bisbe Modrego va crear un conjunt de noves parròquies a la ciutat, una d'elles la de Sant Miquel dels Sants, al capdavant de la qual va posar mn. Masdexexart, i en va ser rector fins el dia de la seva mort el 15 d'octubre de 1965. Està sepultat a la cripta de l'església.

Va sobresortir en el ministeri de la predicació i va dirigir diverses associacions i obres d'apostolat. Una d'elles era una casa d'exercicis i convivències anomenada 'Pax', situada a Montcada i Reixac. Allà don José María Hernández Garnica va predicar un curs de recés a universitaris que freqüentaven el Palau el febrer 1946. Aquesta casa es va tornar a utilitzar en altres ocasions per a cursos de recés.

L'11 de maig de 1948 sant Josepmaria es va entrevistar amb ell[36]. L'entrevista va tenir lloc amb tota probabilitat a l'Institut Maragall, Provença 187, ja que era dimarts, dia lectiu. L'edifici de llavors ja no existeix, l'actual és de 1964. D'altra banda, el temple parroquial s'estava construint al carrer Escorial 155 i no es va acabar fins al 1954; mentrestant mossèn Masdexexart vivia molt austerament en una habitació situada al costat de la Capella de les Ànimes, a la parcel·la del nou temple, que tampoc no existeix actualment.

[33] Gallofa, 10.05.1948. AGP, sèrie A.2, leg 180.
[34] Albert Bonet i Marrugat (1894-1974).
[35] Diari de la Clínica. 07.05.1948. AGP, sèrie M.2.2, 113-18.
[36] Gallofa, 11.05.1948. AGP, sèrie A.2, leg 180.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Entrevista amb el provincial dels Jesuïtes. Roger de Llúria 13

El 24 de febrer de 1947 la Santa Seu va concedir el *Decretum laudis* a l'Opus Dei, és a dir l'aprovació jurídica de l'Opus Dei com a institució de dret pontifici, que permetia a l'Obra un efectiu desenvolupament en gran nombre de països.

Sant Josepmaria va fer un viatge a Espanya per visitar un per un tots els provincials de la Companyia de Jesús i explicar-los aquest document.

El 12 de maig de 1948, després de dinar a casa dels Güell a Barcelona, en Benet Badrinas va portar en cotxe sant Josepmaria directament al carrer de Roger de Llúria 13, ja que havia quedat citat per entrevistar-se amb el provincial dels jesuïtes de Barcelona, pare Cándido Mazón Aula[37], que fou provincial des de 1942 fins a juliol de 1948[38].

La secularitat entra pels ulls

Vivia a Barcelona en Fernando Linares Mendoza[39], que treballava al despatx comercial de Vins Arnó, i per això l'havia conegut en Lluís Valls-Taberner Arnó.

Simultàniament era ballarí i membre del cos del Ballet del Gran Teatre del Liceu de Barcelona, i com a tal participava en òperes i peces de dansa. Quan va demanar l'admissió a l'Obra ja tenia una activitat professional consolidada.

En el viatge de maig de 1948, en Fernando va estar amb sant Josepmaria, molt feliç; i a aquest li va agradar molt veure'l i l'animava a santificar aquesta activitat professional seva de cantar a l'òpera, amb tantes peculiaritats, a posar en les seves actuacions motius sobrenaturals i apostòlics. Alhora, li feia bromes afectuoses, l'anomenava 'el meu tenor' o coses per l'estil, i explicava que els membres de l'Obra podien exercir qualsevol activitat professional honesta.

Un temps abans sant Josepmaria havia rebut una foto d'en Fernando en què anava vestit de mandarí i representava al Liceu un personatge d'*El Rossinyol* d'Stravinsky[40].

No va desaprofitar sant Josepmaria l'oportunitat de la foto, i va saber treure'n bon partit per fer-se comprendre, explicant en molts llocs en què consistia la secularitat dels membres de l'Opus Dei, concepte tan fàcil de copsar per a alguns i tan inassequible per a altres. Explica:

Era la meva principal ocupació en aquells dies fer entendre l'Obra a les persones que governen l'Església Universal; va arribar un moment, en què vaig decidir utilitzar un exemple que em va semblar molt gràfic. Parlant amb el cardenal Lavitrano, li vaig mostrar la fotografia d'un germà vostre, cantant d'òpera, mentre estava actuant en un teatre. I vaig comentar: s'entén bé ara que som gent corrent, que allò nostre és

---

[37] Cándido Mazón Aula (1900-1976).
[38] Entrevista amb mn. Benet Badrinas. 30.05.2012.
[39] Fernando Linares Mendoza (1911-1985). Estudià Magisteri i també cant al Conservatori de Música de Barcelona. El 1952 es traslladà a Mèxic per col·laborar en l'apostolat de l'Opus Dei en aquell país. Treballà en el camp de l'ensenyament.
[40] L'òpera *El Rossinyol* d'Stravinsky es va estrenar a Espanya, al Liceu, el 20 de gener de 1948.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

santificar totes les professions, totes les maneres de treballar pròpies dels homes que no s'aparten del món? [41].

[41] Sant Josepmaria. *Carta 15-X-1948*, n. 2. AGP, sèrie A.3, leg. 92, carp. 7, exp. 2

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XV. 1948. MONTEROLS. LA PRIMERA OBRA CORPORATIVA

Gestions inicials. La "primera pedra"

Un cop instal·lats al Palau el 1940 d'una manera bastant precària, i sense esperar més, sant Josepmaria va animar-los a llançar-se a aconseguir una residència d'estudiants. Per això solien dedicar els diumenges a buscar un lloc adequat.

A finals de març de 1943, don Álvaro va passar uns dies a Barcelona. En aquesta ocasió -recorda en Francisco Ponz- *ens va urgir a trobar un lloc per muntar una residència d'estudiants a Barcelona. Va veure possibles llocs per a la futura residència, seleccionats en els recorreguts exploratoris que se solien fer els diumenges amb aquesta finalitat*[1].

Pocs dies després, l'11 d'abril de 1943, sant Josepmaria va celebrar per primera vegada la missa al Palau, com ja hem explicat en el capítol X. Era diumenge de Passió, i en aquesta ocasió -continua en Francisco Ponz- *el Pare ens va dir entre altres coses que preguéssim perquè aviat hi pogués haver a Barcelona dos sagraris, un al Palau i un altre a la residència d'estudiants que es buscava, de manera que s'ampliaria molt la labor apostòlica. El tema de la residència estava candent, com una cosa que caldria resoldre aviat. El mateix Pare ens havia portat -aquestes van ser les seves paraules-* ***la primera pedra****: una imatge de la Mare de Déu que es veneraria al Palau fins que es portés al seu destí*[2].

És una imatge de la Mare de Déu asseguda en un tron; *ens va indicar que poséssim al semicercle del respatller del tron l'advocació* ***Sedes Sapientiae****, i així ho vam fer, i finalment ens va dir que quan tinguéssim una residència d'estudiants, aquella imatge de la Mare de Déu estaria a la sala d'estudi*[3] -afegeix en Rafael Escolà-. Així és, i està a la sala d'estudi de Monterols.

Aquell mateix dia sant Josepmaria va anar personalment a veure possibles llocs per a la residència, encara que el tema no va quedar tancat.

Un més després, en el viatge següent, el 27 de maig de 1943, va visitar altres edificis que havia localitzat en Fèlix Millet i Maristany[4], com diu el Diari del Palau: *Ve en Millet a buscar el Pare i en Pedro* [Casciaro] *per veure unes torres que ha buscat per a la residència. En tornar el Pare estava molt content i ens explicava com veia de bé tota aquesta qüestió perquè en Millet ens té un gran afecte i es prenia l'assumpte de buscar un local amb gran interès*[5].

No sabem de quins edificis es tracta, només que estaven situats a la zona de la Bonanova.

---

[1] Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del opus Dei.* Eunsa. Pamplona, 2000. pp. 131.
[2] Ibid. p. 132.
[3] Records d'en Rafael Escolà. AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
[4] Fèlix Millet i Maristany (1903-1967). En farem àmplia referència a les pàgines següents.
[5] Diari del Palau. 27 de maig de 1943. AGP, sèrie M.2.2, 183-14.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Urgia instal·lar una residència universitària que reforcés la feina amb estudiants a Barcelona, com ja ho feien les residències de Madrid i València, a les quals en poc temps es van unir les de Granada, Sevilla, Bilbao i Santiago de Compostel·la.

S'aconsegueix un terreny

Al cap d'un temps, després de recórrer àmplies zones de la part alta de Barcelona, a la zona de la Bonanova, per trobar algun edifici adaptable, en Rafael Escolà va heretar uns solars al Turó de Monterols, amb les condicions imprescindibles per construir de nova planta, cosa que també preferia sant Josepmaria per les dificultats que tenien les reformes que mai permetien adequar-se a les necessitats d'una residència.

Va fer el projecte en Miquel Fisac i es va crear una immobiliària que es feia càrrec de tot el que es referia a l'edifici perquè es pogués instal·lar la residència.

Les obres van començar l'octubre de 1946. Un edifici de cinc plantes, amb forma triangular que suggeria la proa d'un vaixell, s'anava aixecant en un carrer encara sense urbanitzar, paral·lel al carrer Balmes. L'entrada era pel carrer Corint 3.

L'Estudi, un centre transitori. Balmes 60, 5è

La labor apostòlica s'anava ampliant, i ja no s'hi cabia al Palau. I no era cosa d'esperar que s'acabés la residència d'estudiants que s'estava començant a construir. Així, que es va començar a cercar un nou pis. Després de buscar molt per zones properes als nuclis universitaris, no s'havia trobat res acceptable, i finalment va sorgir la possibilitat de llogar un pis de la casa del costat del Palau, una planta nova que construïen sobre les antigues, i es va llogar al maig de 1947. Li van dir l'Estudi[6].

Mn. Francisco Botella, que era llavors l'únic sacerdot de l'Obra a Barcelona i vivia a la Clínica, atenia també el Palau i l'Estudi. Però ja molt aviat mn. Adolfo Rodríguez Vidal va passar a viure a l'Estudi i va ser el sacerdot del centre.

Sant Josepmaria va estar per primera vegada a l'Estudi el 4 de maig de 1948.

Quan el Pare va visitar l'Estudi -recorda en Francisco Ponz- *no li va agradar que estigués tan immediat del Palau i així m'ho va fer veure després tot sol: em va indicar que el que hem de fer és obrir-nos en ventall, també pel que fa a l'emplaçament dels locals per les labors, de manera que es pogués arribar a més persones i més amplis ambients, que a més tenia poc sentit que hi hagués dos sagraris tan immediats un a l'altre, per labors del mateix tipus.*

Finalment, quan li explicàrem que a l'oratori -on encara hi havia un altar provisional- pensàvem instal·lar un altar de pedra artificial, ens va dir molt clarament que allò era un disbarat i que fes de seguida una nota per enviar-la a Madrid [al govern de l'Obra] *amb la indicació que en pisos llogats, i menys encara si eren alts, no es posessin altars fixos i pesats, sinó de fusta i fàcilment desmuntables per traslladar-los quan calgués.*

[6] AGP, biblioteca, P01, 1976, p. 463.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Per descomptat que canviàrem de seguida els plans i encarregàrem un altar de fusta, amb un frontal amb pintures romàniques que van decorar uns artistes joves, frontal que es guarda ara instal·lat a l'oratori d'un centre que hi ha a l'avinguda Carles III, a Pamplona[7].

En dues ocasions sant Josepmaria va predicar i va celebrar la santa Missa a l'Estudi: el 9 i el 13 de maig, i hi va estar en altres moments durant la seva estada al maig de 1948 per passar una estona amb els de l'Obra més joves i amb alguns nois que anaven pel Palau o per l'Estudi. *De seguida* -recorda en Francisco Ponz- *s'organitzaven unes tertúlies encantadores, en què el Pare ficava en tots com sempre molt d'amor de Déu, zel per les ànimes, afanys de donació, feia bromes afectuoses a uns i altres, en fi, que s'ho passaven molt bé. Algunes vegades va donar també allí la meditació*[8].

L'Estudi es va deixar el desembre de 1948, quan es van poder traslladar a la recentment acabada residència d'estudiants que es va dir Monterols.

Maig de 1948. Implicació personal de sant Josepmaria

La societat immobiliària de la residència buscava accionistes i crèdits, i els que s'ocupaven d'aquestes gestions van demanar a sant Josepmaria que vingués a Barcelona per tal que poguessin conèixer-lo algunes persones que podrien comprendre així millor l'esperit de l'Obra i la feina a realitzar a la residència, i amb això animar-se a col·laborar directament o indirectament en el finançament.

Sant Josepmaria mateix ho comunicà a don Álvaro i als que estaven a Roma en una carta des de Madrid el 13 d'abril de 1948. ***A finals de mes, aniré a Barcelona a demanar almoina. Després baixaré a Màlaga, (...) i després a Granada i Sevilla. Si veiessis quines poques ganes tinc de viatjar! Em costa també molt veure gent i més gent: i no tinc més remei, si he de servir Déu. Sempre dino fora de casa, i -creu-me- em vaig arrossegant, perquè sóc poc mortificat. Paciència***[9]**.**

En aquesta ocasió va viatjar des de Madrid en avió el 4 de maig de 1948. Va arribar a Barcelona després de dinar, acompanyat d'en Ramon Guardans, i els van anar a recollir a l'aeroport en Francisco Ponz, en Francisco Botella i en Ramon Guerin, que conduïa el cotxe. Es va allotjar a la Clínica.

Sant Josepmaria va ser a Barcelona del 4 al 14 de maig de 1948. *Acompanyat per alguns de nosaltres* -recorda en Francisco Ponz- *va fer durant aquells dies nombroses visites i en va rebre d'altres, de manera que moltes persones representatives de la societat barcelonina van tenir l'oportunitat de conèixer-lo, gaudir del seu desbordant esperit apostòlic i la seva gran cordialitat humana i adonar-se de l'esperit sobrenatural de l'Obra. Va ser una poderosa empenta apostòlica a Barcelona en alguns ambients als quals no s'havia arribat fins aleshores*[10].

---

[7] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[8] Ibid.
[9] Sant Josepmaria. Carta a l'Álvaro del Portillo, que està a Roma, des de Madrid, el 21 d'abril de 1948. AGP, sèrie A.3.4, carta 480421-1.
[10] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Una visita a les obres

L'endemà de l'arribada, el 5 de maig de 1948, va visitar Monterols, encara en obres, però amb bastants detalls ja acabats[11].

Fent broma, amenaçà ***amb punxar-nos els coixinets*** *-al·ludint als dibuixos de guix que decoraven alguns sostres-, si no acabàvem aviat l'edifici*[12]*. Va cridar l'atenció sobre un munt d'aspectes constructius que es podien millorar. Era admirable el sentit estètic i pràctic del Pare que es demostrava en aquestes observacions sobre tants aspectes que havien passat inadvertits a molts*[13] -recorda en Francisco Ponz-.

Va estar a casa de diverses persones a la recerca de recursos econòmics. Habitualment els contactes els gestionava en Ramon Guardans. Al diari de la Clínica hi ha la relació de persones a les quals va visitar, i les que va rebre a la Clínica durant aquests dies amb aquesta finalitat[14].

Albert Puig i Palau[15]. Diagonal 405, 3r

Industrial tèxtil amb important sederia a Reus, amant de les arts, intel·lectual, esportista, filantrop i pròcer musical, a més de pilot de competició que va participar amb èxit a la F-1 de l'època, pujant fins i tot al podi de la Penya Rhin al circuit de Pedralbes de Barcelona. És el *Tío Alberto* immortalitzat en una cançó per en Joan Manuel Serrat.

Sant Josepmaria va dinar a casa seva el 5 de maig de 1948.

Josep Antoni Bertrand i Mata[16]. Passeig de la Bonanova 13-33, cantonada Mandri

Industrial del sector tèxtil, conseller del Banc Vitalici, col·leccionava obres d'art, que va deixar en llegat a diversos museus de Catalunya. Vivia en una gran torre amb jardí al passeig de la Bonanova, cantonada Mandri. La casa ja no existeix.

Sant Josepmaria el va visitar el 7 de maig de 1948.

Antoni Sala i Amat[17]. Muntaner 240-242

Comte d'Ègara, gerent de *Sala i Badrinas*, empresa especialitzada en articles de draperia i llenceria, i president d'*Enginyeria i Construccions Sala Amat*, que va construir Monterols.

Sant Josepmaria va dinar a casa seva el 7 de maig de 1948.

---

[11] Diari de la Clínica. 05.05.1948. AGP, sèrie M.2.2, 113-18.
[12] Records de Monterols. AGP, biblioteca, P01, 1976, p. 463.
[13] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[14] Diari de la Clínica. 5-13.05.1948. AGP, sèrie M.2.2, 113-18. Mn. Benet Badrinas em facilità informació sobre qui eren aquestes persones i els domicilis. Maig 2012.
[15] Abert Puig i Palau (1908-1986).
[16] Josep Antoni Bertrand i Mata (??-1970).
[17] Antoni Sala i Amat (1898-1970).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Narcís de Carreras i Guiteras[18]. Aragó 271

Advocat i polític. Va ser col·laborador i marmessor testamentari d'en Francesc Cambó.

Després de la guerra va intervenir en l'organització del mutualisme laboral i va ser director de la Caixa de Jubilacions i de Subsidis de la Indústria Tèxtil (1946-1969), que tenia la seva seu a Aragó 271.

Sant Josepmaria el va visitar l'11 de maig de 1948.

Joan Ventosa i Calvell[19]. Roger de Llúria 119, pral.

Advocat, polític i financer. Casat amb la María de Despujol Ricart.

L'11 de maig de 1948 sant Josepmaria va dinar a casa seva, acompanyat pels sacerdots mn. Ramon Roquer Vilarrasa i el canonge mn. Lluís de Despujol Ricart, cunyat d'en Joan Ventosa.

Santiago Güell i López. Diagonal 684

Empresari, membre del Comitè Olímpic Internacional des del 1922 al 1954.

Com ja hem explicat al capítol XII, sant Josepmaria l'havia conegut el 31 de maig de 1946 quan va anar a casa seva a donar la Primera Comunió a la seva néta Victòria, filla d'en Pedro Ibarra i l'Adela Güell.

Com recorda la mare d'en Pedro Ibarra, la Carolina Mac-Mahon[20], *el meu consogre -el pare de l'Adela- en Santiago Güell, Baró de Güell, que era poc practicant, es va quedar corprès d'aquell sacerdot aragonès, ferm i ple de fe. Va comprendre molt bé l'Obra i, no sent piadós, va dir: Jo estic a la seva disposició. Va ajudar generosament a la posada en marxa del Col·legi Major Monterols de Barcelona*[21].

El 6 de maig de 1948 en Pedro Ibarra i l'Adela Güell visitaren sant Josepmaria a la Clínica; i el 12 de maig de 1948 sant Josepmaria va dinar a casa seva.

Fèlix Millet i Maristany. Muntaner 371-373, 6è

Financer, mecenes i promotor cultural. Va treballar sempre en el sector d'assegurances.

---

[18] Narcís de Carreras i Guiteras (1905-1991).
[19] Joan Ventosa i Calvell (1879-1959).
[20] Carolina Mac-Mahon Jacquet (1890-1985).
[21] Records de la Carolina Mac-Mahon. AGP, sèrie A.5, leg. 1253, carp. 1, exp. 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Juntament amb mossèn Albert Bonet[22] i el Dr. Pere Tarrés[23], ara beat, va ser un dels fundadors de la Federació de Joves Cristians de Catalunya el 1931. El 1943 va fundar *Benèfica Minerva*, que es dedicava clandestinament al mecenatge catalanista. Fou secretari de la Comissió Abat Oliba, que organitzà les festes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat el 27 d'abril de 1947.

Sant Josepmaria el coneixia des de feia uns anys, ja que va viure a Madrid fins al 1942 al carrer Zurbarán 17 (abans 13). A casa seva s'allotjava l'abat de Montserrat, Aureli M. Escarré, quan viatjava a Madrid.

Durant els mesos en què en Fèlix es va traslladar a Barcelona per instal·lar-se, va viure al carrer Zurbarán el seu germà en Salvador Millet i Maristany[24] amb la seva família, i l'abat de Montserrat va seguir allotjant-se allà. L'abat convidava persones a aquesta casa. Així, el 6 de març de 1943 sant Josepmaria i don Álvaro van sopar a casa d'en Salvador[25], com recorda la Carme[26], filla d'en Salvador[27].

Al cap d'uns mesos, en Salvador i la seva família es van traslladar a un altre pis a la Gran Via de Madrid, i en Félix va seguir utilitzant el pis del carrer Zurbarán en els seus freqüents viatges a Madrid, de vegades acompanyat per la seva esposa.

El 21 de maig de 1943, en Fèlix Millet va dinar a Diego de León. El 12 d'octubre de 1943 sant Josepmaria i l'abat de Montserrat van dinar a casa dels Millet. I el 10 de novembre de 1945 sant Josepmaria dinà a El Escorial amb el bisbe de Palència, l'abat de Montserrat, don Álvaro i el matrimoni Millet[28].

Com hem dit abans, en Fèlix Millet ja havia participat activament l'any 1943 en la recerca d'un edifici per establir-hi la residència d'estudiants. Cinc anys després sant Josepmaria va dinar a casa seva el 13 de maig de 1948, com recorden la Marta[29] i en Xavier[30], fills d'en Fèlix[31].

Altres visites

Sant Josepmaria va rebre altres persones que el van visitar a la Clínica; industrials i empresaris que podien col·laborar econòmicament amb Monterols.

---

[22] Albert Bonet i Marrugat (1894-1974). Eclesiàstic i escriptor. Consiliari general de la Federació de Joves Cristians de Catalunya fins al 1936. Fou expert en la comissió pontifícia de l'apostolat seglar en la preparació del Concili Vaticà II i col·laborà en les primeres redaccions de la *Gaudium et Spes*.
[23] Pere Tarrés i Claret (1905-1950). El 1928 acabà la carrera de medicina. El 1931 creà la Federació de Joves Cristians de Catalunya, amb Mn. Bonet i en Fèlix Millet. S'ordenà sacerdot el 1942. Fou beatificat el 2004.
[24] Salvador Millet i Maristany (1900-1965). Treballaba en el sector de les assegurances, amb el seu germà Fèlix.
[25] Gallofa. 06.03.1943. AGP, sèrie A.2, leg 180.
[26] Carme Millet i Muntadas (1928-).
[27] Conversa amb la Carme Millet. Maig 2012.
[28] Gallofa. 21.05.1943; 12.10.1943; 10.11.1945; AGP, sèrie A.2, leg 180.
[29] Marta Millet i Tusell (1932-2013).
[30] Xavier Millet i Tusell (1930-).
[31] Converses amb la Marta i en Xavier Millet i Tusell. Maig 2012.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El 6 de maig de 1948, va estar amb en Pedro Ibarra i la seva dona l'Adela Güell, l'Antoni Dalmases -aquell noi que havia coincidit amb ell en el pas dels Pirineus- i en Josep Ferrer-Bonsoms[32].

El 7 de maig de 1948, va rebre en Jordi Bassols[33], en Ramon Mas-Bagà[34] i en Joan Antoni Parpal Bruna[35].

I el dia 11 de maig, en Manuel Pagès Raventós.

Veritas liberabit vos

Recorda en Francisco Ponz que *un dia que ens dirigia l'oració a l'oratori de la Clínica, va sorgir el tema de la veracitat, que el nostre esperit era incompatible amb la hipocresia; ens deia que no tinguéssim mai por a la veritat, que fóssim sincers i veraços.*

Va acudir al text de Sant Joan **Veritas liberabit vos** *-la veritat us farà lliures- (Jn. 8, 32) que va glossar en aquest mateix sentit de viure i parlar en veritat, sense embuts, sense la més petita ombra d'hipocresia entre nosaltres i amb tothom.*

Va al·ludir a les contradiccions sofertes per l'Obra a Barcelona, per la falta de noblesa i veracitat d'algunes persones, per la facilitat amb què es tergiversava la veritat.

Tractant d'aquestes qüestions, ens va dir que aquest text de Sant Joan estigués a l'oratori de la futura residència d'estudiants, que seria un bon lema per a la labor que s'hi realitzaria, de formació de la joventut[36].

Aquest text es va posar a la llinda del presbiteri de l'oratori.

Finalitzen les gestions

Sant Josepmaria va acabar la seva estada a Barcelona el dia 14 de maig de 1948 i es va traslladar a Madrid amb avió. En Ramon Guerin té molt viu el record del comiat a l'aeroport, ja que allí va conèixer la Tia Carmen, que tornava de Roma. Van estar una estona de tertúlia en una saleta mentre esperaven l'hora de sortida de l'avió cap a Madrid. És l'única ocasió en què sant Josepmaria va coincidir a l'aeroport de Barcelona amb la Tia Carmen[37].

---

[32] Josep Ferrer-Bonsoms i Bonsoms (1920-2001). Empresari. Casat amb la Carme Millet i Muntadas, filla d'en Salvador Millet. S'incorporà a l'Opus Dei el 1949 i fou un dels primers supernumeraris.
[33] Jordi Bassols. No hem trobat referències.
[34] Ramon Mas-Bagà Cros (1919-1993). Empresari. Familiar d'en Joan Masià Mas-Bagà
[35] Joan Antoni Parpal i Bruna (1905-1994). Advocat. Va ser delegat de transports, abastaments i serveis de l'Ajuntament de Barcelona. Amic d'en Fèlix Millet.
[36] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
[37] Records d'en Ramon Guerin. 16.09.2008. Recollits per en Jordi Pérez Molina (1959-). Enginyer. DC, A-07.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Abans de marxar, sant Josepmaria va dedicar uns exemplars de ***Camino*** i de ***Santo Rosario*** a diverses personalitats de Barcelona[38].

L'Administració de Monterols. Primer centre de les dones

Les dones de l'Opus Dei treballen en totes les situacions i professions, a tots els nivells. Una de les tasques específiques que porten endavant arreu del món és ocupar-se professionalment de l'atenció domèstica delscentres de l'Opus Dei, per assegurar que tinguin aquest toc d'afecte -compost de to humà, netedat, bon gust, cura dels detalls i tantes coses més-, que converteix una casa en llar acollidora, cristiana. Sant Josepmaria ho considerava de tal importància que ho va anomenar ***apostolat dels apostolats***[39]. Des dels començaments, al conjunt de persones encarregades d'aquesta feina les va designar amb el nom de ***l'Administració***.

És un treball que van començar després de la guerra civil l'Àvia i la Tia Carmen, quan el 1939 es va instal·lar la Residència de Jenner a Madrid i sant Josepmaria els va demanar que visquessin allà perquè funcionés adequadament. Elles es van fer càrrec d'aquesta sacrificada feina, renunciant a organitzar la seva vida amb la raonable independència, i sacrificant també tota possible autonomia econòmica: ho van posar tot a disposició de l'Obra i assumiren la responsabilitat de dirigir les tasques domèstiques d'aquella casa, que allotjaria un bon nombre d'estudiants. El 1974, sant Josepmaria, recordant agraït aquests fets, deia:

Ens va anar molt bé que la meva mare i la meva germana volguessin encarregar-se de l'administració dels nostres primers centres. Sobretot la Carmen, que va ser la que més es va ficar en tot. Si no, no haguéssim tingut una veritable llar: ens hauria sortit una mena de caserna. D'aquesta manera, en canvi, a l'Obra hi ha una vida de família estupenda. Fills meus, heu d'agrair-ho al Senyor[40]**.**

Els treballs de la llar constitueixen una tasca d'importància cabdal en l'Opus Dei, absolutament necessària per a sostenir tots els seus apostolats: és com l'espina dorsal.

El treball de l'Administració és un veritable servei directíssim a Déu (...). Potser no us n'adoneu: pot semblar un petit fil insignificant en aquest teixit meravellós que fa tota l'Obra, i en realitat és el canemàs que permet després els brodats més delicats. Sense ell, es faria impossible gran part de la labor, i faltaria l'ambient de llar, que tant ens ajuda en el servei de Déu[41].

A més, la feina de l'administració és clau en les activitats de formació cristiana que la Prelatura ofereix a tot el món. Milions de persones -de les més variades edats i condicions: homes i dones, solters i casats, sacerdots i seglars- es beneficien no només de la materialitat del seu treball curosament acabat, sinó que troben en l'ambient de família dels centres de l'Opus Dei font i inspiració per aconseguir que la pròpia llar sigui

[38] Diari de la Clínica. 14.05.1948. AGP, sèrie M.2.2, 113-18.
[39] Sant Josepmaria. *Carta 29-VII-1965*, n. 10. AGP, sèrie A.3, leg. 94, carp. 4, exp. 1.
[40] Sant Josepmaria. Apunts d'una reunió familiar. 01.01.1974. AGP, biblioteca, P01, 1987, p. 623.
[41] Sant Josepmaria. *Carta 29-VII-1965*, n. 10. AGP, sèrie A.3, leg. 94, carp. 4, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

també ***lluminosa i alegre***[42] -com escriurà el fundador-, veritables *esglésies domèstiques* des de les quals irradiar el clima de pau propi del cristià.

Sant Josepmaria va encarregar a la Nisa González Guzmán[43], la Mary Carmen Carnicero[44] -que estaven a Madrid- i a la Maria Jiménez[45] -que va venir des de Bilbao- la posada en marxa de l'administració de Monterols, que permetria a més que les dones de l'Opus Dei tinguessin el primer centre a Barcelona, i així va començar la seva labor apostòlica a la ciutat de manera estable.

A Madrid -recorda la Mary Carmen- *vam anar reunint aquests mil objectes imprescindibles en tota casa que s'obre. Nisa dirigia l'organització, i res va quedar oblidat: les maletes, ordenadíssimes i voluminoses, van estar disposades molt de temps abans. La impaciència de veure'ns a Barcelona creixia per moments. El nostre Pare ens havia parlat d'aquesta escletxa en terres catalanes, que seria tan fecunda, i encomanàvem amb tota l'ànima tantes vocacions que havien de venir.*

Un dia vaig tenir la sort immensa d'anar amb la Nisa a Lagasca[46]. Veuríem el Pare. M'és impossible relatar l'emoció d'aquells moments. El nostre Pare ens parlava de la labor apostòlica, de les dificultats que trobaríem, de la manera de superar-les. Vam escoltar consells entranyables; consells de pare i de mare a la vegada.

El Pare ens va donar la benedicció de viatge a Lagasca. Va dir que esperava molt de Barcelona i que al principi pel que necessitéssim acudíssim de seguida a la senyora Roig, que ens ajudaria en tot, com així va ser.

Ens va dir mentre ens donava una imatge de fang vermellós que destinàrem a Direcció:

Emporteu-vos aquesta imatge de la Mare de Déu de Montserrat. És la patrona de Catalunya, i us ajudarà a ser fidels, i a fer una labor de proselitisme[47] audaç i valent.

Arribàrem a Barcelona el primer de desembre. Aquell mateix dia, després d'oir Missa en una església que hi havia a prop, de retorn a casa, vam comprar unes flors. Eren les primeres que a casa nostra rebia la Mare de Déu, col·locada al moble biblioteca de la cambra de la directora[48].

---

[42] AGP, biblioteca, P11, 1997, p. 16.
[43] Nisa González Guzmán (1907-1998). S'incorporà a l'Obra el 1941. El 1942 es traslladà a Madrid per començar el primer centre de les dones de l'Opus Dei. Estigué a Barcelona el 1948 i el 1949. El 1950 viatjà als Estats Units per començar la labor apostòlica. Després treballà en l'expansió de l'Obra en diversos països d'Amèrica i Europa.
[44] Mary Carmen Carnicero Espino (1917-). Dirigí l'administració domèstica de molts centres de l'Obra en diferents ciutats. Fou professora de l'escola d'art i llar Montelar de Madrid. Funcionària de l'Institut de Metereologia.
[45] Maria Jiménez Mata (1918-2014). La primera aragonesa de l'Opus Dei, al que s'incorporà el 1945. Llicenciada en Química. Visquè en diverses ciutats espanyoles per ajudar en els començaments de la labor apostòlica. Treballà molts anys en els inicis del taller d'ornaments litúrgics Los Rosales.
[46] Centre de l'Opus Dei on vivia sant Josepmaria, situat a la cantonada del carrer Lagasca amb Diego de León.
[47] *Proselitisme*. Veure capítol VII, nota 33.
[48] Records de la Mary Carmen Carnicero. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 1, exp. 4.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El 5 de desembre de 1948, vigília de la festa de sant Nicolau, va quedar reservat el Santíssim en el sagrari de l'administració[49].

La inauguració

L'obertura de Monterols estava prevista per a l'octubre de 1948, però el retard acumulat en la construcció va diferir l'inici de les activitats al mes de gener de 1949.

El trasllat a Monterols es va efectuar a finals de desembre de 1948. Llavors es va deixar l'Estudi[50].

Per primera vegada s'hi va celebrar la Missa el diumenge 2 de gener de 1949, com recull el diari[51], i començaren les activitats ordinàries. L'obertura de Monterols es va notar ràpidament, tant en l'ambient universitari -en aquells temps hi havia només tres residències d'estudiants- com en altres nivells de la societat i la cultura barcelonines.

Com recorda l'Alfons Balcells, *la inauguració oficial del col·legi major no es va fer fins després de les vacances de Nadal del 49, ja a mitjan curs 49-50 -fins aleshores, tot i que ja funcionava la residència, encara s'hi feien obres menors-. Fou el 20 de febrer de 1950. Hi va assistir el bisbe Gregorio Modrego i Casaus, que en va fer la benedicció solemne, i també hi eren el governador civil i diversos regidors de l'ajuntament, el rector de la veïna parròquia de Santa Agnès i altres capellans, juntament amb periodistes de* La Vanguardia, El Correo Catalán, Diario de Barcelona, Solidaridad Nacional *i* La Prensa, *el rector de la universitat, 18 catedràtics i diverses personalitats de la vida ciutadana, molts d'ells amb les respectives famílies*[52]. També hi havia mn. Francisco Botella, llavors Consiliari de l'Opus Dei a Espanya (actualment es diu Vicari regional, que és qui fa cap a les circumscripcions territorials en què s'estructura l'Opus Dei, que solen coincidir amb els països)[53].

En l'acte de la inauguració oficial es va poder presentar un ampli ventall d'activitats realitzades. Va ser com el primer acte de reconeixement ciutadà a l'Obra, justament pels representants d'estaments on, anys abans, hi havia hagut persones ofuscades.

En el 25è aniversari

Amb ocasió del 25è aniversari, el director de Monterols en aquell moment, en Joan de Dou[54], escriví una carta a sant Josepmaria per fer-lo participar d'aquesta celebració. Sant Josepmaria, en una carta que es conserva a l'habitació de convidats de Monterols, va contestar amb aquestes paraules:

Roma, 24 d'octubre 1974

---

[49] *Hoja Informativa*, n. 1. Desembre 1948. p. 2. AGP, sèrie A.2. leg. 20.
[50] Records de Monterols. AGP, biblioteca, P01, 1976, p. 463.
[51] Diari de Monterols. 02.01.1949. AGP, sèrie M.2.2, 172-15.
[52] Balcells, Alfons. *Memòria Ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona 2005, p. 172.
[53] *Hoja Informativa*, n. 12. Març 1950. p. 3. AGP, sèrie A.2. leg. 20.
[54] Joan de Dou i Playà (1947-). Metge.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Molt estimat Joan, que Jesús em guardi aquests fills de Monterols!

He rebut la teva afectuosa carta, en la qual em comuniques que pròximament celebreu el 25 aniversari d'aquesta estimadíssima Residència.

D'ençà que vàrem començar la tasca apostòlica a Barcelona -només Déu sap amb quant de sacrifici-, fa ja trenta-cinc anys, el Senyor i la nostra Mare de la Mercè no han cessat de beneir l'interès que sempre s'ha posat per servir l'Església i les ànimes. I aquests fruits que ara veieu al vostre voltant, són prova que la misericòrdia divina, un cop més, ha superat amb escreix tots els nostres somnis.

Que us estimeu molt, que sigueu molt proselitistes i que estigueu molt units a la intenció de la meva Missa. Jo us encomano cada dia i, en aquests propers dies, demanaré de manera particular al Senyor, per intercessió de la Verge Santíssima i del nostre Pare i Senyor Sant Josep, que continuï omplint de les seves gràcies aquest treball de formació que aquí realitzeu, a fi que Monterols continuï essent un instrument eficaç per estendre l'Obra de Déu en la nostra estimada terra catalana, i en el món enter.

Molt unit a la vostra acció de gràcies, t'abraça i us envia la millor benedicció el vostre Pare; in Domino, Josepmaria.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XVI. 1948-1954. ESCALES A L'AEROPORT DEL PRAT

Aprofitant els moments

Entre 1948 i 1954 sant Josepmaria va passar set vegades per l'aeroport del Prat, fent escala cap a Roma o cap a Madrid.

Potser en algun dels altres viatges entre Madrid i Roma també va fer escala a Barcelona, però no en tenim constància. No hem aconseguit esbrinar si en aquests anys tots els vols feien escala a Barcelona o només alguns.

Ja en el diari de la Clínica del dissabte 9 de novembre de 1946 es va escriure que *suposem que el Pare devia passar ahir, en avió, cap a Roma, ja que ens han dit que han canviat els dies de sortida: abans eren dissabte i ara divendres*[1]. Efectivament, consta un viatge Madrid-Roma el 8 de novembre, però no consta escala.

Sant Josepmaria va aprofitar aquestes escales per trobar-se amb algunes persones.

Roma-Barcelona-Madrid. 2 d'abril de 1948

En moltes ocasions -recorda en Barto Roig- *he pogut veure aquesta preocupació del Pare envers nosaltres, els fills. Té una intuïció especial per conèixer el nostre estat de salut, i saber amb només un cop d'ull, què és el que més ens convé, fins i tot materialment parlant.*

Recordo un cop que vaig anar a l'aeroport de Barcelona. El Pare passava per allà en un viatge des de Roma a Madrid. Jo havia passat l'hivern una mica fastiguejat amb una 'forunculitis', potser per haver fet poc exercici. Estava esperant l'arribada de l'estiu per anar uns dies al camp, que el metge m'havia recomanat.

Sortint de l'avió el Pare va arribar on érem nosaltres. Hi erem: en Paco Botella, en Lluís Valls i no sé si algú més. A mi em va mirar, i em va dir de seguida (no són paraules textuals): ***Estàs molt pàl·lid, has de prendre més l'aire i el sol***[2].

Roma-Barcelona-Madrid. 11 de febrer de 1949

L'única estada de sant Josepmaria a Catalunya durant l'any 1949 va ser el seu pas per l'aeroport del Prat l'11 de febrer.

Venia de Roma en companyia d'en Miguel Fisac, l'arquitecte de Monterols, i en aquesta escala s'hi va afegir, pel que sembla, l'Ot Moles.

---

[1] Diari de la Clínica. 09.11.1946. AGP, sèrie M.2.2, 113-16.
[2] Records d'en Barto Roig. AGP, sèrie A.5, leg. 242, carp. 2, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Acabava de començar a funcionar la residència, i sant Josepmaria volia animar les dones de l'Opus Dei que s'encarregaven de portar-ne l'administració. Van avisar-les que passava per Barcelona i desitjava veure-les.

Vam anar a l'aeroport la Nisa i jo, recorda la Mary Carmen Carnicero. *Quan vam arribar, l'avió ja havia aterrat, però no sabíem si era en el que viatjava el Pare.*

Mentre miràvem amunt i avall vam sentir la seva veu darrere nostre.

A la sala d'espera vam seure amb el Pare, hi havia també mn. Francisco Botella i mn. Adolfo Rodríguez Vidal.

Van tocar les dotze, el Pare es va treure el barret i vam resar l'Àngelus. Després va dir que a nosaltres, per conversar amb el Senyor i la seva Mare Santíssima, no ens destorbava la gent.

Ens va encarregar que ens ocupéssim de l'administració de la Clínica. Ens va donar molts consells sobre la manera d'actuar en aquestes terres i ens va repetir que n'esperava molt, d'elles i de nosaltres[3].

Madrid-Barcelona-Roma. 24 d'octubre de 1951

El 24 d'octubre de 1951 sant Josepmaria viatjà en avió de Madrid a Roma, fent escala a Barcelona. En aquesta ocasió l'acompanyaven don Álvaro i en Giorgio de Filippi.

Va saludar alguns que hi van anar de la Clínica, com recull el diari: *Van d'aquesta casa al Prat a saludar el Pare en la seva escala en Juan* [Aznar][4]*, en Justo* [Martí][5]*, l'Alfons* [Balcells] *i en Juan* [Cabellos][6]*. A la tertúlia havent dinat ens expliquen moltes coses de la trobada*[7].

Roma-Barcelona-Madrid. 25 de novembre de 1953

La Mercè Roig recorda: *Vaig conèixer el Pare el 25 de novembre de 1953 a l'aeroport de Barcelona. Feia una escala a Barcelona i don José María Hernández Garnica va trucar des de Madrid perquè hi anéssim les que no coneixíem el nostre Pare.*

---

[3] Records de la Mary Carmen Carnicero. AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 1, exp. 4.

[4] Juan Aznar Ferreres (1924-2004). Metge. Demanà l'admissió a l'Opus Dei el 1941, i fou ordenat sacerdot el 1955. Durant els anys que visqué a Roma assistí mèdicament a sant Josepmaria, encarregant-se dels controls de sang que necessitava a causa de la diabetis que patia. Es traslladà a El Salvador el 1959. Després visqué a Guatemala i Costa Rica. El 1985 retornà a El Salvador.

[5] Justo Martí Gilabert (1912-1988). Conegué el fundador de l'Opus Dei l'any 1935 i demanà l'admisió a l'Obra el 1940. Llicenciat en Dret, fou director de la Residència Universitària de Jenner, a Madrid, la primera promoguda per sant Josepmaria després de la guerra civil. Ordenat sacerdot el 1946. En els darrers anys de la seva vida portà a terme una intensa labor pastoral a l'església de Santa Maria de Montalegre, a Barcelona.

[6] Juan Cabellos Jerez (1921-). Químic. Fou el primer director de Monterols, el 1948.

[7] Diari de la Clínica. 24.10.1951. AGP, sèrie M.2.2, 113-27.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El Pare era amb don Florencio Sánchez Bella[8]*, sacerdot, que va anar a rebre'l a l'escaleta de l'avió.*

Ens va saludar a cadascuna mentre don Florencio ens presentava; hi érem: la Montse Amat[9]*, la Maria Casal*[10]*, la Pepa Castelló*[11]*, i jo. Em va explicar coses d'en Barto a Veneçuela perquè les expliqués a la meva mare.*

Ens va demanar que anéssim de part seva a resar una Salve a la Mare de Déu de la Mercè, ja que ell no tenia temps d'anar-hi, perquè venia de Roma i agafava mitja hora més tard un avió cap a Madrid. Ens va dir que li feia pena no poder anar-hi ell mateix ja que tenia el costum de fer-ho; aquest cop ens ho confiava a nosaltres[12]*.*

Madrid-Barcelona-Roma. 2 de desembre de 1953

Rosamaria Pantaleoni[13], que pateix des dels vuit anys poliomielitis, recorda aquest encontre:

El Pare el vaig conèixer quan jo ja havia demanat l'admissió a l'Opus Dei, un dia de molt fred a l'aeroport de Barcelona, durant una escala que va fer aquí. Hi vam anar tres noies de l'Opus Dei a saludar-lo. Jo era molt joveneta i al principi estava com avergonyida... Tot just ens veié, es va acostar a nosaltres somrient.

- Hola, Pare -li vaig dir-, em dic Rosamaria Pantaleoni i estudiaré Farmàcia.

- ***Ah, sí, filla meva*** *-em va comentar en to divertit-,* ***seràs apotecària!***

I va afegir, amb un to que indicava que allò havia de recordar-ho sempre:

- A les rebotigues es pot fer una gran labor apostòlica. Recorda sempre que t'he dit que a les rebotigues es pot fer una labor meravellosa.

Mai no oblidaré com va estar de simpàtic el Pare amb mi i les coses tan boniques que em va dir, mentre em feia el senyal de la creu al front. Em va dir que havia d'estar sempre alegre, molt alegre...

- És clar, Pare! -li vaig dir jo-, és clar que estic contenta; tinc el millor del món que és la vocació, i a més he tingut la sort de conèixer-lo a vostè.

Les que venien amb mi estaven sorpreses de la meva desimboltura, però és que el Pare no t'intimidava, no et tallava..., tot al contrari. Em va dir que endavant!, que a lluitar,

---

[8] Florencio Sánchez Bella (1924-2008). Estudià la carrera de Ciències Químiques. S'incorporà a l'Opus Dei a començaments dels anys 40. Rebé l'ordenació sacerdotal el 1951. De 1960 a 1984 fou el consiliari de l'Opus Dei a Espanya, anomenat vicari regional a partir de 1982. El 1984 es traslladà a Roma i el 1990 a Mèxic. El 1996 tornà a Espanya.
[9] Montse Amat i Badrinas (1919-2007). S'incorporà a l'Opus Dei a Barcelona el 1950. Durant uns anys visqué a Roma i formà part de l'Assessoria Central de l'Obra. Després d'una llarga malaltia morí a Girona.
[10] Maria Casal Wismer (1929-). Metge.
[11] Pepa Castelló Puchades (1932-). Professora de gestió de la llar. Viu a Itàlia des del 1958.
[12] Records de la Mercè Roig. AGP, sèrie A.5, leg. 1420, carp. 1, exp. 27.
[13] Rosamaria Pantaleoni Andreu (1937-). Farmacèutica.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

com si no passés res, i ens acomiadàrem. Recordo que llavors em va mirar amb afecte i he guardat aquesta mirada del Pare durant tota la meva vida[14].

Després sant Josepmaria va saludar alguns que hi havien anat de Monterols.

En Diego Martínez Caro[15] recorda que hi van ser *en Paco Ponz, l'Antonio Valero*[16]*, en Juan Francisco Onaindía*[17] *i jo mateix*, escriu referint-se a ell.

En el meu cas va ser la primera vegada que veia el Pare i estava molt emocionat. Li vaig dir que no hagués volgut morir-me sense conèixer-lo. Em va dir que nosaltres ens hem de morir de vells. Va estar al voltant d'una hora[18].

Roma-Barcelona-Madrid. 23 de juny de 1954

L'octubre de 1952 es va instal·lar Llar, un nou centre de les dones de l'Opus Dei, per al desenvolupament de la labor apostòlica amb gent jove.

Estava situat al carrer de Muntaner 440, 5è pis. Era la primera escola-llar dirigida per dones de l'Opus Dei en el món. Posteriorment es convertiria en una escola de secretariat i decoració.

Rosamaria Pantaleoni descriu l'ambient dels primers moments: *Es va començar amb molt pocs mitjans, i es va passar tanta penúria en aquella casa que molts dies... no arribava ni per a allò més just. Era tot tan modest!*

Era un piset senzill, però molt agradable i acollidor. Tenia un planxador, amb una taula gran, una sala d'estar bastant reduïda i algunes sales més. A l'oratori no hi havia bancs: ens agenollàvem en un d'aquests reclinatoris de boga en què et pots asseure també, si li dónes la volta... No obstant això, malgrat els pocs mitjans l'oratori era preciós: estava pintat amb colors càlids, i tenia un sagrari molt digne, amb unes llànties d'oli de color ambre i una imatge de la Mare de Déu molt bonica i un paviment que brillava de tan net...

A l'avantoratori hi havia el confessionari. Els dissabtes a la tarda el sacerdot solia dirigir una meditació al costat del Santíssim, a la qual assistien moltes noies. Hi havia una altra meditació els dijous, per a universitàries. Després, durant la tertúlia, cantàvem, explicàvem anècdotes, rèiem i tocàvem la guitarra, en aquest ambient cordial, de família, tan propi de l'esperit de l'Opus Dei.

Un diumenge de cada mes hi havia recés espiritual. La resta dels diumenges moltes de les que freqüentaven Llar solien anar d'excursió. I s'organitzaven activitats culturals,

---

[14] Records de la Rosamaria Pantaleoni Andreu. AGP, sèrie J.2, MGG T-072.
[15] Diego Martínez Caro (1931-). Professor honorari de Cardiologia, Universitat de Navarra; i ex-director del departament de Cardiologia de la Clínica Universitària de Navarra.
[16] Antonio Valero Vicente (1925-2001). Enginyer Industrial per l'Escola Superior de Terrassa. En parlarem al capítol XVIII.
[17] Juan Francisco Onaindía Bayo (1925-2000). Participà en els començaments de l'apostolat de l'Obra al Perú, exercint la medicina. Ordenat sacerdot el 1970, exercí el seu ministeri a Pamplona i a Madrid.
[18] Records d'en Diego Martínez Caro. 17.12.2012. AGP, sèrie A.5, leg. 227, carp. 1, exp. 7.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

com conferències o sessions de teatre llegit. Fins i tot concerts! En recordo un que va tenir lloc el dia de Sant Rafael, abans de la meditació. Celebràvem especialment aquesta festa perquè tots els apostolats de l'Opus Dei amb la joventut estan encomanats a la protecció d'aquest arcàngel. Vam fer els programes i a primera hora de la tarda del dia vint-i-quatre d'octubre ja teníem plena la sala del piano, la classe de planxa i la sala d'estar. No hi havia cadires a la casa per a tantes noies com van venir, i van haver de seure en aquella catifa verda que cuidàvem tant... Tocàrem diverses peces: Chopin, Granados, Bach... Vam cantar algunes cançons mexicanes, perquè estaven de pas algunes noies mexicanes que se'n tornaven l'endemà al seu país, i després vam tenir la meditació, en la qual el sacerdot ens va parlar dels Àngels Custodis. I després vam tenir la benedicció amb el Santíssim. Així era una tarda de dissabte a Llar.

Hi havia també moltes xerrades de formació humana i espiritual. I un cop al mes tenien allà el recés mensual un grup de noies que treballaven com empleades de la llar. Hi venien moltíssimes noies joves, sobretot estudiants, de Barcelona i de ciutats properes: de Vic, de Girona, de Terrassa, de Sabadell, de Badalona...[19]

I complementa la Roser Fernàndez[20]: *Anàvem també sovint, com a fruit de la formació cristiana que se'ns donava a Llar, a visitar gent necessitada. Aquells nens del Cottolengo... és com si els veiés ara: els donàvem el menjar, els tallàvem les ungles, els rentàvem... Per la seva banda, algunes mares de família de l'Opus Dei juntament amb les seves amigues anaven al turó d'en Caritg al barri de Sistrells, un raval pobríssim de Badalona per donar catequesi i atendre les necessitats d'aquella gent, que estaven en una situació molt penosa. Instal·laren un dispensari, amb ajuda d'algunes cooperadores de l'Opus Dei, i més tard un rober per ajudar aquella gent necessitada. I es van promoure moltes iniciatives apostòliques semblants a aquesta, en què col·laboraven moltes mares de família, com la Manolita*[21]*, la mare de la Montse Grases, que per aquelles dates va conèixer l'Obra*[22].

Puntualitza la Montse Amat, que va participar directament en aquells començaments: *De tota manera, no va ser gens fàcil tirar endavant aquella Escola-Llar*[23], i així li ho va manifestar a sant Josepmaria quan el va saludar a l'aeroport del Prat el 23 de juny de 1954.

Efectivament, aquests dia sant Josepmaria viatjà amb avió a Madrid per estar uns dies a Molinoviejo, i va fer escala a Barcelona. Aquesta vegada don Álvaro es quedà a Roma.

La Montse Amat recorda que *el Pare va passar per Barcelona i algunes vam anar a saludar-lo a l'aeroport, en una escala que va fer de camí a Madrid. El saludàrem i vam estar xerrant uns deu minuts.*

Ens va comentar que li agradaria anar, com sempre feia quan venia a Barcelona, a saludar la Mare de Déu de la Mercè, però que aquesta vegada no podia ser i ens va encarregar que anéssim a saludar la Mare de Déu de part seva.

---

[19] Records de la Rosamaria Pantaleoni Andreu. AGP, sèrie J.2, MGG T-072.
[20] Roser Fernández i Mercadé (1933-). Relacions públiques d'un centre mèdic.
[21] Manolita García Camporro (1911-1999).
[22] Records de la Roser Fernández Mercadé. AGP, sèrie J.2, MGG T-019.
[23] Records de la Montse Amat Badrinas. AGP, sèrie J.2, MGG T-003.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va estar molt afectuós i ens va preguntar com anava la labor apostòlica a Llar. Llavors li vam dir:

- Pare, ens costa molt. I tenim molt poques alumnes.

*- **Bé, filles meves** -ens va animar-, **tingueu paciència, tingueu paciència.***

Però immediatament, va afegir, amb un gest molt seu:

*- **Però no gaire, eh: no gaire!***[24]

Una d'aquestes noies joves que van començar a anar a Llar era la Montserrat Grases García[25], que el 25 de desembre de 1957 va demanar l'admissió a l'Opus Dei, amb 16 anys i mig. El juny de 1958 va començar a sentir grans dolors a la cama esquerra: tenia un càncer incurable. Abans del definitiu agreujament de la seva malaltia, el dimarts 11 de novembre de 1958 va viatjar a Roma per veure el papa acabat d'elegir, Joan XXIII, i conèixer el fundador de l'Opus Dei. El dijous 13 de novembre la va rebre sant Josepmaria.

Va morir el 26 de març de 1959 amb fama de santedat, i el 19 de desembre de 1962 es va iniciar el procés de canonització. El 16 de juny de 1994 es van traslladar les seves restes a la cripta de l'oratori de Santa Maria de Bonaigua.

Madrid-Barcelona-Roma. 30 de juny de 1954

Acabada aquesta estada a Molinoviejo, tornà a Roma amb avió des de Madrid, fent escala a l'aeroport de Barcelona; era el 30 de juny de 1954.

En el diari de Monterols d'aquell dia en queda constància. *L'aspecte més sensacional de tota la jornada ha estat la tertúlia de la nit. Quan ja feia una estona que parlàvem, en Diego Martínez Caro ens diu que havia estat aquest matí a l'aeroport del Prat amb el Pare, que passava cap a Roma. I que a més en Juan Campos*[26] *havia fet el viatge des de Madrid a Barcelona amb el Pare. Llavors vam fer que ens expliquessin tot el que els havia dit. La tertúlia, que durà molt, es perllongà més del compte.*

Don Luis Felipe Gómez Caballero[27] *que també havia estat amb el Pare a Molinoviejo ens va explicar alguns detalls. Fou una tertúlia incomparable*[28]

---

[24] Ibid.
[25] Un ampli estudi sobre la Montserrat Grases és el d'en José Miguel Cejas. *Montserrat Grases. La alegría de la entrega*. Rialp. Madrid, 1993.
[26] Juan Campos Avillar (1928-2009). Metge.
[27] Luis Felipe Gómez Caballero (1922-2008). Nebot de la senyora Rafaela Caballero, que allotjà a casa seva a sant Josepmaria a Barcelona abans del pas dels Pirineus. Estudià medicina, i en acabar els estudis s'incorporà a l'Opus Dei. Durant uns anys exercí el ministeri pastoral a Portugal, després a diverses ciutats espanyoles i finalment a Màlaga, la seva ciutat nadiua.
[28] Diari de Monterols. 30.06.1954. AGP, sèrie M.2.2, 172-48.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XVII. 1958. EL CASAMENT D'EN SANTIAGO ESCRIVÀ DE BALAGUER

La petició de mà

Recorda don Álvaro que *el 1958, en qualitat de cap de família,* [sant Josepmaria] *va acudir a Saragossa per demanar la mà de la seva futura cunyada, la Yoya*[1]*. No obstant això, per donar als seus fills exemple de pobresa i de despreniment, no va assistir al casament del seu germà, però em va demanar que ho fes jo en el seu lloc, aprofitant que havia de viatjar a Espanya. Després, fins a la seva mort, va ajudar el seu germà i la seva família, amb l'oració i amb el consell, com apareix clarament en l'abundant correspondència que conservem*[2].

Can Nolla. Carrer de can Nolla s/n. Premià de Dalt

Va ser el dissabte 25 de gener de 1958 quan de nou va trepitjar terres catalanes. Era part d'un viatge des de Roma a França i Espanya, que va aprofitar per passar per Saragossa per a la petició de mà.

El dia 21 de gener, havia sortit amb cotxe de la Ciutat Eterna en companyia de don Álvaro, don Javier Echevarría i l'Armando Serrano[3]. El dia 25, després de celebrar la santa Missa a la catedral de Perpinyà, va entrar a Espanya per la Jonquera. Va seguir cap a Figueres i van passar per Girona al voltant de dos quarts de dotze.

Com explica el diari del centre Diagonal, va dinar a la casa d'un cooperador de l'Opus Dei[4] prop de Castelldaura, on van arribar a un quart de dues. *El nostre amic cooperador els va rebre i els va oferir la casa, absentant-se després*[5]. També al diari de l'administració de Castelldaura hi ha una referència a aquest viatge: *El Pare dina prop d'aquí. Potser després passa a visitar-nos*[6].

El dinar va ser a can Nolla, la casa de l'Oleguer Soldevila[7]. Sant Josepmaria i ell ja es coneixien de temps enrere. L'Oleguer recorda que *en arribar ens vam fer una abraçada; entràrem al saló i el Pare va beneir uns rosaris que hi havia penjats a la llar de foc. No em vaig quedar al dinar perquè considerava que així el Pare tindria més intimitat amb*

---

[1] Gloria García-Herrero Ruiz (1933-).
[2] Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992. p. 98.
[3] Armando Serrano Castro (1922-1961). D'origen portuguès, residia a la Residència de la Moncloa de Madrid durant el curs 1943-1944, quan demanà l'admissió a l'Obra. Enginyer industrial. El curs 1946-1947 es va traslladar a Roma, on durant molts anys va conduir el cotxe en què es desplaçava sant Josepmaria per diversos països d'Europa per impulsar el treball apostòlic.
[4] Els cooperadors de l'Opus Dei són homes i dones que ajuden amb la seva oració, amb les seves almoines i amb el seu treball -cadascun segons les seves possibilitats- en les activitats que promou la prelatura de l'Opus Dei, sense ser jurídicament membres. Els cooperadors són persones de totes les races, cultures i religions: catòlics i no catòlics, cristians o no, i també no creients, que amb els fidels de la prelatura i altres ciutadans promouen nombroses iniciatives de caràcter formatiu i social.
[5] Diari de Diagonal. 25.01.1958. AGP, sèrie M.2.2, 118-17.
[6] Diari de l'administració de Castelldaura. 25.01.1958. AGP, sèrie U.2.2, D-111.
[7] Oleguer Soldevila i Godó (1916-2013). Industrial cotoner. Conseller del Banc Popular i després de Banca Catalana. El 1969 fundà l'Institut de Reinserció Social (IReS), dedicat als col·lectius més marginals i vulnerables, que presidí durant molts anys i del qual, posteriorment, fou president d'honor.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

els que l'acompanyaven, alguns dels quals feia molt temps que no l'havien vist. El Pare em va regalar una medalla[8].

Van dinar allà i a les tres van reprendre el viatge cap a Saragossa. Mitja hora després passaren per Barcelona sense aturar-se i arribaren a Saragossa a la nit.

[8] Records de l'Oleguer Soldevila. 20.05.2013. DC, A-13.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XVIII. 1962. SANT JOSEPMARIA VIU A MONTEROLS

Una estada de sant Josepmaria

Del 16 al 18 de setembre de 1962 sant Josepmaria va tornar a Barcelona. Va ser la primera i única vegada que es va allotjar a Monterols. Ocupà l'habitació anomenada 'de convidats', situada al primer pis, al final del passadís, a la dreta. Avui es conserven els mobles que hi havia llavors i alguns records d'aquestes jornades. Va utilitzar el menjador de convidats, on hi ha una taula que va estar uns anys a la Clínica.

Quan el dia 16 sant Josepmaria va arribar a Monterols cap a dos quarts d'una del migdia, va passar de seguida a la zona de l'administració pel menjador. Va saludar al passadís les que eren allà, i en veure el telèfon va demanar que telefonessin l'Encarnita Ortega[1] a Llar. S'hi va posar sant Josepmaria i va parlar amb ella, i després don Álvaro. Estaven preparant el dinar, i sant Josepmaria amb afectuosa confiança, va prendre una patata fregida[2].

La porta de l'oratori era una porta senzilla, com les altres portes de tota la casa. En veure-la va suggerir que es posessin unes portes més treballades, d'acord amb la importància de la cambra, perquè allà hi havia Déu. En Joan Rius[3], arquitecte, les va dibuixar, i el seu pare -que era ebenista- les va fabricar tot seguit. En molt pocs dies van estar col·locades les noves portes de roure[4].

Sant Josepmaria va aprofitar aquestes jornades per reunir-se amb diferents persones de Barcelona i va visitar alguns llocs de la ciutat.

Lògicament, també va tenir trobades amb els residents.

Perquè hi hagués més espai -llavors no existia l'actual sala d'estar-, es va habilitar el vestíbul de 'planta 0', amb l'escala com a grada, on algun cop es va asseure sant Josepmaria envoltat d'universitaris. Van ser trobades familiars amb preguntes, anècdotes de la residència, cançons... Sant Josepmaria responia a les inquietuds d'aquells estudiants, convidant-los a transformar la cultura i la societat amb la llum de l'Evangeli, i a buscar Déu en l'estudi. També els va parlar de la història de Monterols i de com havien costat especialment els començaments del treball apostòlic de l'Opus Dei a Barcelona.

El 17 i 18 de setembre va celebrar la santa Missa a l'oratori de la zona de l'administració. El va ajudar don Javier Echevarría. El dia 17 estaven sols, i en canvi el dia 18 algunes de les persones que treballaven allà es van quedar a aquesta Missa[5].

---

[1] Encarnita Ortega Pardo (1920-1995). El 1941 s'incorporà a l'Opus Dei. Es traslladà a Roma el 1946 i treballà en l'expansió de l'Obra per tot el mon. Tornà a Espanya el 1961 i en aquell moment era la directora de Llar. El 1980 se li diagnostìcà un càncer. Morí el 1995. S'ha iniciat el seu procés de canonització.
[2] Diari de l'administració de Monterols. 17-18. 09.1962. AGP, sèrie U.2.2, D-196.
[3] Joan Rius i Camps (1932-) Arquitecte.
[4] Conversa amb Joan Rius i Camps. Juliol 2013.
[5] Diari de l'administració de Monterols. 17-18. 09.1962. AGP, sèrie U.2.2, D-196.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sant Josepmaria no va estar cap altre cop a Monterols. Anys després, el 3 de maig de 1969, el llavors director de la residència va tenir ocasió de parlar amb el fundador de l'Opus Dei, aprofitant que es trobava en terres catalanes. Entre altres coses li va explicar que els estudiants de Monterols s'havien presentat a un concurs de cors a la universitat i no ho havien fet bé, ja que, va afegir, a la residència hi faltava ambient musical... En saber que estaven desproveïts de material musical 'modern', sant Josepmaria va regalar a Monterols dues guitarres elèctriques, un baix, una bateria, dos micròfons i un amplificador. Es pot imaginar l'alegria amb què van rebre la notícia els residents. En el seu moment es va donar ús a aquests instruments i se'n va treure molt de partit. Avui alguns d'ells es conserven a la vitrina de la 'planta 0' amb una placa que recorda aquest succés.

Dues estades a Llar. 16 i 17 de setembre de 1962. Milanesat 37

Durant els anys 1959 i 1960 es va construir la nova seu de Llar, un edifici de l'arquitecte César Ortiz-Echagüe[6], amb espais per a classes de cuina, decoració, idiomes i, més endavant, secretariat. L'acte d'inauguració 'oficial' va tenir lloc el 1961. Va beneir l'oratori l'arquebisbe de Barcelona, Mons. Gregorio Modrego, i hi van assistir el consiliari regional de l'Opus Dei i les autoritats civils de la ciutat.

El diumenge 16 de setembre de 1962, sant Josepmaria va anar a Llar i a les cinc de la tarda va tenir una tertúlia amb un nombrós grup de dones de l'Obra, durant uns 45 minuts.

Abans havia anat a la Mercè, però l'església estava tancada, i va saludar la Mare de Déu per l'espiell de la porta.

L'endemà, dilluns 17 de setembre de 1962, a les dotze del migdia, va tornar a Llar per tenir una tertúlia amb les supernumeràries. A la tertúlia hi havia la mare de la Montse Grases, a la qual va dirigir unes paraules plenes d'afecte.

IESE. Avinguda de Pearson 21

El 1957 es van iniciar les gestions per crear l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa, fundat el 1958 a Barcelona com a escola de postgrau en direcció d'empreses de la Universitat de Navarra.

Inicialment, l'IESE oferia diversos programes de formació per a directius, en una època en què les escoles de direcció eren escassament conegudes fora dels Estats Units. L'establiment d'aquests programes, dissenyats principalment per a empresaris i directius experimentats, va constituir un pas endavant en la formació d'executius d'empreses.

El mateix dia d'arribada a Barcelona, diumenge 16 de setembre de 1962 a la tarda, després de la tertúlia a Llar, sant Josepmaria va estar per primera vegada a l'IESE.

[6] César Ortiz-Echagüe Rubio (1927-). Arquitecte. Premi fi de carrera de 1952. El 1967 col·laborà en el començament de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de la Universitat de Navarra. Membre de l'Opus Dei des de 1945, fou ordenat sacerdot per Sant Joan Pau II el 1983. El 1984 traslladà la seva residència a Alemanya.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'Antonio Valero[7], primer director general, recorda que *era un dia sense activitat, i la seva ullada va ser ràpida; no li interessaven les gàbies, li interessaven els ocells, les ànimes, i en acabar em va dir, molt breument i en to familiar, de confiança,* ***allò dels joves comenceu-ho quan pugueu****; a conseqüència d'aquesta indicació començàrem el Programa Màster el setembre de 1964*[8].

Castelldaura. Carretera de Premià 1. Premià de Dalt

Des del principi del treball apostòlic a Barcelona s'havien utilitzat diversos llocs per tenir els cursos de recés: can Menut, a Sant Quirze de Safaja, i la casa d'exercicis i convivències anomenada 'Pax', situada a Montcada i Reixac. Per als cursos de recés amb persones casades, més 'grans', s'utilitzava l'Hotel Vallvidrera a la falda del Tibidabo i una casa d'exercicis a Vilafranca del Penedès.

Amb el creixement de la labor apostòlica, calia comptar amb un lloc estable. Per això es van realitzar diverses gestions, i el 7 de novembre de 1955 es va adquirir la finca can Trias, als afores del poble de Premià de Dalt. En aquell moment es deia *La Fornaca*. Se la va anomenar Castelldaura, i va començar a utilitzar-se el 1956[9].

Actualment hi ha dues cases: la Torre, que és la casa original del segle XIX, i el Mas, que es va començar a construir a principis dels anys 60 del segle XX.

Sant Josepmaria va estar per primer vegada a Castelldaura el matí del dilluns 17 de setembre de 1962. A l'edifici de la Torre va estar de tertúlia uns 20 minuts amb les persones de l'administració que atenien la casa de recés, i després va anar a veure l'estat de les obres de construcció del Mas[10].

Una parada a Figueres. Restaurant Càmping Pous. Antiga ctra. N-II, Km 8,5

El 18 de setembre de 1962 sant Josepmaria va sortir de Monterols a primera hora del matí en direcció a França. El primer tram del viatge, fins a Figueres, el van fer en dos cotxes. En un hi anava sant Josepmaria, don Álvaro, don Florencio Sánchez Bella i en Javier Cotelo, que des d'aquest any conduïa habitualment el cotxe de sant Josepmaria. En un altre cotxe l'acompanyaven alguns directors de l'Obra a Espanya i també hi anava don Javier Echevarría.

Tot travessant Girona, en un pas de vianants, es van creuar amb la Maria Rosa Ferrer[11], una de les primeres persones de l'Obra de Girona. Van saludar-la amb un gest de la mà. La Maria Rosa recorda les circumstàncies d'aquesta trobada:

---

[7] Antonio Valero Vicente (1925-2001). Enginyer Industrial per l'Escola Superior de Terrassa. Catedràtic de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers d'Indústries Tèxtils de Terrassa. Des de molt jove compatibilitzà l'activitat acadèmica amb la direcció d'empreses. Sota l'impuls de sant Josepmaria, el 1958 posà en marxa a Barcelona l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa (IESE).
[8] Records de l'Antonio Valero. 22.04.1992. DC, A-15.
[9] AGP, biblioteca, P03, XII-1955, pp.72-80. i AGP, biblioteca, P01, I-1956, pp. 50-51.
[10] Diari de l'administració de Castelldaura. 17.09.1962. AGP, sèrie U.2.2, D-115.
[11] Maria Rosa Ferrer i Dalgà (1934-). Llicenciada en Belles Arts i Història de l'Art. Directora del Museu Diocesà de Girona durant més de vint anys.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El diumenge 16 de setembre de 1962, a la tarda, vaig estar a la tertúlia amb el nostre Pare a Llar. En acabar, algunes vam agafar un cotxe i seguírem el cotxe del nostre Pare, esperant que aniria a la Mercè. No va ser així, però en aquesta estona em vaig fixar molt en els detalls del cotxe: un cotxe fosc amb unes cortinetes al vidre del darrere, i em vaig aprendre de memòria la matrícula, que era de Roma, amb els caràcters en color vermell sobre fons blanc.

El dimarts 18 de setembre, jo estava a Girona. Cap al migdia, anava a travessar pel pas de vianants que hi ha al semàfor de la cruïlla de la carretera de Barcelona amb el carrer Álvarez de Castro, on hi ha la llibreria Empúries. En aquells anys era el primer semàfor que hom es trobava venint des de Barcelona.

En aquell moment vaig veure arribar el cotxe del Pare, que vaig reconèixer de seguida per la matrícula.

A la dreta del conductor hi havia don Florencio Sánchez Bella. Darrere hi anaven el Pare i don Álvaro. Vaig observar que don Florencio es girava i li deia alguna cosa al Pare assenyalant-me a mi. Jo coneixia don Florencio perquè al principi va atendre la labor a Girona. Van passar per davant meu i el Pare em va saludar amb la mà, i a continuació es devia posar de genolls al seient, ja que va separar la cortineta del vidre del darrere i em va seguir saludant fins que el vaig perdre de vista quan van girar a la plaça Marquès de Camps. Encara recordo la cara d'afecte amb què em saludava.

A l'estiu següent, el 1963, vaig estar de convivència a Castelldaura. Allà es trobava don Florencio. Em va recordar aquest succés i em va explicar com ho havien viscut dins del cotxe.

Ja des de la sortida de Monterols aquell matí don Florencio anava insistint al nostre Pare que paressin una estona a Girona, per veure els seus fills en el petit pis que hi havia a la plaça Independència. Però el nostre Pare deia que havien de fer molts quilòmetres fins a Roma i no es podien aturar. Don Florencio seguia insistint, argumentant que a Girona hi havia molta labor, etc. Al final don Álvaro va dir: si aquí hi ha tanta gent de l'Obra, encomanem per veure algú. I llavors va ser quan em van veure. Efectivament el Pare es va posar de genolls sobre el seient i separant la cortineta del vidre del darrere em va anar saludant fins que em van perdre de vista. Va comentar que li havia fet il·lusió trobar-me i que li agradava que anés vestida elegantment.[12].

Van dinar a Figueres, segons descriu en Javier Cotelo, *en un lloc rústic, mig a l'aire lliure, i es va fer una tertúlia-sobretaula que es va perllongar bastant. Tots estàvem allà feliços, però encara ens quedaven pel davant molts quilòmetres per recórrer aquella tarda. Vam seguir sols fins a la frontera*[13].

El novembre de 2012 en Javier Cotelo recordava que era un restaurant rústic, un edifici de pedra amb un porxo de fusta, situat a la sortida de Figueres en direcció a la Jonquera, a la carretera nacional[14].

---

[12] Records de la Maria Rosa Ferrer Dalgà. 15.12.2012. DC, A-06.
[13] Relació de viatge. 16-18 de setembre de 1962. Escrita per en Javier Cotelo. AGP, sèrie A.5, leg. 207.
[14] Conversa amb Javier Cotelo. Novembre 2012.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

És el Restaurant Càmping Pous, a l'antiga carretera Nacional II, km 8,5, que havia estat inaugurat el 1958.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

19. 1966. FILL ADOPTIU DE BARCELONA

Delegació de l'Opus Dei a Catalunya. Moneders 14

El 5 d'octubre de 1966 sant Josepmaria va viatjar a Barcelona en cotxe procedent de Saragossa. La pluja i el mal estat de les carreteres li va impedir, com s'havia planejat, arribar a dinar a Castelldaura, on s'havia d'allotjar. El retard va obligar a parar-se a dinar al número 14 del carrer dels Moneders. D'aquesta manera va conèixer la nova seu de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya, que s'havia traslladat poc temps abans des del centre anomenat Diagonal, un petit pis situat a l'avinguda d'en Josep Tarradellas (llavors Infanta Carlota)[1].

A la casa de la Delegació es conserven alguns objectes del pas dels Pirineus i el quadre de la Immaculada que hi havia a l'oratori de la Clínica, quan sant Josepmaria va predicar la meditació abans del seu primer viatge a Roma. En aquesta ocasió el va poder contemplar després de tants anys.

En Francisco Ponz recorda: *Com a mostra d'afecte als de Barcelona, el Pare els va lliurar perquè es conservessin allà alguns objectes d'extraordinari valor històric: alguns gots que havien estat utilitzats per ell com a calzes per celebrar la Missa durant la guerra i algun altre objecte relacionat. Els guardàvem amb gran veneració. Inicialment s'havien col·locat en capses molt senzilles i pobres, inadequades, però amb el temps van passar a custodiar-se de manera més digna i es van traslladar finalment a unes vitrines de l'oratori de la casa on està instal·lada la Delegació.*

El Pare es recordava bé d'aquest delicat obsequi que havia fet als seus fills de Barcelona, tan entranyablement unit a la història de l'Obra, i li agradava que ho apreciéssim tant i ho tinguéssim com un tresor[2].

Segona estada a Castelldaura. Del 5 al 10 d'octubre de 1966

Havent dinat va sortir cap a Castelldaura, on va romandre del 5 al 10 d'octubre de 1966. Es va allotjar al Mas, que estava acabat de construir, on el dia 6 va consagrar l'altar de l'oratori. Durant aquestes jornades va mantenir diferents trobades amb persones de l'Obra, i també va fer altres visites. El dia 8 d'octubre va estar a la Mercè.

L'Acord de l'Ajuntament

El 1964, l'Ajuntament de Barcelona havia fet seva la iniciativa que un nombrós grup de persones de molt diferents professions i estaments socials havien elevat a les autoritats municipals. Es tractava de fer un homenatge a Mons. Escrivà de Balaguer que, durant més d'un quart de segle, havia tingut per la Ciutat tantes manifestacions d'afecte.

---

[1] Diari de Moneders. 05.10.1966. AGP, sèrie M.2.2, 169-20.
[2] Records d'en Francisco Ponz. AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El nomenament com a Fill Adoptiu de la Ciutat fou un bon testimoni del públic reconeixement de Barcelona al Fundador de l'Opus Dei. Aquest és el text de l'acord municipal:

Ajuntament de Barcelona. L'Excel·lentíssim Consell Ple acordà en sessió del 13 d'agost de 1964 atorgar el títol de Fill Adoptiu de la Ciutat a Monsenyor Josepmaria Escrivà de Balaguer i Albàs, Gran Canceller de la Universitat de Navarra, com a expressió de càlid homenatge per haver ofert a Barcelona institucions de rellevant transcendència[3].

Un cop pres l'acord, van telefonar per comunicar-ho. Així ho explica don Florencio Sánchez Bella, en aquell moment Consiliari de l'Opus Dei a Espanya:

Durant l'estiu de 1964, mentre passava un període de treball i descans a Elorrio (Biscaia), anunciaren per telèfon que l'alcalde de Barcelona -en Josep Maria de Porcioles[4]*- havia comunicat oficialment la concessió d'aquest títol.*

Quan li ho vaig comunicar al Pare, va reaccionar amb agraïment a Déu pel que aquesta distinció significava d'arrelament de la labor de l'Obra en una ciutat que tants sofriments li havia ocasionat en els primers anys, i a la qual havia hagut d'acudir d'incògnit per enfortir els seus fills enmig de la persecució.

La dimensió personal del fet no va tenir per al Pare cap rellevància: al contrari, era quelcom per a ell incòmode i inevitable.

Per això va dilatar tant com va poder -fins al 1966- la recepció d'aquest títol; i llavors va disposar les coses perquè el solemne protocol de la cerimònia a l'Ajuntament fos el més discret possible. Efectivament només van acudir a l'acte les autoritats municipals, ja que el nostre Pare no va voler que es comuniqués als seus fills i a les persones amigues de l'Obra, que -si n'haguessin estat assabentades- hi haurien anat en massa.

Tampoc va acceptar el compliment que és habitual en aquests casos després de la cerimònia, limitant-se a dinar amb l'alcalde a Castelldaura[5].

Efectivament, com recull una relació d'aquest viatge, *en un principi l'Ajuntament havia decidit oferir al Pare un dinar, amb bastants convidats, al Palauet Albèniz. Però el Pare havia dit que convidaria ell, a Castelldaura, en Porcioles i algun altre regidor: en Guillermo Bueno*[6] *i en Martí Ribalta*[7]*. A aquest el Pare li va dir que si volia, quan morissin ell i la seva dona, podrien tenir un lloc a la cripta de l'església que es construirà, per donació seva, al costat del futur Col·legi Major de la secció femenina de l'Obra. Després li va fer un petó. En Martí estava plorós*[8]. És la cripta de l'Oratori de Santa Maria de Bonaigua, on ja reposen les restes de la Montse Grases.

---

[3] Acord de l'Ajuntament de Barcelona. 13.08.1964. AGP, sèrie A.1, leg. 29, carp. 1.

[4] Josep M. de Porcioles i Colomer (1904-1993). Jurista, notari i polític. Tingué un paper notable en la Compilació del Dret Català (1960). Fou president de la Diputació de Lleida i jutge d'apel·lacions d'Andorra. Alcalde de Barcelona (1957-1973), per on aconseguí una important Carta Municipal (1960).

[5] Records de Florencio Sánchez Bella. AGP, sèrie A.5, leg. 244, carp. 1, exp. 1.

[6] Guillermo Bueno Henke (1920-2006). Empresari del sector metal·lúrgic. Aquells anys era el delegat dels serveis d'obres públiques de l'Ajuntament de Barcelona.

[7] Martí Ribalta i Urpí (1907-1987). Empresari, un gran emprenedor. Casat sense fills, dedicà molts esforços a la promoció de moltes iniciatives apostòliques, entre elles el Col·legi Major Bonaigua.

[8] Relació de viatge a Espanya. Setembre-octubre 1966. AGP, sèrie A.2, leg. 24, carp. 5, exp.1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El títol de Fill Adoptiu es conserva a Villa Tevere, a Roma.

Consagració de l'altar de l'oratori de Castelldaura Mas

L'oratori s'inspira en l'estil romànic català. Sant Josepmaria consagrà l'altar el 6 d'octubre de 1966.

En Frederic Riera-Marsà[9], que formava part del cor que va cantar en aquesta cerimònia, recorda:

El dia 6 octubre de 1966 estava jo a classe -acabava de començar el curs- i em van avisar abans d'acabar. Al carrer m'esperaven per anar a Castelldaura. Arribàrem allà cap a les 12. Després ens dirigírem cap al Mas, i en entrar a la casa vam veure el Pare que creuava el vestíbul. Quina alegria es reflectia en les cares de tots!

Vam anar a l'oratori, i els del cor ens col·locàrem al fons. A més de nosaltres només hi havia els directors i algunes persones més. En total, al voltant de 30.

En entrar el Pare vam cantar les Acclamationes. Mentre el Pare es revestia, don Álvaro ens va explicar la cerimònia; i en dir-nos que el Pare tenia la facultat de consagrar altars que li va concedir la Santa Seu, el Pare va afegir: ***ja fa molts anys!***

En començar la consagració vam cantar el Salm 50, el Miserere. Don Álvaro va continuar explicant, i ens va dir que al sepulcre es col·locaven l'acta, tres grans d'encens i les relíquies de màrtirs. El Pare ens va dir: ***Les relíquies són de Sant Timoteu i Felicíssim****. Don Tomàs*[10] *va llegir l'acta en llatí, i després la traducció.*

En acabar el Pare va recordar: ***Després els sacerdots hauran de purificar l'altar amb molla de pa i cotó, que després es crema***[11].

A continuació van tenir una tertúlia a la sala d'estar.

Durant la seva estada de novembre de 1972 va fer notar que la pedra de l'oratori estava sense pintar, i comentà que a Itàlia el romànic solia restaurar-se amb una mica de pintura, per donar-li un cert colorit, i va fer broma amb el cost econòmic que pogués suposar, per la manera de ser dels catalans. Arran d'aquesta observació es va donar a la pedra del presbiteri la lleu capa de pintura i pàtina que té actualment.

La part superior de la nau d'aquest oratori està flanquejada per unes *finestres* estretes. També va suggerir que es policromessin les embocadures amb ornamentació d'estil romànic, i així donar més colorit a l'oratori.

---

[9] Frederic Riera-Marsà i Bonmatí (1945-). En aquell moment estudiava Administració d'Empreses. Des del 1998 viu als Estats Units.

[10] Tomàs Gutiérrez Calzada (1929-2013). Demanà l'admisió a l'Opus Dei el 1949, mentre estudiava Dret. Doctor en Dret Canònic. Ordenat sacerdot el 1954, exercí el ministeri a Itàlia. Vicari Regional d'Espanya (1984-2002).

[11] Records d'en Frederic Riera-Marsà. AGP, sèrie A.1, leg. 343, carp. 2, exp. 8.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En les cerimònies litúrgiques a les quals va assistir en aquest oratori (Benedicció amb el Santíssim, *Te Deum*, etc.), el fundador de l'Opus Dei s'agenollava a la part del darrere, al primer banc del cadirat, al setial central de davant l'altar. No utilitzava el seient més gran, el primer del costat esquerre de la nau.

Dàrsena. Sometents 66. Esplugues de Llobregat

El mateix dia 6 d'octubre de 1966, a les quatre de la tarda, sant Josepmaria va estar a Dàrsena, residència universitària femenina, on va consagrar també l'altar de l'oratori.

Don Álvaro anava explicant la cerimònia. Al sepulcre de l'altar, juntament amb les relíquies, es diposità l'acta, escrita en llatí, la traducció de la qual diu així:

En el nom del Senyor. Amén. Avui, dia 6 d'octubre de 1966 de la nostra salvació, jo infrascrit Josepmaria Escrivà de Balaguer, he consagrat solemnement aquest altar en honor i lloança de la Benaurada Verge Maria, que havent estat saludada per l'Àngel en l'Anunciació com a plena de gràcia, es va dir a si mateixa Esclava del Senyor, i abraçant la voluntat salvífica de Déu, es va dedicar a la Persona i a l'obra del seu Fill.

He fet aquesta consagració d'acord amb les normes dels sagrats Cànons, en virtut de la facultat que m'ha estat concedida* in perpetuum *per la Santa Seu, i segons el ritu prescrit per la litúrgia romana. Al sepulcre d'aquest altar he dipositat les venerades relíquies dels Sants Màrtirs Timoteu i Felicíssim.

Mentre realitzava aquesta cerimònia, he volgut elevar ardents súpliques perquè les meves filles, conreant una veritable humilitat segons l'exemple de la Mare de Déu i de tots els Sants, es presentin com a vius instruments de Crist, i el seu aliment sigui complir fidelment la voluntat del Pare que les va cridar al seu Opus Dei.

***De tot això, per a perpètua memòria, dono fe.* Laus Deo. *Barcelona, dia, mes i any* ut supra**[12].

Quan va acabar la cerimònia -recorda l'Àngela Borobio[13]-, *el Pare es va girar cap a nosaltres i ens va dir que les relíquies d'aquest altar eren de dos sants que tenien molt a veure amb la nostra vida: Sant Timoteu que va ser company de predicació de Sant Pau, fent-nos veure la importància de l'apostolat; i Sant Felicíssim, perquè a l'Obra érem més feliços que ningú. També va fer esment al retaule -és una Anunciació de rajoles- i ens digué que aprenguéssim de la Mare de Déu a ser humils.*

Després vam resar tres avemaries. El Pare es va agenollar a la grada de l'altar, no va voler fer servir el faldistori que li havíem preparat.

Com que volia estar una estona amb nosaltres, vam pujar a la sala d'estar. A més de les alumnes del centre d'estudis, hi havia les directores de la delegació, i també numeràries d'altres centres de Barcelona. Va ser una tertúlia com d'un quart d'hora.

---

[12] AGP, biblioteca, P02, 1967, pp. 19-20.
[13] Ángela Borobio Enciso (1944-). Llicenciada en Belles Arts.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El Pare estava molt emocionat en veure tantes filles seves en aquella ciutat on havia costat tant al principi. Com que la sala d'estar queda molt elevada i des del finestral es domina amb la vista tot Barcelona, es va girar una mica i comentà: ***aquesta Barcelona meva que m'ha costat sang i tantes llàgrimes***[14].

Dos elements de decoració a Castelldaura Mas

A la sala d'estar destaquen dos suggeriments de sant Josepmaria. En l'estada d'aquest any 1966 va proposar que es col·loqués sobre la porta un escut de pedra, que fos català, però substituint l'interior d'aquest pel segell de l'Obra i la rosa[15]. Va suggerir fins i tot la forma de subjectar-lo: mitjançant uns perns de ferro fixos a l'escut i fent uns forats amb un trepant-filaberquí, on introduir els tacs de plàstic i ganxos metàl·lics. El va realitzar l'escultor Joan Mayné, que es va inspirar en un que està en una cantonada del Museu d'Història de la Ciutat, a la plaça del Rei de Barcelona; el flanquegen uns àngels que el sostenen. Quan sant Josepmaria hi va tornar el 1969 ja estava col·locat.

A la paret esquerra al costat de la llar de foc, hi penja un quadre amb un mapa de Catalunya que es va posar en substitució d'una tela pintada d'aire molt infantil.

La nit abans de l'acte de l'Ajuntament sant Josepmaria es va fixar en aquesta tela, que desentonava clarament en l'ambient de la sala d'estar. Va suggerir canviar-la. I assenyalant al mapa de Barcelona que penja de la paret gran de la sala d'estar, va apuntar la idea de substituir-la per un mapa antic del Mediterrani, tot dient que li agradaria que estigués canviada abans que arribés l'alcalde l'endemà.

No quedava gaire temps -una nit i un matí- per fer la substitució, però sant Josepmaria, conscient de la dificultat, va llançar un repte als que s'encarregarien de l'assumpte, en Joan Coma[16] i en Juan Ignacio de la Vega[17], dient-los que si no ho aconseguien pensaria que no tenien amics a la ciutat.

Després de diverses gestions, es va aconseguir un antic *Mapa de Catalunya i les seves costes*, de gran qualitat, que tenien per emmarcar en un establiment dedicat a això. Els amos de l'establiment, després de donar-los tota mena de garanties i seguretats que es tornaria puntualment, van accedir a deixar-ho durant 48 hores.

El mapa va poder estar col·locat en el lloc moments abans de l'arribada de sant Josepmaria amb l'alcalde. L'alcalde, bon jurista i estudiós del Dret Català, es va fixar precisament en el mapa i es va esplaiar sobre l'esplendor històrica de la Catalunya de l'edat mitjana.

Posteriorment, davant la impossibilitat d'adquirir el mapa, es va encarregar a un copista una reproducció a mà d'un quadre similar -un mapa de Catalunya de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, de la plaça del Rei- que és la que es troba actualment a la sala d'estar.

---

[14] Records de l'Àngela Borobio. AGP, sèrie A.5, leg. 315, carp. 3, exp. 2.
[15] El segell de l'Obra representa l'esfera del món amb la creu inscrita, i la rosa és una referència a la Rosa de Rialb, en honor a la Mare de Déu.
[16] Joan Coma i Riera (1939-). Arquitecte.
[17] Juan Ignacio de la Vega Aguilar (1930-). Arquitecte.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

L'acte institucional. Plaça de Sant Jaume 1

El 7 d'octubre de 1966 va tenir lloc l'acte institucional de nomenament. No es va desenvolupar al Saló de Cent, sinó al saló de Carles III, situat al costat del despatx d'honor de l'alcalde.

Sant Josepmaria, dret, amb la mirada baixa i el gest emocionat, escoltava la lectura de l'acord pres per la Corporació. Amb l'alcalde i la totalitat dels membres del Consell Municipal, acompanyaven el Pare don Álvaro, don Javier Echevarría, don Florencio i els directors de les obres corporatives de l'Opus Dei[18] a la ciutat. Completaven el total dels assistents els enviats de la premsa i els fotògrafs.

Després, l'alcalde de la ciutat es va dirigir a sant Josepmaria:

Barcelona us agraeix, Monsenyor, que a través del vostre Opus Dei -en què es fonen tants cors barcelonins- s'hagin creat obres de tal relleu com l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa, el prestigi del qual es reconeix internacionalment, els Col·legis Majors Dàrsena i Monterols, on la joventut universitària es va formant i que tan sovint han estat cita d'inquietuds i de magisteri; l'Escola Llar per a la formació de la dona en les tasques de la llar, Xaloc, Viaró, Pineda, que en nova directriu docent, són centres educatius oberts als nostres joves de tota condició. I tantes altres institucions, com l'Agrupació Cultural i Esportiva Brafa, que reflecteixen una preocupació social de gran transcendència.

Constitueix tot això, Monsenyor, un sòlid patrimoni espiritual que la ciutat estima i valora. Sabem com aquestes obres no s'improvisen i com totes i cadascuna d'elles són conseqüència d'una noble preocupació, d'un abnegat i profund sentit d'apostolat, fonamentat en una suprema renúncia, que en aquesta constant paradoxa cristiana és plenitud de ser [19].

El discurs de sant Josepmaria

A continuació, sant Josepmaria va pronunciar el seu discurs:

Quan en els últims dies d'agost de 1964 em va arribar la notícia de la vostra delicadesa, en nomenar-me Fill Adoptiu d'aquesta estimada Barcelona, he de dir-vos -amb sinceritat catalana- que em va emocionar de debò la vostra decisió; i que em vaig adonar que, en honrar-me amb tal prova d'afecte, aquest gest vostre venia a premiar el treball de tantes filles meves i de tants fills meus, que desenvolupen en aquesta estimadíssima ciutat, en l'exercici dels seus deures i dels seus drets ciutadans, tasques socials i d'educació -sempre apostòliques- entre el poble català, entre els seus iguals, als quals fraternalment estimen.

---

[18] Les obres d'apostolat corporatiu són aquelles que, promogudes per fidels d l'Opus Dei juntament amb altres persones, tenen la garantia moral de la Prelatura. En elles l'Opus Dei s'encarrega dels aspectes relatius a la orientació cristiana. Entre les obres corporatives hi ha escoles, universitats, centres per a la promoció de la dona, dispensaris mèdics en zones o països subdesenvolupats, escoles agrícoles, instituts de formació professional, residències d'estudiants, centres culturals, etc.

[19] Discurs de l'alcalde de Barcelona. 07.10.1966. AGP, biblioteca, P03, XII-1966, pp. 16-17.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En aquests moments veig que es renova la meva ascendència catalana -els meus cognoms donen testimoni de la llengua que parlaren els meus avis: ja des dels segles XVI i XVII es troben, entre els meus avantpassats directes, no pocs il·lustres estudiosos del dret català- i he de dir-vos que amb aquesta adopció heu donat forma i nom als que eren en mi sentiments antics i permanents, als quals contribuïa també la part de la meva sang aragonesa, devers aquesta ciutat, veritable cor de tot Catalunya. Mai no m'he considerat estrany a Barcelona; i us confio que em trobo especialment unit a aquests homes de Catalunya que es distingeixen per la seva laboriositat, per la seva cortesia, per l'amor a les tradicions familiars i pel seu realisme, virtuts que donen la figura precisa d'un poble noble. Admiro de veritat aquest intraduïble i fins indefinible 'seny' que fa possible estar assentats sòlidament a la terra, sense deixar de ser capaços de vibrar pels més alts ideals.

Bones proves he donat jo d'aquest afecte, que ara és enterament filial, a Barcelona. Quan passat el temps, s'escrigui la història de l'Opus Dei, hi haurà a les seves pàgines -quants esdeveniments arriben ara a la meva memòria!- fets que van veure la llum en aquesta Ciutat Comtal, entre vosaltres i a l'ombra de la Verge Santíssima de la Mercè.

Recordo aquells dies de fa gairebé trenta anys, en què el Senyor va voler que gent d'aquesta part catalana fessin seva la dedicació personal a Déu en el món, estimant el món, sense deixar la seva condició ciutadana, sense adquirir per això un nou estat, conforme a l'esperit de l'Opus Dei.

Ha passat el temps i el que llavors es podia considerar una il·lusió -alguns la van anomenar bogeria-, avui és una realitat viscuda per homes i dones de tota edat i condició social en els cinc continents. Vosaltres comprendreu que no podia succeir d'una altra manera, ja que l'Opus Dei porta en la seva entranya el missatge del treball, com a mitjà per a santificar-se i per santificar. I digueu-me: no us sembla que s'havien de commoure els homes d'aquesta terra, en sentir parlar de la seva tasca professional -manual o intel·lectual, és el mateix- en la seva més elevada significació? A tots aquests fills meus i a tots els que han sabut comprendre els seus ideals i els seus afanys, els tinc ara especialment presents. Alguns d'ells, ha volgut el Senyor que estiguin lluny d'aquesta terra: són els instruments que, oberts a tothom amb cor ecumènic, estan parlant d'aquest mateix esperit en molts idiomes. Altres, la majoria, continuen aquí, a Barcelona, i amb vosaltres s'esforcen a fer de la ciutat un lloc de convivència entre els homes, on es respectin les legítimes llibertats i tots siguin acollits i ningú oblidat: són obrers, oficinistes, empresaris, funcionaris públics, empleades en tasques domèstiques, mares de família, estudiants en tots els graus de l'ensenyament. Altres, també ara catalans, perquè els heu obert els braços fent-los un lloc en la vostra vida ciutadana, han vingut de diversos llocs a compartir els vostres mateixos anhels.

A tots ells -repeteixo- els tinc especialment presents: perquè són els que, amb els seus eficaços desigs de ciutadania lleial, amb els seus sincers esforços de servei, amb el seu amor a la llibertat personal de tots els homes amb la corresponent responsabilitat, han escrit la millor història de la meva vida de barceloní.

A poc a poc es va complint el que tant desitjava jo en aquells anys quaranta, quan anava a prostrar-me als peus de la Mare de Déu a la Basílica de la Mercè i no poques

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

vegades també davant la imatge de la Mare de Déu de Montserrat, en la seva Santa Muntanya; quan parlava llavors amb els meus fills d'aquesta estimadíssima ciutat, i els recordava aquelles paraules de Sant Joan:* veritas liberabit vos*, la veritat us farà lliures.

No dubtava tampoc llavors, amb confiança immensa, de la intercessió de Nostra Senyora davant Déu, i en la noble condició de la gent d'aquesta terra meva, que, perquè saben estimar la llibertat, tenen també sempre els braços oberts per a qui parla paraules sinceres. Més tard -permeteu-me que us ho expliqui- van voler els meus fills que aquelles paraules de l'Evangeli quedessin esculpides a l'oratori de la que va ser primera obra corporativa de l'Opus Dei a Barcelona: el Col·legi Major Monterols.

Els intensos anys de treball de les meves filles i dels meus fills han fet quallar aquestes institucions -el Sr. alcalde es referia també a elles fa uns moments- en l'entranya de la ciutat i de la seva vida mateixa. Són obres obertes a tothom i en què tots -sense exceptuar ningú: l'Opus Dei té fins exclusivament sobrenaturals i no sap, ni pot fer discriminacions-, troben un esperit que els parla d'Amor a Déu i de treball, en un respecte profund a la personal llibertat i a la pròpia responsabilitat de cadascú.

En acabar aquestes paraules deixeu que, un cop més, us participi el meu agraïment. Gràcies a tots. Gràcies al senyor alcalde -Josep Maria de Porcioles-, amb el qual m'uneix una profunda amistat des de fa molts anys; gràcies als que amb ell formeu part de l'Excel·lentíssima Corporació Municipal; gràcies als que van sol·licitar per a mi l'honor d'aquesta distinció, que m'heu concedit; gràcies a la ciutat sencera, que vosaltres representeu i que avui em compta entre els seus fills.

Sóc barceloní i els homes d'aquesta terra sabem de sentiments: m'heu emocionat. Procuraré correspondre. Mai no oblidaré que he estat adoptat com a fill pel bell tros de Catalunya, que és Barcelona.

Voldria ara dirigir-me a vosaltres en la nostra llengua, que estimo, que llegeixo amb delit, que desitjo parlar amb perfecció: i que sona, en el fons de la meva ànima, amb el deix d'una vella sardana, senyorial i popular alhora. Però temo que la boca em traeixi, i que s'apagui aquesta música i es trenqui la meva veu.

Per això, permeteu-me acabar així: que la Mare de Déu, demano amb tot el meu cor, continuï beneint i protegint la Nostra Ciutat, les seves excel·lentíssimes i digníssimes autoritats, el molt noble poble català i tot Espanya[20].

En el Llibre d'Honor de l'Ajuntament

Acabat l'acte, van passar al despatx d'honor de l'alcalde i va signar en el Llibre d'Honor de l'Ajuntament. Va escriure aquestes sentides paraules:

Amb el meu agraïment vivíssim a l'Excm. Sr. Alcalde i a tota l'Excel·lentíssima Corporació Municipal. I a la meva Ciutat de Barcelona!
Barcelona, 7 d'oct. de 1966

[20] Discurs de sant Josepmaria a l'Ajuntament de Barcelona. 07.10.1966. AGP, sèrie A.3, leg. 104, carp. 4, exp. 9.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Josemescrivá de B[21].

Després de l'acte

Després, l'alcalde el va convidar a visitar la casa consistorial.

En Josep Maria Portavella Serdà[22], un cooperador de l'Obra que tenia diversos fills a l'Opus Dei, recorda: *A continuació passàrem al Saló del Consell de Cent. Va entrar el Pare acompanyat de l'alcalde i seguici. El Sr. Porcioles va voler ensenyar al Pare el Saló de Sessions, i tornats al de Cent ens van obsequiar amb pastes, vi i refrescos. Allà em va saludar don Florencio Sánchez Bella i em va preguntar si ja havia saludat el Pare. En respondre-li que estava buscant el moment oportú, em va acompanyar on estava el Pare, que era amb l'alcalde. En fer el gest de besar-li la mà, em va abraçar. Em va donar les gràcies per l'aportació dels meus fills a l'Obra, i jo li vaig respondre que les gràcies calia donar-les a la meva dona, que era lectora de* Camí [23].

L'Eusebi Ferrer[24], que en aquells dies era director d'informació i publicacions de l'IESE, va assistir en qualitat de fotògraf. Descriu així aquesta trobada:

Vam aprofitar aquest moment per apropar-nos a saludar-lo la meva dona i jo. Em vaig avançar una mica i em va donar una gran abraçada, mentre em deia: ***Vine aquí, conciutadà****. Pare, vaig replicar, crec que em confon amb en Leopoldo Abadía*[25]*. En Leopoldo Abadía, amb el qual treballava en aquells dies a l'IESE, és alt i ros com jo i és aragonès. El Pare, com a tota resposta, em va donar una altra abraçada, encara més gran que l'anterior. Després vaig comprendre que el confós era jo, perquè el Pare acabava de ser nomenat fill de Barcelona, com sóc jo. A més l'Abadía és de Saragossa i el Pare de Barbastre.*

La meva senyora es va acostar a continuació a saludar-lo i després li va mostrar una fotografia de les nostres filles. El Pare les va beneir i va dedicar un comentari graciós per a la més gran que portava ulleres.

Es va acostar llavors la senyora Figuerola[26] *-esposa d'un professor de l'IESE- mare també de molts fills. El Pare, dirigint-se a la meva dona i a ella els va dir que no tinguessin mai por de tenir molts fills, que no fessin cas a qui els digués el contrari. Que*

---

[21] Llibre d'Honor de l'Ajuntament de Barcelona. 07.10.1966. Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona. Llibre 6046. Ref. 7-C-6.

[22] Josep Maria Portavella i Serdà (1892-1979). Cooperador que ajudà molt en els principis de la labor de l'Opus Dei a Vic (Barcelona), i que s'incorporà a l'Obra a finals de la seva vida.

[23] Carta d'en Josep M. Portavella a la seva filla Concha Portavella Casanova -que estava a Àustria, on havia anat per començar la labor de l'Opus Dei- explicant-li l'acte de l'Ajuntament. Recollit per en Joan Portavella Casanova, el 22.06.2003, signat a Iloilo City. DC, A-08.

[24] Eusebi Ferrer i Hortet (1930-2013). Va exercir el periodisme en diversos mitjans de comunicació, feina que compaginà amb la docència i l'escriptura, havent publicat diverses biografies i llibres d'educació. Fou secretari de l'Ateneu Barcelonès. La seva esposa és María Teresa Puga García (1936-), escriptora.

[25] Leopoldo Abadía Pocino (1933-). Estudià enginyeria industrial a Terrassa. A principis dels anys 60 s'incorporà com a professor a l'IESE, on exercí durant més de 35 anys. Escriptor conegut per la seva anàlisi divulgativa de la crisi econòmica actual.

[26] José Figuerola Esquius (1930-2001). Enginyer industrial, catedràtic de l'Escola de Terrassa i professor de l'IESE. A finals dels anys 50 s'introduí en el món de la informàtica. La seva esposa era Margarita Sicart Corberó (1936-2002).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

la seva àvia havia tingut molts fills (crec recordar que va dir 14) i que sempre va ser una dona bella. Que ara les coses havien canviat per a bé i tenir un fill -gràcies als avenços mèdics- era menys perillós, la mare rebia més atencions i no feien com en temps de la seva àvia, que els criaven a pit durant dos anys.

Dins de l'acte oficial, va saber obsequiar-nos el Pare amb aquells minuts de tertúlia íntima i familiar[27].

Sens dubte, un dels assistents més emocionats va ser en Rafael Termes. *Al final de l'acte vaig anar a besar-li les mans, plorant. El Pare em repetia:* ***Valia la pena!, valia la pena!***[28]

Una entrevista de premsa

El 7 d'octubre de 1966 a la tarda sant Josepmaria va rebre a Castelldaura en Tad Szulc[29], corresponsal de The New York Times a Madrid, que havia sol·licitat una entrevista. El va acompanyar en Javier Ayesta[30], en aquell moment director de l'oficina d'informació de l'Opus Dei a Espanya.

Sant Josepmaria considerava que en aquell moment la concessió d'entrevistes a la premsa podia ser un vehicle adient per transmetre el seu testimoni com a fundador sobre la realitat de l'Opus Dei i, eventualment, tractar altres temes eclesials d'interès.

Va ser la segona entrevista que va concedir sant Josepmaria, després de la publicació el 16 de maig de 1966 de la primera a *Le Figaro*.

Posteriorment es van recopilar les entrevistes d'aquesta època, juntament amb l'homilia *'Estimar el món apassionadament'* i es van publicar el 1968 en el volum *Converses amb Monsenyor Escrivà de Balaguer*[31].

Bell-lloc del Pla. Can Pau Birol 2-6. Girona

Bell-lloc és un centre d'ensenyament que nasqué a Girona l'any 1965, amb seixanta alumnes, en les precàries instal·lacions d'una masia del segle XIV. Va sorgir per iniciativa d'uns pares de família que, fent seu l'impuls de sant Josepmaria, tenien un clar objectiu: procurar una sòlida formació professional, humana i cristiana per als seus fills.

La idea inicial dels pares promotors de l'escola va ser la de contribuir a la formació dels joves que havien d'enfrontar-se als nous reptes que plantejava l'economia rural,

---

[27] Records de l'Eusebi Ferrer. AGP, sèrie A.5, leg. 211, carp. 3, exp. 5.
[28] Records d'en Rafael Termes. AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.
[29] Tad Szulc (1926-2001). Nascut a Polònia i educat a Suïssa i Brasil, assumí la corresponsalida del *The New York Times* a Madrid el 1965.
[30] Javier Ayesta Díaz (1934-1979). Periodista i llicenciat en dret, ocupà diverses corresponsalies de premsa. Des del 1965 treballava a l'oficina d'informació de l'Opus Dei a Espanya.
[31] Un relat de la gènesi i història d'aquesta entrevista es troba a *Conversaciones con Monseñor Escrivá de Balaguer*. Edición crítico-histórica preparada bajo la dirección de José Luis Illanes. Rialp. Madrid, 2012. pp. 30-34. A la pàgina 32 hi ha una errada. Posa que l'entrevista va ser el 8 d'octubre, però en realitat va tenir lloc el dia 7 d'octubre de 1966.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

juntament amb l'educació de nois d'altres procedències socials. Actualment és un centre educatiu amb més de 1.400 alumnes, que cobreix el ventall docent des de les edats més primerenques fins al curs pre-universitari.

Sant Josepmaria va estar dues vegades a Bell-lloc. El 1966 i el 1972.

La primera va ser el 10 d'octubre de 1966, quan tot just començava el segon curs de l'existència de l'escola. Sant Josepmaria passava per Girona en cotxe tornant a Roma i es va aturar a Bell-lloc.

Va visitar les poques classes i les altres estances de la vella masia, que era l'única construcció en aquest moment.

A la sala d'estar del primer pis de la masia hi ha una imatge barroca de la Mare de Déu. En aquesta sala va tenir una breu trobada amb els professors i alguns dels pares d'alumnes promotors de l'escola.

Es va fixar de seguida que a la imatge li faltava la mà dreta. En explicar-li que encara no l'havien pogut restaurar, va suggerir:

I per què no li poseu alguna cosa a la mà?

Potser un fruit del camp, va dir algú, pensant en la Mare de Déu de la Pera que està en un carrer, prop de la catedral de Girona.

I va afegir sant Josepmaria:

No li dieu 'Rosa d'Abril'? Doncs per què no li poseu una rosa?

Pocs dies després, la imatge tenia col·locada la mà, i a la mà, una rosa.

Es va posar la imatge sobre una peanya de pedra de Girona; a la part frontal es pot llegir: *'Rosa d'Abril'*, a l'esquerra: *'Bell-lloc'*; i a la dreta, la data de la primera visita de sant Josepmaria: 10-X-66[32].

Llibreria Empúries. Álvarez de Castro 6. Girona

Quan el 1928 Déu va donar a conèixer a sant Josepmaria que comptava amb ell per descobrir al món un camí de santificació a través del treball ben fet, va pensar de quins mitjans es podia servir per difondre aquest ideal. Un dels mitjans que va considerar importants va ser difondre la bona doctrina a través de llibreries. Així ho va explicar l'any 1942 a les cinc primeres dones que en aquell moment ja pertanyien a l'Opus Dei.

A finals d'octubre de 1951 va comentar que era el moment de començar aquesta activitat. Després dels necessaris estudis i treballs preparatoris, algunes persones es van llançar i van començar la llibreria Ideas a València l'any 1954.

[32] Bell-lloc del Pla. 1965-1990. Editat per Bell-lloc. Girona, 1991. p. 14.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El 16 de febrer de 1956 es va inaugurar la Llibreria Empúries a Girona, al carrer Álvarez de Castro 6, cantonada Ferran Agulló, on està actualment.

Va començar aquesta labor la Montserrat Vila Burch[33], que havia demanat l'admissió a l'Opus Dei el 1953 i era la primera agregada[34] de Catalunya. Infermera de professió, va deixar aquella feina per començar la llibreria.

Es tractava, deia sant Josepmaria, de fer arribar bona literatura fins a l'últim lloc. Per això es van muntar corresponsalies a pobles, que depenien de la llibreria; persones interessades en aquesta labor tenien un dipòsit de llibres a casa i els anaven venent. A Llagostera, per exemple, es va aconseguir establir la Fira del Llibre, el 23 d'abril, que mai s'havia celebrat.

El dilluns 10 d'octubre de 1966, després d'estar a Bell-lloc, sant Josepmaria va passar uns moments per la llibreria Empúries, de camí cap a França.

Recorda la Montserrat Vila que *em trobava sola en aquell moment. L'aprenenta havia sortit a fer uns encàrrecs; la Montse Guardiola*[35] *va saber que el Pare es trobava a Girona i va voler acostar-se a la carretera de Barcelona, per si el veia passar en direcció a França. Abans va tenir l'ocurrència de recollir la Montserrat Tulsà*[36]*, que treballava a la Telefònica, per si volia acompanyar-la. Només havien caminat uns metres quan van veure el cotxe matrícula de Roma, que prenia la direcció Àlvarez de Castro cantonada Ferran Agulló on està enclavada la Llibreria Empúries. Van venir corrents, en l'instant en què el Pare acompanyat per don Álvaro i don Florencio entraven ja a la Llibreria.*

El Pare ens va saludar: ***Filles meves! Sigueu bones.***

Quina alegria Pare, veure'l aquí!

Esteu fent una tasca colossal. Meravellosa! Em puc entretenir molt pocs minuts, he de ser a França de seguida.

El Pare estava recolzat amb les dues mans damunt del taulell. A la vitrina hi havia exposat un Camí obert, i recolzat sobre un The Way.

Teniu una llibreria molt bonica.

Pare estem molt contentes que hagi vingut a veure'ns aquí. Immediatament don Florencio diu: per què no li ensenyeu al Pare la rebotiga?
Pare, la trobarà molt desordenada, ahir va acabar una Fira del Llibre.

No diguis això, ho feu tot colossal. Heu de portar Déu en els llavis. Podeu fer una tasca meravellosa.

---

[33] Montserrat Vila i Burch (1927-2012).
[34] Els agregats son fidels de l'Opus Dei que, vivint el celibat apostòlic, viuen amb les seves famílies, o allà on els resulti més convenient per raons personals i professionals.
[35] Montserrat Guardiola i Rovira (1924-). Comptable.
[36] Montserrat Tulsà i Valentí (1941-). Professora mercantil.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Pare tenim vint corresponsalies funcionant.

Que bé, que bé!

Ens dóna la benedicció i diu:

Vull que aneu ben arreglades. Sou gent del carrer**. En sortir repeteix: **Tingueu molt present això: sou gent del carrer, com jo, només que portem una calor dins... S'ha de notar[37]**.**

Durant aquesta visita a sant Josepmaria se'l veia content, palpant la realitat del que havia somiat.

Dins de la llibreria van estar drets a l'entrada de la rebotiga, una saleta on en aquells moment venien coses de música (discs, etc) i utilitzaven per preparar els encàrrecs. És la mateixa saleta que hi ha a la planta baixa actualment, entrant a la dreta, on hi ha un despatx-magatzem de preparació de comandes.

Després de donar-los la benedicció van tornar al cotxe i van seguir el viatge cap a Roma.

Durant el poc temps que va estar sant Josepmaria a la llibreria, no va entrar cap client, i així van poder aprofitar millor la seva presència.

La llibreria Empúries va ser una gran ajuda per a la tasca apostòlica. Allà es van donar moltes xerrades i altres mitjans de formació cristiana, ja que fins l'any 1971 no es va poder instal·lar un centre de l'Obra per a l'apostolat amb dones.

[37] Records de la Montserrat Vila. AGP, sèrie A.5, leg. 351, carp. 1, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XX. 1969. TERCERA ESTADA A CASTELLDAURA

Del 2 al 5 de maig de 1969

Sant Josepmaria va arribar a Castelldaura en cotxe des de Madrid, camí de França, el divendres 2 de maig. L'endemà va anar a fer un romiatge a la basílica de la Mare de Déu de la Mercè. Va tenir algunes trobades a Castelldaura amb persones de l'Obra i el dilluns día 5 va marxar cap a La Jonquera.

Els espais de Castelldaura són ja llocs històrics, molt entranyables per a moltes persones, ja que formen part viva de la història de l'Obra a Catalunya. Estar a Castelldaura facilita una trobada viva i personal amb sant Josepmaria i amb qui va ser el seu fill més fidel i primer successor, don Álvaro del Portillo.

Per enfortir la vida cristiana

Sant Josepmaria deia que hi ha dues coses ***que són com eixos vius de la conducta cristiana: la vida interior i la formació doctrinal, el coneixement profund de la nostra fe***[1].

Encara que totes les labors apostòliques de l'Obra tenen com a objectiu immediat apropar les ànimes a Déu, les cases de recessos són uns grans mitjans per dilatar el vigor d'aquests dos ***eixos vius de la conducta cristiana***, mitjançant els cursos de recés, convivències, classes de formació doctrinal-religiosa, etc.

Són cases on es procura que s'hi estigui a gust i en les quals especialment s'aconsegueixi un ambient de quietud, de silenci, que tant ajuda a la vida interior. No és possible descriure els prodigis de la gràcia -conversions, propòsits de fidelitat i donar-se als altres, compromisos de viure una intensa vida cristiana- succeïts a les cases de recessos escampades per tot el món.

Castelldaura Torre

És la casa originària de principis del segle XIX, envoltada de jardins, construïda per un indià, denominació col·loquial de l'emigrant espanyol a Amèrica que retornava ric anys més tard al seu lloc d'origen, i mirava d'aconseguir prestigi adquirint algun títol de noblesa, comprant i restaurant antics casalots, o construint grans cases de nova planta, en un estil colonial o eclèctic molt vistós, que van passar a anomenar-se *cases d'indians*. Sovint incorporaven en els seus jardins palmeres com a símbol de la seva aventura en terres tropicals.

Sant Josepmaria es va aturar a contemplar en diferents ocasions la façana principal de Castelldaura Torre des del passeig dels plàtans, i va fer elogis de la seva bellesa de composició i proporcions.

---

[1] Sant Josepmaria. AGP, biblioteca, P03, 1975, p. 478.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va estar en diferents ocasions a la Torre. A la sala d'estar va tenir nombroses trobades amb diferents grups de membres de l'Obra, o amb cooperadors i grups promotors de labors apostòliques, etc. Solia seure en alguna de les butaques de l'angle de la llar de foc.

Va comentar com estava de ben ambientada la Torre dins del seu estil romàntic: l'oratori, l'avantmenjador, el menjador, la sala d'estar, els salons de la primera planta, etc. Va suggerir que es conservés tal com estava, sense tocar res. De fet, en la rehabilitació que es va acabar el 2014, s'ha mantingut aquesta ambientació.

A la planta primera hi ha dos salons. Pel tipus de decoració i els colors que els integren se'ls diu el *saló rosa*, i el *saló verd*. Es va referir a ells en algunes tertúlies amb frases divertides, qualificant-los de ***deliciosament cursis***[2]. En el *saló verd* va tenir-hi alguna tertúlia.

Castelldaura Mas

És un edifici de nova planta, construït a principis dels anys 1960, quan la Torre ja no donava més de si per acollir els participants a les activitats.

Sant Josepmaria va quedar especialment complagut pel caràcter català de l'arquitectura i decoració de la casa. Va fer algunes observacions sobre les instal·lacions. Un dels suggeriments va ser policromar les bigues del sostre de l'entrada, igual que les de la biblioteca, sala d'estar i altres zones comunes. Abans eren de color molt fosc, i amb la policromia tot resulta més alegre i acollidor.

Durant les seves estades sant Josepmaria va utilitzar algunes vegades el menjador per reunir-se amb les persones que atenien l'administració i altres dones de l'Opus Dei.

Des de la sala d'estar s'accedeix a la biblioteca per una àmplia porta de fusta, i sovint, després de les tertúlies a la sala d'estar, es quedava a la biblioteca amb la persona convidada.

El jardí

El jardí de Castelldaura té diversos ambients, amb molts tipus d'arbres i plantes, com solien posar els indians.

En força ocasions va caminar pel passeig dels plàtans de bon grat. Encara que hi dedicava poc més de mitja hora, ho aprofitava per estar amb els que l'acompanyaven, ensenyar-los l'esperit de l'Opus Dei i fer-los sentir el seu afecte.

A la part posterior de la Torre es troba una reixa amb porta de ferro. Es pot veure una placa de coure amb una inscripció en la qual s'indica la procedència: l'antiga casa del carrer Diego de León 14, de Madrid, on va viure sant Josepmaria entre 1941 i 1946.

---

[2] Album històric de Castelldaura. Febrer 2012. DC, C-18.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El text de la placa commemorativa resa així:

Durant els anys en què el Fundador de l'Opus Dei va viure a la casa del carrer Diego de León, a Madrid, aquesta reixa donava accés al jardí.
En fer reformes en aquell edifici, la reixa es va traslladar a Castelldaura, i va quedar col·locada en aquest lloc l'any 1967.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XXI. 1972. DOS MESOS DE CATEQUESI

Per recordar la fe de l'Església

En els últims anys de la seva vida, des del 1970 fins al 1975, veient la necessitat de confirmar tants cristians en la seva fe, sant Josepmaria va realitzar una intensa catequesi a Mèxic, a Europa i a tota Amèrica del Sud.

Durant molts anys, per a moltes persones dels cinc continents que acudien a veure'l a Roma, va ser exemple i guia, ajudant-los a superar els moments de confusió general dels anys seixanta i setanta del segle passat i a créixer en l'esperit de fidelitat al Sant Pare i al Magisteri de l'Església.

L'estiu de 1972 va preparar un pla per remoure espiritualment molta gent i confirmar-los en la fe. El projecte consistia a recórrer la península Ibèrica, aturant-se en els principals llocs on poguessin anar a trobar-lo gent en contacte amb les labors apostòliques de l'Opus Dei.

El 4 d'octubre de 1972 va iniciar la seva ***escapada apostòlica***[1] -com l'anomenava- per terres d'Espanya i Portugal, i el 30 de novembre va tornar a Roma. Entre aquestes dues dates, van ser vuit setmanes de catequesi oberta a més de cent cinquanta mil persones.

El viatge es va desenvolupar en diverses etapes:

4 - 10 octubre	Pamplona
10 - 13 octubre	Bilbao
13 - 30 octubre	Madrid
30 octubre - 2 novembre	Oporto
2 - 6 novembre	Lisboa
6 - 13 novembre	Andalusia
13 - 20 novembre	València
20 - 30 novembre	Catalunya

La gran concurrència als actes va desbordar el que preveien els organitzadors, tant en nombre de reunions quant a capacitat dels locals. Va tenir trobades multitudinàries, moltes amb grups reduïts de persones, i infinitat de converses privades -que també van ser catequesi-. Destacava àmpliament un fet, repetit en els diversos punts d'aquest llarg trajecte: la varietat de gent que va assistir als encontres. Persones de tota condició, de totes les professions, de tan diversa situació en la vida diària, es van reunir al costat de sant Josepmaria, moltes vegades en centres educatius impulsats per persones de l'Opus Dei -Tajamar, Brafa...- que realitzen una àmplia labor apostòlica en barris populars. Va ser la primera vegada que el vaig conèixer, i a partir d'aquest moment vaig poder ser testimoni d'alguns fets que s'expliquen fins al final del llibre.

Prenent ocasió d'intervencions molt diverses, sant Josepmaria va anar recordant la fe de l'Església. Les preguntes de la gent replantejaven una i altra vegada els temes

[1] AGP. biblioteca, P04, 1972, p. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

fonamentals, sempre vius en el sentir del poble cristià. Ell responia a aquestes inquietuds reiterant amb exemples els punts bàsics de la doctrina de l'Església, sense importar-li repetir, fins i tot diverses vegades en el mateix dia, els mateixos temes, bé que variant-ne la presentació. Així havíem après a ser cristians: repassant moltes vegades la veritats essencials de la fe. Ara sant Josepmaria, amb un do de llengües que sabia trobar sempre maneres noves, ens ajudava a reviure aquesta esplèndida lliçó de catecisme. Per això resulta lògic que sant Josepmaria anomenés ***catequesi*** a aquest succeir-se de trobades més o menys nombroses durant els dos mesos d'estada a Espanya i Portugal [2].

Es van filmar els encontres, i ara disposem d'un testimoni de primera mà que fa possible que la veu i la imatge de sant Josepmaria arribin a tot arreu i puguem trobar Déu a través de la seva predicació oral[3].

La darrera etapa

Catalunya va ser l'etapa final del viatge. El 20 de novembre l'esperaven milers de persones d'aquesta terra i molts d'altres arribats d'Aragó, Balears i València. També hi havia gent vinguda dels Estats Units, Anglaterra, Alemanya, França i Austria. Fins i tot un grup d'irlandesos, que van arribar un dia al matí, i van tornar al seu país a la nit.

Sant Josepmaria va viure a Castelldaura, i es van succeir les tertúlies en diversos llocs: Brafa, l'Iese, Viaró, Bell-lloc del Pla, l'Escola d'Hostaleria El Vallès, Castelldaura, i fins i tot al monestir de Pedralbes, quan va anar a visitar les monges clarisses de clausura i conversà amb elles. Pares i mares de família, camperols, obrers, intel·lectuals, sacerdots, empresaris, empleades de la llar... van rebre de sant Josepmaria alè espiritual i entusiasme humà, quan els parlava de treball i de responsabilitat, de santedat[4].

Brafa. Carrer de l'Artesania 75

L'Escola Esportiva Brafa va començar al barri d'Hostafrancs el 1954 i el 1971 es va traslladar a les actuals instal·lacions de Nou Barris.

Per a molts milers de persones, Brafa suposa un munt de records inoblidables, ja que allí sant Josepmaria va tenir les trobades més multitudinàries al poliesportiu, transformat provisionalment en auditori. Les anomenava tertúlies, per l'aire familiar, perquè li feien preguntes i ell les contestava.

A Brafa sant Josepmaria es va servir moltes vegades de símils esportius per il·lustrar la vida d'un cristià corrent que vol viure amb plenitud la seva vocació, ja que les virtuts que desenvolupa l'esport han estat sempre un bon fonament per a la vida cristiana. Solia dir que, per a la lluita interior, calia portar al pla sobrenatural el sentit esportiu que els

---

[2] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 651.
[3] Els enregistraments audiovisuals es conserven al fons històric de la Fundació Beta Films. Madrid. www.fbetafilms.org
[4] Un relat detallat d'aquests dies es troba a AGP, biblioteca, P04, 1972, pp. 528- 648; i AGP, biblioteca, P05, 1972, pp. 462-590.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

atletes posen en els seus entrenaments. Comentant algunes escenes de l'Olimpíada de Munic que havia vist per televisió, va dir en una de les tertúlies:

Contemplava amb gust aquella gent: miraven on havien de saltar; s'acostaven amb la perxa; ho provaven, hi tornaven de nou amb tossuderia gran, gran. Era per a ells una cosa molt important saltar dos centímetres més. Ho provaven un altre cop, i res! Però no perdien l'humor. No se'ls veia tampoc gaire alegres i, amb el cap baix, deixaven que els músculs es reposessin una mica, es ficaven dins de si mateixos a considerar aquell fracàs, tornaven a la càrrega per superar-lo. Insistien i, a la tercera o la quarta vegada, podien, aconseguien la meta![5].

Sant Josepmaria va mantenir trobades a Brafa els dies 22, 23, 25 i 26 de novembre de 1972.

Escola d'Hostaleria El Vallès. Via Augusta 200. Sant Cugat del Vallès

Oferia a joves estudiants una formació en l'àmbit del sector de serveis, combinant l'estudi i l'aprenentatge pràctic multidisciplinar.

El 21 de novembre 1972, al matí, va estar a l'Escola d'Hostaleria El Vallès i va mantenir una trobada amb les alumnes i professores.

Posteriorment, l'any 1996, els estudis d'hostaleria es van traslladar a l'Hospitalet de Llobregat, al Col·legi Pineda.

Viaró. Alcalde Barnils 2. Sant Cugat del Vallès

El Col·legi Viaró començà el 1963 per iniciativa d'un grup de pares de família que desitjaven un col·legi que donés als seus fills un profund sentit cristià de la vida, amb una bona preparació intel·lectual i una ferma educació en les virtuts. Actualment són innombrables les escoles que, encoratjades per l'esperit de l'Obra, eduquen cristianament milers de nois i noies a tot el món.

Sant Josepmaria va estar a Viaró el 21 de novembre de 1972, després de la visita a l'escola d'Hostaleria El Vallès. Va consagrar l'altar de l'oratori de la residència de professors, que en aquells anys utilitzava tota l'escola, i després va estar de tertúlia a la biblioteca amb molts pares de família del col·legi, els professors i el personal.

Volia dir-vos una sola cosa: que ho esteu fent molt bé, que és just que els pares de família es preocupin dels seus fills, perquè portar fills al món ho fan també les bèsties, i vosaltres no us conformeu amb això: voleu donar-los el vostre ideal, la vostra fe, la vostra conducta neta, i tantes virtuts estupendes que viviu en el si de les vostres famílies. Tot això ho aconseguiu, promovent aquesta classe de col·legis a tot el món. Molt bé! No sóc jo qui us ho diu, sinó el Senyor per boca d'Isaïes: **dicite iusto quoniam bene...!**[6].

[5] AGP, biblioteca, P03, 1975, p. 453.
[6] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 812.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Així va començar la tertúlia, en la qual van sorgir moltes preguntes relacionades amb l'educació dels fills.

A l'escola hi ha tres coses importants: la primera, els pares; la segona, el professorat; la tercera, els alumnes. Els vostres fills -no us ofengueu- estan en tercer lloc. D'aquesta manera aniran bé[7].

Amb sacerdots de totes les diòcesis

En totes les ciutats que sant Josepmaria va recórrer durant aquest viatge de 1972, una de les tertúlies va ser amb sacerdots. De vegades, durant aquestes trobades, va referir records d'aquells anys en què, per tot arreu, predicava incansablement recessos i cursos de recés a sacerdots.

El 22 de novembre va mantenir a Castelldaura una trobada amb sacerdots de totes les diòcesis de Catalunya.

Va tenir paraules d'alè per a tots, tot convidant-los a correspondre totalment a la seva vocació sacerdotal, com una exigència dictada per l'amor de Déu. A grans trets o amb detall, fins i tot gràficament, recordava els aspectes perennes de la missió sacerdotal: tenir cura com un tresor de la santa missa, viure una pietat eucarística delicada, esforçar-se en la pròpia vida interior i alimentar aquest amor que els va portar al sacerdoci.

I l'alegria de deixar-lo allà, realment present, amb el seu Cos, la seva Sang, amb la seva Ànima i amb la seva Divinitat, a presidir tota la vida cristiana de la parròquia, a esperar que anem a dir-li que l'estimem? Sí, el Sagrari ha de ser un punt molt important en la vida del sacerdot: la netedat, les flors, els ornaments sagrats: tot, tot. Cal anar-hi amb afecte, amb amor de mare i a més amb fortalesa de pare, i com nens petits que necessiten l'ajuda prestada del seu Pare Déu[8]**.**

Insistia que el sacerdot ha de parlar de Déu, molt: ficar en les ànimes el seu Amor, i acostar-les als sagraments, dedicant hores al confessionari. I va ponderar especialment la cura fraternal dels altres sacerdots: amistat sincera i atenció en tot moment, perquè cap no se senti sol, perquè tots s'ajudin a ser fidels.

Sant Josepmaria solia demanar la benedicció als sacerdots membres de l'Obra que encara no li havien donat mai, i sempre acabava demanant-la a tots els sacerdots presents.

Mn. José María Hernández Garnica. Centre Tibidabo. Balmes 429, pral.

Estava acabant una tertúlia a Brafa, el dijous 23 de novembre de 1972 al matí. La impressió de tots era que aquesta estona de xerrada en família havia passat en un tres i no res, però no es podia allargar perquè sant Josepmaria tenia una cita poc després:

---

[7] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 812.
[8] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 757.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

M'espera un malalt -va comentar- ***i no tinc dret a fer esperar un malalt, que és Crist. Li cal el pare i la mare, i jo sóc pare i mare. Quina cosa més curiosa, oi? Bé. No hi ha fundadora a l'Opus Dei. Per tant he de ser mare també***[9].

L'esperava mn. José María Hernández Garnica, a qui familiarment anomenaven *Chiqui*. A principis de 1972 li havien diagnosticat un greu càncer de laringe i es trobava sotmès a tractament de quimioteràpia en una clínica de Barcelona.

Mn. José María havia vingut a Barcelona per primera vegada acompanyant sant Josepmaria al viatge del 31 de març al 2 d'abril de 1940. Va venir després en altres ocasions. Posteriorment a la seva ordenació sacerdotal el 1944 -era un dels tres primers sacerdots de l'Opus Dei- venia periòdicament per atendre els de l'Obra i als que s'acostaven a l'apostolat, fins que el 1946 el va substituir mn. Francisco Botella, que s'acabava d'ordenar.

L'Adolfo Llorente[10], metge, ens explica:

Vaig tenir la sort de poder assistir durant els tres últims mesos de la seva vida mn. José María Hernández Garnica, un dels tres primers sacerdots de l'Opus Dei, que va morir a Barcelona el 7 de desembre de 1972 a conseqüència d'un carcinoma de la base de la llengua.

Mn. José María no era, per temperament, sentimental, sinó més aviat, una persona de caràcter una mica sec.

En aquests dies, l'activitat catequètica i apostòlica del Pare va ser incessant. Mn. José María, des de l'habitació de la clínica on estava ingressat, demanava constantment noves notícies; escoltava diverses vegades les cintes gravades de les diferents tertúlies: no era només manifestació de l'afecte i l'interès d'un fill per saber del seu pare, sinó el desig de seguir les indicacions d'un servent de Déu.

Mn. José María sabia que el Pare no marxaria de Barcelona sense estar abans amb ell; esperava aquesta entrevista entre anhelant i nerviós, afligit per la impressió que rebria el Pare en veure'l tan desmillorat: portava una sonda naso-gàstrica d'alimentació, el seu estat general havia decaigut notablement i la desnutrició era manifesta. Per tractar d'evitar-li en part aquesta impressió negativa, mirava de posar-se al sol per així dissimular el tint groguenc de la seva cara i fer menys manifesta la seva primesa.

La trobada va tenir lloc el 23 de novembre en un centre de l'Obra -Tibidabo- al qual es va traslladar des de la clínica. La nit anterior va dormir poc. A mig matí es va traslladar a Tibidabo, esperant impacient l'arribada del Pare.

Quan ens van avisar que el Pare estava pujant l'escala, mn. José María va sortir al vestíbul. El Pare va entrar seguit de don Álvaro; en veure'l, mn. José María immediatament es va llançar a terra per besar els peus del Pare. El Pare el va aixecar de seguida i, enèrgic, li va dir: ***Chiqui! No facis això!*** *i després, amb el to de veu de*

---

[9] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 638.

[10] Adolfo Llorente Llorente (1942-2014). Durant molts anys, fins a la seva mort, treballà a la consulta mèdica de la Vicepostulació de l'Opus Dei a Espanya.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

pare que saluda el seu fill, va seguir: ***Guapura! Com estàs?*** *i abraçat a ell, va entrar a la sala d'estar, seguit per don Álvaro, don Javier i don Florencio*[11].

Va ser un encontre ple de tendresa. Mn. José María amb prou feines podia parlar, però va trobar la manera de dir-li que un dels seus majors patiments era no poder celebrar la santa missa. Sant Josepmaria li va fer veure que el dia sencer, amb les seves vint-i-quatre hores, s'havia convertit per a ell en una missa, perquè contínuament estava oferint a Déu els seus dolors, ben unit als sofriments de Crist a la Creu. Va ser la darrera vegada que es van veure.

I conclou l'Adolfo Llorente: *Ja de retorn a la clínica, va passar tota la tarda en silenci, commogut; se'l notava íntimament unit al Pare. A últimes hores de la nit ens va ensenyar l'últim regal que li va fer el Pare: un díptic petit, i de color fosc, que portava gravades les estacions del Via Crucis i que va guardar com una relíquia fins als últims moments de la seva vida*[12].

Aquella tarda, sant Josepmaria va parlar d'aquest encontre en una tertúlia a la qual van assistir els més grans de l'Obra a Barcelona:

Avui he estat amb un germà vostre... He de fer uns esforços molt grans per no plorar, perquè us estimo amb tot el cor, com un pare i com una mare. Feia uns mesos que no l'havia vist; m'ha semblat un cadàver ja... Ha treballat molt i amb molt d'amor; potser el Senyor ha decidit donar-li ja la glòria del Cel[13].

L'endemà, al col·legi Bell-lloc del Pla de Girona, va tornar a referir-se a aquesta trobada:

Ahir vaig estar amb un fill meu que s'està morint, i el vaig veure serè i tranquil... Ja gairebé no aconsegueix parlar, i sense gairebé: no li vaig entendre res. Només vaig poder mirar-lo als ulls, veure'l físicament destruït...

Ha treballat pràcticament a tot Europa: a Anglaterra, Irlanda, Suïssa, França, Holanda, Bèlgica, Àustria, Alemanya.... Està amb una pau inefable... Ell no va voler de cap manera donar-me a entendre que no em veuria més a la terra, i jo tampoc no l'hi vaig voler dir, però ens vam entendre malgrat no voler-nos entendre. No es queixa de la Creu, i és molt dur el que té! Una malaltia tremenda... Per què no es queixa de la Creu? Perquè l'estima. Quan anem de cara al dolor i l'abracem, la Creu ja no és pes, és el triomf de Déu en les nostres ànimes i en la nostra vida[14].

Va morir pocs dies després, el 7 de desembre de 1972, amb fama de santedat. Des de llavors, moltes persones han acudit en aquests anys al cementiri de Montjuïc, on reposaven les seves restes, per encomanar-se a la seva intercessió.

Amb els anys, es va anar estenent la devoció privada a mn. José María i es va començar el procés de canonització: la instrucció es va clausurar a Madrid el 17 de març de 2009. Arribaven relats de favors de tot tipus, espirituals i materials, grans i petits: gent que

---

[11] Records de l'Adolfo Llorente. CEDEJ, D-08117.
[12] Ibid.
[13] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 641.
[14] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 641.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

tornava als sagraments, persones que recuperaven la salut, urgents problemes econòmics que es resolien, tota mena de qüestions domèstiques... Els que treballen a l'església de Montalegre tenien la il·lusió que, amb el temps, les restes mortals de mn. José María acabessin reposant en aquella església. Així es facilitaria, a més, que moltes persones poguessin anar a resar davant seu.

Finalment, el cardenal arquebisbe de Barcelona, Mons. Lluís Martínez Sistach va cursar a la Congregació per a les Causes dels Sants la sol·licitud per al trasllat de les restes mortals de mn. José María. Amb la deguda autorització, es va preparar la sepultura a la capella del Santíssim de Montalegre.

L'11 de novembre de 2011, l'església de Montalegre estava a vessar de fidels; també es trobaven presents alguns parents de mn. José María. La celebració litúrgica va ser oficiada pel cardenal arquebisbe de Barcelona, acompanyat del vicari de l'Opus Dei a Espanya, el vicari de la Delegació de Catalunya i altres personalitats eclesiàstiques.

A l'homilia, el cardenal va recordar la vocació universal de tot batejat a la santedat. També es va referir a com mn. José María s'esforçà per viure els ensenyaments de sant Josepmaria. Va acabar l'homilia assenyalant que els sants ens ajuden amb el seu testimoni, posen en relleu la força de la gràcia de Déu i intercedeixen per nosaltres; i expressà el desig que aviat puguem venerar mn. José María als altars.

Després les restes mortals van ser dipositades a la nova sepultura. Es va concloure amb el rés d'un respons i el cant del Virolai de Montserrat.

Des de llavors, molts fidels s'acosten a la nova sepultura per resar i besar la làpida[15].

Bell-lloc del Pla. Can Pau Birol 2-6. Girona

Havien passat sis anys de la primera vegada que sant Josepmaria va estar a Bell-lloc. El divendres 24 de novembre de 1972 hi va tornar.

Ja s'havien construït els edificis que envolten la masia. En aquell moment, diversos centenars de nois cursaven els ensenyaments professionals agraris i els del batxillerat.

Abans de la tertúlia prevista, sant Josepmaria es va entretenir una estona amb el grup promotor i algunes famílies. Després, travessant els jardins i dirigint-se al lloc de la trobada, es va trobar amb l'obsequi més voluminós, inquiet i... pelut dels rebuts en aquell viatge: un ruquet, perfectament guarnit, amb les alforges plenes de productes d'aquella terra. Sant Josepmaria s'acostà, saludà en Pere Piqueras[16] i en Jaume Catalán[17] que tenien agafat l'animal perquè no es mogués, i tastà les panses del paquet que destacava en les alforges. El ruc es va quedar a Bell-lloc, i durant uns anys va fer les delícies dels alumnes petits que passejaven damunt seu.

La tertúlia va tenir lloc a la sala d'actes dels porxos: famílies, professors, els alumnes més grans i persones que participen en els mitjans de formació cristiana que ofereix

[15] AGP, biblioteca, P03, 2012, pp. 178-183.
[16] Pere Piqueras Ibáñez (1936-). Professor de Bell-lloc.
[17] Jaume Catalán Díaz (1939-). Professor de Bell-lloc.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

l'Opus Dei, també alguns grups d'altres països: austríacs, alemanys i americans. Sant Josepmaria, en un ambient molt familiar, va començar a parlar:

Parlarem del que vulgueu. Però abans desitjo dir-vos unes paraules, per agrair-vos tot el que heu fet per les ànimes, per Déu, i per empènyer els fills d'aquesta terra tan meravellosa.

Fa uns anys, no gaires, vaig venir per aquí, i vaig veure moltes coses bones. Vaig trobar unes ànimes meravelloses... No els vull tirar més floretes, perquè es posaran orgullosos.

Vaig veure la masia vella, i poca cosa més. Però ara això és una meravella. Em vénen a la memòria aquells versos d'un Salm: **montes sicut cera fluxerunt a facie Domini...** ***Tots els obstacles han desaparegut davant d'aquests homes i d'aquestes dones de fe. És una meravella. Bé, fills! Però, ara, parlem del que vulgueu***[18]**.**

Va ser una tertúlia amb moltes preguntes relacionades amb els fills i la seva educació.

Cap al final una senyora va dir unes paraules, que segurament tots els assistents feien seves:

- *Pare, estem molt agraïts per la tasca de l'Opus Dei a Girona.*

- Filla meva, a Déu l'agraïment.

- *Són ja més de vint anys...*

- Sí, però l'agraïment només a Déu, no a l'Opus Dei. Jo, en nom de l'Obra, si de cas us donaria les gràcies a vosaltres; perquè ho heu fet tot vosaltres amb la gràcia de Déu. Prefereixo recordar el que diu la litúrgia: **in gratiarum semper actione maneamus.** ***Hem de romandre sempre en acció de gràcies a Déu. De manera que ni tu a mi, ni jo a vosaltres. A Déu donem tots les gràcies***[19]**.**

I després d'aquesta estada, a la peanya de la imatge de la Mare de Déu 'Rosa d'Abril' de la Masia, quedà esculpida una altra data com un signe extern d'aquests moments entranyables: 24-XI-72[20].

IESE. Avinguda de Pearson 21

Els valors ètics i morals que l'IESE mira d'impartir es basen en la tradició cristiana, una perspectiva que ha estat en les arrels del progrés social i humà a tot el món. Aquests valors posen l'accent en la dignitat i els drets intrínsecs de cada persona, i constitueixen l'eix de qualsevol èxit de l'organització i la societat a llarg termini.

El dilluns 27 de novembre de 1972, a l'auditori, va tenir una tertúlia amb un gran grup d'empresaris, professors, alumnes i personal.

---

[18] AGP, biblioteca, P04, 1972, pp. 565-566.
[19] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 571.
[20] Bell-lloc del Pla. 1965-1990. Editat per Bell-lloc. Girona, 1991. p. 14.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Tots sou importants en aquesta casa, els alumnes, els membres, els professors, els empleats i el personal que té cura de l'edifici. Tots sou igualment importants. Com a cristians hem de tenir un sentit de la igualtat meravellós, i saber que -en tot cas- és més important aquell que treballi amb més amor. De manera que qui s'ocupa de la neteja, pot -per amor de Déu- fer el millor negoci de la seva vida.

Dos temes van ocupar la tertúlia: els fills, i la inquietud per viure bé les virtuts cristianes en el treball empresarial.

Als que heu de remenar quartos, us miren amb recel. Jo no. I no remeno diners. Des de fa uns quants anys no sé el que és una moneda. Obro malament i vosaltres molt bé: **mea culpa!**

A vosaltres us deu la societat aquesta quantitat de llocs de treball que creeu. El país us deu la prosperitat. A vosaltres us deuen, tanta gent, aquesta promoció de la vida nacional. Feu per tant una tasca molt cristiana... M'encanta la vostra feina, els vostres treballs, que per a mi són una mica -fa un posat de cosa gran, incomprensible- ***... No ho sé; no ho sabria explicar.***

Sóc català i aragonès i, per afecte vostre, barceloní: he de dir-vos per força la veritat. No us enfadeu... No sé per què alguns murmuren dels que treballeu en els negocis, i dels que us prepareu per realitzar-los cada dia millor, més abundants i amb més profit... És el Senyor qui recomana el vostre treball.

Sant Josepmaria portava a les mans uns evangelis, amb uns papers intercalats com a senyal. ***Empraré el Nou Testament, perquè el mestre durant uns minuts sigui Jesús Senyor Nostre***. I durant una llarga estona va utilitzar diverses citacions de l'Evangeli, quan Jesús pren de vegades, com a protagonistes de les paràboles, els empresaris: de finques rurals, de joieria, de pesca... ***El Senyor lloa els vostres negocis. Però si no hi poseu amor, una mica d'amor cristià; si no hi afegiu el desig de donar gust a Déu, esteu perdent el temps***[21]**.**

Una benedicció de Pare

Al final de totes les tertúlies, passat el temps previst, don Florencio Sánchez Bella, el consiliari de l'Opus Dei a Espanya en aquell moment, s'aixecava per avisar sant Josepmaria. Podien haver passat trenta minuts, potser quaranta, una hora o més. De tota manera, s'havien fet breus. I l'avís es rebia amb protestes afectuoses, que li reclamaven uns minuts més.

Teniu la passió, que jo tinc, de rebre les benediccions dels sacerdots i, a més, la benedicció del Pare. M'agrada comprovar-ho: Déu us beneeixi. Us la donaré immediatament.

Però primer us he de dir que em poso així, amb la mà estesa, per demanar-vos l'almoina de la vostra oració. És important per a mi i per a vosaltres, perquè si us guia un cec, esteu lluïts. De manera que pregueu per mi, perquè sigui bo, perquè

[21] AGP, biblioteca, P04, 1972, pp. 604-605.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

sigui fidel a la meva vocació, i així tindré pau i podré escampar alegria i estimar-vos molt, amb tot el meu cor de sacerdot. Digueu-ho als que han quedat a casa vostra també, digueu-ho a les vostres dones, que tenen molta influència en la terra, i moltíssima al Cel... Demaneu, a la Verge Santíssima, que no sigui deslleial a la meva vocació de sacerdot. I pregueu pel que ja sabeu: per l'Església Santa de Déu, pel Papa actual i pel que vindrà; pregueu per nosaltres els sacerdots perquè siguem bons sacerdots. Una altra vegada us ho recordo: pregueu per mi, que ho necessito molt[22].

Monestir de Pedralbes. Baixada del Monestir 9

En algunes de les ciutats per les quals passava, volent testimoniar la seva profunda estima per la vida contemplativa, acudia a convents de clausura per animar les religioses a ser fidels a la seva vocació i l'esperit del seu orde, i a resar per la santedat del Poble de Déu. Moltes de les comunitats són Cooperadores de l'Opus Dei, que resen demanant a Déu el desenvolupament de la labor apostòlica de la Prelatura en el món sencer.

A finals del mes d'octubre, l'abadessa del monestir de Santa Maria de Pedralbes, sor Assumpció Flaquer[23], contestava amb aquestes paraules una carta de sant Josepmaria:

Certament la nostra missió en l'Església és la de pregar, i ens sentim encoratjades amb el fervent esperit de fe dels que demanen la nostra col·laboració, humil, però entusiasta, per l'extensió del Regne de Crist. Mil gràcies, Monsenyor, ja que en demanar la nostra ajuda, nosaltres som les més beneficiades.

Seríem tan afortunades de veure'ns honorades per la seva visita i, és clar!, amb les seves paraules? Gràcies, Monsenyor![24].

Poques dates més tard, les monges clarisses del monestir de Pedralbes van veure realitzada la seva il·lusió. Va ser després de la tertúlia a l'IESE, el 27 de novembre. Van rebre sant Josepmaria amb una música vibrant d'orgue omplint la nau de l'església.

Sor Pierrette Prat[25], que temps després va ser l'abadessa, testimonia els seus records:

Ens va dirigir unes paraules des de la reixa de l'altar del Santíssim, breument: ***Germanes, no us deixeu enganyar per altres doctrines, contràries al vostre carisma. Seguiu amb fidelitat les orientacions dels vostres fundadors que heu rebut.***

I així va seguir animant-nos a estimar sense mesura el Senyor, a pregar per la santificació de les ànimes, l'extensió del Regne de Déu, i que ens recordéssim també de demanar per a ell la fidelitat a l'Amor.

---

[22] AGP, biblioteca, P04, 1972, pp. 845-846.
[23] Assumpció Flaquer i Ferran (1917-1996). Ingressà a Pedralbes el 1957. Fou abadessa en dos períodes (1966-1975) i (1978-1988).
[24] Carta de sor Assumpció Flaquer a sant Josepmaria. Octubre 1972. AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 628.
[25] Pierrette Prat i Galindo (1927-2014). Ingressà a Pedralbes el 1957. Va ser abadessa en tres períodes (1975-1978), (1988-2001) i (2004-2007).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Després la mare abadessa, sor Assumpció Flaquer, el va convidar a visitar el claustre. Va quedar meravellat de la seva vista, però no es va moure de la porta d'entrada. Es veia que li interessaven més les pedres vives de la comunitat.

Llavors, lleugerament inclinat, amb suma senzillesa, a la vista dels peus descalços de les monges, malgrat el fred, ens va dir en actitud humil i bondadosa: ***Oh, germanes, quin fred han de passar per amor de Déu! Quina vergonya em fa veure'm tan ben equipat.***

Al prec de la mare abadessa ens va donar la benedicció, amb fervor i bondat. Es va acomiadar no sense oferir-nos gentilment una capsa gran de bombons[26].

Consagració dels altars de la galeria de Castelldaura Mas

Des de l'avantoratori de Castelldaura Mas s'accedeix a una galeria amb dotze altars, per facilitar la celebració de la santa missa quan coincideixen diversos sacerdots en una activitat i desitgen celebrar individualment. Al llarg del perímetre de les dues plantes de la galeria es troben els diferents altars, en petites capelles, tancades per portes. Sant Josepmaria va consagrar tots els altars el 27 de novembre de 1972. Ho va fer amb rapidesa i es va alegrar de com s'havia preparat per fer-ho amb dignitat i poc temps.

En Juan Ignacio Bañares[27], allí present, recorda:

Van assistir-hi gairebé tots els que estaven vivint al Mas i a la Torre, i alguns més que vam venir de diferents centres. La cerimònia va durar uns quaranta minuts.

Els que hi assistíem estàvem distribuïts als costats de la galeria, al costat dels altars, i el Pare anava passant d'un a un altre. Quan el Pare acabava de consagrar-ne un, don Álvaro es quedava explicant el significat i les parts del ritu als que estaven més a prop d'aquest altar, i ho va fer en diversos d'ells.

Em va impressionar molt el recolliment amb què es dirigia d'un altar a un altre durant tota l'estona: contagiava l'ambient. No obstant això, estava pendent de tots els detalls materials i de tant en tant donava indicacions molt concretes als arquitectes que l'ajudaven, perquè no deixessin que el ciment s'assequés abans de tapar l'ara, i perquè quedés tot ben net.

Un altre detall que molts vam comentar més tard va ser la força -física- amb què el Pare feia el senyal de la creu en les diferents parts de l'altar, constant en la consagració de tots ells, i que ens feia "veure" la fe del Pare i la seva devoció en els detalls més petits de la litúrgia. Després, en una estona de tertúlia que va seguir a la cerimònia, ens va preguntar si sabíem el nombre de vegades que havia fet el senyal de la creu. Els nostres càlculs més arriscats el van fer riure de tan petits que es quedaven; per fi, va demanar a don Álvaro que ens ho digués[28].

---

[26] Entrevista a sor Pierrette Prat i Galindo. *Escrivà de Balaguer estimava la vida contemplativa en particular*. Catalunya Cristiana, 26.09.2002, p. 22.
[27] Juan Ignacio Bañares Parera (1952-). Llicenciat en Filosofia i Lletres, doctor en Dret Canònic. Rebé l'ordenació sacerdotal el 1979. És professor a la Universitat de Navarra.
[28] Records d'en Juan Ignacio Bañares Parera. AGP, sèrie A.5, leg. 313, carp. 2, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En el ritual per a la consagració d'altars del 1961, vigent en aquell moment, estava previst fer 46 vegades el senyal de la creu en cada altar. Per tant, resulten 552 vegades.

Aquell mateix dia es van fer unes fotografies a sant Josepmaria i don Álvaro al costat del petit estany de la zona de convidats.

Can Vilumara. Camí del Coll del Port s/n. Cabrils

El 27 de novembre de 1972, a la tarda, sant Josepmaria va anar a visitar can Vilumara, una casa de la família Vallet Barceló, que des de fa molts anys cedeix per a diferents activitats de formació de l'Opus Dei.

En aquesta visita hi eren només en Federico Vallet[29], la seva esposa Núria Barceló [30], els seus tres fills i dos germans d'en Federico: la Pilar[31] i en Jaume[32]. La Pilar era numerària de l'Opus Dei, i va residir molts anys als Estats Units, on va morir el 1991 en un accident.

En José María Fernández Ros[33], un dels que va acompanyar sant Josepmaria en aquesta visita, recorda que *en arribar va passar a l'oratori. Tots vam sortir i ell s'hi va quedar uns minuts amb els nois de la família dirigint-los unes paraules sobre l'amor que havíem de tenir a Jesús Sagramentat i també els va parlar dels àngels custodis*[34].

Després van passar a la sala d'estar per tenir una estona de tertúlia. La Pilar Vallet ho descrivia així:

El meu germà li va preguntar al Pare quin havia estat la seva major alegria durant els seus dos mesos de catequesi per Espanya i Portugal. El Pare amb rapidesa contestà que la quantitat de persones que s'havien confessat en aquests dies.

Durant aquesta tertúlia, la meva cunyada Núria li va comentar al Pare que havien posat la imatge de la Mare de Déu del Pilar al jardí de la casa perquè van pensar que al Pare sent aragonès li agradaria. El Pare ens va dir que totes les imatges de la Mare de Déu li feien molta devoció i, arran d'això, ens va explicar una cosa que li havia succeït feia ja molts anys.

Durant una processó de Setmana Santa, a Sevilla, en passar la Macarena, un home que estava al seu darrere, el va tocar a l'espatlla i li va dir alguna cosa així: -Senyor cura, aquesta no és res, esperi a veure la del meu poble!

---

[29] Federico Vallet Nubiola (1931-).
[30] Núria Barceló Sánchez (1931-).
[31] Pilar Vallet Nubiola (1937-1991). Marxà als Estats Units el 1960 per col·laborar en l'extensió de la labor apostòlica. Durant alguns anys fou membre del consell de la Delegació de Califòrnia. Morí en un accident.
[32] Jaume Vallet Nubiola (1942-).
[33] José María Fernández Ros (1930-). Pèrit mercantil. Aquells anys era membre de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya.
[34] Records d'en José María Fernández Ros. AGP, sèrie A.5, leg. 211, carp. 1, exp. 5.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Al principi *-ens va dir sant Josepmaria-* ***aquest comentari no em va agradar, però després, pensant-ho, ho havia comprès. És així com actuem tots quan veiem fotos de la nostra mare: aquesta m'agrada, aquesta no, aquí està més guapa, etc.***

La pietat tan autèntica del Pare el portava a incorporar en el seu tracte amb Déu i especialment amb la Mare de Déu, totes les reaccions nobles de l'amor humà.

Durant aquesta tertúlia el Pare ens va relatar algunes coses íntimes davant algunes preguntes que li van fer els meus germans. Per exemple, en preguntar-li si tenia devoció a la Mare de Déu de Montserrat ens va parlar de la seva total curació de diabetis, precisament en una festa de la Mare de Déu de Montserrat, després d'un atac fortíssim en què va estar a punt de morir. Fins i tot va buscar en la seva agenda i ens va ensenyar la data que tenia apuntada. Ens feia veure que com no havia de tenir devoció a la Mare de Déu de Montserrat: si va ser en la seva festa que va quedar guarit!

En totes i cadascuna de les vegades que vaig veure el Pare ens va demanar oracions; sempre ens deia: ***pregueu per mi perquè sigui bo, fidel i alegre.***

En aquesta ocasió, ja al final de la tertúlia, tots els meus germans li besaven la mà emocionadíssims i a cadascun li va anar demanant que resés per ell perquè fos bo i fidel.

En besar-li jo la mà, em va dir: ***a tu no et demano que preguis per mi. Tu has de pregar per mi!*** *Per la seva forma de mirar-me i la manera de dir-m'ho se'm va gravar profundament*[35].

Església de Santa Maria de Montalegre. Montalegre 7 / Valldonzella 13

El barri del Raval és un dels barris de Barcelona que té més dèficits de tot tipus, amb elevats índexs d'immigració i atur.

Allà hi havia la Casa de Caritat, que es va traslladar al barri d'Horta el 1957. El temple annex, Santa Maria de Montalegre, va ser confiat a l'Opus Dei el 1967.

Des de llavors, juntament amb el culte, al voltant de l'església han sorgit nombroses iniciatives, entre les quals destaquen les de caràcter catequètic, social i assistencial.

En acabar-se els dies de la seva estada a Catalunya, a primera hora de la tarda del dimarts 28 de novembre de 1972, sant Josepmaria va estar resant a la Basílica de la Mercè.

En sortir es va dirigir a Montalegre. El cotxe es va parar al carrer Montalegre, davant de la porta. Entrà al pati Manning, on l'esperaven mn. Benet Badrinas, rector de Montalegre, altres sacerdots que atenien l'església, i alguna persona més.

Després de saludar-los, va entrar al temple i es va dirigir a la capella del Santíssim, on va pregar uns minuts; a continuació va pujar al presbiteri i va resar davant la imatge de

[35] Records de la Pilar Vallet. AGP, sèrie A.5, leg. 251, carp. 2, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

la Mare de Déu i, després d'observar atentament durant uns moments el conjunt del temple, va tornar a saludar el Santíssim i va sortir al pati Manning[36].

En Frederic Riera-Marsà recorda que *en sortir es va trobar esperant, davant de la porta, un bon grup de persones que, en entrar, estaven en la galeria superior del pati. El Pare les va mirar somrient i, amb molt d'afecte, els va demanar que entressin a l'església a fer una visita al Santíssim i a resar una Salve a la Mare de Déu. Es van apartar i van deixar espai perquè el Pare pogués passar. Nosaltres vam tornar des d'allí a Castelldaura. El Pare va anar a fer una passejada per Montjuïc i va tornar una mica més tard*[37].

L'any 2002, en ocasió del centenari del naixement de sant Josepmaria, que providencialment coincidia amb el centenari de la inauguració del temple, es van consolidar dos projectes de solidaritat, Braval i Terral, que juntament amb l'Acció Social Montalegre promouen la cohesió social, lluiten contra la marginació, prevenen l'exclusió social i faciliten la incorporació dels immigrants a la nostra societat, tot això amb la col·laboració generosa d'un gran grup de persones voluntàries[38].

El 16 de maig de 2008 es va col·locar en el temple una imatge de sant Josepmaria realitzada per Etsuro Sotoo[39], un escultor japonès de reconeguda fama mundial que treballa al temple de la Sagrada Família de Gaudí. La imatge va ser beneïda per Mons. Javier Echevarría, prelat de l'Opus Dei, en una cerimònia en què va estar acompanyat per nombrosos fidels i voluntaris d'aquestes tasques de desenvolupament, que omplien l'església. Amb aquest motiu es va editar una estampa amb la nova escultura i uns *Goigs de Sant Josepmaria*, cant típic d'aquestes terres que s'entona en honor d'un misteri de la vida del Senyor, de la Mare de Déu o d'un sant[40].

Te Deum

El 29 de novembre de 1972, vigília del seu retorn a Roma, sant Josepmaria va presidir una exposició i benedicció amb el Santíssim i el cant del *Te Deum* a l'oratori de Castelldaura, en acció de gràcies a Déu pels beneficis espirituals que el Senyor havia anat concedint, durant aquells dies, sobre tantes ànimes. Va assenyalar els motius del *Te Deum*, amb el qual va voler acabar el seu viatge:

Donarem gràcies a Déu Nostre Senyor perquè a tota la Península ibèrica -a Portugal i a Espanya- hem trobat milers, milers i milers de persones estupendes. Algunes estaven una mica allunyades dels sagraments -per aquests embolics que passen, per aquestes coses que succeeixen, que sentim i lamentem-, però ara s'han acostat al Sagrament de la Penitència, i han rebut Nostre Senyor. Aquesta riquesa m'ha omplert el cor d'alegria[41]**.**

---

[36] Masabeu, Josep. *Santa Maria de Montalegre*. Albada. Terrassa, 2004. pp. 165-167.
[37] Records d'en Frederic Riera-Marsà. AGP, sèrie A.1, leg. 343, carp. 2, exp. 8.
[38] Masabeu, Josep. *Santa Maria de Montalegre*. Albada. Terrassa, 2004. pp. 168-171.
[39] Etsuro Sotoo (1953-).
[40] AGP, biblioteca, P03, 2008, pp. 55-57.
[41] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 626.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En la trobada amb els membres de grups promotors de labors apostòliques de l'Opus Dei, que havia tingut el dia anterior, una persona havia manifestat la il·lusió de tots per unir-se al Pare en aquesta cerimònia.

És molt millor, molt més bonic, que cadascú faci el seu Te Deum. A més, estareu tots a l'oratori d'aquesta casa, perquè esteu sempre al cor del Pare. Jo no el cantaré, perquè em commouré; em posaré en un raconet, i allí us tindré tots molt junts en el meu cor, amb les vostres mullers, amb els vostres fills, amb els vostres afanys, amb els vostres treballs, amb els vostres èxits i amb algun o altre petit fracàs..., amb tot[42].

Va ser a les cinc de la tarda. Es va utilitzar la custòdia de Monterols, hi van assistir els que vivien aquells dies a Castelldaura, el cor de Monterols, alguns més d'altres centres de l'Opus Dei, i tocava l'orgue qui subscriu aquestes ratlles.

L'oratori estava abarrotat -recorda en Frederic Riera-Marsà-. *El Pare es va situar al fons, davant l'altar, i els altres omplíem la resta del cadirat, el cor i l'entrada. Hi va haver Exposició Solemne -dins la qual es va cantar el Te Deum- i Benedicció amb el Santíssim*[43].

Les sentides notes del cant gregorià portaven al cel la nostra lloança i la nostra gratitud a Déu: *Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur!* Un cop més, *Deo omnis gloria!*, tota la glòria es dirigia al Senyor que, en gairebé dos mesos de treball incansable de sant Josepmaria, havia volgut manifestar el seu ajut i protecció amb multitut de persones.

Després de la Benedicció Solemne, -recorda en Juan Ignacio Bañares- *el Pare es va dirigir a la sala d'estar, i tots el vam seguir per passar una estona amb ell. El Pare estava profundament emocionat i tots nosaltres també. A mi em va impressionar tant l'expressió del rostre del Pare, com el to especialment càlid i íntim de la seva veu* [44].

L'endemà, 30 de novembre, al matí sant Josepmaria va sortir de Castelldaura en direcció a l'aeroport per agafar l'avió que el portaria a Roma.

Recordant amb agraïment

Tres dies després de tornar a Roma, sant Josepmaria va mantenir una tertúlia amb els que vivien a Villa Tevere, i els va explicar les seves impressions del viatge. Recullo la reconstrucció d'aquella tertúlia, que va ser el diumenge 3 de desembre a mig matí, i que es va publicar anys després en un butlletí familiar per als membres de l'Obra.

Només entrar al soggiorno, sant Josepmaria va felicitar tots els xaviers, *que celebraven el seu sant. Mentre s'asseien, molts es van acostar també a don Javier* [Echevarría] *per desitjar-li un feliç dia.*

No pregunteu res? Parleu o pregunteu, sigueu impertinents. Ho he dit a milers i milers de persones: que fossin impertinents.

---

[42] AGP, biblioteca, P04, 1972, p. 622.
[43] Records d'en Frederic Riera-Marsà. AGP, sèrie A.1, leg. 343, carp. 2, exp. 8.
[44] Records d'en Juan Ignacio Bañares. AGP, sèrie A.5, leg. 313, carp. 2, exp. 2.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

A continuació, ens va explicar a grans trets com s'havien desenvolupat aquelles reunions amb tants milers d'homes i de dones:

Hi havia molts micròfons. Han preguntat el que han volgut, i he respost pertinentment. Hem fet una gran catequesi, amb la gràcia del Senyor. Hi ha hagut moltes confessions, segons m'han anat explicant; també de persones que feia bastants anys que no es confessaven, i ho explicaven els mateixos interessats. Alguns abans de venir a les tertúlies, altres després. Per a un sacerdot no hi pot haver una alegria més gran que portar les ànimes al Senyor.

Tot i que eren reunions nombroses, l'ambient era com si fóssim mitja dotzena de persones: una família petita. Ha estat tot molt bonic. Això, al matí i a la tarda. He tornat una mica afònic.

Tot el seu agraïment es dirigia a Déu, perquè aquella ingent collita de fruits apostòlics visibles no tenia explicació humana.

Planava l'Esperit de Déu per tot arreu, i hem d'agrair-ho al Senyor. Es notava la pregària vostra, la pregària de les meves filles i dels meus fills de tot el món. Si no, no s'hauria pogut fer una tasca així: dos mesos de prèdiques, matí i tarda, malgrat els set anys, no els aguanta ningú; només un noi jove.

Els 'set' anys es refereixen al fet que en aquella temporada explicava que volia ser molt infant davant de Déu, i que dels 70 anys que tenia només considerava els 7, perquè el 0 no valia res.

Pare, hi havia molta gent jove?

A vegades milers de nois o noies joves, altres vegades menys, perquè així convenia. Però molt atents. És una cosa admirable, enmig d'aquesta revolució general, que em sembla que ja està amainant.

Va començar llavors a donar alguna pinzellada de cada indret on havia estat, descrivint els llocs de les tertúlies.

Vaig voler sempre que fos en un centre nostre.

Si penseu que ara és impossible que es reuneixin cinquanta sense que es barallin, i per allà han passat milers i milers de persones. No exagero gens, perquè tampoc no sabem exagerar a l'Opus Dei. Doncs si penseu que han passat tots aquests milers de persones, i no hi ha hagut res de molest, hi ha motiu per admirar-se. Al contrari, tot ha estat cordialitat; sentit de família, fraternitat. Havien de posar altaveus cap a fora, per al carrer, perquè la gent no hi cabia, tot i que eren locals molt grans. Però, en fi, imagino que tot això us ho deuen haver explicat.

Parlava del que volia la gent, cosa que diuen que és molt difícil; però nosaltres estem acostumats a fer així la catequesi, les nostres converses, les nostres reunions, les nostres tertúlies. Per tant, al tombant de gairebé mig segle, resulta molt fàcil.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Preparaven una estrada alta i ampla, i em passejava per allà, durant la tertúlia. He fet quilòmetres, però això sí, sempre lligat, condicionat per don Javier. Em tenia lligat amb una esquella al coll -es referia al micròfon i el cable-***, agafava la corda i llestos. Així que he parlat amb una relativa llibertat, perquè don Javier m'havia agafat pel ronsal.***

Divertit? Què hi farem! Però el que no estigui condicionat a la vida, que aixequi el dit; i al que l'aixequi el poso verd, perquè no és cert. Li demostraré de seguida que estaria condicionadíssim. La llibertat que hi pot haver a la terra, considerada d'una altra manera -sense condicionaments de cap tipus- és una malaltia que es diu llibertinatge, és una anarquia.

Un tema habitual de la seva catequesi, com va explicar, havia estat la urbanitat de la pietat.

He fet a tot arreu el joglar de Crist. Als sacerdots, i de vegades als seglars, els he ensenyat a fer la genuflexió. No deixa de ser un atreviment, als meus set anys, fer-la primer ràpida, i després a poc a poc, amb amor, sense recolzar-me en cap lloc.

L'última etapa del viatge va ser Catalunya. Sent la més recent, i també, potser, perquè a Brafa van ser les tertúlies més nombroses, el Pare es va aturar una mica més explicant la seva estada a la Ciutat Comtal.

A Barcelona hi vam estar tot el temps que calia, com en els altres llocs. Vaig rebre a molta gent, molts capellans també. Per als sacerdots calia parlar dels mateixos assumptes, perquè la gent pregunta més o menys el mateix, però la catequesi consisteix a acomodar-se a la necessitat de l'auditori, culte o menys culte, i a les condicions d'estat, i a la situació anímica de qui escolta. No és simple: universitaris, universitàries, obrers, matrimonis, gent jove que no era de l'Obra, persones de totes les edats.

En tots els llocs vaig anar a visitar algun convent de monges de clausura. Es van rebre moltes cartes demanant que les anéssim a veure, perquè la gent és bona i hi ha milions d'ànimes que estimen l'Opus Dei, tot i que el diable no està content amb l'Opus Dei: Deo gratias!

A les monges els portàvem uns quilos de xocolatines, amb la condició expressa que les mengessin, com a penitència. Hem vist carmelites descalces, agustines, cistercenques, clarisses. En tots aquests llocs hem tingut una conversa, una petita xerrada espiritual; les hem fet riure, i pensar; les hem animat, dient-los de veritat que són el tresor de l'Església i que les estimem molt.

A la meva terra catalana... Tinc dret a dir la meva terra catalana per moltes raons. La darrera perquè sóc fill adoptiu de Barcelona, per vot unànime del municipi, fa anys. I la primera, perquè tinc bastants cognoms catalans; el primer dels meus avantpassats, des de Jaume I està dansant per allà, i només en l'últim segle s'estableix a Aragó. De manera que puc parlar de la meva sang catalana.

La meva sang catalana explica perfectament el que ens va passar en un convent [el Monestir de Pedralbes]***. Va ser l'únic lloc on l'abadessa, molt simpàtica i molt bona,***

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ens va obrir la clausura... Vam estar a dins i, amb gran sorpresa meva, els va dir a quantes xocolatines tocaven per cap. Les va comptar -com a bona catalana sabia dividir-, i després els va dir a quantes tocaven cadascuna. Em vaig haver d'esforçar per no deixar anar la riallada. Era una persona molt delicada, però ho portava a la sang. Si els catalans estem comptant fins i tot per ballar la sardana! Això ve de raça. Es veia que era catalana pels quatre costats. Va ser una cosa molt simpàtica.

Tots vam riure amb ganes per l'anècdota mentre el Pare posava cara com d'estranyat:

No sabia que us divertiríeu tant!

Algú va preguntar si havia estat al Santuari de Torreciutat, encara en construcció. No se sabia llavors que havia ofert el sacrifici de no anar a conèixer-lo fins a la conclusió de les obres.

No em vaig acostar a veure Torreciutat. Va venir Torreciutat a mi. Van venir unes dues-centes persones de Barbastre a Barcelona.

Van venir tres arquitectes de Torreciutat, amb tots els plànols haguts i per haver, per ensenyar-nos com anaven les obres. Per descomptat puc anticipar que no hi ha precedents d'aquest estil a l'Església: s'ho ha inventat tot l'Heliodoro[45]. Li ho vaig lloar, com correspon: hi ha posat tota la seva ànima. Allò funcionarà molt bé, perquè està tot molt estudiat.

Què deien els seus paisans, Pare?

Gairebé no van tenir temps de dir res, perquè els van ficar en un saló, i allà es van esperar dues hores i mitja, perquè era impossible rebre'ls abans. Només vaig poder estar tres o quatre minuts amb ells. Es va acostar una senyora gran que escriu de tant en tant a en Javi.

Javi, explica-ho tu! Només dir-vos que té la meva edat... Es va posar a primera fila. Estaven atapeïts, com sardines a la banasta.

Don Javier va tornar a fer riure a tots descrivint l'escena a Brafa. Aquella dona va cridar l'atenció del Pare repetint: que sóc Adriana!, que sóc Adriana! Efectivament, el Pare la recordava: ***Si hem jugat moltes vegades junts de petits!*** *Després de tants anys, Adriana[46] li guardava un vell rancor per les seves entremaliadures de nen: sí, m'estiraves molt els cabells!*

Era un especialista a estirar els cabells a les nenes, si em feien enfadar, *es va defensar el Pare:* ***mea culpa! Poca culpa, perquè en aquestes circumstàncies infantils, una persona no és gaire responsable, i probablement em devien fer abans alguna entremaliadura, o me la dirien, que les dones tenen més facilitat amb la llengua que amb els fets.***

---

[45] Heliodoro Dols Morell (1933-). Titulat per l'Escola Superior d'Arquitectura de Madrid el 1959, és doctor arquitecte des del 1965. Premi Nacional d'Arquitectura.
[46] Adriana Corrales Codina (1901-1983).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

La catequesi havia estat un esdeveniment d'excepció, no només per a Espanya i Portugal. També hi va haver gent de l'Obra que va organitzar ràpids viatges des d'altres països per tal d'estar amb el Pare.

Van venir americans dues vegades: molt ferms, amb el mateix esperit que tots, el mateix aire de família, el mateix sentit sobrenatural. Els van aplaudir molt, perquè van dir coses molt simpàtiques.

Van venir també d'Anglaterra i de França, d'Alemanya, d'Àustria i de bastants indrets.

Vingué tia Carolina[47], ho sabíeu? Que us ho expliqui don Javier. Li vam fer un regal, i es va posar molt contenta, perquè ella portava també el seu regalet.

Don Javier va explicar que Tia Carolina -una dona londinenca que s'havia apropat a Déu a través dels seus veïns del Kelston Club- havia assistit a dues tertúlies i, com es pot veure en les filmacions, es va presentar reclamant el seu dret a pujar a l'estrada per a estar més a prop del Pare, pel fet de ser la seva filla més jove, ja que només tenia quinze mesos, els que havien passat des de la seva conversió.

Per unanimitat, aquells milers de persones li van dir que sí, i jo també. Ella va pujar feliç[48].

[47] Carolina Johnson (1891-1986). Periodista i escriptora. Els nois del Kelston Club, centre de l'Opus Dei a Londres, l'anomenaven Tia Carolina.
[48] Apunts d'una reunió familiar. 03.12.1975. AGP, biblioteca, P01, 1998, pp. 65-77.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XXII. 1973. PER A ACOMPANYAR DON ÁLVARO

Un ensurt

Sant Josepmaria havia passat els mesos de juliol i agost de 1973 en una caseta de camp a Civenna, al nord d'Itàlia. A mitjans d'agost van tenir un ensurt, perquè don Álvaro es va posar molt malalt, amb molta febre. S'havia revifat una antiga malaltia prostàtica. El va atendre el doctor José Luis Pastor[1], que aquells dies era a Urio, prop de Civenna, que recomanà vivament que el veiés un especialista de ronyó, entre els quals va destacar el doctor Josep Maria Gil-Vernet[2], de Barcelona. Era probable que l'haguessin d'operar.

Rebérem l'encàrrec de preparar aquesta visita i, quan ja vam saber la data, em vaig traslladar a Milà per acompanyar-los en avió fins a Barcelona, -recorda en César Ortiz-Echagüe[3]-. *Vaig arribar el dia 1 de setembre i aquell mateix dia vaig veure el Pare, que va baixar a l'aeroport per vacunar-se contra el còlera. Hi havia una petita epidèmia a Espanya i el Pare volia complir amb totes les prescripcions de les autoritats sanitàries.*

El dia 2, a les 11 del matí -segons les meves notes era diumenge- ens vam enlairar de Milà. Vam tenir un vol molt bo. Don Álvaro es trobava ja molt recuperat i el Pare estava molt content. Va fer molts comentaris sobre la bona marxa del treball apostòlic a Itàlia[4].

Al migdia sant Josepmaria, acompanyat per don Álvaro i don Javier Echevarría, van arribar a Castelldaura. Van viure al Mas, mentre que a la Torre hi havia un grup d'uns 10 o 12 universitaris estudiant i atenent els diversos encàrrecs que poguessin sorgir aquells dies.

A més d'acompanyar don Álvaro durant els dies de la intervenció i la seva posterior convalescència, va aprofitar aquestes jornades per treballar, impulsar la labor i estar amb els membres de l'Obra, donant-los doctrina. També va aprofitar algunes sortides per conèixer llocs i persones relacionades amb la labor apostòlica i, en la mesura que don Álvaro millorava, sortir amb ell, procurant que descansés.

El dia 29 de setembre de 1973 van tornar a Roma.

---

[1] José Luis Pastor Domínguez (1924-1998). Estudià Medicina a València, on conegué l'Obra i demanà l'admissió el 1945. L'octubre de 1953 marxà a Roma i rebé l'ordenació sacerdotal el 1955. Es doctorà en Dret Canònic el 1957. A Roma col·laborà amb sant Josepmaria, al qual també atenia mèdicament en afers ordinaris. En 1996 tornà a València, on morí el 1998.

[2] Josep Maria Gil-Vernet i Vila (1922-). Cap del Servei d'Urologia de l'Hospital Clínic de Barcelona. Catedràtic d'Urologia de la Universitat de Barcelona.

[3] César Ortiz-Echagüe Rubio (1927-). Arquitecte. Aquells anys era membre de la Comissió Regional d'Espanya.

[4] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Clínica Sant Josep. Monegal 1

El dia 4 al matí va marxar don Álvaro -recorda en César- *perquè el rebés el Dr. Gil Vernet. Ja sabíem que hi havia força probabilitats que fos necessària una intervenció quirúrgica i el Pare va estar tot el matí preocupat, pendent del resultat d'aquesta visita.*

Vam mirar de distreure'l i el vam animar a passar a la Torre per estar amb els nois. El Pare va començar visitant el Senyor a l'oratori de la Torre, que tant li havia agradat sempre. Després va anar recorrent la casa, fent comentaris molt divertits, dient que era d'una cursileria encantadora que calia conservar.

Després vam tenir una tertúlia breu a la sala d'estar, on els nois van explicar anècdotes del seu treball apostòlic a la universitat.

Em sembla que després vam estar passejant, esperant el retorn de don Álvaro. El que sí recordo bé, perquè em va quedar gravat, és que el Pare va estar molt pendent d'una sèrie de detalls materials que volia que estiguessin a punt per al retorn de don Álvaro: que tingués preparada roba neta per si es volia canviar, ja que, amb la calor que feia, hauria suat molt..., i una altra sèrie de petites coses que demostraven com el Pare sabia concretar el seu afecte.

Per fi va tornar don Álvaro i, tot i que encara no hi havia notícies definitives, s'anava confirmant la impressió que l'operació seria necessària.

Aquella tarda, després del sopar i fins a l'hora del telenotícies, vam tenir -com ja va ser habitual en aquests dies- una projecció de cine a la qual ens van acompanyar els nois. Vam veure una de les tertúlies de l'any passat, a Brafa.

El dia 5 vam tenir la confirmació de l'operació que, a més, es realitzaria l'endemà mateix[5].

Efectivament, la intervenció de don Álvaro va tenir lloc a la Clínica Sant Josep de Barcelona el 6 de setembre de 1973. El va operar el Dr. Josep Maria Gil-Vernet i Vila, amic del Dr. Alfons Balcells, llavors catedràtic de Patologia General a la Universitat de Barcelona. L'Alfons Balcells va estar present al quiròfan i va visitar don Álvaro en el període postoperatori.

Segueix recordant en César Ortíz-Echagüe: *El dia 6 al matí vam acompanyar el Pare a resar davant la Mare de Déu de la Mercè. Entre altres coses, volia demanar pel bon resultat de l'operació de don Álvaro, que començava en aquelles mateixes hores. De retorn a Castelldaura, a les 11.30 del matí vam tenir les primeres notícies, molt bones, del resultat de l'operació i el Pare ens va demanar que ens uníssim a la seva acció de gràcies.*

Sant Josepmaria va seguir molt de prop tot el procés mèdic. Aquell mateix dia, havent dinat, *acabada la tertúlia, el Pare seguia molt pendent de les notícies que anaven donant sobre el final de l'operació. Gràcies a Déu, totes eren molt bones. No recordo si aquell mateix dia ens van deixar ja anar a la clínica a veure'l. Però és probable que sí i,*

[5] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

a partir de llavors hi anàvem cada dia -una o dues vegades, segons indiquessin els metges- a veure don Álvaro.

A través del Pare, dels seus gestos de tranquil·litat, alegria o preocupació podia seguir perfectament la marxa de la convalescència. Gràcies a Déu foren més les alegries que les preocupacions, encara que, com és lògic, no van faltar les molèsties d'un postoperatori que, encara que don Álvaro, amb el seu tremp, procurava dissimular, el Pare les sentia com si passessin en la seva pròpia carn. Potser va ser la gran calor d'aquests dies un dels factors més molestos per a don Álvaro.

No tinc cap dubte que el Pare hauria volgut passar el dia sencer al seu costat, però també en això volia donar-nos el bon exemple de seguir les indicacions mèdiques, que recomanaven limitar les visites. Sabia a més que estava molt ben acompanyat per l'Alejandro[6] *i pel Pepote*[7] *i penso també que no se li amagava que don Álvaro s'esforçava, quan hi era el Pare, per semblar millor del que en realitat estava.*

El dia 14, segons el que havien anunciat, va sortir don Álvaro de la clínica i va tornar a Castelldaura. El Pare l'esperava amb una enorme il·lusió. Recordo que estàvem amb ell a la sala d'estar quan vam sentir el cotxe i sortírem a rebre'l. Em va sorprendre, sabent la forta operació que havia patit, veure'l sortir del cotxe somrient i pujar les escales com si res no hagués passat. Endevinava que, encara que sens dubte tot havia anat molt bé, estava fent un gran esforç per tranquil·litzar encara més el Pare, que per descomptat, va estar tot el dia especialment alegre i content de tenir ja don Álvaro a casa.

De tota manera, com que l'operació havia estat important, els metges recomanaven un període, almenys de dues setmanes, perquè pogués recuperar forces abans de tornar a Roma[8].

Amb l'administració de Castelldaura

En totes les ocasions que va estar a Castelldaura, sant Josepmaria va mantenir diverses trobades amb les persones que atenen l'administració d'aquesta casa de recessos.

Generalment es preparava el menjador del Mas a manera de sala d'estar i allí es tenien les tertúlies. Eren moments molt entranyables, en què sant Josepmaria aprofitava per agrair les atencions de l'administració. Els deia:

L'administració és una tasca cabdal a l'Opus Dei. Sabeu com estimo tots els meus fills i totes les meves filles, però -de manera particular- les que s'ocupen de les administracions: és un treball professional de meravella, sense el qual no podríem sostenir cap dels nostres apostolats. Per això, l'administració ha d'estar en primer terme: és com un llum (...) encès al Senyor, davant del sagrari. (...) La missió de les meves filles a l'administració és colossal. Us he dit moltes vegades que és el que més

[6] Alejandro Cantero Fariña (1935-). Metge. Aquells anys era membre de la Comissió Regional d'Espanya.
[7] José Miranda Heras (1928-). Metge. Catedràtic a la Universitat de Navarra, i metge de la Clínica Universitària de Navarra.
[8] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

aprecio, perquè sense vosaltres no podríem tenir cap apostolat corporatiu; s'enfonsaria tot[9].

La primera trobada va ser el dimecres 5 de setembre. L'Amparo Zapatero[10], que vivia llavors a l'administració de Castelldaura, recorda aquests dies. Els va dir:

Seré aquí uns quants dies i passaré, no una vegada, sinó diverses. De manera que aneu preparant matèria de conversa, encara que tot serà al voltant d'aquesta realitat meravellosa de la nostra vocació, que és com la dels primers cristians. Formem part de la intimitat de Déu, de la llar de Jesucrist. Tracteu Maria i Josep. I després, per Jesús, anirem al Pare i amb el Pare i el Fill anirem a l'Esperit Sant; perquè ho tenim tot, tot: una llar meravellosa -divina- a la terra.

El divendres 14, a la tarda, va entrar pel menjador de convidats i es va asseure en una cadira a l'esquerra del tresillo. Jo estava al seu costat i portava aquell dia unes arracades molt grans i va exclamar: ***quines arracades t'has posat, filla meva!****; i va afegir que li agradava que ens poséssim maques. Ens preguntà si ens havíem pres els bombons que ens havia enviat abans; vam respondre-li que sí, i amb infinit afecte ens va dir que ens enviaria més bombons, llevat que hi hagués una altra cosa que ens agradés més, i en aquest cas ens l'enviaria.*

Li vam dir que teníem un jardí amb moltes flors, que també li agradaria: ***ho veuré, però no avui; així tindré ocasió de passar una altra vegada. Les roses que poseu són del jardí?; són precioses, tant que les he hagut de tocar per convèncer-me que no eren artificials****.*

El dimecres 26 vam tornar a veure el Pare, encara que va ser només uns minuts, a l'administració. Va sortir al porxo i va seguir cap avall, preguntant si allà hi havia les roses que havia vingut a veure; contestàrem que sí i quan vam arribar al costat dels rosers li vam dir que eren les roses que li posàvem; ens avisà que on li agradava veure les roses era sobre l'altar. Vam voler fer-li una foto i va acceptar, i fins i tot ens va dir que ens poséssim més juntes i ell també va mirar cap a la càmera, perquè ens retratessin bé.

El dijous 27, ens va dir: ***Beneïdes les filles meves que amb tant d'afecte, amb tanta il·lusió, amb ciència, amb art, amb gràcia i amb traça es dediquen als treballs de l'administració***[11].

Passejades per Barcelona

Aprofitant els viatges a la clínica per visitar don Álvaro, van fer algunes passejades per diferents llocs. *En creuar Barcelona* -recorda en César Ortiz-Echagüe- *el Pare recordava molts llocs on va estar durant la guerra, quan preparaven el pas dels Pirineus*[12].

---

[9] AGP, biblioteca, P02, 1973, p. 973.
[10] Amparo Zapatero Murias (1944-). Professora de música. Empresària.
[11] Records de l'Amparo Zapatero. AGP, sèrie A.5, leg. 1371, carp. 1, exp. 61.
[12] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El dia 7 de setembre va estar a Montjuïc.

El 8 de setembre va anar a passejar pel Parc Güell, després pel barri gòtic, i van entrar a resar a la catedral.

El dia 9, diumenge, -recorda en César Ortiz-Echagüe- *buscant un lloc tranquil on anar a passejar, ens van recomanar la Ciutadella. Tot i que vam anar-hi aviat, quina tranquil·litat! Era un veritable riu humà que creuava per allà, gairebé tots camí del zoològic. De tota manera, vam passejar una bona estona pel perímetre del parc i em va impressionar l'interès i afecte amb què el Pare mirava (i encomanava) tota aquesta gent, que anaven a passejar allà en grups familiars*[13].

L'11 de setembre, al matí, va estar a la casa de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya i va tenir una tertúlia amb els directors de la Delegació.

El passeig dels plàtans de Castelldaura

El passeig de plàtans que hi ha a l'entrada de Castelldaura inicialment era de *sauló*, la sorra resultant de la descomposició del granit. Per aquelles dates ja estava previst asfaltar-lo i s'esperava trobar uns dies adients. Com que a la tornada de la clínica don Álvaro hauria de caminar per prescripció mèdica, sant Josepmaria suggerí avançar-ho a aquests dies mentre don Álvaro estava hospitalitzat de manera que, en tornar de la clínica, pogués passejar amb comoditat en un paviment llis.

Efectivament, es va fer l'asfaltat aquells dies. Perquè no tingués un aire de carrer públic asfaltat de color negre, l'última capa es va fer pigmentada de vermell, més adequada per a un jardí. També es va limitar tot el recorregut amb maó col·locat a plec de llibre. Sant Josepmaria no va poder veure acabat aquest detall durant la seva estada al setembre de 1973. Quan el va veure l'any següent, li va agradar i va fer treure'n fotografies per aprofitar la solució en altres llocs.

En tornar a Roma, sant Josepmaria va comentar en més d'una ocasió, en to divertit, la rapidesa amb què s'havia realitzat l'operació: ***A Castelldaura, en tres dies, em van fer una carretera***[14].

Mas Berenguer. Passeig de la Pau s/n. Samalús

El 10 de setembre de 1973, van fer una passejada a peu a la vora del Montseny. Van estar al mas Berenguer, a Samalús, una casa propietat d'en Gonzalo Turell[15], que s'utilitzava per a activitats apostòliques.

Don Florencio -recorda en José María Fernández Ros- *tenia desigs que passegés per un lloc amb ombra i descansés una mica. El Pare es va fixar en tots els detalls i li va agradar. Vam estar una estona a la pèrgola amb plantes enfiladisses. El Pare va estar xerrant una estona amb nosaltres. Li vaig comentar algunes coses d'aquesta casa, que*

---

[13] Ibid.
[14] Àlbum històric de Castelldaura. Febrer 2012. p. 10. DC, C-18.
[15] Gonzalo Turell i Moragas. (1917-2007). Empresari.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

havíem utilitzat per a convivències curtes de cooperadors. Era un matí de calor forta. Des de la pèrgola vam fer una passejada[16].

Actualment aquesta casa no s'utilitza per a les activitats. És una casa de turisme rural.

Castell de Vilafortuny. Avinguda de Vilafortuny s/n. Cambrils

El 13 de setembre de 1973 sant Josepmaria va fer una sortida a Cambrils i va visitar la casa d'en Francisco Curt[17], on tenia instal·lada una botiga d'antiguitats.

El dia 13, -recorda en César Ortiz-Echagüe- *estant ja el Pare molt més tranquil perquè sabia que l'endemà tornaria don Álvaro de la clínica, el vam convèncer de fer una excursió una mica més llarga: per l'autopista fins a Cambrils, per veure les antiguitats que hi tenia en Paco Curt.*

Vam fer el viatge molt de pressa. També l'estada a Vilafortuny va ser breu. El Pare va estar molt afectuós amb en Paco Curt i va veure ràpidament les antiguitats. Li va agradar especialment una creu processional, que després va acceptar per a Cavabianca[18].

Vam sortir d'allà amb temps per tornar a dinar a Castelldaura, però una fortíssima tempesta, que havia començat a descarregar, va negar la carretera, fins aturar el cotxe, en mullar-se el 'delco'. Vaig anar en un cotxe que passava fins a la casa d'en Paco Curt, de la qual ens havíem allunyat uns 4 km i vaig tornar amb ell en el seu cotxe, i vam arrencar el nostre. Van ser uns 20 minuts els que es van quedar allà, enmig de la riuada, amb un excel·lent humor del Pare. Tot va acabar feliçment, amb un lleuger retard sobre l'horari previst[19].

Actualment el Castell de Vilafortuny és un restaurant preparat per a convencions, casaments i altres esdeveniments.

Restaurant La Fortalesa. Castell d'Hostalric. Hostalric

Probablement va ser el matí del dimecres 19 de setembre de 1973, quan va estar al Castell d'Hostalric.

Va ser una de les primeres sortides de don Álvaro després de la intervenció quirúrgica -recorda en Teòfil Sánchez[20]-. *Vam entrar dins i baixàrem per unes escales a una estança inferior amb unes taules, bastant senzilla, ja que no es podia ocupar el menjador principal. Vam demanar alguna cosa per prendre, acompanyada d'uns*

[16] Records d'en José María Fernández Ros. Escrits el 24.07.1979. DC, A-05.
[17] Francisco Curt Martínez (1929-2014). Empresari que havia promogut el complex turístic de Vilafortuny.
[18] Cavabianca és la seu el Col·legi Romà de la Santa Creu, el seminari internacional de la Prelatura, situat als afores de Roma.
[19] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.
[20] Teòfil Sànchez García (1938-). Doctor en filosofía i economista. Va formar part del consell de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya. Els anys 1972-73-74 acompanyà sant Josepmaria en les estades a Castelldaura (Premià de Dalt).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

refrescs; el Pare només va beure una mica. Recordo com ens animava divertit que prenguéssim tot el que havíem demanat. Va preguntar a don Álvaro si estava a gust -la intervenció quirúrgica havia estat recent- i aquest li va respondre que 'amb el Pare sempre s'estava bé'. Abans d'anar-nos-en -l'estada va ser breu-, el Pare va passejar una mica per l'esplanada de l'entrada, observant l'ampli paisatge que s'hi albira[21].

Torremar. Alzines 9. Sant Vicenç de Montalt

Torremar és una casa que utilitzen les dones de l'Opus Dei per a activitats formatives. La van donar el matrimoni format per en Marc García i la Montserrat Badrinas[22], parents alhora de la Montse Amat, la Rosamaría Pantaleoni i en Benet Badrinas.

Sant Josepmaria va ser-hi el dijous 20 de setembre al matí. L'acompanyaven don Álvaro, don Javier, don Florencio, en Juan Antonio Pérez López[23] i l'Ignasi Forcada.

L'Amparo Zapatero recorda que sant Josepmaria *el dijous al matí, cap a les 11.15, va visitar Torremar. Algunes estaven ja allà, i ho havien estat preparant una mica, perquè la casa estava tancada. Ens van explicar que havia comentat que era molt casolana*[24].

A la casa no hi havia cap activitat aquest dia. Deixaren el cotxe davant la porta i passant al pati interior es dirigiren cap a l'oratori, que és una ermita separada de la casa. No hi havia el Santíssim. Després van entrar a l'edifici, van passar ràpidament pel menjador i la sala d'estar adjacent, i van sortir pel rebedor, per la porta que dóna a un ampli jardí. Al porxo van estar una estona asseguts en els bancs, i després se'n van anar, baixant per les escalinates del jardí fins al camí d'entrada, on esperaven els cotxes.

Dr. Eduard Cadafalch. Major 19, 3r 2a. Terrassa

Un d'aquells dies es va deteriorar la pròtesi dental de sant Josepmaria. Com que l'estada a Castelldaura s'estava perllongant, a més d'arreglar-la, es va decidir aprofitar per fer-ne una de nova. Per això es va contactar amb l'Eduard Cadafalch[25], odontòleg de Terrassa.

El diumenge 9 de setembre al matí -explica l'Eduard Cadafalch- *va sonar el telèfon; es tractava de l'Ignasi Forcada. Em va comunicar que s'havia fet malbé una pròtesi dental d'un amic seu i caldria resoldre el problema.*

Li vaig donar a l'Ignasi les dades del taller al qual encomano aquests treballs. Dilluns a primera hora vaig trucar al laboratori, per recomanar-los aquesta reparació. Em van indicar que els meus amics ja hi eren i que aquell matí quedaria reparat. A la nit va trucar l'Ignasi demanant una visita per al dia següent. A l'hora convinguda es van

[21] Records d'en Teòfil Sánchez. Records. Escrits el 20.10.1979. DC, A-12.
[22] Marc García i Humet (??-??), industrial tèxtil; casat amb la Montserrat Badrinas i Clapés (??-??). No van tenir fills.
[23] Juan Antonio Pérez López (1934-1996). S'incorporà a l'Obra el 1959. Doctor per la Universitat de Harvard. Professor de Teoria de la Organització a l'IESE, on fou director general (1978-1984). Aquells anys era membre de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya. Col·laborà activament en l'establiment de diverses labors apostòliques a Sud-amèrica.
[24] Records de l'Amparo Zapatero. AGP, sèrie A.5, leg. 1371, carp. 1, exp. 61.
[25] Eduard Cadafalch i Gabriel (1925-).

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

presentar l'Ignasi Forcada i l'Alejandro Cantero. No es tractava d'una consulta professional, volien parlar amb mi.

Passàrem al despatx. Llavors em vaig adonar que ni l'Ignasi ni l'Alejandro podien portar una pròtesi com la que havia estat reparada. Es tractava del Pare. El problema estava resolt momentàniament; però convenia prevenir, per a una altra vegada, una emergència com l'anterior. Com que és una feina delicada, els vaig recomanar un professional de prestigi, que al meu parer era el més capacitat. Però l'Ignasi i l'Alejandro em van dir: El Pare vol que ho facis tu. Ho esperava, però em va emocionar i vaig tenir por en pensar que no podia defraudar el Pare.

Preparàrem un pla de treball. Necessitava diverses sessions i calia programar les hores. Hauria de fer diversos canvis, per tenir temps amb el nou pacient. Havia conegut un tècnic de pròtesis molt bo, que des de feia uns mesos treballava per a mi. Vaig parlar amb ell per combinar la feina, per tal que es pogués treballar el màxim en poques sessions i el menor temps possible[26].

El protèsic era l'Albert Pujol[27], de Badalona, que aquests dies es va traslladar a la consulta de l'Eduard, per evitar viatges a sant Josepmaria. A mesura que l'Eduard anava provant les pròtesis, les hi anava passant perquè les rectifiqués.

Per al dimecres dia 12 a les 11 del matí, estava convinguda la primera visita del Pare -continua explicant l'Eduard-. *Cap a les onze, des d'un finestral, vaig veure arribar el cotxe. Els meus nervis estaven a flor de pell.*

En entrar em va fer una abraçada i em va dir: ***Vinc amb la condició que has de cobrar aquest treball, si no me'n vaig ara mateix****. I va afegir:* ***Nosaltres els sacerdots, no podem cobrar, però hem de pagar els treballs que ens fan.***

Seguidament va entrar a la consulta. Vam comentar que amb les manipulacions per prendre impressions de les genives, podia tacar-lo. El Pare portava una sotana molt neta, impecable. Em va contestar: ***No et preocupis, els dentistes sempre m'han embrutat molt, per això m'he posat una sotana vella.***

La primera prova va sortir bé, però tirant a regular. Vaig dubtar uns instants i vaig decidir repetir-la. Des de llavors tot va sortir millor. Després de prendre les primeres impressions calia fer una pausa per preparar una altra sessió, cosa que faria el tècnic al taller de la meva consulta. Així en un matí faríem dues sessions i estalviàvem al Pare un viatge.

El vaig informar que trigarien una hora en els preparatius per a la fase següent. Llavors es va parlar que podia fer una passejada en cotxe pels afores. El Pare va voler quedar-se. Passàrem a una sala on tinc unes fotografies grans dels meus fills. Els va beneir un a un[28].

En els intervals, -recorda en César Ortiz-Echagüe- *mentre el mecànic treballava, va poder tenir l'Eduard moltes estones de xerrada amb el Pare, que aquest aprofitava per*

---

[26] Records de l'Eduard Cadafalch. AGP, sèrie A.5, leg. 201, carp. 3, exp. 4.
[27] Albert Pujol i Tarrats (1937-).
[28] Records de l'Eduard Cadafalch. AGP, sèrie A.5, leg. 201, carp. 3, exp. 4.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

dir-li moltes coses sobre la santificació del seu treball i de la seva llar i sobre l'apostolat que podia fer a través de la seva professió[29].

El divendres dia 14 al matí -continua l'Eduard-, *va tenir lloc la sessió següent. Es tractava d'utilitzar un material una mica molest, d'olor i gust poc agradables. No es va queixar en absolut per les nàusees o molèsties que li va poder produir el material. Estava completament confiat. La seva confiança m'omplia de seguretat.*

Per a la tercera visita no es necessitaven instal·lacions especials. Vam acordar fer-la a Castelldaura. Era dissabte a la tarda. Hi havia temps per treballar sense presses. Vaig acudir-hi amb l'Albert, el tècnic de laboratori. En un 'office' es va preparar un petit taller. L'Albert va disposar allà les seves coses. L'Ignasi i l'Alejandro estaven amb ell i li facilitaven el que calia. En un despatx s'havia improvisat un gabinet dental.

Va arribar el Pare amb don Álvaro i don Javier. Com en cada visita, em va fer una abraçada. Va seure en una butaca, on s'havia disposat un reposacaps de cotxe. El Pare s'interessava molt per la meva feina. Feia la impressió que gaudia veient-me treballar. Don Álvaro també hi posava molt d'interès i preguntava sobre el que jo estava fent. Recordo que en una ocasió el Pare li va dir afectuosament: - ***Deixa'l treballar tranquil.***

Com que el treball es perllongava el Pare em va dir: - ***Us he robat una tarda d'estar en família. Digues-li a la teva dona que em perdoni. - Jo aniré a la teva consulta les vegades que calgui. Ha estat massa trastorn que vinguessis aquí.***

En acabar el Pare em va fer una forta abraçada. També don Álvaro em va abraçar. El Pare havia disposat que ens servissin un aperitiu, i passàrem amb l'Albert, l'Ignasi i l'Alejandro a prendre una copa. L'Ignasi acompanyà el tècnic a casa seva, perquè jo no em retardés tant.

Finalment el dia 21 de setembre va quedar acabat el treball. Col·locar-lo va requerir poc temps; va estar mitja hora en el gabinet. Era una de les últimes vegades que va acudir a la consulta. Sentia alhora alegria pel treball acabat, que pel que sembla era molt satisfactori; però també certa pena perquè s'estaven acabant aquells dies transcorreguts com un somni meravellós, ple d'emocions. D'altra banda em feia l'efecte de no haver aprofitat prou aquells moments amb el Pare.

L'endemà va tornar per donar-hi els últims retocs. Em va semblar necessari insistir que en farien falta alguns més. En realitat em costava donar per acabat el tractament. D'altra banda és veritat que amb diverses sessions es pot afinar millor. No obstant això, pel que sembla, havíem arribat al final.

Tres dies més tard vaig tenir l'alegria de rebre'l de nou. Deia que tenia una lleugera molèstia. En realitat presentava una úlcera per decúbit, que altres pacients acusen com insuportable. Un cop fet l'últim retoc, va acabar la visita. Tenia l'esperança de tornar-lo a veure. Em va fer una creu al front i em va fer una forta abraçada. Havia estat l'última sessió de treball i l'última vegada que el vaig veure[30].

---

[29] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.
[30] Records de l'Eduard Cadafalch. AGP, sèrie A.5, leg. 201, carp. 3, exp. 4.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

En total, sant Josepmaria va estar a la consulta a Terrassa en sis ocasions els dies 12, 14, 18, 21, 22 i 25 de setembre. I a més hi va haver una altra visita a Castelldaura el dia 15 a la tarda.

En acabar la cura, -recorda l'Ignasi Forcada- *l'Eduard no volia cobrar el seu treball. Vaig haver de trucar-lo per telèfon i demanar-li que ho fes. 'Si no ho fas, li vaig dir, al Pare li donaràs un disgust. I si després vols donar com aportació extraordinària l'import de la factura, és cosa teva, però fes el favor de cobrar'. Efectivament va fer la factura i la hi vam pagar, si no recordo malament van ser al voltant de 30.000 ptes*[31].

Turó. Reina Victòria 8

En l'última desena de setembre, l'estada de sant Josepmaria a Castelldaura ja era coneguda per molts fidels de l'Opus Dei de Barcelona; però tothom va fer com si no n'estigués assabentat, desitjant facilitar i respectar al màxim el seu treball. Si en algun moment va costar seguir la vida de cada dia, i actuar amb aquesta aparent tranquil·litat -tots desitjaven estar una estona al seu costat-, ho van saber oferir per les seves intencions.

No obstant això, el dia 27 de setembre de 1973 sant Josepmaria va voler rebre bon nombre de membres de l'Obra de Barcelona. La notícia va córrer com la pólvora, i molta gent es van reunir a Turó, un centre on es realitzaven activitats apostòliques amb universitaris, que era el lloc assenyalat per a la tertúlia, ja que Monterols estava en obres. La casa -ara desapareguda- estava situada a la vora del Turó Parc.

Recordem alguns detalls ben familiars: *Només entrar a l'oratori es va agenollar a l'extrem dret del reclinatori del penúltim o avantpenúltim banc, on va romandre uns segons, va tornar al vestíbul d'entrada per accedir al hall de la casa. Va entrar a la sala d'estar. Havíem previst que es posés en el lloc central del conjunt de sofàs que era al fons, però va entrar molt ràpid i es va asseure al racó de l'esquerra. Al cap de poc temps i com que es trobava molt enfonsat al sofà, va demanar una cadira. Se li va oferir una butaca de braços de fusta, entapissada només al seient i al respatller. Com que els braços de la butaca li impedien moure's amb desimboltura va dir que li traguessin i li vam donar una cadira molt lleugera de fusta de pi, que el Pare va agafar amb una mà i la va aixecar enlaire de manera que la cadira no donés cap cop als caps dels circumstants*[32].

A la tertúlia va tractar àmpliament sobre la necessitat de lluitar per dins i ser apostòlics com a mitjà per garantir la pròpia fidelitat a la vocació.

Altres tertúlies a Castelldaura

Durant aquests dies, sant Josepmaria va tenir algunes tertúlies a Castelldaura, amb diversos grups petits de persones. Unes van ser al porxo del Mas, altres a la sala d'estar del Mas o de la Torre, i d'altres al menjador del Mas transformat en sala d'estar.

---

[31] Records de l'Ignasi Forcada. AGP, sèrie A.5, leg. 324, carp. 1, exp. 1.
[32] Relat de l'estada a Turó. Escrit el 27.01.1979. DC, B-17.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Del dia 23 de setembre recorda en César Ortíz-Echagüe que *aquests dies era motiu d'alegria per al Pare veure com de bé s'anava refent don Álvaro. La calor forta ja havia cedit i el jardí de Castelldaura estava molt agradable.*

A mesura que don Álvaro anava estant més fort, els passejos eren més llargs, gairebé sempre pel passeig dels plàtans, que s'acabava d'asfaltar.

Era la vigília de la festa de la Mare de Déu de la Mercè, i el Pare s'estava preparant per celebrar-la. Ens va comentar que estava fent un tridu a la Mare de Déu de la Mercè:

Estimo tant la Mare de Déu de la Mercè** -ens va comentar aquest dia- **perquè una de les poques persones que m'estimaven a Barcelona en els primers anys va ser Ella. Jo la tracto així, amb confiança. Més que Ella, només Déu!

Estic buscant el tracte amb Déu a través de la seva Mare** -ens va dir en un altre moment-, **i concretament de la Mare de Déu de la Mercè. Li he demanat per la perseverança final de tots, i li he demanat també que tingui present el que li vinc encomanant des de fa tants anys, i que també li demanen des del Cel i des del Purgatori[33]. Es referia a la configuració jurídica definitiva de l'Opus Dei.

En finalitzar l'estada, el dia 28 de setembre a la tarda, sant Josepmaria va rebre un bon nombre de membres de l'Obra a la sala d'estar de la Torre, que estava plena a vessar.

***Tenia moltes ganes de veure-us. La Mare de Déu de la Mercè m'ha portat a Barcelona. Me'n vaig demà, i dono gràcies a Déu nostre Senyor pels fills tan fantàstics que m'ha donat*[34].**

La continuïtat a l'Opus Dei

Davant la sala d'estar de Castelldaura Mas hi ha un porxo, i al costat una zona d'estar, amb taula i cadires de boga, on sant Josepmaria s'hi reunia de vegades en tertúlies.

La tertúlia del 28 de setembre de 1973 al vespre va ser especialment íntima. En un moment donat, en Jesús Maria Pons[35], un dels que estaven a la Torre, li va preguntar sobre el seu successor. Per a tots va ser un moment inoblidable.

Pare, de vegades em ve el pensament que el proper Pare no podré estimar-lo tant com a vostè.

Fill meu, l'has d'estimar ja. Jo l'estimo des que era jove i l'encomanava al Senyor.

Des que vaig començar, l'únic que he fet ha estat formar els meus fills per no ser mai imprescindible. L'has d'estimar ja com l'estimo jo... Teniu germans meravellosos, que

---

[33] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.2, leg. 24, carp. 5, exp. 7.
[34] Notes d'una reunió familiar. 28.09.1973. AGP, biblioteca, P01, 1973, p. 934.
[35] Jesús Maria Pons i Goñalons (1952-). Estudià biologia a Barcelona. Rebé l'ordenació sacerdotal el 1983.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

són exemple i vergonya per a mi; he d'aprendre moltes coses d'ells. També vosaltres, quan aneu madurant, anireu tirant del carro...

Quan en aquesta beneïda Roma m'expliquen d'alguna institució que, en morir-se el Fundador o la Fundadora -l'Opus Dei no ha tingut Fundadora: jo sóc Fundador i Fundadora, encara que sense fonament-, pateix una mena de terratrèmol... Us asseguro que a l'Obra no n'hi haurà cap de terratrèmol. En tinc certesa.

L'heu d'estimar ja, que farà les coses de govern millor que jo[36]**.**

És una qüestió que ja havien plantejat a sant Josepmaria a les tertúlies de 1972.

Efectivament, com es va publicar anys després en un butlletí familiar per als membres de l'Obra, el diumenge 26 de novembre de 1972, a Brafa, en Juan Antonio Cremades -que coneixia sant Josepmaria des d'abans de la guerra civil, i que el 22 d'abril de 1941 li havia facilitat un cotxe des de Lleida per traslladar-se a Madrid en ocasió de la mort de la seva mare, com hem explicat al capítol VIII- va prendre la paraula:

Ara que es veu l'Obra tan plena de fruit, jo li pregunto al Pare: ¿què en pensa en veure-la així, i en veure tants fills de totes les races i condicions? Quan avui contemplem aquesta realitat, crec que seríem tremendament injustos si no giréssim el cor cap a aquells que, al costat del Pare, van fer possible el naixement i la propagació de l'Obra. Ja sé que entre nosaltres no és de bon estil fer al·lusions de caràcter personal, en presència dels interessats. Tanmateix, crec que és de justícia en aquests moments fer una menció especialíssima de don Álvaro del Portillo.

En Juan Antonio no va poder acabar la frase perquè el va interrompre l'aplaudiment a tota la sala. El Pare va riure i comentà: ***- Ah! Pobre Álvaro!****. Mentrestant, don Álvaro, amb la mà i des del seient que ocupa, feia senyals de voler donar una pallissa al Juan Antonio.*

En Juan Antonio va esperar impertèrrit que tornés el silenci i va continuar: Tots veiem l'exemple que constantment ens dóna i que ens ha donat al llarg de la seva vida. ¿Què és el que podem fer, per seguir l'Obra, i per seguir el Pare, amb la mateixa fidelitat de don Álvaro del Portillo?

Els aplaudiments tornaren a sonar amb insistència, interrompent la veu del Pare que contemplava amb entusiasme els aplaudiments. ***- Jo, jo m'hi uneixo...*** *I el Pare se sumà als aplaudiments, ara redoblats, girant-se per donar la cara a don Álvaro que seia darrere.*

Quan es va fer el silenci, no era com abans. S'havia tornat més delicat i agut.

A allò primer, et diré que, per correspondre a la bondat de Déu, hem de ser humils, cada dia més humils. A allò segon, que tens tota la raó, i crec que us guanyo tots a estimar l'Álvaro[37]**.**

---

[36] AGP, biblioteca, P01, 1973, p. 43.
[37] AGP, biblioteca, P04, 1972, pp. 634-636.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Dos dies després, el 28 de novembre de 1972, en la tertúlia de grups promotors a Castelldaura, sant Josepmaria va completar el que havia dit a Brafa. L'ocasió la va oferir en Guillermo Bañares[38], recordant les paraules d'en Juan Antonio Cremades.

Don Álvaro és un fill fidelíssim, com vosaltres. Don Álvaro ha posat moltes vegades l'esquena perquè no em piquessin a mi, i ell ha rebut amb un somriure les garrotades, les injúries, fins i tot recentment... Don Álvaro pot parlar dels començaments de la seva vocació, perquè no va venir a la primera hora, sinó a la segona: a l'hora de tèrcia.

Don Álvaro va assentint a tot el que diu el Pare, que es gira de tant en tant cap a ell en dir aquestes coses.

Però hi ha uns anys, del quals potser podré parlar jo sol... L'Obra es va fundar al vint-i-vuit. Jo estava llavors envoltat d'estudiants universitaris, i d'obrers, empleats... Els que venien se me n'anaven com anguiles...

Va arribar una segona hora en què va venir don Álvaro, i altres... Don Álvaro pot parlar des de llavors i també de la resta, si li dóna la gana, perquè ho coneix tot: és dels pocs que ho saben tot. De manera que l'Obra es va fundar el 2 d'octubre de 1928. Però hi ha -ho sabeu bé vosaltres, filles meves, quan espereu una criatura- un temps de gestació, dur, amb les seves dificultats, les seves males estones, els seus marejos, les seves preocupacions. D'aquesta hora en poden parlar pocs, i entre ells hi ha don Álvaro, encara que ell, personalment, no va viure la gestació primera, els primers passos de la criatura.

Endavant! Tot el que van dir-ne d'ell és poc. Ho subscric jo multiplicat per mil. Em va emocionar.

Però en Guillermo no ha acabat la seva intervenció i torna a la càrrega. Per als catalans el fet de tota i tanta fidelitat de don Álvaro ens està assenyalant la figura de l'hereu. *Sap vostè, aquí, a Catalunya...*

Don Álvaro fa gestos de treure importància.

Eh? No em facis parlar, perquè tu el que vols és que digui una cosa; però això ja ho he dit a uns quants que s'encarregaran, amb l'ajuda de Déu, que sigui realitat; ja que penso que l'Esperit Sant ho vol, però no a... Ell no se n'ha assabentat i, a més, no me'l sufoqueu. Endavant! Apa! Són dolents, eh?!, *acaba el Pare dirigint-se a don Álvaro*[39].

Efectivament, recorda en Francisco Ponz que ja el 1948 sant Josepmaria els havia parlat d'aquesta qüestió a la Clínica, com hem esmentat al capítol XIV.

Aquell mateix any 1948 sant Josepmaria volgué que es fes una foto ben expressiva. Unes mans esteses (les de don Álvaro) sostenen unes figures de ruquets que va posant una altra mà (la de sant Josepmaria). Ho explicava el mateix don Álvaro el 1981:

---

[38] Guillermo Bañares i Martí (1920-1991). Advocat. Un dels promotors del Col·legi Viaró.
[39] AGP, biblioteca, P04, 1972, pp. 636-638.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va ser [el 20 de gener de] *l'any 1948. Érem al jardí de la Villa, i el nostre Pare em va fer posar les mans juntes, i ens prengueren una fotografia, i res més. Evidentment volia ser un gest, un símbol. Des de llavors estava preparant aquest pobre home per que fos el seu successor*[40].

El 15 de setembre de 1975, tres mesos després de la mort del fundador, es van fer realitat aquestes paraules. El Congrés General de l'Opus Dei va triar per unanimitat don Álvaro com a successor de sant Josepmaria.

[40] Don Álvaro. Notes d'una reunió familiar, 02.10.1981. AGP, biblioteca, P01, 1994, p. 662.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

XXIII. 1974. DARRERA ESTADA A CATALUNYA

Catequesi a Amèrica

De la mateixa manera a com ho havia fet a Mèxic el 1970, i a Espanya i Portugal el 1972, des del 22 de maig al 31 d'agost de 1974 va estar a Amèrica del Sud: Brasil, Argentina, Xile, Perú, Equador i Veneçuela. Una altra vegada, el seu afany apostòlic, la seva preocupació per confirmar les ànimes en la fe, en l'amor a l'Església i el Sant Pare i en la fidelitat al Magisteri, van portar sant Josepmaria a prodigar-se fins a l'excés al llarg del seu itinerari: mantenia diàriament diverses reunions, passant per sobre del cansament físic i fins i tot d'algunes malalties greus.

Va arribar al Brasil el 22 de maig i hi va romandre fins el 7 de juny. En les reunions, participaren a vegades més de 4.000 persones. El dia 28 de maig va anar a visitar el Santuari de Nostra Senyora d'Aparecida acompanyat de gran quantitat de gent que omplia el Santuari.

A Argentina, on va arribar el 7 de juny, va tenir altres reunions, i en algunes hi van participar unes 6.000 persones. Des de Buenos Aires, va acudir al Santuari de Nostra Senyora de Luján, el dia 12 de juny.

La seva estada a Xile va comprendre els dies del 28 de juny al 9 de juliol. També hi va mantenir altres reunions nombroses, i va visitar la Mare de Déu al Santuari de Lo Vásquez, el dia 8 de juliol.

Al Perú, una greu afecció pulmonar el va obligar a fer llit. Encara no ben refet, va reprendre la seva activitat, tot i que la predicació li suposava un gran esforç.

En arribar l'1 d'agost a Equador, el *soroche* o mal d'altura el va afectar amb inusitada força, i no va poder continuar el pla previst. Hi va estar fins el 15 d'agost, quan els metges li van indicar que suspengués la seva activitat i recomanaren la seva marxa a Caracas, que està a molta menys altura que Quito. Unes paraules, que pronuncià llavors, resumeixen l'actitud de sant Josepmaria davant la malaltia: ***Jesús, accepto viure condicionat aquests dies i tota la vida, i sempre que vulguis. Tu em donaràs la gràcia, l'alegria i el bon humor per divertir-me molt, per servir-te, i perquè l'acceptació d'aquestes petiteses sigui oració plena d'amor***[1]**.**

Va arribar a Veneçuela el 15 d'agost. Una mica refet, va iniciar la seva catequesi en aquell país però no va poder acabar-la. Per això va prometre continuar-la en un futur viatge. Així va ser cinc mesos després, el febrer de 1975.

En totes les reunions als països americans, insistia en la necessitat de la conversió, d'acudir a la confessió. Va afirmar, en més d'una ocasió, que, si aconseguia amb la seva paraula que alguns es confessessin, donava per ben esmerçat el viatge.

[1] AGP, biblioteca, P04, 1974-II, p. 498.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Un temps per restablir-se

El dia 31 d'agost deixava Caracas per arribar a Madrid l'endemà, 1 de setembre. Se'l notava molt cansat, però somrient. Els metges van imposar una temporada de repòs, sotmetent-lo a anàlisis i revisions mèdiques.

La salut malmesa de sant Josepmaria aconsellava un seriós descans per aconseguir un mínim de recuperació. I va semblar que Castelldaura, on s'havia trobat a gust un any abans, podia ser un lloc que reunia bones condicions per intentar la recuperació desitjada. També ho aconsellava el fet d'estar prop de Barcelona, ciutat amb un bon grau d'atenció mèdica, si es requeria.

Va arribar a Castelldaura, procedent de Madrid, el 12 de setembre de 1974.

L'oratori de la zona de convidats de Castelldaura

Des d'un primer moment va preocupar la diferència de nivell que hi ha a Castelldaura entre les habitacions i l'oratori, que obliga a salvar bastants esglaons. Llavors es va transformar la sala d'estar de la zona de convidats, just al cantó de la seva habitació, en un petit oratori per facilitar que sant Josepmaria pogués freqüentar el sagrari.

Es va muntar en 48 hores. Es van encarregar d'aquest treball, dirigits per en César Ortiz-Echagüe i per en Juan Ignacio de la Vega, en Frederic Armengol[2], en Joan Coma i en Joan Juventeny[3]. Tot i la senzillesa de la instal·lació, va tenir paraules d'elogi per als que l'havien condicionat aprofitant algunes peces de la galeria d'altars, i altres elements, i va agrair repetides vegades que s'hagués muntat. En relació amb el frontal d'aquest altar, de tipus romànic, còpia d'un que es conserva al Museu Nacional d'Art de Catalunya, sant Josepmaria va fer referència a la importància de l'art romànic català.

Va utilitzar moltes vegades aquest oratori durant la seva estada de 1974, acompanyat de don Álvaro i don Javier Echevarría: resaven el breviari, feien una estona de lectura espiritual, dues mitges hores de pregària... Va celebrar allí la santa Missa tots aquells dies. Ara roman tal com va quedar aquelles jornades i es fa servir quan cal.

Uns dies de vida ordinària

Durant aquests dies els metges van fer el seguiment convenient. El malalt es trobava molt millor, sense tos i amb gana, i caminava segur. Però les anàlisis destacaven un notable empitjorament de la insuficiència renal i signes molt clars d'insuficiència cardíaca, per fallada del ventricle esquerre. La urèmia va arribar a una xifra sis vegades superior a la normal.

En César Ortiz-Echagüe recorda que *el Pare seguia en els seus àpats un rigorós règim, en què predominaven les verdures. Un dia, en la nostra tertúlia, ens va comentar amb*

---

[2] Frederic Armengol i Pubill (1941-). Economista, expert en decoració, i en aquells moments director de l'oficina d'informació de l'Obra a Catalunya.

[3] Joan Juventeny i Vergés (1941-). Aparellador. En aquell moment treballava en el manteniment d'edificis. Després de realitzar els estudis corresponents, fou ordenat sacerdot el 1987.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

molt d'humor, que s'adonava perfectament de l'esforç que les seves filles feien per, dins de la poca varietat de menús, procurar que el menjar resultés apetitós. I ens deia que ell sabia perfectament que, per exemple, cada classe de verdura exigia, per estar desitjable, una preparació adient. Acabava concretant amb molta gràcia, que ell, a la vida, havia hagut de fer de tot i que més d'una vegada s'havia hagut de posar 'la gorra de cuiner'[4].

No va perdre la paciència i la jovialitat: per millorar la seva capacitat respiratòria li van recomanar fer exercici de pulmons. Amb bon humor s'aplicava llavors a inflar globus de goma, o fer profundes espiracions, bufant per una palla i aixecant un formiguer de bombolles dins d'un got d'aigua. Un dia va estar recolzat en la balustrada que hi ha cap al final del passeig dels plàtans i que domina la pista de tennis, veient com jugava don Javier Echevarría.

Durant els dies que va estar a Castelldaura, sant Josepmaria *va treballar en els documents relatius a la qüestió institucional de l'Opus Dei. Estava seguint les indicacions del Papa. Un any abans, en l'audiència privada del 25 de juny de 1973, havia informat ja a Pau VI dels treballs de revisió de l'estructura jurídica de l'Opus Dei. Notícies que el Papa va rebre amb alegria; i més quan va saber que la comissió tècnica encarregada d'aquesta tasca, presidida per don Álvaro, treballava a bona marxa. El Papa, en aquesta ocasió, va animar el fundador perquè tan bon punt estigués tot preparat, presentessin els documents a la Santa Seu. Amb això es donaria a l'Opus Dei una configuració jurídica adequada a la substància del carisma fundacional*[5].

Consagració de dos calzes

La sagristia del Mas, utilitzada algunes vegades com a aula, té a la presidència una gran taula allargada, en la qual es preparen els ornaments.

El 14 de setembre de 1974 sant Josepmaria va consagrar dos calzes que s'havien preparat sobre aquesta taula.

El retaule de Torreciutat

Explica don Florencio Sánchez Bella:

Tot i que el Pare concedí una llibertat molt gran als arquitectes en el disseny de Torreciutat, en cap moment es va desentendre del projecte ni de la marxa de les obres. El seu amor a Déu i a la seva Mare l'urgien a acabar com més aviat millor aquest instrument en què tant havia somiat i per això manifestava un afany especial perquè es complissin els terminis previstos per a la seva construcció.

La primavera de 1974, quan va arribar a Espanya poc abans del seu primer viatge a Amèrica del Sud, comptàvem que l'església podria estar acabada un any després. Però el problema residia en el retaule. Només se n'havia modelat una escena, i, amb

[4] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.
[5] AVP-III, p. 737.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

l'experiència del temps que havia costat realitzar-la, ja ens havíem fet a la idea que el retaule trigaria encara dos o tres anys a acabar-se.

Com que compreníem que, un cop conclòs el santuari, s'hauria d'obrir al culte, teníem el projecte de muntar tota 'l'arquitectura' del retaule amb les escenes que estiguessin acabades, i cobrir els altres buits amb cortines. Es col·locaria la imatge de la Mare de Déu, i s'anirien posant la resta d'escenes a mesura que s'acabessin.

El Pare tenia una idea general de la marxa del retaule, però desconeixia els detalls d'aquest pla, que certament encara no estava madur del tot. Era el dia 22 de maig quan va partir camí del Brasil. L'avió va retardar inesperadament la seva sortida una hora, de manera que vam tenir ocasió de passar encara una bona estona amb el Pare. Com que sabia com li agradava al Pare que li expliquéssim detalls sobre el Santuari de Torreciutat, vaig suggerir a en César Ortiz-Echagüe que aprofités aquests moments per comentar al nostre fundador els plans sobre el retaule.

Apreciàrem de seguida en el seu rostre la contrarietat que suposava el retard de l'escultor. I quan en César va acabar l'explicació sobre la col·locació de les escenes, la resposta del Pare va ser contundent. Va dir que això no podia ser, que l'església no podia obrir-se al culte sense el retaule, perquè constituïa un element fonamental del temple, i que a més la col·locació de les escenes amb l'església oberta al culte resultaria dificilíssima i molt penosa. Va subratllar, finalment, que com que no s'havia de retardar l'obertura del Santuari, caldria emprar els mitjans perquè l'escultor, sense rebaixar la qualitat del seu treball, avancés molt els terminis.

*Quan el Pare va marxar, ens vam quedar amb la impressió que el problema que ens deixava plantejat era de difícil solució. Però, com en tantes altres ocasions, l'exigència del Pare -fonamentada en la fe- ens feia veure l'*impossible *com a* possible. *De seguida es van traçar els plans necessaris.*

L'arquitecte Santiago Balcells[6] fou una de les persones que es van encarregar eficaçment del seguiment de la feina, i així -conclou don Florencio-, *quan el Pare va tornar d'Amèrica, vam poder donar-li bones notícies sobre els progressos en el retaule de Torreciutat*[7].

Taller de Josep Miret. Can Sallarés 1. Sant Andreu de la Barca

Quan ja havia passat uns dies a Castelldaura, i sant Josepmaria estava ja més recuperat, va fer algunes sortides. La primera va ser al taller de l'escultor Josep Miret[8], a Sant

[6] Santiago Balcells i Gorina (1913-2002). Arquitecte. Amb una àmplia experiència en el sector, sobresurten els edificis del Banc Comercial Transatlàntic (1957-60) i, en col·laboració amb Francesc Mitjans Miró (1909-2006), del Banc Sabadell-Atlàntic (1966-69) de Barcelona. Tenia fama de bon director d'obra, que acabava sempre els seus encàrrecs en la data prevista.
[7] Records d'en Florencio Sánchez Bella. AGP, sèrie A.5, leg. 244, carp. 1, exp. 1.
[8] Josep Miret i Llopart (1908-1979). Escultor que tenia una empresa de treball del marbre. És l'autor de moltes escultures de Barcelona, entre d'altres la imatge del Sagrat Cor que hi ha al cim de l'església del Tibidabo.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Andreu de la Barca, on es llavorava l'alabastre i en el qual, a la vegada, en Joan Mayné[9] feia el retaule de Torreciutat.

En César Ortiz-Echagüe era un dels que seguien directament el projecte de Torreciutat, i recorda que *en Manolo González-Simancas*[10] *va fer servir tot el seu talent, les seves dots persuasives i la seva constància per aconseguir el que en aquella data* [maig de 1974] *ens semblava impossible. I en els mesos de juliol i agost s'havia donat un gran impuls al treball del retaule.*

Dos factors havien influït decisivament en aquest augment de ritme: s'havia aconseguit la col·laboració d'un altre escultor, el professor Coll[11] *de la facultat de Belles Arts de Barcelona, company d'en Mayné i amb el qual es va complementar molt bé; el segon encert va ser que el treball d'escultura es fes al mateix taller on es treballava la pedra. El seu propietari, en Miret, estava realitzant el seu treball amb moltíssim entusiasme i, des que va tenir allà els escultors els apressava contínuament perquè donessin feina als picapedrers.*

En alguna de les tertúlies li explicàrem al Pare aquestes notícies i notàrem que se sentia animat a fer una visita al taller d'en Miret. Sens dubte, el Pare volia assegurar-se que el nostre optimisme d'aquest moment tenia un fonament sòlid. Es va concretar la visita per al diumenge 22 de setembre.

Uns dies abans vaig avisar en Manolo González-Simancas que vingués a Barcelona i junts vam anar al taller de Sant Andreu de la Barca per concretar-ho tot amb en Miret. Aquest es va endur una gran alegria i ens va prometre que ho tindria tot en la forma més visible que pogués. Vam quedar que hi estaria ell sol i no els escultors, perquè el Pare pogués expressar la seva opinió amb més llibertat. Tot això passava un divendres i en Manolo va passar els dos dies al taller, preparant-ho tot.

Vam arribar amb el Pare a Sant Andreu de la Barca cap a les 11 del matí. Ens esperaven a l'entrada del taller en Miret i en Manolo. Havien fet un magnífic treball de preparació, ja que les naus estaven molt netes i, a més, havien col·locat, elevades, les 3 escenes superiors i l'ócul envoltat d'àngels. Tota la resta del treball executat estava ordenat i fàcil de veure. A la zona de modelatge dels escultors una escena estava molt avançada: la Visitació de la Mare de Déu.

El Pare va fer una visita ràpida, fixant-se en tot, amb la seva mirada incisiva. Va fer pocs comentaris, però els suficients per adonar-nos que li agradava molt la feina que s'estava fent; que les escenes servirien per a aquesta gran catequesi que ell desitjava que fos el retaule, i que, a més, el treball de modelatge portava un bon ritme i el taller tenia prou capacitat com per tirar endavant la talla de l'alabastre en el termini desitjat.

Va dedicar molt d'afecte a en Miret i li va agrair molt l'esforç per tenir-ho tot tan net i ben posat.

---

[9] Joan Mayné i Torras (1928-). Escultor. Doctor en Belles Arts. Catedràtic d'escultura a la facultat de Belles Arts de Barcelona, de la qual també va ser director. S'ha especialitzat en escultura religiosa.

[10] Manuel González-Simancas Lacasa (1923-2015). Arquitecte. Va coordinar la construcció del retaule i la restauració de la imatge de la Mare de Déu de Torreciutat.

[11] Jaume Coll i Puig (1937-). Company de carrera d'en Joan Mayné, i també com ell catedràtic d'escultura a la facultat de Belles Arts de Barcelona.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El que no vam saber llavors -i vam trigar molts mesos a saber-ho- és que tota aquesta escena la contemplava en Mayné, amagat en una entreplanta del taller.

En Manolo, abans de la visita, havia parlat amb els dos escultors, explicant-los les raons de delicadesa per les quals preferíem que ells no hi fossin presents. Ho van comprendre bé, però per a en Mayné va ser superior a les seves forces el desig de veure el Pare -a qui havia conegut a les tertúlies de Brafa el 1972- contemplant l'obra de la seva vida. Després, al cap dels mesos, quan ens va revelar la seva 'entremaliadura' ens va explicar la immensa alegria que va sentir quan va comprovar que al Pare li agradava la seva feina.

En el camí de tornada, després de dir que li havia agradat tot el que havia vist, va comentar que havíem de resoldre bé el tema de les aurèoles i que en la seva opinió, el millor seria que fossin també d'alabastre. Li vaig dir al Pare que en Manolo havia portat una col·lecció molt bona de fotografies dels grans retaules aragonesos, on s'apreciaven bé les diferents solucions que havien donat al tema de les aurèoles, que, en la majoria dels casos, eren metàl·liques.

Aquesta mateixa tarda vam estar veient les fotos i, després d'examinar-les detingudament, ens va dir que podíem posar les aurèoles metàl·liques, ben daurades. Afegí que no li importava gens rectificar; que no fóssim mai tossuts en les nostres opinions; al contrari, ens havia de donar alegria rectificar. Va dir: ***Jo m'he equivocat moltes vegades i us asseguro que rectificar treu l'agror de l'ànima***[12].

No havia passat encara un any d'aquella visita, quan el Pare -durant la seva estada a Torreciutat, el maig de 1975- va poder contemplar el retaule pràcticament acabat, i definitivament instal·lat al Santuari. Era explicable la seva alegria, i la satisfacció nostra en veure com li va agradar tot el que s'havia fet[13], -conclou don Florencio-.

Aquest taller ja no existeix, ni tan sols les naus industrials. Actualment el terreny està ocupat per un gran edifici nou de Laboratoris ERN.

El Sant Crist de Torreciutat

L'endemà d'aquesta visita, el 23 de setembre de 1974, al matí, sant Josepmaria va estar a la casa de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya, al carrer dels Moneders 14.

Recorda l'Ignasi Forcada que sant Josepmaria *desitjava veure el crucifix de bronze daurat al foc que ens havien enviat de Roma feia tres anys, i que guardàvem embalat en una caixa molt gran a Barcelona fins que fos el moment d'enviar-lo a Torreciutat; aquest crucifix estaria al retaule de l'altar del Santíssim de Torreciutat. Una rèplica estaria a l'ermita que s'estava construint a Cavabianca*[14]. Era la contribució de sant Josepmaria a la construcció del santuari; ell mateix l'havia encarregat a un escultor romà i havia seguit molt de prop el seu treball.

---

[12] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.
[13] Records d'en Florencio Sánchez Bella. AGP, sèrie A.5, leg. 244, carp. 1, exp. 1.
[14] Records de l'Ignasi Forcada. AGP, sèrie A.5, leg. 324, carp. 1, exp. 1.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Preparàrem el crucifix -segueix l'Ignasi Forcada- *en l'anomenat vestíbul de pedra de la casa de la delegació, des del qual s'accedeix a l'oratori i des d'on arrenca una escala que va al primer pis de la casa. Sota el crucifix vam posar un vellut vermell. El crucifix és de mida natural.*

Només arribar, el Pare va voler veure pausadament el crucifix: el va mirar amb afecte i atenció primer des del mateix vestíbul, després va voler pujar uns quants graons per veure'l des de dalt. Mentre el mirava, es notava que el Pare estava resant. ***Em commou****, crec que va dir i també* ***em fa molta devoció****. El Pare ja havia saludat el Senyor a l'oratori.*

A continuació passàrem tots a la sala d'estar. El Pare ens va dir que ens estiméssim molt nosaltres, que fóssim sincers.

Ens va parlar també de la preocupació que sabia que teníem pel finançament de les obres de Torreciutat i pel posterior manteniment d'aquesta obra corporativa, preocupació que tenien en primer lloc els directors de la Comissió Regional. Parlant-nos d'aquesta preocupació el Pare ens va dir que estiguéssim serens, que el Senyor sempre donava més del que se li donava. Que, de tota manera, havíem de pensar en fórmules econòmiques per finançar el Santuari. ***Torreciutat i també la Universitat de Navarra costen molts diners****, crec que va dir el Pare.*

Va parlar llavors que abans d'arribar a Barcelona (ja de tornada d'Amèrica), havia vist a Madrid la pel·lícula de la tertúlia que va tenir a l'IESE el novembre de 1972 i que li havia agradat molt. El Pare lloava els empresaris quan ara tothom els denigrava. Però que el Senyor també els lloava a l'Evangeli. Amb molta gràcia ens va dir que podíem treure-li suc econòmic a aquesta pel·lícula.

Ens va parlar amb insistència i amb força de tenir i donar bona doctrina.

Tornant a parlar de Torreciutat ens va advertir que no esperéssim -quan s'inaugurés- multituds des del principi però que a mesura que passessin els anys, hi aniria molta gent.

Van ser les 12 i resàrem l'àngelus amb el Pare. Vam seguir una estona més de tertúlia.

La tertúlia va acabar poc després. El Pare es va acomiadar del Senyor a l'oratori i va tornar a mirar el crucifix[15].

En Frederic Armengol, que va ser-hi present, recorda que sant Josepmaria va besar les nafres del Crist amb gran devoció[16].

Dr. Antoni Doménech Clarós. Muntaner 406, pral 1a

Al matí del dissabte 28 de setembre de 1974, va anar a Barcelona perquè, abans de tornar a Roma, li fessin una revisió radiològica.

---

[15] Ibid.
[16] Conversa amb en Frederic Armengol. Agost 2014.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Va ser a la consulta del Dr. Antoni Doménech[17] que era al carrer de Muntaner. Ara és el 406, llavors era el 406 bis.

A la casa del costat, l'actual número 402 de Muntaner -llavors 406- estava situat Carena, un centre de les dones de l'Opus Dei dedicat a labor apostòlica amb gent jove.

L'Àngels Domingo[18], que freqüentava aquest centre, recorda: *Va ser en sortir del portal de la finca i trepitjar la vorera quan vaig veure com dos sacerdots sortien d'un cotxe fosc que s'acabava d'estacionar en l'estreta cantonada del carrer de Muntaner amb el carrer de Plató, al costat del portal de Carena. En escassos segons, em vaig trobar davant del Pare i en reconèixer-lo -només el coneixia de fotografies, però no personalment i feia anys que el desitjava conèixer- recordo la seva mirada acollidora i el seu gest de salutació afectuosa; no començàrem cap diàleg amb el Pare, però sí que jo el vaig acompanyar amb la meva mirada fins que el vaig perdre de vista quan es va endinsar al portal número 406 bis, el següent de Carena*[19].

El Dr. Doménech Clarós relata: *Vaig rebre el Pare a la clínica en tornar del primer viatge a Amèrica. La clínica és de radiodiagnòstic. Era un dissabte al matí, i no hi havia per tant visites. El Pare es va dirigir pel passadís fins a les sales de raigs. Va estar en ambdues habitacions, i es va canviar al vestidor-lavabo que hi ha entre aquestes*[20].

El retorn a Roma

En finalitzar la seva estada a Castelldaura, van tornar a examinar-lo els metges i confirmaven que es trobava molt millor, amb forces per pujar i baixar escales sense ajuda. El seu aspecte no era el d'una persona amb la salut deteriorada, però les xifres ho desmentien. La quantitat d'urea en sang i altres resultats de les anàlisis eren alarmants. Així ho van fer constar en l'informe: *La impressió d'aquest examen és el contrast entre un estat general acceptable i unes anàlisis francament patològiques*[21].

Aquests dies de setembre de 1974 van ser la darrera vegada que sant Josepmaria va estar a Catalunya. Qui subscriu aquestes ratlles va estar amb ell els dissabtes 14, 21 i 28 de setembre, perquè vaig anar a tocar l'orgue en la cerimònia litúrgica de benedicció amb el Santíssim i cant de la Salve, que es fa habitualment en els centres de l'Opus Dei, i també el diumenge 29 de setembre, festa dels arcàngels sant Miquel, sant Gabriel i sant Rafael, uns dels patrons de l'Obra.

L'Amparo Zapatero, que estava a l'administració de Castelldaura, descriu aquells últims moments: *El dia 30, cap a les 10 del matí, va passar al menjador del Mas a acomiadar-se de nosaltres; de nou ens va agrair les nostres atencions i l'afecte amb què ho havíem fet. Va tornar a recordar-nos que reséssim per ell, i després de donar-nos la benedicció, va marxar. Una estona més tard rebérem uns caramels de part seva*[22].

---

[17] Antoni Doménech Clarós (1927-). Metge radiòleg.
[18] Àngels Domingo Roget (1958-). Pedagoga.
[19] Records de l'Àngels Domingo. Escrits el 30.09.2012. DC, A-04.
[20] Records de l'Antoni Doménech Clarós. Escrits el 29.07.1979. DC, A-03.
[21] Informe mèdic. AGP, sèrie A.1, leg. 32, carp. 2.
[22] Records de l'Amparo Zapatero. AGP, sèrie A.5, leg. 1371, carp. 1, exp. 61.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

El 30 de setembre de 1974 tornà en avió a Roma. L'Alejandro Cantero els va acompanyar en aquell viatge.

L'endemà d'arribar a Roma, l'1 d'octubre de 1974, sant Josepmaria va aprovar el projecte d'Estatuts de l'Opus Dei, elaborat per la comissió tècnica presidida per don Álvaro, ja estudiat i revisat. Aquest text es va presentar a la Santa Seu en el moment de sol·licitar la nova configuració jurídica que es veia adient per a l'Opus Dei. Aquests Estatuts van ser els mateixos, íntegrament, que va aprovar el Papa Joan Pau II el 28 de novembre de 1982, quan va erigir l'Opus Dei en prelatura personal[23].

Només hi ha hagut un canvi -explicava don Álvaro-. *El nostre Pare parlava de* socis *i* associades *de l'Obra, i el Papa ha dit que ara no són socis, sino fidels de la Prelatura*[24].

Fa il·lusió pensar que tot això es va acabar de perfilar en la taula d'aquella habitació de Castelldaura.

Tal com havia anunciat en la seva estada a Amèrica, sant Josepmaria hi va tornar del 4 al 23 de febrer de 1975. Va estar a Veneçuela i Guatemala.

El 28 de març de 1975 va complir els seus cinquanta anys de sacerdoci, que celebrà en la intimitat, sense cap solemnitat. El dia abans, Dijous Sant, fent oració en veu alta davant el Santíssim deia: ***Que m'ajudeu a donar gràcies a nostre Senyor per aquest cúmul immens, enorme, de favors, de providències, d'afecte..., de cops!, que també són afecte i providència. Senyor, augmenteu-nos la fe! (...) Al cap de cinquanta anys, estic com un nen que balboteja. Estic començant, recomençant, en cada jornada. I així fins al final dels dies que em quedin: sempre recomençant***[25].

Dos mesos més tard va realitzar el darrer viatge fora de Roma. Del 23 al 26 de maig de 1975 va visitar el Santuari de Torreciutat, ja pràcticament acabat, aturant-se llargues estones de pregària davant la imatge de la Mare de Déu. El dia 24 va consagrar l'altar major, el darrer altar que va consagrar en la seva vida. En veure el santuari i el conjunt d'edificis, construïts en maó, va comentar: ***Amb material humil, de la terra, heu fet material diví***[26].

Va morir sobtadament a Roma el 26 de juny de 1975. Des de feia anys oferia la vida per l'Església i pel Sant Pare. En aquell moment l'Opus Dei s'havia estès pels cinc continents, i comptava amb més de 60.000 membres de més de 80 nacionalitats. El seu cos reposa a l'Església Prelatícia de Santa Maria de la Pau, a la seu central de la Prelatura de l'Opus Dei. Viale Bruno Buozzi 75, Roma.

El Sant Pare Joan Pau II canonitzà el fundador de l'Opus Dei a la plaça de Sant Pere del Vaticà el 6 d'octubre de 2002. La seva festa litúrgica se celebra el 26 de juny.

---

[23] AVP-III, pp. 738-739.
[24] Don Álvaro. Notes d'una reunió familiar. 28.11.1982. AGP, biblioteca, P01, 1982, p. 1305.
[25] Sant Josepmaria. Oració personal. 27.03.1975. AGP, biblioteca, P01, 1975, p. 809.
[26] AGP, biblioteca, P01, 1975, p. 819.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 1. CRONOLOGIA DELS VIATGES

1. Juny de 1913. Lleida. Examen a l'Institut
2. Juny de 1914. Lleida. Examen a l'Institut
3. Juny de 1915. Lleida. Examen a l'Institut

4. 20 de juny de 1924. Barcelona

5. 10 d'octubre a 11 de desembre de 1937. Barcelona i Pas dels Pirineus

6. 30 de desembre de 1939. Barcelona
7. 31 de març a 2 d'abril de 1940. Barcelona
8. 12-13 de maig de 1940. Barcelona
9. 27-29 de juliol de 1940. Barcelona
10. 20-22 d'abril de 1941. Lleida. Exercicis espirituals a sacerdots
11. 21-23 de maig de 1941. Barcelona
12. 13-26 d'octubre de 1941. Lleida. Exercicis espirituals a sacerdots
13. 22-24 de juliol de 1942. Barcelona
14. 11-13 d'abril de 1943. Barcelona
15. 29 d'abril a 3 de maig de 1943. Viatge a Andorra. Passen per Lleida i Balaguer
16. 25-27 de maig de 1943. Barcelona
17. 29 de setembre a 1 d'octubre de 1943. Barcelona
18. 14-16 de maig de 1945. Barcelona
19. 27-28 de gener de 1946. Barcelona
20. 30-31 de maig de 1946. Barcelona
21. 20-21 de juny de 1946. Barcelona. Sortida cap a Roma en vaixell
22. 20-22 d'octubre de 1946. Barcelona

23. 2 d'abril de 1948. Aeroport. Roma-Barcelona-Madrid
24. 4-14 de maig de 1948. Barcelona

25. 11 de febrer de 1949. Aeroport. Roma-Barcelona-Madrid
26. 24 d'octubre de 1951. Aeroport. Madrid-Barcelona-Roma
27. 25 de novembre de 1953. Aeroport. Roma-Barcelona-Madrid
28. 2 de desembre de 1953. Aeroport. Madrid-Barcelona-Roma
29. 23 de juny de 1954. Aeroport. Roma-Barcelona-Madrid
30. 30 de juny de 1954. Aeroport. Madrid-Barcelona-Roma

31. 25 de gener de 1958. Dinar a can Nolla. Premià de Dalt

32. 16-18 de setembre de 1962. Barcelona. Viu a Monterols
33. 5-10 d'octubre de 1966. Barcelona. Fill Adoptiu de Barcelona. Girona
34. 2-5 de maig de 1969. Viu a Castelldaura

35. 20-30 de novembre de 1972. Castelldaura. Dos mesos de catequesi
36. 2-29 de setembre de 1973. Castelldaura. Per acompanyar don Álvaro
37. 12-30 de setembre de 1974. Castelldaura. Darrera estada

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 2. Viatge, allotjament i lloc de la Missa

24.01.2015

	Data	Va arribar	Allotjament	Va marxar	Missa
S	30.12.1939	Tren, de Saragossa. Al matí	Hotel Victòria	Tren a València, a la nit	??
D	31.03.1940	Tren, de Saragossa. 9 h. matí	Hotel Internacional		??
L	01.04.1940		Hotel Internacional		Parròquia del Pi
M	02.04.1940		Hotel Internacional	Tren a València. 12 migdia	Església de Pompeia
D	12.05.1940	Tren, de Saragossa. 9.30 h. matí	Hotel Urbis		Carmelites de la Diagonal
L	13.05.1940		Hotel Urbis	Tren a Saragossa, a la nit	Església de Pompeia
S	27.07.1940	Avió, de Madrid. 15 h.	Palau		NO
D	28.07.1940		Palau		Església de Pompeia
L	29.07.1940		Palau	Tren a Madrid, 21 h.	Església de Pompeia
X	21.05.1941	Avió, de Madrid	Sebastián Cirac		NO
J	22.05.1941		Sebastián Cirac		Església de Pompeia
V	23.05.1941		Sebastián Cirac	Avió a Madrid, al matí	Església de Pompeia
X	22.07.1942	Avió, de Madrid	Sebastián Cirac		NO
J	23.07.1942		Sebastián Cirac		Palau. Altar portàtil
V	24.07.1942		Sebastián Cirac	Avió a Madrid, al matí	Palau. Altar portàtil
D	11.04.1943	Tren, de Madrid. 11 h. Matí	Hotel Victòria		Palau. Altar portàtil
L	12.04.1943		Hotel Victòria		Palau. Altar portàtil
M	13.04.1943		Hotel Victòria	Tren a Madrid, a la tarda	Palau. Altar portàtil

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Data	Va arribar	Allotjament	Va marxar	Missa
M	25.05.1943	Avió, de Madrid. Al migdia	Hotel Gran Via		NO
X	26.05.1943		Hotel Gran Via		??
J	27.05.1943		Hotel Gran Via	Cotxe a Madrid, amb l'Abat Escarré	Palau. Deixa el Santíssim
X	29.09.1943	Tren, al matí.	Germans Botella		Palau
J	30.09.1943		Germans Botella		Palau
V	01.10.1943		Germans Botella	Tren a Madrid	Palau
L	14.05.1945	Cotxe, de Saragossa. 21.30 h.	Germans Botella		NO
M	15.05.1945		Germans Botella		Clínica. Altar portàtil
X	16.05.1945		Germans Botella	Cotxe. Dinar a Montserrat. A València	Clínica. Deixa el Santíssim
D	27.01.1946	Cotxe, de Catarroja (València). 19.30 h.	Clínica		NO
L	28.01.1946		Clínica	Cotxe. Dinar a Montserrat. A Saragossa	Clínica. Meditació i Missa
J	30.05.1946	Cotxe, de Saragossa. 16.00 h.	Clínica		NO
V	31.05.1946		Clínica	Cotxe a Saragossa	1a Comunió Victòria Ibarra Güell
J	20.06.1946	Cotxe, de Madrid. Mitja tarda	Clínica		NO
V	21.06.1946		Clínica	Vaixell a Roma	Clínica. Meditació i Missa
D	20.10.1946	Cotxe, de Saragossa. Mitja tarda	Clínica		NO
L	21.10.1946		Clínica		Clínica
M	22.10.1946		Clínica	Cotxe a Madrid	Clínica

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Data	Va arribar	Allotjament	Va marxar	Missa
M	04.05.1948	Avió, de Madrid. Després de dinar	Clínica		NO
X	05.05.1948		Clínica		Clínica, nou oratori amb retaule
J	06.05.1948		Clínica		Clínica
V	07.05.1948		Clínica		Palau
S	08.05.1948		Clínica		Clínica, previsiblement
D	09.05.1948		Clínica		Estudi
L	10.05.1948		Clínica		Clínica, previsiblement
M	11.05.1948		Clínica		Clínica, previsiblement
X	12.05.1948		Clínica		Clínica, previsiblement
J	13.05.1948		Clínica		Estudi
V	14.05.1948		Clínica	Avió a Madrid, coincideix Tía Carmen	Clínica, previsiblement
D	16.09.1962	Cotxe, de Saragossa. 12,30 h.	Monterols		NO
L	17.09.1962		Monterols		Administració Monterols
M	18.09.1962		Monterols	Cotxe, cap a França. Dinar Figueres	Administració Monterols
X	05.10.1966	Cotxe, de Saragossa. Dina a Moneders	Castelldaura		NO
J	06.10.1966		Castelldaura		Castelldaura Mas
V	07.10.1966		Castelldaura		Castelldaura Mas
S	08.10.1966		Castelldaura		Castelldaura Mas
D	09.10.1966		Castelldaura		Castelldaura Mas
L	10.10.1966		Castelldaura	Cotxe, cap a França. Bell-lloc, Empúries	Castelldaura Mas
V	02.05.1969	Cotxe, de Madrid	Castelldaura		NO
S	03.05.1969		Castelldaura		Castelldaura Mas
D	04.05.1969		Castelldaura		Castelldaura Mas
L	05.05.1969		Castelldaura	Cotxe, cap a França	Castelldaura Mas

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Data	Va arribar	Allotjament	Va marxar	Missa
L	20.11.1972	Cotxe, de La Lloma (València). 13 h.	Castelldaura		NO
	21-29		Castelldaura		Castelldaura Mas
J	30.11.1972		Castelldaura	Avió a Roma	Castelldaura Mas
D	02.09.1973	Avió, de Milà. Mig matí	Castelldaura		NO
	03-28		Castelldaura		Castelldaura Mas
S	29.09.1973		Castelldaura	Avió a Roma	Castelldaura Mas
J	12.09.1974	Avió, de Madrid	Castelldaura		NO
	13-29		Castelldaura		Castelldaura (oratori convidats)
L	30.09.1974		Castelldaura	Avió a Roma	Castelldaura (oratori convidats)

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 3. LLOCS ON VA ESTAR A BARCELONA

24.01.15

	Lloc	Adreça	Data				
1	Pares Mínims. Guinardó	Oblit 22	20.06.1924				
2	Estació de França	Av. Marquès de l'Argentera	10.10.1937	30.12.1939	31.03.1940		
3	Cèntric Hotel	La Rambla 126	10-14.10.1937				
4	Casa de la Concha Suelves	República Argentina 60	Oct i Nov 1937				
5	Casa de la Blanca Montagut	República Argentina 161	Nov 1937				
6	Bar Bonavista, d'en Mateu *el lleter*	Ronda Sant Antoni 84	Oct i Nov 1937				
7	Lleteria Mateu	Tamarit 189	Oct i Nov 1937				
8	Casa de la Rafaela Caballero	Diagonal 371, 4t 2a	14.10 al 19.11.1937				
9	Josep Pou de Foxà	Pàdua 65-67	Oct i Nov 1937				
10	Pascual Galbe Loshuertos	Buenaventura Muñoz 1-3	18.10.1937 ?				
11	Palau de Justícia	Passeig Lluís Companys 14-16	17.11.1937 ?				
12	Granja Viader	Xuclà 4	Octubre 1937				
13	Bar restaurant l'Àliga Roja	Tallers 64	Oct i Nov 1937				
14	Restaurant Muntaner	Muntaner 51	Oct i Nov 1937				
15	Plaça Urquinaona		Oct i Nov 1937				
16	Port		11.10.1937				
17	Tibidabo		11.10.1937	maig 1943	20.06.1946	06.05.1948	22.11.1972
18	Exposició	Plaça Espanya	12.10.1937	10.11.1937	01.04.1940		
19	Parc de la Ciutadella		21.10.1937	09.09.1973			
20	Miramar		24.10.1937	13.04.1943	21.10.1946	13.05.1948	28.11.1972
21	Funicular de Montjuïc		24.10.1937				07.09.1973
22	Palau de Pedralbes		31.10.1937				
23	Autobusos Alsina Graells	Ronda Universitat 4	19.11.1937				
24	Hotel Victòria	Plaça Catalunya-Ronda Sant Pere	30.12.1939	11-13. 04.1943			
25	Palau Episcopal	Carrer del Bisbe 5	31.03.1940	29.07.1940	12.04.1943	26.05.1943	29.09.1943
26	Hotel Internacional	La Rambla 78-80	31.03 a 02.04.1940		15.05.1945	27.01.1946	06.05.1948

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Data				
27	Parròquia Santa Maria del Pi	Plaça del Pi 7	01.04.1940				
28	Sagrada Família		01.04.1940	21.10.1946			
29	Barri de Pedralbes		01.04.1940	12.05.1940			
30	Baixador Passeig de Gràcia	Passeig de Gràcia / Aragó	02.04.1940	12.05.1940	11.04.1943		
31	Església de Pompeia	Diagonal 450	02.04.1940	13.05.1940	28.07.1940	29.07.1940	22.05.1941
32	Hotel Urbis	Passeig de Gràcia 23	12-13. 05.1940				23.05.1941
33	Santuari Mare de Déu del Carme	Diagonal 424	12.05.1940				
34	Basílica de la Mercè	Plaça de la Mercè 1	02.04.1940	16.05.1945	21.06.1946	22.10.1946	16.09.1962
35	Escullera		12.05.1940		08.10.1966	03.05.1969	28.11.1972
36	Txeca carrer Saragossa	Saragossa 77	13.05.1940				06.09.1973
37	El Palau	Balmes 62, pral. 2a	27-29. 07.1940	21.05.1941	22-24.07.1942	11-13.04.1943	26-27.05.1943
38	Bar Términus	Passeig de Gràcia 54	27-28. 07.1940		29.09. - 01.10.1943	15.05.1945	28.01.1946
39	'Golondrines'	Plaça del Portal de la Pau	28.07.1940		30.05.1946	20.06.1946	21.10.1946
						04-05. 05.1948	07.05.1948
40	Mn. Sebastià Cirac	Marc Aureli 10	21-23. 05.1941	22-24. 07.1942		09.05.1948	13.05.1948
41	Seminari Conciliar Barcelona	Diputació 231	12.04.1943				
42	Pare Torrent. Oratori Sant Felip Neri	Plaça de Sant Felip Neri 5	13.04.1943	30.09.1943			
43	Casa dels germans Botella	Francesc Macià 6, 4t 2a	11-13. 04.1943	27.05.1943	29.09. - 01.10. 1943	14-16. 05.1945	
44	Hotel Gran Via	Gran Via Corts Catalanes 642	25-27. 05.1943				
45	Catedral	Pla de la Seu s/n	26.05.1943	08.09.1973			
46	La Clínica	Muntaner 448-450, 5è 1a	29-30. 09.1943	15-16. 05.1945	27-28. 01.1946	30-31. 05.1946	20-21. 06.1946
47	Tren de Sarrià	Provença a Muntaner	15.05.1945			20-22. 10.1946	04-14. 05.1948
48	Estadi de Montjuïc		21.10.1946				
49	Universitat Barcelona. Rectorat	Gran Via Corts Catalanes 585	28.01.1946	11.05.1948			
50	Mn. Lluís Despujol Ricart	Roger de Llúria 118, 1r 1a	30.05.1946				
51	Torre Güell	Diagonal 684	31.05.1946	12.05.1948			
52	L'Estudi	Balmes 60, 5è	04.05.1948	07-10. 05.1948	13. 05.1948		
53	Monterols	Corint 3	05.05.1948	16-18. 09.1962			

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Data			
54	Albert Puig Palau	Diagonal 405, 3r	05.05.1948			
55	Josep Antoni Bertrand i Mata	Passeig de la Bonanova 13-33	07.05.1948			
56	Antoni Sala Amat	Muntaner 240-242	07.05.1948			
57	Mercè Amat, Sra. Roig	Aribau 171, 3r 1a	09.05.1948			
58	Mare d'en Pere Turull	Tavern 21, 2n	09.05.1948			
59	Pares d'en Joan Masià	Plató 3, 1r 2a	09.05.1948			
60	Mare d'en Joan Baptista Torelló	Bruc 69, 1r 1a	09.05.1948			
61	Pares d'en Laureà López Rodó	Diagonal 598	10.05.1948			
62	Família Valls Taberner	Diagonal 444	10.05.1948			
63	Mn. Ramon Roquer Vilarrasa	Consell de Cent 377	10.05.1948			
64	Pares de l'Ot Moles	Rubinstein 2, entl. esq.	11.05.1948			
65	Mn. Joaquim Masdexexart Castellà	Provença 187	11.05.1948			
66	Narcís de Carreras i Guiteras	Aragó 271	11.05.1948			
67	Joan Ventosa i Calvell	Roger de Llúria 119, pral	11.05.1948			
68	Provincial dels Jesuïtes	Roger de Llúria 13	12.05.1948			
69	Fèlix Millet i Maristany	Muntaner 371-373	13.05.1948			
70	IESE	Av. de Pearson 21	16.09.1962	27.11.1972		
71	Llar	Milanesat 37	16.09.1962	17.09.1962		
72	Delegació de l'Opus Dei a Catalunya	Moneders 14	05.10.1966	11.09.1973	23.09.1974	
73	Ajuntament de Barcelona	Plaça de Sant Jaume 1	07.10.1966			
74	Brafa	Artesania 75	22.11.1972	23.11.1972	25.11.1972	26.11.1972
75	Centre Tibidabo	Balmes 429, pral	23.11.1972			
76	Monestir de Pedralbes. Clarisses	Baixada del Monestir 9	27.11.1972			
77	Església de Montalegre	Montalegre 7 / Valldonzella 13	28.11.1972			
78	Clínica Sant Josep	Monegal 1	06-13. 09.1973			
79	Parc Güell		08.09.1973			
80	Barri Gòtic		08.09.1973			
81	Turó	Reina Victòria 8	27.09.1973			
82	Dr. Antoni Doménech Clarós	Muntaner 406, pral 1a	28.09.1974			

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 3. LLOCS ON VA ESTAR FORA DE BARCELONA

24.01.15

	Lloc	Adreça	Data			
	LLEIDA					
83	Estació de tren	Plaça Berenguer IV, s/n	Juny 1913	Juny 1914	Juny 1915	
84	El Roser. Institut	Cavallers 15	Juny 1913	Juny 1914	Juny 1915	
85	Col·legi de la Mercè	Sant Antoni 33	Juny 1913	Juny 1914	Juny 1915	
86	Família Otal-Martí	Democràcia 2	Juny 1913			
87	Antic Seminari diocesà	Rambla d'Aragó	20-22. 04.1941	13-26. 10.1941		
88	Govern Civil. Juan Antonio Cremades	Canonge Brugulat 12	20.04.1941	22.04.1941		
89	Camps Elisis		Juny 1913	Juny 1914	Juny 1915	Octubre 1941
90	Hotel Palace	Plaça de la Paeria 11	29.04.1943			
91	Esglesia de Sant Llorenç	Plaça de Sant Josep 6	30.04.1943			
92	Estació de servei 3 Carreteres	Carretera LL-11 Km 9	20.06.1946			
	BADALONA					
93	Pilar Monzón Barberán de Gayé	Santa Maria 28	15.10.1937			
	PAS DELS PIRINEUS					
94	Oliana. Pont sobre el Segre		19.11.1937			
95	Peramola. Paller		19.11.1937			
96	Cal Vilaró		20-21. 11.1937			
97	Pallerols. Església i Rectoria		21-22. 11.1937			
98	Cabana de Sant Rafael		22-27. 11.1937			
99	Bassa		22-27. 11.1937			
100	Casa del Corb		28.11.1937			
101	La Ribalera. Espluga de les Vaques		28.11.1937			
102	Can Fenollet		29.11.1937			
103	Ares. Corral de cal Fiter		30.11.1937			
104	Borda de Conorbau		30.11.1937			
105	Roques de la Caubella		01.12.1937			

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Data				
	MONTSERRAT						
106	Abadia de Montserrat		30.09.1943	16.05.1945	28.01.1946	20.06.1946	08.05.1948
	BALAGUER						
107	Milagros i Carmen Escrivà Miró	Carrer d'Avall 44	30.04.1943	03.05.1943			
	SEU D'URGELL						
108	Palau Episcopal	Plaça Pati del Palau, 1-5.	03.05.1943				
	SANT QUIRZE DE SAFAJA						
109	Can Menut	Carrer de Cal Menut s/n	15.05.1945				
	SITGES						
110	Família Termes	Parellades 31-33	21.10.1946				
	SANT CUGAT DEL VALLÉS						
111	Monestir	Plaça d'Octavià	21.10.1946				
112	Viaró	Alcalde Barnils 2	21.11.1972				
113	Escola d'Hostaleria El Vallès	Via Augusta 200	21.11.1972				
	VALLVIDRERA						
114	Plaça Estació Funicular	Plaça Pep Ventura	06.05.1948				
115	Mirador de Sarrià	Carretera de Sarrià a Vallvidrera	06.05.1948				
	LLORET DE MAR						
116	Hotel Santa Cristina	Platja Santa Cristina s/n	12.05.1948				
	PRAT DEL LLOBREGAT						
117	Aeroport (escala)		02.04.1948	11.02.1949	24.10.1951	02.12.1953	23.06.1954
	PREMIÀ DE DALT						30.06.1954
118	Can Nolla	Can Nolla s/n	25.01.1958				
119	Castelldaura	Carretera de Premià 1	17.09.1962	05-10. 10.1966	02-05. 05. 1969	20-30. 11.1972	02-29. 09.1973
	FIGUERES						12-30. 09.1974
120	Restaurant Camping Pous	Antiga Carretera Nacional II, Km 8,5	18.09.1962				

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Data				
	ESPLUGUES DE LLOBREGAT						
121	Dàrsena	Sometens 66	06.10.1966				
	GIRONA						
122	Bell-lloc del Pla	Can Pau Birol 2-6	10.10.1966	24.11.1972			
123	Llibreria Empúries	Àlvarez de Castro 6	10.10.1966				
	CABRILS						
124	Can Vilumara	Camí del Coll del Port s/n	27.11.1972				
	SAMALÚS						
125	Mas Berenger	Passeig de la Pau s/n	10.09.1973				
	TERRASSA						
126	Dr. Eduard Cadafalch Gabriel	Major 19, 3r 2a	12.09.1973	14.09.1973	18.09.1973	21.09.1973	22.09.1973
	CAMBRILS						25.09.1973
127	Castell de Vilafortuny	Av. Vilafortuny s/n	13.09.1973				
	HOSTALRIC						
128	Restaurant La Fortalesa	Castell d'Hostalric	19.09.1973				
	SANT VICENÇ DE MONTALT						
129	Torremar	Alzines 9	20.09.1973				
	SANT ANDREU DE LA BARCA						
130	Taller d'en Josep Miret Llopart	Can Sallarés 1	22.09.1974				
	ANDORRA		02-10. 12.1937	30.04. a 03.05.1943			

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 4. MAPES I PLÀNOLS. COORDENADES A BARCELONA
24.01.15

	Lloc	Adreça	Latitud	Longitud
1	Pares Mínims. Guinardó	Oblit 22	41º 25' 12.60" N	2º 10' 43.81" E
2	Estació de França	Av. Marquès de l'Argentera	41º 23' 03.34" N	2º 11' 08.03" E
3	Cèntric Hotel	La Rambla 126	41º 23' 02.76" N	2º 10' 16.53" E
4	Casa de la Concha Suelves	República Argentina 60	41º 24' 33.11" N	2º 08' 47.36" E
5	Casa de la Blanca Montagut	República Argentina 161	41º 24' 41.16" N	2º 08' 36.20" E
6	Bar Bonavista, d'en Mateu *el lleter*	Ronda Sant Antoni 84	41º 23' 12.94" N	2º 09' 42.64" E
7	Lleteria Mateu	Tamarit 189	41º 22' 45.30" N	2º 09' 27.27" E
8	Casa de la Rafaela Caballero	Diagonal 371, 4t 2a	41º 23' 53.57" N	2º 09' 44.45" E
9	Josep Pou de Foxà	Pàdua 65-67	41º 24' 20.23" N	2º 08' 43.58" E
10	Pascual Galbe Loshuertos	Buenaventura Muñoz 1-3	41º 23' 25.10" N	2º 10' 58.51" E
11	Palau de Justícia	Passeig Lluís Companys 14-16	41º 23' 20.89" N	2º 09' 56.50" E
12	Granja Viader	Xuclà 4	41º 22' 58.91" N	2º 10' 15.13" E
13	Bar restaurant l'Àliga Roja	Tallers 64	41º 23' 06.63" N	2º 09' 55.45" E
14	Restaurant Muntaner	Muntaner 51	41º 23' 09.84" N	2º 09' 35.90" E
15	Plaça Urquinaona		41º 23' 21.78" N	2º 10' 25.03" E
16	Port		41º 22' 48.50" N	2º 10' 55.94" E
17	Tibidabo		41º 25' 24.71" N	2º 07' 06.23" E
18	Exposició	Plaça Espanya	41º 22' 29.79" N	2º 08' 57.34" E
19	Parc de la Ciutadella		41º 23' 22.45" N	2º 11' 01.26" E
20	Miramar		41º 22' 11.63" N	2º 10' 17.22" E
21	Funicular de Montjuïc		41º 22' 18.94" N	2º 19' 26.38" E
22	Palau de Pedralbes		41º 23' 13.04" N	2º 07' 11.71" E
23	Autobusos Alsina Graells	Ronda Universitat 4	41º 23' 10.78" N	2º 09' 57.25" E
24	Hotel Victòria	Plaça Catalunya-Ronda Sant Pere	41º 23' 17.97" N	2º 10' 14.12" E
25	Palau Episcopal	Carrer del Bisbe 5	41º 23' 02.03" N	2º 10' 32.03" E
26	Hotel Internacional	La Rambla 78-80	41º 22' 52.16" N	2º 10' 24.69" E

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Latitud	Longitud
27	Parròquia Santa Maria del Pi	Plaça del Pi 7	41º 22' 57.13" N	2º 10' 25.22" E
28	Sagrada Família		41º 24' 12.89" N	2º 10' 30.41" E
29	Barri de Pedralbes		41º 23' 40.90" N	2º 06' 46.81" E
30	Baixador Passeig de Gràcia	Passeig de Gràcia / Aragó	41º 23' 33.87" N	2º 09' 52.63" E
31	Església de Pompeia	Diagonal 450	41º 23' 47.23" N	2º 09' 30.10" E
32	Hotel Urbis	Passeig de Gràcia 23	41º 23' 26.17" N	2º 09' 59.64" E
33	Santuari Mare de Déu del Carme	Diagonal 424	41º 23' 51.10" N	2º 09' 45.62" E
34	Basílica de la Mercè	Plaça de la Mercè 1	41º 22' 44.64" N	2º 10' 44.92" E
35	Escullera		41º 22' 47.71" N	2º 11' 15.54" E
36	Txeca carrer Saragossa	Saragossa 77	41º 24' 10.58" N	2º 08' 52.45" E
37	El Palau	Balmes 62, pral. 2a	41º 23' 22.88" N	2º 09' 44.32" E
38	Bar Términus	Passeig de Gràcia 54	41º 23' 31.87" N	2º 09' 55.59" E
39	'Golondrines'	Plaça del Portal de la Pau	41º 22' 32.36" N	2º 10' 41.41" E
40	Mn. Sebastià Cirac	Marc Aureli 10	41º 24' 01.18" N	2º 08' 36.09" E
41	Seminari Conciliar Barcelona	Diputació 231	41º 23' 16.79" N	2º 09' 48.30" E
42	Pare Torrent. Oratori Sant Felip Neri	Plaça Sant Felip Neri 5	41º 23' 00.31" N	2º 10' 29.86" E
43	Casa dels germans Botella	Francesc Macià 6, 4t 2a	41º 23' 34.79" N	2º 08' 36.59" E
44	Hotel Gran Via	Gran Via Corts Catalanes 642	41º 23' 24.11" N	2º 10' 10.09" E
45	Catedral	Pla de la Seu s/n	41º 23' 03.21" N	2º 10' 34.58" E
46	La Clínica	Muntaner 448-450, 5è 1a	41º 24' 06.17" N	2º 08' 25.92" E
47	Tren de Sarrià	Provença a Muntaner	41º 23' 36.73" N	2º 09' 26.41" E
48	Estadi de Montjuïc		41º 21' 52.75" N	2º 09' 16.36" E
49	Universitat Barcelona. Rectorat	Gran Via Corts Catalanes 585	41º 23' 10.37" N	2º 09' 49.36" E
50	Mn. Lluís Despujol Ricart	Roger de Llúria 118, 1r 1a	41º 23' 48.95" N	2º 09' 51.52" E
51	Torre Güell	Diagonal 684	41º 23' 14.53" N	2º 07' 17.16" E
52	L'Estudi	Balmes 60, 5è	41º 23' 22.64" N	2º 09' 44.70" E
53	Monterols	Corint 3	41º 24' 11.24" N	2º 08' 31.94" E
54	Albert Puig Palau	Diagonal 405, 3r	41º 23' 43.90" N	2º 09' 21.67" E
55	Josep Antoni Bertrand i Mata	Passeig de la Bonanova 13-33	41º 24' 18.55" N	2º 07' 51.77" E

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Latitud	Longitud
56	Antoni Sala Amat	Muntaner 240-242	41º 23' 39.74" N	2º 08' 58.09" E
57	Mercè Amat, Sra. Roig	Aribau 171, 3r 1a	41º 23' 36.89" N	2º 09' 08.69" E
58	Mare d'en Pere Turull	Tavern 21, 2n	41º 23' 59.01" N	2º 08' 36.38" E
59	Pares d'en Joan Masià	Plató 3, 1r 2a	41º 23' 58.38" N	2º 08' 26.47" E
60	Mare d'en Joan Baptista Torelló	Bruc 69, 1r 1a	41º 23' 38.84" N	2º 10' 11.28" E
61	Pares d'en Laureà López Rodó	Diagonal 598	41º 23' 35.16" N	2º 08' 45.18" E
62	Família Valls Taberner	Diagonal 444	41º 23' 48.21" N	2º 09' 34.41" E
63	Mn. Ramon Roquer Vilarrasa	Consell de Cent 377	41º 23' 37.31" N	2º 10' 08.63" E
64	Pares de l'Ot Moles	Rubinstein 2, entl. esq.	41º 24' 20.17" N	2º 08' 17.48" E
65	Mn. Joaquim Masdexexart Castellà	Provença 187	41º 23' 28.57" N	2º 09' 24.33" E
66	Narcís de Carreras i Guiteras	Aragó 271	41º 23' 34.23" N	2º 09' 55.96" E
67	Joan Ventosa i Calvell	Roger de Llúria 119, pral	41º 23' 47.42" N	2º 09' 51.34" E
68	Provincial dels Jesuïtes	Roger de Llúria 13	41º 23' 26.43" N	2º 10' 18.91" E
69	Fèlix Millet i Maristany	Muntaner 371-373	41º 23' 56.85" N	2º 08' 33.95" E
70	IESE	Av. de Pearson 21	41º 23' 36.92" N	2º 06' 28.82" E
71	Llar	Milanesat 37	41º 23' 56.43" N	2º 07' 53.88" E
72	Delegació Opus Dei a Catalunya	Moneders 14	41º 23' 32.77" N	2º 06' 40.89" E
73	Ajuntament de Barcelona	Plaça Sant Jaume 1	41º 22' 57.08" N	2º 10' 37.76" E
74	Brafa	Artesania 75	41º 26' 44.23" N	2º 10' 15.42" E
75	Centre Tibidabo	Balmes 429, pral	41º 24' 30.45" N	2º 08' 15.17" E
76	Monestir de Pedralbes. Clarises	Baixada del Monestir 9	41º 23' 46.08" N	2º 06' 46.44" E
77	Església de Montalegre	Montalegre 7 / Valldonzella 13	41º 23' 03.51" N	2º 09' 59.27" E
78	Clínica Sant Josep	Monegal 1	41º 24' 24.90" N	2º 08' 36.15" E
79	Parc Güell		41º 24' 52.05" N	2º 09' 06.34" E
80	Barri Gòtic		41º 23' 03.21" N	2º 10' 34.58" E
81	Turó	Reina Victòria 8	41º 23' 49.68" N	2º 08' 23.93" E
82	Dr. Antoni Doménech Clarós	Muntaner 406, pral 1a	41º 24' 01.12" N	2º 08' 28.79" E

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 4. MAPES I PLÀNOLS. COORDENADES FORA DE BARCELONA
24.01.15

	Lloc	Adreça	Latitud	Longitud
	LLEIDA			
83	Estació de tren	Plaça Berenguer IV, s/n	41º 37' 13.47" N	0º 37' 56.49" E
84	El Roser. Institut	Cavallers 15	41º 36' 51.22" N	0º 37' 26.55" E
85	Col·legi de la Mercè	Sant Antoni 33	41º 36' 42.94" N	0º 37' 18.71" E
86	Família Otal-Martí	Democràcia 2	41º 37' 08.33 " N	0º 37' 50.85" E
87	Antic Seminari diocesà	Rambla d'Aragó	41º 36' 51.36" N	0º 37' 10.95" E
88	Govern Civil. Juan Antonio Cremades	Canonge Brugulat 12	41º 36' 48.01" N	0º 37' 06.53" E
89	Camps Elisis		41º 36' 48.49" N	0º 37' 53.15" E
90	Hotel Palace	Plaça de la Paeria 11	41º 36' 53.87" N	0º 37' 36.71" E
91	Esglesia de Sant Llorenç	Plaça de Sant Josep 6	41º 36' 50.95" N	0º 37' 17.28" E
92	Estació de servei 3 Carreteres	Carretera LL-11 Km 9	41º 36' 53.40" N	0º 39' 09.98" E
	BADALONA			
93	Pilar Monzón Barberán de Gayé	Santa Maria 28	41º 27' 04.40" N	2º 15' 12.86" E
	PAS DELS PIRINEUS			
94	Oliana. Pont sobre el Segre		42º 05' 08.92" N	1º 17' 38.37" E
95	Peramola. Paller		42º 03' 31.29" N	1º 16' 01.78" E
96	Cal Vilaró		42º 01' 54.48" N	1º 13' 04.47" E
97	Pallerols. Església i Rectoria		42º 02' 12.88" N	1º 12' 52.67" E
98	Cabana de Sant Rafael		42º 02' 46.21" N	1º 13' 18.40" E
99	Bassa		42º 02' 26.90" N	1º 12' 55.98" E
100	Casa del Corb		42º 04' 31.70" N	1º 15' 35.91" E
101	La Ribalera. Espluga de les Vaques		42º 06' 09.96" N	1º 15' 48.02" E
102	Can Fenollet		42º 12' 12.60" N	1º 16' 44.99" E
103	Ares. Corral de Cal Fiter		42º 14' 48.46" N	1º 18' 02.97" E
104	Borda de Conorbau		42º 16' 02.40" N	1º 18' 58.20" E
105	Roques de la Caubella		42º 23' 26.32" N	1º 24' 42.66" E

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Latitud	Longitud
	MONTSERRAT			
106	Abadia de Montserrat		41º 35' 35.48" N	1º 50' 13.43" E
	BALAGUER			
107	Milagros i Carmen Escrivà Miró	Carrer d'Avall 44	41º 47' 28.16" N	0º 48' 22.27" E
	SEU D'URGELL			
108	Palau Episcopal	Plaça Pati del Palau, 1-5.	42º 21' 24.90" N	1º 27' 44.37" E
	SANT QUIRZE DE SAFAJA			
109	Can Menut	Carrer de Cal Menut s/n	41º 43' 41.06" N	2º 09' 17.67" E
	SITGES			
110	Família Termes	Parellades 31-33	41º 14' 11.17" N	1º 48' 26.89" E
	SANT CUGAT DEL VALLÉS			
111	Monestir	Plaça d'Octavià	41º 28' 26.76" N	2º 05' 07.90" E
112	Viaró	Alcalde Barnils 2	41º 29' 10.67" N	2º 04' 39.88" E
113	Escola d'Hostaleria El Vallés	Via Augusta 200	41º 29' 13.81" N	2º 04' 46.08" E
	VALLVIDRERA			
114	Plaça Estació Funicular	Plaça Pep Ventura	41º 24' 51.53" N	2º 06' 19.45" E
115	Mirador de Sarrià	Carretera de Sarrià a Vallvidrera	41º 24' 19.81" N	2º 06' 35.80" E
	LLORET DE MAR			
116	Hotel Santa Cristina	Platja Santa Cristina s/n	41º 41' 16.90" N	2º 48' 57.62" E
	PRAT DEL LLOBREGAT			
117	Aeroport (escala)		41º 18' 07.32" N	2º 04' 34.29" E
	PREMIÀ DE DALT			
118	Can Nolla	Can Nolla s/n	41º 30' 17.74" N	2º 21' 29.78" E
119	Castelldaura	Carretera de Premià 1	41º 29' 47.81" N	2º 20' 53.30" E
	FIGUERES			
120	Restaurant Camping Pous	Antiga Carretera Nacional II, Km 8,5	42º 17' 01.75" N	2º 56' 58.35" E

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

	Lloc	Adreça	Latitud	Longitud
	ESPLUGUES DE LLOBREGAT			
121	Dàrsena	Sometens 66	41º 22' 50.05" N	2º 05' 29.82" E
	GIRONA			
122	Bell-lloc del Pla	Can Pau Birol 2-6	41º 58' 03.34" N	2º 48' 27.02" E
123	Llibreria Empúries	Àlvarez de Castro 6	41º 58' 53.28" N	2º 49' 11.35" E
	CABRILS			
124	Can Vilumara	Camí del Coll del Port s/n	41º 31' 51.83" N	2º 21' 37.56" E
	SAMALÚS			
125	Mas Berenger	Passeig de la Pau s/n	41º 41' 21.38" N	2º 18' 51.05" E
	TERRASSA			
126	Dr. Eduard Cadafalch Gabriel	Major 19, 3r 2a	41º 33' 39.68" N	2º 00' 32.51" E
	CAMBRILS			
127	Castell de Vilafortuny	Av. Vilafortuny s/n	41º 04' 48.48" N	1º 05' 46.77" E
	HOSTALRIC			
128	Restaurant La Fortalesa	Castell d'Hostalric	41º 44' 43.26" N	2º 37' 35.95" E
	SANT VICENÇ DE MONTALT			
129	Torremar	Alzines 9	41º 56' 44.16" N	2º 50' 86.97" E
	SANT ANDREU DE LA BARCA			
130	Taller d'en Josep Miret Llopart	Can Sallarés 1	41º 27' 35.26" N	1º 57' 30.88" E
	ANDORRA			

Posem també les coordenades de Bonaigua, on està enterrada la Montse Grasses, encara que sant Josepmaria no va ser-hi.

Sepultura de la Montse Grasses. Bonaigua	Aviadors Jiménez i Iglesias 1	41º 23' 17.85" N	2º 07' 20.83" E

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 5. FONTS DOCUMENTALS

Biografies de sant Josepmaria
Reduïda selecció de l'àmplia bibliografia disponible sobre l'Opus Dei i el seu fundador.

Berglar, Peter. *Opus Dei. Vida y obra del Fundador*. Rialp. Madrid, 1987.
Bernal, Salvador. *Apuntes sobre la vida del Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1976.
Cejas, José Miguel. *Vida del beato Josemaría Escrivá de Balaguer*. Rialp. Madrid, 1993.
Coverdale, John F. *La fundación del Opus Dei*. Ariel. Barcelona, 2002.
Dolz, Miguel. *San Josemaría Escrivá*. Rialp. Madrid, 2002.
Gondrand, François. *Al paso de Dios*. Rialp. Madrid, 1985.
Helming, Dennis M. *Huellas en la nieve*. Palabra. Madrid, 1987.
Illanes, José Luis (coordinador). *Diccionario de San Josemaría Escrivá de Balaguer*. Monte Carmelo. Burgos, 2013.
Requena, Federico M. y Sesé, Javier. *Fuentes para la historia del Opus Dei*. Ariel. Barcelona, 2002.
Sastre, Ana. *Tiempo de caminar*. Rialp. Madrid, 1989.
Toranzo, Esther, Gloria y Lourdes. *Una familia del Somontano*. Rialp. Madrid, 2004.
Torrell, Nuria. *San Josemaría. Abriendo los caminos divinos de la tierra*. Palabra. Madrid, 2013.
Urbano, Pilar. *El hombre de Villa Tevere*. Plaza&Janés. Barcelona, 1995.
Vázquez de Prada, Andrés. *El Fundador del Opus Dei (I, II, III)*. Rialp. Madrid, 2002.

Testimonis publicats

Balcells, Alfons. *Memòria ingènua*. La Formiga d'Or. Barcelona, 2005.
Casciaro, José María. *Vale la pena*. Rialp. Madrid, 1998.
Casciaro, Pedro. *Soñad y os quedaréis cortos*. Rialp. Madrid, 1994.
Del Portillo, Álvaro. *Entrevista sobre el Fundador del Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1992.
Echevarría, Javier. *Memoria del Beato Josemaría Escrivá*. Rialp. Madrid, 2000.
Faus, Francesc. *Per què no el publiques? Revista de Catalunya*, núm. 228, maig 2007. pp. 110-115. Article publicat sota el títol *La Roda i el Vent, un llibre de poemes catalans al Brasil.*
Faus, Francesc. *Un home que sabia perdonar*. Associació d'amics del camí de Pallerols de Rialb a Andorra. Pallerols de Rialb, 2011.
Herranz, Julián. *En las afueras de Jericó*. Rialp. Madrid, 2005.
Orlandis, José. *Años de juventud en el Opus Dei*. Rialp. Madrid, 1994.
Orlandis, José. *Mis recuerdos*. Rialp. Madrid, 1995.
Pèlach, Enric. *Abancay. Un obispo en los Andes peruanos*. Rialp. Madrid, 2005.
Ponz, Francisco. *Mi encuentro con el Fundador del Opus Dei*. Eunsa. Pamplona, 2000.
Torelló, Joan Baptista. *El beat Josepmaria i els inicis de l'Opus Dei a Catalunya*. Revista *Temes d'Avui*. núm. 11. Barcelona, 1r semestre 2002. pp. 7-16.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Estudis amb informació de les estades a Catalunya

Aurell, Jaume. *Apuntes sobre el linaje de los Escrivá: desde los orígenes medievales hasta el asentamiento en Balaguer (siglos X-XIX)*. Dins *Cuadernos del Centro de Documentación y Estudios Josemaría Escrivá de Balaguer*. Núm. VI. Universidad de Navarra. Pamplona, 2002.
Azevedo, Hugo de. *Misión cumplida. Mons. Álvaro del Portillo*. Palabra. Madrid, 2012.
Bernal, Salvador. *Recuerdo de Álvaro del Portillo*. Rialp. Madrid, 1996.
Blasi i Birbe, Ferran. *Gent de l'Opus Dei a Catalunya*. Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm 75-76. Montserrat, febrer 1975. pp. 76-88. Volum dedicat a *L'Església a la Catalunya contemporània. Moviments i institucions*.
Blasi i Birbe, Ferran. *Josepmaria Escrivà de Balaguer: un profeta a la seva terra.* Dins *Des de la Talaia*. Rondes. Barcelona, 1994. pp. 178-180.
Blasi i Birbe, Ferran. *Fa 25 anys: Una estada d'Escrivà de Balaguer a Catalunya.* Dins *Sense pausa*. Rondes. Barcelona, 1999. pp. 132-125.
Blasi i Birbe, Ferran. *El retorn del temps (memòries d'un bon tros de segle).* Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2001.
Blasi i Birbe, Ferran. *Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer a Catalunya*. Dins *Migracions, àmbits i bagatges*. Rondes. Barcelona, 2005. pp. 189-192.
Blasi i Birbe, Ferran. *Maria Roser Martí i Bas: Jo, assistent social.* Sessió d'homenatge als tres germans Martí i Bas: Lluc, Maria Roser i Montserrat. Celebrada a l'Abadia de Montserrat i presidida per l'Abat Josep M. Soler. Novembre 2005. Inèdit.
Castells i Puig, Francesc. *Barcelona 1939-1940: los viajes para establecer el primer centro del Opus Dei*. Dins *Studia et Documenta*. Vol. 8. Roma, 2014.
Cejas, José Miguel. *Montse Grases*. Rialp. Madrid, 1993.
Cervós, Jordi. *Memòries. Berlín i Barcelona, anada i retorn*. Pagès editors. Lleida, 2013.
Coverdale, Jhon F. *Echando raíces. José Luis Múzquiz y la expansión del Opus Dei.* Rialp. Madrid, 2011.
Diversos autors. *Bell-lloc del Pla. 1965-1990*. Bell-lloc. Girona, 1991.
Diversos autors. *Barcelona, recorregut històric de sant Josepmaria.* Oficina d'informació de l'Opus Dei a Catalunya. Barcelona, 2012.
Gutiérrez Ríos, Enrique. *José María Albareda. Una época de la cultura española*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1970.
Herrando Prat de la Riba, Ramón. *Los años de seminario de Josemaría Escrivá en Zaragoza (1920-1925)*. Instituto Histórico Josemaría Escrivá. Rialp. Madrid, 2002.
Ibarra, Martín. *Josemaría Escrivá de Balaguer y el Colegio de las Escuelas Pías de Barbastro (1908-1915)*. Dins *Studia et Documenta*. Vol. 7. Roma, 2013.
Laplana, Josep de C. *Sant Josepmaria i l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré.* Revista *Qüestions de Vida Cristiana*, núm. 211. Montserrat, 01.09.2003. pp. 118-129.
Llahí, Alfred i Piferrer, Jordi. *Andorra: terra d'acollida*. Principat d'Andorra, 2007.
Llahí, Alfred. *La visita d'un sant*. Dins *Històries de la nostra història*. 2+1 editors. Principat d'Andorra, 2012.
López Rodó, Laureano. *Memorias (I)*. Plaza & Janés. Esplugues de Llobregat, 1990.
López Rodó, Laureano. *Memorias (II). Años decisivos*. Plaza & Janés. Esplugues de Llobregat, 1991.
López Rodó, Laureano. *Memorias (III). El principio del fin*. Plaza & Janés. Esplugues de Llobregat, 1992.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Marquès i Suriñach, Joan. *Un muchacho en las checas. Rafael Escolá Gil.* Dins *Testigos de la fe durante la guerra civil (1936-1939): sacerdotes y laicos cuentan sus vivencias*. Palahí. Girona, 1994.
Martín de la Hoz, José Carlos. *Abriendo Horizontes. Semblanza de José María Hernández Garnica*. Montalegre. Barcelona, 2010.
Martín de la Hoz, José Carlos. *Roturando los caminos. Perfil biográfico de D. José María Hernández Garnica*. Palabra. Madrid, 2012.
Masabeu, Josep. *Santa Maria de Montalegre*. Albada. Terrassa, 2004.
Medina Bayo, Javier. *Álvaro del Portillo. Un hombre fiel*. Rialp. Madrid, 2012.
Millán, Joaquín. *El Convento de la Merced de Lérida. 780 años de solidaridad*. Provincia Mercedaria de Aragón. Reus, 2005.
Piferrer, Jordi. *Camí d'Andorra.* Albada. Terrassa, 2004.
Piferrer, Jordi. *El pas dels Pirineus. Les rutes d'evasió cap a Andorra i l'aventura de sant Josepmaria Escrivà de Balaguer a la tardor de 1937.* Pagès editors. Lleida, 2012.
Ponz, Francisco. *Una manera d'entendre l'educació universitària. Davant el centenari del beat Josepmaria Escrivà*. Lliçó inaugural del curs 2001-2002 al Col·legi Major Universitari Monterols. Barcelona, 10 d'octubre de 2001. Fulletó.
Prat, Pierrette. *Escrivà de Balaguer estimava la vida contemplativa en particular*. Records d'aquesta monja clarisa de Pedralbes. Catalunya Cristiana. 26.09.2002.
Rico, Octavio y Ezpeleta, Dámaso. *Travessant la nit. Cruzando la noche*. Albada. Terrassa, 2004.
Vázquez, Antonio. *Tomás Alvira*. Palabra. Madrid, 1997.
Vives, Joan-Enric, Arquebisbe d'Urgell. *Fa 75 anys vam acollir un sant*. Full dominical diòcesi d'Urgell. Any XL, núm. 36. 2 setembre 2012.

A Studia et Documenta, revista de l'Institut Històric sant Josepmaria Escrivà de Balaguer, de Roma, es troben referències puntuals a les estades a Catalunya.

Documents de l'arxiu de la Prelatura
Es troben a l'Arxiu General de la Prelatura de l'Opus Dei (AGP).

Diaris dels centres (AGP, sèries M.2.2. i U.2.2.).
En els centres de l'Opus Dei es porta un diari, on es descriuen cada dia en to familiar els fets més destacats de la jornada. Són una font històrica important.

Diari del pas dels Pirineus
(AGP, sèrie A.2, leg. 8, carp. 6, exp. 1 [manuscrit] i 2 [a màquina]).
Comença amb un resum realitzat per Juan Jiménez Vargas del que va fer des del 6 d'octubre -en què va arribar a València- fins que torna a València el dia 25 per tal que en Pedro Casciaro i en Francisco Botella s'unissin a l'expedició. El diari es torna a reprendre el dia 19 de novembre, quan surten de Barcelona en autobús cap a la zona fronterera.
A partir d'aquell moment, durant l'estada a la baronia de Rialb, els que acompanyaven sant Josepmaria tenien establert un torn per escriure els fets del dia. Aquest diari es va completar en arribar a Andorra, incorporant les breus notes preses durant la travessia.
Els dies 19, 20 i 21 de novembre el van escriure en José M. Albareda i en Pedro Casciaro; el dia 22, en Miguel Fisac; el 23, en Manuel Sainz de los Terreros; el 24, en Tomàs Alvira; el 25, en Francisco Botella; el 26, en Juan Jiménez Vargas; el 27, en

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Pedro Casciaro; el 28, en Miguel Fisac; el 29 i el 30, en Francisco Botella; i l'1 i 2 de desembre, en Juan Jiménez Vargas.
En Juan Jiménez Vargas apareix al Diari amb el nom de Ricardo, perquè així figurava en els documents 'oficials', que l'acreditaven com a germà de sant Josepmaria.
L'any següent -1938-, estant a Burgos, sant Josepmaria va passar a màquina aquests fulls manuscrits, donant al Diari el títol de 'Camí d'Alliberament'.

Gallofes de sant Josepmaria (AGP. sèrie A.2, leg 180).
Calendari litúrgic editat per les diòcesis en què s'especifica la missa que correspon a cada dia, i que solen utilitzar els sacerdots. En moltes ocasions sant Josepmaria anotava les visites que realitzava o que rebia.

Relacions de viatges (AGP, sèrie A.2).
Efectuada per algun dels que hi participava. Es detallen les visites, trobades i gestions més destacades. Estan realitzats, entre d'altres, pel mateix sant Josepmaria, don Álvaro del Portillo, en José M. Hernández Garnica, l'Amadeo de Fuenmayor, en José Luis Múzquiz, etc.

Correspondència de sant Josepmaria (AGP, sèrie A.3.4.).
Cartes enviades i rebudes per sant Josepmaria.

Notes de reunions familiars i homilies (AGP, sèrie A.4.).
Molt aviat es va anar prenent nota del que sant Josepmaria anava dient en la predicació i les tertúlies, per poder transmetre-ho a tots els membres de l'Obra.

Hoja Informativa (AGP, sèrie A.2. leg. 20.).
Folis impresos a ciclostil, grapats, amb notícies sobre el desenvolupament de l'activitat apostòlica en les diverses ciutats, que s'enviaven periòdicament a tots els centres.
El primer número és del desembre de 1948, i el darrer és el 54, de desembre de 1953.

Col·lecció de documents impresos
(AGP, biblioteca, P01, P02, P03, P04, P05, P06, P16, P21, P22).

Testimonis

Alvira Alvira, Tomás	AGP, sèrie A.5, leg. 193, carp. 1, exp. 1.
Amat Badrinas, Montse	AGP, sèrie J.2, MGG T-003.
Amat Monset, Mercè (Sra. Roig)	AGP, sèrie A.5, leg. 1435, carp. 1, exp. 25.
Bañares Parera, Juan Ignacio	AGP, sèrie A.5, leg. 313, carp. 2, exp. 2.
Boix Oste, Josep	AGP, sèrie A.5, leg. 198, carp. 3, exp. 4.
Borobio Enciso, Ángela	AGP, sèrie A.5, leg. 315, carp. 3, exp. 2.
Botella Raduán, Enrica	AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 1.
Botella Raduán, Fina	AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 2.
Botella Raduán, Francisco	AGP, sèrie A.5, leg. 200.
Bueno Monreal, José	AGP, sèrie A.5, leg. 199, carp. 2, exp. 8.
Caballero Alcausa, Rafaela	AGP, sèrie A.5, leg. 201, carp. 2, exp. 2.
Cadafalch Gabriel, Eduard	AGP, sèrie A.5, leg. 201, carp. 3, exp. 4.
Carnicero Espino, Mary Carmen	AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 1, exp. 4
Casciaro Ramírez, Pedro	AGP, sèrie A.5, leg. 203, carp. 2 i 3.
Cremades Royo, Juan Antonio	AGP, sèrie A.5, leg. 206, carp. 2, exp. 3.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Dalmases Esteva, Antoni	AGP, sèrie A.5, leg. 206, carp. 3, exp. 1.
Escolà Gil, Rafael	AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 1.
Escrivá Miró, Milagros	AGP, sèrie A.5, leg. 1430, carp. 1, exp. 3.
Espinós Raduán, Tere	AGP, sèrie A.5, leg. 210, carp. 1, exp. 8.
Fernández Mercadé, Roser	AGP, sèrie J.2, MGG T-019.
Fernández Ros, José Mª	AGP, sèrie A.5, leg. 211, carp. 1, exp. 5.
Ferrer Hortet, Eusebio	AGP, sèrie A.5, leg. 211, carp. 3, exp. 5.
Forcada Salvadó, Ignasi	AGP, sèrie A.5, leg. 324, carp. 1, exp. 1.
Güell Ricart, Adela	AGP, sèrie A.5, leg. 218, carp. 1, exp. 14.
Ibarra Mac-Mahon, Pedro	AGP, sèrie A.5, leg. 352, carp. 2, exp. 7.
Jiménez Vargas, Juan	AGP, sèrie A.5, leg. 221, carp. 1.
López Rodó, Laureà	AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.
Martínez Caro, Diego	AGP, sèrie A.5, leg. 227, carp. 1, exp. 7.
Mac-Mahon Jacquet, Carolina	AGP, sèrie A.5, leg. 1253, carp. 1, exp. 3.
Mas-Bagà, Carme	AGP, sèrie A.5, leg. 1253, carp. 1, exp. 9.
Moreno Monforte, Francisco	AGP, sèrie A.5, leg. 230, carp. 1, exp. 8.
Múzquiz de Miguel, José Luis	AGP, sèrie A.5, leg. 231.
Orlandis Rovira, José	AGP, biblioteca, P.21, 2002, pp. 277-278.
Ortiz-Echagüe Rubio, César	AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.
Ortiz-Echagüe Rubio, César	AGP, sèrie A.2, leg. 24, carp. 5, exp. 7.
Pantaleoni Andreu, Rosamaria	AGP, sèrie J.2, MGG T-072.
Par Balcells, Alfons	AGP, sèrie A.5, leg. 235, carp. 3, exp. 5.
Ponz Piedrafita, Francisco	AGP, sèrie A.5, leg. 238, carp. 3, exp. 5.
Riera-Marsà Bonmatí, Frederic	AGP, sèrie A.1, leg. 343, carp. 2, exp. 8.
Roig Amat, Barto	AGP, sèrie A.5, leg. 242, carp. 2, exp. 1.
Roig Amat, Mercè	AGP, sèrie A.5, leg. 1420, carp. 1, exp. 27
Sainz de los Terreros Villacampa, Manuel	AGP, sèrie A.2, leg. 8, carp. 5, exp. 10.
Sánchez Bella, Florencio	AGP, sèrie A.5, leg. 244, carp. 1, exp. 1.
Termes Carreró, Montserrat	AGP, sèrie A.5, leg. 348, carp. 3, exp. 7.
Termes Carreró, Rafael	AGP, sèrie A.5, leg. 248, carp. 3, exp. 2.
Torelló Barenys, Anna Maria	AGP, sèrie A.5, leg. 349, carp. 1, exp. 4.
Turull Creixell, Pere	AGP, sèrie A.5, leg. 249, carp. 3, exp. 5.
Vallès Gort, Josep	AGP, sèrie A.5, leg. 350, carp. 1, exp. 5.
Vallet Nubiola, Pilar	AGP, sèrie A.5, leg. 251, carp. 2, exp. 2.
Valls-Taberner Arnó, Lluís	AGP, sèrie A.5, leg. 353, carp. 3, exp. 3.
Vila Burch, Montserrat	AGP, sèrie A.5, leg. 351, carp. 1, exp. 2.
Zapatero Murias, Amparo	AGP, sèrie A.5, leg. 1371, carp. 1, exp. 61.

Documents del Centre de Documentació i Estudis Josepmaria Escrivà. Pamplona

Badrinas Amat, Benet	Records. 08.01.1986. T-12430.
Llorente Llorente, Adolfo	Records. 03.12.1978. D-08117.

Documents de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya

Albareda Díaz, Pilar i Dolores	Records. 05.02.2015. DC, A-01.
Alonso Nieto, José Luis	Records. 21.06.2013. DC, A-02.
Doménech Clarós, Antoni	Records. 29.07.1979. DC, A-03.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Domingo Roget, Àngels Records. 30.09.2012. DC, A-04.
Fernández Ros, José M. Records. 24.07.1979. DC, A-05.
Ferrer Dalgà, Maria Rosa Records. 15.12.2012. DC, A-06.
Guerin Martí, Ramon Records. 16.09.2008. DC, A-07.
Portavella Serdà, Josep M. Carta a la seva filla Concha. 07.10.1966. DC, A-08.
Puertas Dalmau, Agustí Records. 17.01.2013. DC, A-09.
Puig Montagut, Blanca Records. 21.09.2013. DC, A-10.
Roig Amat, Barto Records. 29.09.1986. DC, A-11.
Sánchez García, Teòfil Records. 20.10.1979. DC, A-12.
Soldevila Godó, Oleguer Records. 20.05.2013. DC, A-13.
Torelló Barenys, Joan Baptista Records. 04.07.2001. DC, A-14.
Valero Vicente, Antonio Records. 22.04.1992. DC, A-15.
Visa Pou, Maria Rosa Records. 22.10.2013. DC, A-16.
Relat de l'estada a Turó el 27.09.1973. Escrit el 27.01.1979. DC, B-17.
Album històric de Castelldaura. Febrer 2012. DC, C-18.
Informació Pascual Galbe Loshuertos. DC, C-19.
Informació José Pou de Foxà. DC, C-20.
Informació Suelves - Montagut. DC, C-21.
Els Albareda a Barcelona, 1937. DC, C-22.
Acte a l'Ajuntament. 1966. DC, C-23.
Informació Tomás Alvira Alvira. DC, C-24.
Informació Rafaela Caballero Alcausa. DC, C-25.
Informació Pilar Monzón - Francisco Gayé. DC, C-26.
Informació Valdeolivos. DC, C-27.

Enregistraments audiovisuals

Trobades de 1972

A partir dels dos mesos de catequesi per Espanya i Portugal el 1972, es van poder filmar -després de vèncer la resistència personal de sant Josepmaria durant anys- moltes escenes de l'última etapa de la seva vida.

Els enregistraments audiovisuals es conserven al fons històric de la Fundació Beta Films. Madrid. www.fbetafilms.org

Testimonis orals del pas dels Pirineus

www.opusdei.es/art.php?p=51299

Filmats el 1977.

Juan Jiménez Vargas (1913-1997). Va acompanyar sant Josepmaria en el pas dels Pirineus.

Mn. Joan Porta Perucho (1907-1999). Rector de Pallerols de 1934-1989.

Mn. Lluís Pujol Tubau (1901-1986). Arxiprest de les Valls d'Andorra des del 1930.

Persones entrevistades

La informació aconseguida és a l'arxiu de l'autor.

Abadía, Leopoldo
Albareda Díaz, Mª Dolores
Albareda Díaz, Mª Pilar
Albareda de Jaime, Mª Pilar

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Alonso Nieto, José Luis
Alvira Domínguez, Rafael
Alvira Domínguez, Tomás
Anchel, Constantino
Anglada, Antoni
Armengol, Frederic
Badia, Enrique
Badrinas, Benet
Balcells, Ferran
Barrera, Andreu
Bertrán, José Felipe
Biel Gayé, Jesús
Blasi, Ferran
Borràs, Anton
Bosch, Ramon
Bueno, Marita
Calvo Turull, Maria
Cambó, Elena
Canteli, Alfredo
Cantero, Alejandro
Castellví, Francesc
Castells, Francesc
Cativiela Bescos, Félix
Cavallé, Carlos
Cinnamond Bertrand, Beatriz
Clavell, Lluís
Coma, Joan
Cotelo, Javier
Dalmases, Claustre
Dalmases, Cristina
Dionis, Lorenzo
Doménech Clarós, Antoni
Domingo, Àngels
Echevarría, Mons. Javier
Fargas, Joan
Farré, Ramon
Faus, Francesc
Fernández-Cruz, Andrew
Ferreiro, Pau
Ferrer, Maria Rosa
Ferrer-Bonsoms, Fernando
Forcada, Ignasi
Freitag, Hansruedi
Galbe Pueyo, Carmen
Galbe Traver, Guillermo
García Fontanet, Àngel
González, Luis Augusto
Guàrdia, Àngels
Guardiola, Montserrat
Horcajada, Juanfer

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Ibarra Güell, Victòria
Iglesias, Josep
Jaulent, Esteve
Joly, Joan
Laplana, Josep de C.
López Rodó, Alfons
March, Isidre
Martí Bonet, Josep M.
Martínez Caro, Diego
Mas, Francesc
Masó, Sebastià
Masià, Carme
Masià, Jordi
Méndiz, Alfonso
Millet Muntadas, Carmen
Millet Tusell, Marta
Millet Tusell, Xavier
Miralbell, Jordi
Moliné, Enric
Mondéjar, Ramón
Morera, Mariano
Mosteyrin, Rafael
Navarro, Emilio
Ortiz de Landázuri, Guadalupe
Otal Martí, Concepción
Pagés Raventós, Montserrat
Pampliega, Javier
Pantaleoni, Rosa Maria
Parera, Maria Rosa
Pazos, Vicente
Pérez, Jordi
Planell, Francesc
Ponz, Francisco
Porcioles, María del Carmen
Porcioles, Montserrat
Puertas, Agustín
Puig Montagut, Blanca
Puigpelat, Josep M.
Pujol, Josep M.
Rius i Camps, Joan
Roca, Roser
Roig, Mercedes
Romero, Federico
Santos, Fernando
Serrallonga, Montserrat
Sitjes, M. Carme
Soldevila, Oleguer
Tarifa, Alberto
Tiana, Eduard
Ticó Farré Raventós, Anna

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Tiers, Antoni
Torelló, Anna Maria
Torredemer, Ramon
Torrents, Roser
Trujillo, Antonio Javier
Tulsà, Montserrat
Turull, Pere
Urzainqui, Carlos
Vall Mundó, Josep
Vera, Pablo
Visa Pou, Maria Rosa
Zapatero Murias, Amparo

Arxius històrics consultats

Arxiu dels Barons de Valdeolivos. Fonz
Arxiu Capitular, catedral de Barcelona
Arxiu del Consell Comarcal del Baix Llobregat
Arxiu Diocesà de Barcelona
Arxiu General de l'Administració. Alcalá de Henares
Arxiu General del Ministeri de Justícia. Madrid
Arxiu General de la Prelatura de l'Opus Dei. Roma
Arxiu del Gran Teatre del Liceu. Barcelona
Arxiu Intermedi Militar Pirenaic. Barcelona
Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
Arxiu Històric del Col·legi d'Advocats. Barcelona
Arxiu Històric del Col·legi de Notaris de Catalunya
Arxiu Històric de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya
Arxiu Històric de la Fundació Beta Films. Madrid
Arxiu Històric de l'IESE. Barcelona
Arxiu Històric dels Jesuïtes de Catalunya
Arxiu Històric Nacional. Madrid
Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Poblet
Arxiu Municipal Contemporani. Barcelona
Arxiu de la Mutualitat Judicial. Madrid
Arxiu Nacional de Catalunya. Sant Cugat del Vallès
Arxiu dels Serveis Funeraris de Barcelona
Arxiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
Biblioteca Arús. Barcelona
Biblioteca de Montserrat
Biblioteca de la Província Franciscana de Catalunya
Centre de Documentació i Estudis Josepmaria Escrivà. Pamplona
Centre Documental de la Memòria Històrica. Salamanca
Parròquia de la Mare de Déu del Pilar. Barcelona
Parròquia del Pi. Barcelona
Parròquia de Santa Anna. Barcelona
Registre de la Propietat
Reial Cos de la Noblesa. Barcelona

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

ANNEX 6. ÍNDEX DE NOMS
10.02.2015

(Hi ha algunes pàgines en què s'ha "corregut" la numeració pels ajustos del darrer moment. Caldrà revisar tots els nombres i posar la numeració corresponent a l'edició impresa)

Acció Catòlica	104, 168
Abadía Pocino, Leopoldo	206
Acció Social Popular	155
Aeroport del Prat	124, 183, 184, 185, 186, 187, 188,
Ala Littoria	124, 125
Albareda Díaz, Dolores	24
Albareda Díaz, Luis	24
Albareda Díaz, Manuel	24
Albareda Díaz, María Luisa	24
Albareda Díaz, Pilar	24
Albareda Herrera, José María	21, 22, 23, 24, 25, 29, 36, 41, 42, 45,
Albareda Herrera, José María	46, 47, 48, 50, 59, 67, 79, 96, 155,
Albareda Herrera, Manuel	65, 66, 67
Albareda Ramoneda, Anselm M.	113, 119,
Albás Blanc, Dolores. *L'Àvia*	11, 33, 94, 102, 103, 128, 160, 178,
Alcausa Lobillo, Margarita	30
Alcoi	137
Aleixandre Merlo, Vicente	144
Alemanya	144, 193, 215, 219, 232,
Alomar	75
Alonso Fernández de las Redondas, Dámaso	144
Alonso Nieto, José Luis	16
Alvira Alvira, Tomás	23, 28, 29, 31, 33, 34, 39, 42, 43, 46,
Alvira Alvira, Tomás	53, 54, 59, 60, 61, 65,
Alvira Clavería, José María	30, 44
Alvira Domínguez, Rafael	44
Alvira Maza, Julio	44
Amat Badrinas, Montse	185, 187
Amat Monset, Mercè (Sra. Roig)	166, 167, 179,
Amèrica	180, 214, 247, 250, 253, 254, 255,
Amics de Déu	86
Amposta	35
Andalusia	215
Andorra	22, 32, 56, 64, 65, 106, 129, 133
Andorra. Andorra la Vella	65, 66,
Andorra. Col·legi Nostra Senyora de Meritxell	66, 106
Andorra. Copríncep d'Andorra	129, 133
Andorra. Envalira (port)	65, 66
Andorra. Escaldes-Engordany	65, 66, 106
Andorra. Hotel Palacín (Hotel Siracusa)	65
Andorra. Jutge d'Apel·lacions	198
Andorra. Mas d'Alins	64, 68
Andorra. Pas de la Casa	66
Andorra. Sant Julià de Lòria	63, 65, 68,
Andorra. Soldeu	66
Andreu Abelló, Josep	36

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Anglaterra	124, 215, 219, 232,
Aragó	128, 146, 215, 230, 231,
Aranda Lomeña, Antonio	118
Argentina	247
Armengol Pubill, Frederic	248
Arnau López, Maria Teresa	145
Arnó Maristany, Marcel·lina	167
Aromes de Montserrat	113, 115,
Arquebisbe de Barcelona	158, 193, 220,
Arquebisbe de Milà	153
Arquebisbe de Toledo	92
Arxidiòcesi de Barcelona	151
Arxiprest de Fraga	104
Ascensió del Senyor	98, 161,
Assegurances La Polar	145
Associació Espanyola de Banca	70
Astúries	37
Àustria	205, 215, 219, 232,
Àvila	82
Ayesta Díaz, Javier	207
Aznar Ferreres, Juan	184
Bach Pallarès, Antoni; *Tonillo*	49, 53,
Bach Puig, Paco	49
Badalona	31, 43, 187, 240,
Badalona. Barri de Sistrells	187
Badalona. Carrer Capità Sancho	32
Badalona. Carrer Prim	31
Badalona. Carrer Sant Bru	31
Badalona. Carrer Santa Maria	31, 32
Badalona. Carretera N-II	31
Badalona. Passeig Marítim	31
Badalona. Rambla	31
Badrinas Amat, Benet	161, 162, 166, 169, 175, 227,
Badrinas Clapés, Montserrat	239
Balaguer	128, 129, 130, 131, 132, 133,
Balaguer. Carrer d'Avall	129
Balaguer. Carrer de la Banqueta	131
Balaguer. Cementiri de Santa Maria	131
Balaguer. Església de Santa Maria	131
Balcells Buigas, Eduard Maria	80
Balcells Gorina, Alfons	70, 72, 73, 78, 79, 80, 85, 89, 100, 122,
Balcells Gorina, Alfons	139, 155, 160, 162, 180, 184, 234,
Balcells Gorina, Santiago	91, 96, 250,
Balears	215
Balneari de Belascoain (Navarra)	106
Banc Popular	191
Banc Vitalici	175
Banca Catalana	191
Bañares Martí, Guillermo	245
Bañares Parera, Juan Ignacio	224, 228,
Barbastre	12, 15, 16, 128, 130, 132, 146, 206,
Barbastre	231
Barbastre. Carrer Major	17
Barbastre. Col·legi dels Escolapis	12, 13, 16,
Barbastre. Tren *La burreta*	12
Barceló Sánchez, Núria	225, 226,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Barcelona	12, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 27, 29, 30,
Barcelona	31, 32, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43,
Barcelona	44, 45, 46, 53, 69, 70, 72, 73, 74, 75,
Barcelona	76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 88,
Barcelona	89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 104,
Barcelona	107, 108, 109, 111, 119, 121, 122, 123,
Barcelona	124, 125, 126, 127, 129, 130, 132, 135,
Barcelona	136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143,
Barcelona	144, 146, 147, 148, 151, 152, 155, 156,
Barcelona	157, 158, 159, 162, 163, 164, 166, 167,
Barcelona	169, 171, 172, 173, 174, 176, 178, 179,
Barcelona	180, 181, 183, 184, 185, 186, 188, 189,
Barcelona	191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 200,
Barcelona	201, 202, 203, 204, 205, 206, 218, 219,
Barcelona	230, 231, 233, 237, 243, 244, 248, 253,
Barcelona	254
BCN. Acció Social Montalegre	227
BCN. Ajuntament	128, 129, 177, 198, 201, 202,
BCN. Ajuntament. Alcalde	198, 199, 201, 202, 205,
BCN. Ajuntament. Corporació Municipal	202, 204, 205,
BCN. Ajuntament. Despatx d'Honor de l'Alcalde	202, 205,
BCN. Ajuntament. Llibre d'Honor	205
BCN. Ajuntament. Salo de Carles III	202
BCN. Ajuntament. Saló de Cent	202, 205
BCN. Ajuntament. Saló de Sessions	205
BCN. Àngel de la Ciutat	78
BCN. Arxiu de la Corona d'Aragò	202
BCN. Arxiu Municipal Contemporani	205
BCN. Audiència Terrirorial de Barcelona	33
BCN. Autobusos Alsina Graells	45
BCN. Avinguda Diagonal	27, 28, 36, 40, 75, 76, 96, 135, 145,
BCN. Avinguda Diagonal	166, 167, 176,
BCN. Avinguda Infanta Carlota	197
BCN. Avinguda Josep Tarradellas	197
BCN. Avinguda Pearson	193, 222,
BCN. Avinguda República Argentina	24, 35, 36, 40, 41
BCN. Baixador Passeig de Gràcia	72, 75, 138,
BCN. Banc Comercial Transatlàntic	250
BCN. Banc d'Espanya	40, 43
BCN. Banc Hispano Americà	34, 46
BCN. Banc Sabadell-Atlàntic	250
BCN. Bar Bonavista	25, 26, 40, 44
BCN. Bar Flora	26, 44
BCN. Bar l'Or del Rhin	74
BCN. Bar restaurant Àliga Roja	37, 40,
BCN. Bar Términus	83
BCN. Barri de la Bonanova	172
BCN. Barri del Raval	227
BCN. Barri d'Horta	227
BCN. Barri d'Hostafrancs	216
BCN. Barri Gòtic	126, 237,
BCN. Basílica de la Mare de Déu de la Mercè	75, 147, 151, 152, 156, 158, 193, 195,
BCN. Basílica de la Mare de Déu de la Mercè	198, 211, 227, 235,
BCN. Bonaigua	188, 199,
BCN. Brafa	202, 215, 216, 218, 230, 234, 244, 252,
BCN. Braval	227

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

BCN. Can Serra	96
BCN. Capella de les Ànimes	169
BCN. Carmelites	76
BCN. Carrer Aragó	72, 83, 175,
BCN. Carrer Aribau	165
BCN. Carrer Artesania	216
BCN. Carrer Baixada del Monestir	223
BCN. Carrer Balmes	79, 81, 90, 91, 100, 172, 218,
BCN. Carrer Bolívar	24
BCN. Carrer Bruc	165
BCN. Carrer Buenaventura Muñoz	34
BCN. Carrer Casanova	78
BCN. Carrer Casp	88, 165,
BCN. Carrer Consell de Cent	168
BCN. Carrer Corint	172
BCN. Carrer de l'Oblit	18
BCN. Carrer del Bisbe	73
BCN. Carrer Escorial	169
BCN. Carrer Fontanella	34
BCN. Carrer Mandri	175
BCN. Carrer Marc Antonio	98
BCN. Carrer Marc Aureli	97, 98
BCN. Carrer Milanesat	193
BCN. Carrer Moneders	197, 253,
BCN. Carrer Monegal	234
BCN. Carrer Montalegre	40, 227,
BCN. Carrer Muntaner	38, 138, 139, 144, 149, 175, 176, 186,
BCN. Carrer Muntaner	254
BCN. Carrer Pàdua	32
BCN. Carrer Pau Claris	27
BCN. Carrer Plató	164, 254,
BCN. Carrer Provença	168, 169,
BCN. Carrer Reina Victòria	242
BCN. Carrer Riera de Sant Miquel	75
BCN. Carrer Roger de Llúria	76, 145, 169, 175,
BCN. Carrer Rubinstein	167
BCN. Carrer Saragossa	78
BCN. Carrer Tallers	37, 38,
BCN. Carrer Tamarit	26
BCN. Carrer Tavern	164
BCN. Carrer Valldonzella	40, 227,
BCN. Carrer Xuclà	37
BCN. Carta Municipal de Barcelona	198
BCN. Casa de Caritat	40, 227,
BCN. Casa dels germans Botella	135, 139, 165,
BCN. Catedral	40, 125, 126, 145, 237,
BCN. Cementiri de Montjuïc	220
BCN. Centre Administració de Monterols	165, 178, 180, 184, 193,
BCN. Centre Carena	254
BCN. Centre Dàrsena	200, 202
BCN. Centre Diagonal	190, 197,
BCN. Centre El Palau	79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 89, 90, 93,
BCN. Centre El Palau	94, 96, 97, 98, 99, 100, 104, 110, 121,
BCN. Centre El Palau	122, 123, 125, 126, 135, 137, 141, 142,
BCN. Centre El Palau	144, 145, 149, 152, 154, 156, 161, 165,
BCN. Centre El Palau	167, 168, 171, 172, 173,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

BCN. Centre La Clínica	135, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145,
BCN. Centre La Clínica	149, 150, 151, 155, 156, 157, 158, 160,
BCN. Centre La Clínica	161, 168, 173, 174, 176, 177, 183, 184,
BCN. Centre La Clínica	192, 197, 246,
BCN. Centre l'Estudi	165, 166, 172, 173, 180,
BCN. Centre Llar	186, 187, 188, 192, 193, 194, 195, 202,
BCN. Centre Monterols	139, 157, 172, 173, 174, 175, 176, 177,
BCN. Centre Monterols	180, 181, 184, 186, 188, 192, 193, 194,
BCN. Centre Monterols	195, 202, 204,
BCN. Centre Tibidabo	218, 219,
BCN. Centre Turó	242
BCN. Circuit de Pedralbes	175
BCN. Clínica Sant Josep	234
BCN. Col·legi dels escolapis	162
BCN. Col·legi dels jesuïtes	162
BCN. Col·legi dels jesuïtes del carrer Casp	89
BCN. Col·legi Jesús-Maria	162
BCN. Col·legi La Salle	101, 162,
BCN. Col·legi Pineda	202, 216,
BCN. Colom	123
BCN. Conservatori de Música	169
BCN. Convent dels pares Mínims	18
BCN. Cottolengo	187
BCN. Diputació de Barcelona	96
BCN. El Born	44
BCN. El Corte Inglés	40, 70,
BCN. El Guinardó	18
BCN. El Port	39, 123, 152,
BCN. Escola de Belles Arts Sant Jordi	158
BCN. Escola d'Enginyers	91
BCN. Escullera	76
BCN. Església de Santa Maria de Montalegre	161, 220, 227,
BCN. Església del Sagrat Cor	88
BCN. Església dels capuxins de Pompeia	75, 76, 83, 98, 99,
BCN. Estació de França	22, 35, 72, 97,
BCN. Estació del Nord	72
BCN. Estadi de Montjuïc	155
BCN. Exposició Internacional	39, 41, 74,
BCN. Facultat de Belles Arts	251
BCN. Fill Adoptiu de la Ciutat	198
BCN. Gran Via de les Corts Catalanes	26, 74, 124
BCN. Granja Viader	37
BCN. Hospital Clínic	233
BCN. Hospital de Sant Pau	40, 42, 145,
BCN. Hotel Cèntric	23, 27,
BCN. Hotel Gran Via	124
BCN. Hotel Internacional	72, 73,
BCN. Hotel Urbis	76
BCN. Hotel Victòria	69, 70, 71, 122
BCN. Iese	91, 124, 168, 185, 193, 194, 202, 206,
BCN. Iese	215, 222, 224, 239, 253,
BCN. Imatge Arcàngel Sant Rafael	40
BCN. Imatge de la Mare de Déu *Sedes Sapientiae*	122, 171, 172,
BCN. Imatge de la Pietat	40
BCN. Imatge Mare de Déu de l'Alegria o de Montalegre	40
BCN. Imatge Mare de Déu de Montserrat	40

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

BCN. Imatge Mare de Déu de Núria	40
BCN. Institut Maragall	168, 169,
BCN. Institut Maragall	141
BCN. Institut Químic de Sarrià	93
BCN. La caseta de fang	145
BCN. La Rambla	23, 38, 72,
BCN. Les Golondrines	83
BCN. Liceu	73, 169, 170
BCN. Lleteria Mateu	26, 44,
BCN. Llotja de Barcelona	158
BCN. Mestre de Cerimònies de la Catedral	125
BCN. Miramar	39, 76, 123, 155,
BCN. Monestir de Pedralbes	215, 223, 224, 230, 231,
BCN. Monterols	228, 242,
BCN. Montjuïc	39, 155, 227, 237,
BCN. Museu d'Història de la Ciutat	201
BCN. Museu Nacional d'Art de Catalunya	248
BCN. Nostra Senyora dels Reis	74
BCN. Nou Barris	216
BCN. Oratori de Sant Felip Neri	82, 141, 142, 165,
BCN. Palau de Justícia	33
BCN. Palau de la Generalitat. Capella Sant Jordi	168
BCN. Palau de Pedralbes	39
BCN. Palau Episcopal	73, 125, 126, 144,
BCN. Palauet Albéniz	199
BCN. Parc de la Ciutadella	39, 237,
BCN. Parc Güell	237
BCN. Parròquia de la Mare de Déu del Pilar	165
BCN. Parròquia de la Mare de Déu dels Àngels	165
BCN. Parròquia de Sant Miquel dels Sants	168, 169
BCN. Parròquia de Santa Agnès	180
BCN. Parròquia de Santa Maria del Pi	74
BCN. Passeig Bonanova	175
BCN. Passeig de Colom	152
BCN. Passeig de Gràcia	74, 76, 83, 125,
BCN. Passeig Lluís Companys	33
BCN. Pati Manning	227
BCN. Pavellons Güell	145
BCN. Pedralbes	74
BCN. Penya Rhin	175
BCN. Plaça Calvo Sotelo	136, 137, 138, 142, 143,
BCN. Plaça Catalunya	40, 69, 70,
BCN. Plaça de Sant Jaume	202
BCN. Plaça del Pi	74
BCN. Plaça del Rei	201, 202,
BCN. Plaça d'Espanya	39
BCN. Plaça Francesc Macià	135, 136
BCN. Plaça Universitat	26
BCN. Plaça Urquinaona	39
BCN. Pont de Vallcarca	35
BCN. Quadre de la Immaculada	197
BCN. Rambla de Catalunya	74, 96
BCN. Rambla de les Flors	73
BCN. Rambla dels Estudis	23
BCN. Religioses sanjuanistes	78
BCN. Residència d'estudiants a Barcelona	122, 123,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

BCN. Restaurant Miramar	155
BCN. Restaurant Muntaner	38
BCN. Riu Besòs	70
BCN. Ronda General Mitre	32
BCN. Ronda Sant Antoni	25, 26
BCN. Ronda Sant Pere	69, 70
BCN. Ronda Universitat	45
BCN. Sagrada Família	74, 155, 158, 227,
BCN. Sant Pau del Camp	40
BCN. Santuari Mare de Déu del Carme	76
BCN. Seminari Diocesà	123, 141, 168,
BCN. Terral	227
BCN. Tibidabo	39, 70, 161, 162, 194, 251,
BCN. Torre Güell	145, 169,
BCN. Tren de Sarrià	144
BCN. Turó de Monterols	139, 160, 172,
BCN. Turó Park	242
BCN. Txeca carrer Saragossa	78
BCN. Via Augusta	144
Barenys, Pepita	165
Barturen Palacios, José Manuel	145
Bassols, Jordi	177
Bèlgica	219
Benèfica Minerva	176
Bertrand Mata, Josep Antoni	175
Biescas	33
Bilbao	89, 145, 146, 172, 179, 214,
Bisbe Auxiliar de Madrid	103, 131,
Bisbe de Barcelona	95, 97, 121, 123, 125, 131, 142, 143,
Bisbe de Barcelona	144, 154
Bisbe de Madrid-Alcalà	91, 92, 107, 108
Bisbe de Palència	177
Bisbe de Pamplona	107, 108,
Bisbe de Sigüenza-Guadalajara	103
Bisbe d'Urgell	129, 131,
Bisturí de platí	88
Blanes	162
Blasi Birbe, Ferran	86
Boix Betriu, Josep	57
Boix Oste, Josep	57
Bonet Marrugat, Albert	168, 176,
Borobio Enciso, Ángela	201
Botella Raduán, Enrica	135, 136, 137, 138, 140, 143,
Botella Raduán, Fina	135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143,
Botella Raduán, Francisco	23, 30, 35, 38, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
Botella Raduán, Francisco	49, 50, 52, 57, 61, 68, 121, 135, 136,
Botella Raduán, Francisco	137, 138, 139, 140, 142, 165, 173, 174,
Botella Raduán, Francisco	180, 183, 184, 218,
Bousoño Prieto, Carlos	144
Brasil	13, 16, 17, 129, 206, 247, 250
Brasó i Tulla, Gabriel M.	113, 119,
Brosa Palau, Jordi	93, 104, 126,
Bueno Henke, Guillermo	199
Bueno Monreal, José María	92
Buenos Aires	247
Burgos	67, 91, 107, 145,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Caballero Alcausa, Rafaela	30, 31, 36, 38, 40, 46, 76, 189,
Caballero Coris, Ramón	30
Cabellos Jerez, Juan	184
Cabrils. Camí del Coll del Port	225
Cabrils. Can Vilumara	225
Cadafalch Gabriel, Eduard	240, 241, 242,
Caixa de Jubilacions i de Subsidis de la Indústria Tèxtil	175
Calvo Serer, Rafael	72
Cambó Batlle, Francesc	175
Cambrils. Avinguda Vilafortuny	238
Cambrils. Castell de Vilafortuny	238
Camí	81, 89, 130, 205, 209,
Camino	75, 84, 85, 88, 93, 98, 104, 178,
Campà Sin, Rosa	60
Campabadal Esteve, Lluís	53
Campos Avillar, Juan	188
Can Menut	137, 138, 194,
Canals Navarrete, Salvador	121, 153,
Cantero Fariña, Alejandro	235, 240, 241, 255,
Caracas	247, 248,
Cardona	71, 74, 78
Carnicero Espino, Mary Carmen	182, 186,
Carreras Guiteras, Narcís	175
Carrillo de Albornoz, Ángel	88
Cartagena	73
Cartañà Inglés, Josep	114
Casa d'Exercicis "Pax"	168, 194,
Casal Wismer, Maria	185
Casanellas	74
Casas Bedós, Ernest	127
Casciaro Ramírez, José María	75, 76, 79, 80, 82, 83, 84
Casciaro Ramírez, Pedro	23, 25, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 37, 38,
Casciaro Ramírez, Pedro	40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50,
Casciaro Ramírez, Pedro	51, 54, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64,
Casciaro Ramírez, Pedro	65, 66, 68, 70, 71, 76, 124, 125, 137,
Casciaro Ramírez, Pedro	145, 146, 172,
Casp	98
Castán Lacoma, Laureano	103
Castelldaura	10, 99, 194, 195, 198, 199, 206, 211,
Castelldaura	215, 217, 227, 228, 229, 233, 235, 238,
Castelldaura	240, 241, 242, 243, 245, 248, 249, 251,
Castelldaura	254, 255,
Castelldaura Mas	194, 198, 199, 201, 212, 213, 225, 233,
Castelldaura Mas	243
Castelldaura Mas. Galeria d'altars	224
Castelldaura Mas. Mapa de Catalunya i les seves costes	202
Castelldaura Mas. Menjador	236, 243, 255,
Castelldaura Mas. Oratori	199, 200
Castelldaura Mas. Oratori zona de convidats	248
Castelldaura Mas. Porxo	244
Castelldaura Mas. Sagristia	249
Castelldaura Mas. Sala d'Estar	201
Castelldaura Torre	194, 211, 212, 213, 225, 233, 234, 243,
Castelldaura. Administració	190, 194, 236, 255,
Castelldaura. Jardí	212, 213,
Castelldaura. Passeig dels plàtans	237

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Castelló Puchades, Pepa	187
Castells Puig, Francesc	72
Catalán Díaz, Jaume	221
Catalunya	10, 22, 69, 85, 104, 109, 113, 115, 123,
Catalunya	126, 128, 129, 143, 159, 160, 175, 184,
Catalunya	201, 202, 203, 204, 211, 215, 217, 230,
Catalunya	245, 255,
Catarroja	144
Caves Codorniu	77
Cejas Arroyo, José Miguel	188
Chorniqué Roncero, Miguel	142, 149,
Cicognani, Amleto Giovanni	98
Cirac Estopañán, Sebastià	97, 98, 121, 141, 144,
Cirera Fàbrega, Josep; *Antonio*	58, 59, 60, 62, 63, 64, 65,
Ciutat Comtal	18, 23, 69, 73, 82, 124, 203, 230,
Ciutat Eterna	149, 190,
Civenna (Itàlia)	233
Clavero Blecua, Miguel	13
Codi de Dret Canònic	91
Col·legi Pineda	162
Col·legi Viaró	162
Col·legi Xaloc	162
Coll Campà, Josep	60
Coll Puig, Jaume	251
Coll Tomàs, Josep	60
Collserola	162
Colònia	117
Coma Riera, Joan	202
Comitè Olímpic Internacional	176
Companyia de Jesús	88, 89, 93, 95, 169,
Companyia de Santa Teresa de Jesús (Teresianes)	96
Comunió Espiritual	137
Comunisme	118
Conca	98
Concili Vaticà II	69, 120, 177,
Confederació benedictina	113
Confraria	92
Congregació benedictina del Subiaco	106, 113,
Congregació religiosa	92
Congregacions Marianes	88, 89, 90, 95
Consejo Superior de Investigaciones Científicas	22
Consideraciones Espirituales	98
Cònsul d'Hondures	45
Contradicció dels bons	87
Conversaciones con Monsenyor Escrivá de Balaguer	207
Converses amb Monsenyor Escrivà de Balaguer	86
Copríncep d'Andorra	131, 133
Cornet Pomares, Anonio	30
Corpus Christi	149
Corrales Codina, Adriana	232
Correa Véglison, Antonio Francisco	96, 97
Corzán Manzana, Constancia	15
Costa Brava	162
Cotelo Villarreal, Javier	134, 194, 195, 196,
Cotxe "*Citroën Stromberg" -pato-*	144
Cotxe *"Fiat Balilla"*	167

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Creixell, Assumpció	163, 164
Cremades Royo, Juan Antonio	103, 244, 245,
Curt Martínez, Francisco	238
Dacal Vidal, Manuel	121
Daimiel	35, 43,
Dalmases Esteva, Antoni	58, 59, 177,
Dalmau Benet, Josep M.	133
De Filippi, Giorgio	118, 184,
De la Vega Aguilar, Juan Ignacio	202, 248,
Delapuente Rodríguez-Quijano, Fernando	157
Despujol Ricart, Lluís	145, 176,
Despujol Ricart, Maria	175
Dezcallar, Antonio	152
Diario de Barcelona	180
Díaz Gómara, Miguel de los Santos	73, 82, 83, 95, 98, 100,
Diaz Sorolla, Luis	25
Dijous Sant	255
Diputació de Barcelona	143
Diputació de Lleida	198
Direcció General de la Remunta Militar	42
Direcció General de Registres i del Notariat	129
Director General de Comerç Exterior	93
Diumenge de Passió	122
Diví Coll, Oriol M.	68
Dols Morell, Heliodoro	231
Doménech Clarós, Antonio	254
Domingo Roget, Àngels	254
Domínguez Susín, Paquita	23
Dou Playà, Joan	183
Dret Canònic	91
Dret Català	198, 202
Echevarría Rodríguez, Javier	11, 16, 18, 68, 99, 126, 147, 158, 190,
Echevarría Rodríguez, Javier	193, 194, 195, 202, 219, 227, 229, 230,
Echevarría Rodríguez, Javier	232, 233, 239, 248, 249,
Editorial Atlàntida	86
Editorial Luz	114
Eijo y Garay, Leopoldo	67, 81, 91, 92, 97, 108, 109
El Carmel	165
El Correo Catalán	180
El Cruzado Aragonés, setmanari	13
El Escorial	177
Elorrio (Biscaia)	198
Els Brucs	111, 149,
En l'Epifania del Senyor	118
Enginyeria i Construccions Sala Amat	175
Epifania	118
Equador	247
És Crist que passa	86, 118
Escarré Jané, Aureli M.	107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115,
Escarré Jané, Aureli M.	116, 119, 120, 126, 139, 145, 176,
Escola de Magisteri de l'Església	125
Escolà Gil, Rafael	88, 89, 90, 95, 109, 122, 123, 124, 126,
Escolà Gil, Rafael	141, 147, 172,
Escribá Albás, José	41
Escribá Albesa, José	41
Escribá, Ricardo (Juan Jiménez Vargas)	41

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Escrivá Albás, Asunción (Chon)	14, 128,
Escrivà Albás, Dolores (Lolita)	14, 128
Escrivá Albás, Rosario	14, 128,
Escrivá Corzán, José. *L'Avi*	16, 18, 128,
Escrivá Corzán, Josefa	15
Escrivá Corzán, Teodoro	15
Escrivá de Balaguer, Carmen. *Tia Carmen*	11, 33, 51, 57, 128, 129, 131, 133, 136,
Escrivá de Balaguer, Carmen. *Tia Carmen*	137, 138, 143, 160, 178,
Escrivá de Balaguer, Santiago; *Tio Santiago*	33, 51, 128, 129, 131,
Escrivà Manonelles, Francisco	129
Escrivà Manonelles, José María	128, 129
Escrivà Miró, Carmen	129, 130,
Escrivà Miró, Daniel	130
Escrivà Miró, Milagros	129, 130, 131,
Església	88, 89, 108, 115, 120, 148, 151, 158,
Església	159, 181, 256,
Espanya	21, 22, 24, 27, 72, 73, 88, 96, 114, 123,
Espanya	148, 152, 154, 169, 185, 190, 192, 194
Espanya	205, 214, 226, 228, 232, 233, 247, 250,
Espinós Raduán, Enrique	140
Espinós Raduán, Tere	136, 138, 139, 140, 143,
Esplugues de Llobregat. Carrer Sometens	200
Estarriol Seseras, Ricard	165
Estats Units	72, 124, 180, 193, 215, 225,
Esteve, Mn.	55
Esteve i Argelich, Maria	52
Estimar l'Església	86
Estrella d'Orient	118
Europa	73, 117, 118, 148, 180, 190, 214,
Ezpeleta de la Fuente, Dámaso	48
Faelli, Carlo	116, 117,
FAI. Federació Anarquista Ibèrica	24
Falcón Carreras, Màrius	86
Faus Pascuchi, Francesc	85
Federació de Joves Cristians de Catalunya	168, 176,
Fernández Mercadé, Roser	187
Fernández Ros, José María	226, 238,
Fernández Vallespín, Ricardo	72, 122, 123, 131, 136,
Ferrer Dalgà, Maria Rosa	195
Ferrer Ferrando, Francisco	13
Ferrer Hortet, Eusebi	205
Ferrer-Bonsoms Bonsoms, Josep	177
Ferrocarrils del Nord	72
FET-JONS	96
Figueres	190, 194, 195, 196,
Figueres. Antiga carretera N-II	194, 196
Figueres. Restaurant Camping Pous	194, 196
Figuerola Esquius, José	206
Figuerola Rebull, Josep M.	155
Fill Adoptiu de Barcelona	128
Fira del Llibre	208, 209,
Fisac Serna, Dolores	45
Fisac Serna, Miguel	35, 36, 43, 45, 46, 47, 48, 50, 57, 61,
Fisac Serna, Miguel	172, 184,
Flaquer Ferran, Assumpció	224
Fonz	15, 17, 80, 128,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Forcada Salvadó, Ignasi	37, 55, 239, 240, 241, 242, 253,
Forja	86
França	22, 24, 35, 190, 194, 208, 209, 211,
França	215, 219, 232,
França. Chouzy-sur-Cisse	35
França. Frontera bascoespanyola	22
França. Frontera hispanofrancesa	148
França. Hendaia	66, 67
França. Hospitalet-près-l'Andorre	66
França. Lourdes	66, 67
França. París	21
França. Peyrehorade	67
França. San Juan de Luz	65, 66, 67
França. Tours	35
Franquesa Garròs, Adalbert	110, 115, 120,
Front Popular	78
Fuenmayor Champín, Amadeo	72, 80,
Galbe Loshuertos, Pascual	33, 34,
Galindo Romeo, Pascual	22, 24, 96,
García Camporro, Manolita	187
García Humet, Marc	239
García-Herrero Ruiz, Gloria; *Yoya*	190
Garrigosa Borrell, Antonio	16
Gaudí Cornet, Antoni	145, 227,
Gaudium et Spes	177
Gayé Monzón, Francisco	34, 46,
Generalitat de Catalunya	33, 40, 131, 143,
Gènova	111, 148, 152, 153,
Gènova. Parròquia de San Sisto Papa e Maria Bambina	153
Germandat de culte	92
Germandat de la Mare de Déu de la Mercè	158
Germanes Darderes	104
Germans Missioners dels Malalts Pobres	141
Gil-Vernet Vila, Josep Maria	233, 234
Ginestà Bernaus, Enric	56
Ginestà, Martí	56
Girona	96, 114, 185, 187, 190, 195, 207, 208,
Girona	220
Girona. Bell-lloc del Pla	162, 207, 208, 219, 220, 221,
Girona. Bell-lloc del Pla. Imatge *Rosa d'Abril*	207, 208, 222,
Girona. Carrer Álvarez de Castro	195, 208,
Girona. Carrer Can Pau Birol	207, 220,
Girona. Carrer Ferran Agulló	208
Girona. Carretera de Barcelona	195
Girona. Catedral	207
Girona. Imatge de la Mare de Déu de la Pera	207
Girona. Llibreria Empúries	195, 208, 209,
Girona. Plaça Independència	195
Girona. Plaça Marquès de Camps	195
Girona. Telefònica	208
Goigs de sant Josepmaria	228
Gómez Caballero, Luis Felipe	189
González Guzmán, Nisa	179, 184,
González-Simancas Lacasa, Manuel	249, 250,
Govern de la República	78
Governador Civil de Barcelona	96, 97, 98,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Governador Civil de Lleida	103
Granada	172, 174,
Grases García, Montse	187, 193, 199,
Griera Gaja, Antoni	155
Griera Gaja, Xavier	155
Guadix (Granada)	140
Guardans Vallès, Ramon	74, 75, 78, 84, 89, 99, 164, 174,
Guardia Veciana, Àngels	45
Guardiola Rovira, Montserrat	208
Guatemala	255
Güell López, Santiago; *Baró de Güell*	145, 146, 176,
Güell Ricart, Adela	145, 176, 177,
Guerin Martí, Ramon	164, 181, 178,
Gusi Rosell, Pere Celestí	106, 110, 114, 115, 119,
Gutiérrez Calzada, Tomàs	199
Hernández Garnica, José María. *Chiqui*	72, 73, 74, 75, 79, 111, 139, 140, 142,
Hernández Garnica, José María. *Chiqui*	143, 144, 147, 149, 168, 185, 218, 219,
Hernández Garnica, José María. *Chiqui*	220
Herrando Prat de la Riba, Ramón	19
Herrera Ginés, Pilar	24, 25, 45,
Herrero Fontana, José Ramón	21, 27, 45,
Holanda	219
Hondures	23
Hostalric. Castell	239
Hostalric. Restaurant la Fortalesa	239
Ibarra Benlloch, Martín	14
Ibarra Güell, Victoria	145, 176
Ibarra Mac-Mahon, Pedro	145, 146, 176, 177
Iglesias Návarri, Ramon	129, 131,
Illanes Maestre, José Luis	97, 205
Immaculada	150
Índia	71
Institució Teresiana	140
Institut de Metereologia	182
Institut de Reinserció Social	191
Institut Ecumènic d'Estudis Teològics de Tantur (Betlem)	68, 110
Intendent Consolat d'Hondures	41
Invenció de la Santa Creu	124
Irlanda	161, 215, 219,
Irurita Almandoz, Manuel	141
Itàlia	116, 135, 148, 150, 161, 163, 199, 200,
Itàlia	233
Jaca	92
Jaén	96
Jaume I	231
Jiménez Delgado, Rafael	44
Jiménez Mata, Maria	182
Jiménez Vargas, Juan	22, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37,
Jiménez Vargas, Juan	38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
Jiménez Vargas, Juan	49, 51, 52, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61,
Jiménez Vargas, Juan	62, 63, 64, 66, 67, 76, 78, 121, 138,
Jiménez Vargas, Juan	139, 149
Johnson, Carolina. *Tia Carolina*	232
Just Riba, Cassià	119
Juventeny Vergés, Joan	248
Juventud, setmanari	13, 15,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

La Abadesa de las Huelgas	114
La Caixa	144
La Franja	128
La Jonquera	190, 196, 211,
La Macarena	226
La Manxa	35
La Prensa	180
La Vanguardia	18, 44, 168, 180,
Laplana Puy, Josep de Calassanç	107, 111, 112,
Lauzurica Torralba, Javier	107
Lavitrano, Luigi	154, 170,
Le Figaro	206
Le Monde	119
Legació de Panamà	41
Legació d'Hondures	21, 39,
Linares Mendoza, Fernando	169
Linz	117
Lisboa	215
Llagostera	208
Llahí Segalàs, Alfred	66, 133,
Lleida	10, 12, 14, 15, 16, 17, 41, 94, 95, 102,
Lleida	104, 105, 126, 129, 130, 132, 149, 244,
Lleida. Ajuntament	132
Lleida. Bisbe Administrador Apostòlic	102, 103
Lleida. Camps Elisis	15, 16, 104,
Lleida. Carrer Alcalde Sol	103
Lleida. Carrer Canonge Brugulat	103
Lleida. Carrer Cavallers	12
Lleida. Carrer Democràcia	15
Lleida. Carrer Sant Antoni	13
Lleida. Carretera LL-11	132
Lleida. Casa Sacerdotal	103
Lleida. Cementiri	132
Lleida. Col·legi de la Mercè	13, 14
Lleida. Diputació	131
Lleida. Dominics de Lleida, convent	12
Lleida. Edifici Pa·las	132
Lleida. El Roser	12, 15
Lleida. Església de Sant Llorenç	133
Lleida. Estació de servei 3 carreteres	132
Lleida. Estació de tren	12
Lleida. Govern Civil	103
Lleida. Hotel Palace	132
Lleida. Imatge de la Immaculada	103
Lleida. Institut de Lleida	12, 14, 15
Lleida. Palau de Vidre	15
Lleida. Plaça Berenguer IV	12
Lleida. Plaça de la Paeria	132
Lleida. Plaça Sant Josep	133
Lleida. Rambla d'Aragó	102
Lleida. Riu Segre	16
Lleida. Seminari Diocesà	102, 130,
Lleida. Universitat de Lleida. Rectorat	102
Llevant	129
Llorens Royo, Bartolomé	144
Llorente Llorente, Adolfo	218, 219,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Lloret de Mar. Ermita de Santa Cristina	162
Lloret de Mar. Hotel Santa Cristina	162
Lloret de Mar. Platja de Santa Cristina	162
Logronyo	16, 17, 18, 19, 23, 128, 130,
Logronyo. Institut de Logronyo	17
Logronyo. *La Gran Ciudad de Londres*, magatzems	16
Londres. Kelston Club	232
López Bodría, Laureà	166
López-Pelegrin de La Muela, Dolores; marquesa d'Embid	25
López Rodó, Laureà	89, 93, 96, 98, 143, 166,
Lores Palau, Vicenç	141
Luño Peña, Enrique	144
Mac-Mahon Jacquet, Carolina	176
Madrid	19, 21, 23, 24, 27, 30, 31, 32, 41, 42,
Madrid	55, 65, 76, 82, 83, 88, 89, 91, 92, 93,
Madrid	96, 98, 99, 102, 103, 104, 107, 109,
Madrid	110, 111, 118, 121, 122, 123, 124, 127,
Madrid	129, 130, 131, 132, 137, 140, 142, 143,
Madrid	146, 148, 149, 154, 155, 156, 157, 160,
Madrid	163, 167, 172, 174, 176, 177, 178, 179,
Madrid	180, 183, 184, 185, 186, 188, 206, 211,
Madrid	213, 214, 220, 244, 248, 253,
Madrid. Acadèmia DYA	72, 122, 160,
Madrid. Carrer Diego de León	149
Madrid. Carrer Fernández de la Hoz	131
Madrid. Carrer Ferraz	30
Madrid. Carrer Jorge Manrique	105
Madrid. Carrer Lagasca	149
Madrid. Carrer Zurbarán	176, 177
Madrid. Centre Diego de León (Lagasca)	131, 149, 177, 179, 213,
Madrid. Centre Jorge Manrique	105, 137
Madrid. Escola Montelar	182
Madrid. Església de Santa Isabel	49
Madrid. Glorieta de San Fernando	33
Madrid. Gran Vía	177
Madrid. Jutjat de Primera Instància	129
Madrid. Monument a Colón	39
Madrid. Presó de San Antón	42
Madrid. Rector de Santa Isabel	103
Madrid. Residència de Ferraz	54
Madrid. Residència de Ferraz 16	43
Madrid. Residència dels pares Paüls	131
Madrid. Residència Jenner	81, 82, 154, 178
Madrid. Residència La Moncloa	167, 190,
Madrid. Sanatori del Doctor Suils	21, 48
Madrid. Tajamar	215
Madurga Lacalle, Miguel Angel	116
Magisteri de l'Església	214
Màlaga	174, 189,
Marcet Poal, Antoni M.	106, 107, 109, 110, 112, 119,
Mare de Déu de la Mercè	10, 94, 147, 151, 153, 155, 157, 158,
Mare de Déu de la Mercè	159, 181, 185, 188, 203, 204, 243,
Mare de Déu de Montserrat	93, 112, 113, 116, 117, 118, 176, 180,
Mare de Déu de Montserrat	204, 226,
Mare de Déu del Pilar	19, 130, 226,
Mare de Déu del Roser	67, 68

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Mariano	159
Martí Bas, Maria Roser	143
Martí Gilabert, Justo	184
Martí Lamich, Fuensanta	14
Martínez Caro, Diego	186, 188,
Martínez Sistach, Lluís	158, 220,
Martorell	16
Mas-Bagà Cros, Ramon	178
Mas-Bagà Rubio, Carme	164
Masdexexart Castellà, Joaquim	141, 168,
Masià Mas-Bagà, Joan	124, 125, 144, 164, 177,
Masià Rodón, Joan	164
Mayné Torras, Joan	158, 201, 251, 252,
Mazón Aula, Cándido	169
Mediterrani	152, 201,
Mèxic	23, 169, 185, 214,
Milà	117, 119, 124, 233,
Milícies Universitàries	121
Millán Rubio, Fray Joaquín	13
Millet Maristany, Fèlix	172, 176, 177,
Millet Maristany, Salvador	176, 177,
Millet Muntadas, Carme	178
Millet Tusell, Marta	178
Millet Tusell, Xavier	178
Ministre de Justícia	129
Miralbell Guerin, Jordi	99
Miranda Heras, José. *Pepote*	235
Miret Llopart, Josep	251, 252,
Mitjans Miró, Francesc	250
Modrego Casaus, Gregorio	123, 125, 131, 168, 180, 193,
Moles Ormella, Ot	167, 168
Moles Villaseñor, Ot	167, 184,
Molinoviejo	142, 155, 188, 189
Moll Salord, Manuel	102, 103, 114,
Molleví Roca, Josep	26
Molleví Roca, Mateu *el lleter*	26, 27, 32, 39, 40, 43, 44, 45,
Mompeón García, Maria Pilar	33
Mona de Pasqua	111
Montagut Suelves, Blanca (Blanquita)	35
Montagut Suelves, Carmen	27
Montcada i Reixac	168, 194,
Montini, Joan Baptista	153, 154,
Montsalvatge Bassols, Xavier	169
Montseny	238
Montserrat	10, 100, 106, 107, 109, 110, 111, 113,
Montserrat	114, 126, 139, 142, 145, 149,
Montserrat. Abat	108, 119, 120, 176, 177,
Montserrat. Biblioteca. Arxiu	106, 108, 114
Montserrat. Comissió Abat Oliba	176
Montserrat. Cripta	119
Montserrat. Escolania	119
Montserrat. Festes d'entronització	176
Montserrat. *Moreneta*	108, 149,
Montserrat. Museu	106, 107,
Montserrat. Patrona de Catalunya	180
Montserrat. Presbiteri	115

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Montserrat. Santa Muntanya	204
Montserrat. Virolai	118, 220,
Monzón Barberán, vídua de Gayé, Pilar	34
Morán Ramos, Juan Francisco	91
Morcillo González, Casimiro	67, 107, 131,
Moreno Monforte, Francisco de Paula	19, 20,
Moret	74
Morta Figuls, Àngel	103, 104
Munic	117
Muñoz Carrilero, Rebeca	68
Múrcia	32, 73,
Múzquiz de Miguel, José Luis	72, 76, 78, 91, 93, 121, 139, 140
Nadal	112
Narbona	128
Navarra	96
Nostra Senyora d'Aparecida (Brasil)	247
Nostra Senyora de Lujan (Argentina)	247
Novena a la Immaculada	88
Olaechea Loizaga, Marcelino	67, 106, 107,
Olimpíada de Munic	216
Onaindía Bayo, Juan Francisco	186
Opera *El gat amb botes*	169
Opera *El rossinyol*	170
Operaris Diocesans	141
Oporto	214
Opus Dei	
Opus Dei. Assessoría Central	185
Opus Dei. Breu Apostòlic *Cum Societatis*	154
Opus Dei. Carta *Brevis Sane*	154
Opus Dei. Comissió Regional d'Espanya	131, 223, 233, 235,
Opus Dei. Congrés General	246
Opus Dei. Consiliari de l'Opus Dei	72, 185, 193, 198, 220,
Opus Dei. Cooperadors	205, 223,
Opus Dei. *Decretum laudis*	169
Opus Dei. Delegació de l'Opus Dei a Catalunya	99, 150, 197, 220, 237, 239, 253,
Opus Dei. Església prelatícia de Santa Maria de la Pau	53, 158, 256,
Opus Dei. Estatuts	255
Opus Dei. L'Administració	179
Opus Dei. *Nihil Obstat*	113
Opus Dei. Obres corporatives	202
Opus Dei. Oficina d'informació	207, 248
Opus Dei. *Pia Unió*	91, 92, 100, 107,
Opus Dei. Postulació de les causes de canonització	161
Opus Dei. Prelat de l'Opus Dei	99
Opus Dei. Prelatura personal	92, 127, 158, 255,
Opus Dei. Procurador General de l'Opus Dei	117
Opus Dei. Secretari General de l'Opus Dei	69, 110,
Opus Dei. Societat Sacerdotal de la Santa Creu	19, 113, 124, 154,
Opus Dei. Vicari Regional. Consiliari Regional	180, 185, 199,
Opus Dei. Villa Tevere	74, 229,
Opus Dei. Villa Tevere. Oratori de Sant Miquel	158
Opus Dei. Villa Tevere. Oratori *Stella Orientis*	118
Orde tercer	92
Orlandis Rovira, José	95, 111, 149, 150, 151,
Ortega Pardo, Encarnita	192
Ortigosa del Monte	142

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Ortiz-Echagüe Rubio, César	193, 233, 234, 235, 237, 238, 241, 243,
Ortiz-Echagüe Rubio, César	248, 249, 250, 251,
Osca	12, 21, 73, 80, 132, 146,
Oste Argerich, Maria	57
Otal Martí, Concepció	14
Otal Ric, Ramón	14
Otal Valonga, Francisco	14
Oviedo	107
Pagès Raventós, Manuel	78, 177,
Països asiàtics	118
Palència	107
Palerm	116
Pallarès (contacte)	44
Pallars	128
Pamplona	67, 70, 106, 185, 214,
Pamplona. Centre Avinguda Carles III	173
Pàniker Alemany, Raimon	71, 72, 73, 74, 78, 89, 122,
Pantaleoni Andreu, Rosamaría	185, 186,
Par Balcells, Alfons	144, 153, 155,
Pare Escrivà	98
Parpal Pruna, Joan Antoni	177
Pas dels Pirineus	10, 69, 96, 106, 133, 135, 177, 189,
Pas dels Pirineus	197, 237,
PAS. Amics del Camí de Pallerols de Rialb a Andorra	67
PAS. Aravell	63
PAS. Ares (muntanya)	60
PAS. Ares (poble)	61
PAS. Baronia de Rialb	48, 50, 52, 53,
PAS. Bassa d'aigua	53
PAS. Bassella	48
PAS. Borda de Lluçà	64
PAS. Boscos de Rialb	30, 56,
PAS. Ca l'Emportadès	53
PAS. Cabana de Sant Rafael	53, 55, 56, 68,
PAS. Cabó	61
PAS. Cabra Morta, barranc de la	64
PAS. Cabra Morta, coll de la	64
PAS. Cal Fiter, corral de	61
PAS. Cal Roger	63
PAS. Cal Vilaró	49, 50, 51, 53, 55,
PAS. Camins de Llibertat a través dels Pirineus	68
PAS. Can Baridà	62
PAS. Can Fenollet	60, 61
PAS. Can Juncàs	57, 59
PAS. Canal de la Jaça	59
PAS. Coll de Nargó	60
PAS. Collada de la Torre	63
PAS. Conorbau, borda de; o Bordeta espatllada de Baridà	60, 62
PAS. Corb, Casa del	56
PAS. *El Mora*	56
PAS. Fenollet	58
PAS. Goigs de la Mare de Déu del Roser	68
PAS. Isona	60
PAS. La Caubella, roques de	63
PAS. La Mora, Casa de	56
PAS. La Ribalera. Espluga de les Vaques	56, 57, 58, 60, 68

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

PAS. l'Aubenç, Casa de	59
PAS. l'Aubenç, muntanya	58, 59, 60,
PAS. Les Caubes, Torrent de	56
PAS. L'Oliva	61
PAS. Montanisell	60
PAS. Mur, Coll de	56
PAS. Noves de Segre	62
PAS. Oliana	41, 48, 67
PAS. Organyà	60, 61
PAS. Pallerols	50, 67
PAS. Parròquia d'Hortó	63
PAS. Peramola	26
PAS. Peramola. Cal Mateu	26, 45,
PAS. Peramola. Paller	49, 50, 53,
PAS. Ponts	48, 55,
PAS. Riu Aravell	63
PAS. Riu Argolell	64
PAS. Riu Cabó	61
PAS. Riu Castellbó	63
PAS. Riu Civís	63, 64,
PAS. Riu Rialb	50
PAS. Riu Sallent	60
PAS. Riu Segre	48, 62,
PAS. Rosa de Rialb	51, 52, 53, 68, 161,
PAS. Sanahüja	48, 49,
PAS. Sant Andreu del Puig	68
PAS. Sant Fe (muntanya)	60, 61,
PAS. Santa Maria de Feners	64
PAS. Santpou	56
PAS. Seu d'Urgell	46
PAS. Vilaró (contacte frustrat)	26, 44,
Pasqua	112
Pastor Domínguez, José Luis	233
Patriarca de les Índies Occidentals	91
Patrona de la Ciutat de Barcelona	151
Pau VI	110, 153, 249,
Peralta de la Sal	128
Perarrua	128
Perdiguera	19
Pérez López, Juan Antonio	239
Perez López, Pablo	50
Pérez Molina, Jordi	164, 181,
Perpinyà	190
Perú	185, 247,
Piferrer Deu, Jordi	26, 48, 56, 60, 62, 66, 133,
Piqueras Ibáñez, Pere	221
Pirineus	22, 24, 28, 29, 32, 38, 43, 44, 46, 53,
Pirineus	133
Pius XI	74
Pius XII	81, 113, 114, 148, 149, 154,
Pizà Ensenyat, Pau M.	111
Planàs Mas, Odilò M.	68
Planell Fonrodona, Jaume	102
Polònia	206
Pons Goñalons, Jesús M.	244
Ponz Piedrafita, Francisco	111, 122, 123, 124, 126, 138, 147, 149,

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Ponz Piedrafita, Francisco	150, 152, 153, 157, 160, 161, 171, 173,
Ponz Piedrafita, Francisco	174, 177, 186, 197, 246,
Porcioles Colomer, Josep Maria	198, 204, 205,
Porta Perucho, Joan	50
Portavella Casanova, Concha	205
Portavella Casanova, Joan	205
Portavella Serdà, Josep Maria	205
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	16, 35, 51, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 78,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	82, 84, 85, 88, 89, 90, 92, 94, 98, 102,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	109, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	124, 125, 126, 130, 133, 139, 140, 142,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	147, 148, 149, 153, 154, 161, 171, 174,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	176, 177, 184, 190, 192, 194, 195, 199,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	200, 202, 208, 211, 219, 225, 233, 234,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	235, 237, 239, 241, 243, 244, 245, 246,
Portillo Diez de Sollano, Álvaro	248, 249, 255,
Portugal	189, 214, 226, 228, 232, 247,
Pou de Foxá, José	32, 33,
Pou de Sáez, Dolores	33
Pou Obiol, Francesc	32
Pou Obiol, Joaquim	32
Poveda Castroverde, Pedro	140
Prat Galindo, Pierrette	224
Premi Nobel	233
Premià de Dalt	10, 194,
Premià de Dalt. Can Nolla	190
Premià de Dalt. Can Trias	194
Premià de Dalt. Carrer de Can Nolla	190
Premià de Dalt. Carretera de Premià	194
Premià de Dalt. La Fornaca	194
Primat d'Espanya	92
Profeta Isaïes	217
Puertas Dalmau, Agustí	133
Puga García, Maria Teresa	206
Puig, Maria Rosa	51
Puig Ametller, Manuel	35
Puig i Cadafalch, Josep	96
Puig Montagut, Blanca	24, 35, 36,
Puig Montagut, Juan	35, 36,
Puig Palau, Albert; *Tio Alberto*	175
Pujol Tarrats, Albert	240, 241,
Pujol Tubau, Lluís (arxiprest Valls d'Andorra)	66, 133,
Pulido	24, 25
Quito	247
Ràdio Associació de Catalunya	23
Ramírez, Diego	76, 80,
Religiosa de la Caritat de Sant Anna	29
Religioses Franciscanes Misioneres	104
Renaixença	118
Reus	74, 175,
Revista Catalunya Social	155
Ribagorça	128
Ribalta Urpí, Martí	199
Rico Romero, Octavio	48
Riera-Marsà Bonmatí, Frederic	200, 227, 228,
Riu Ebre	35

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Riu Segre	131
Rius Camps, Joan	192
Roca Puig, Ramon	141
Rodó Romeu, Maria Teresa	166
Rodón Rodón, Francisco	70, 74, 75, 83, 84, 89,
Rodríguez Vidal, Adolfo	85, 173, 184,
Roig Amat, Barto	91, 155, 162, 165, 166, 183, 185,
Roig Amat, Mercè	168, 186,
Roma	69, 88, 113, 114, 115, 117, 118, 119,
Roma	124, 125, 136, 148, 149, 150, 151, 152,
Roma	153, 154, 155, 157, 158, 159, 161, 163,
Roma	165, 174, 181, 183, 184, 185, 186, 188,
Roma	190, 192, 195, 197, 207, 208, 209, 214,
Roma	228, 229, 233, 234, 238, 253, 254, 255,
Roma	256
Roma. Cavabianca	238, 253,
Roma. Centre Il Pensionato	163
Roma. Centro Elis	124
Roma. Col·legi Romà de la Santa Creu	238
Roma. Piazza Navona	114
Roma. Plaça de Città Leonina	153
Roma. Pontificia Università della Santa Croce	118
Roma. Residenza Universitaria Internazionale	124
Roma. Universitat Gregoriana	123, 168,
Roma. Universitat Lateranense	95
Roma. Viale Bruno Buozzi	256
Roma. Villa Tevere	199, 246,
Roquer Vilarrasa, Ramon	141, 157, 168, 176,
Sabadell	187
Saint Gaudens	66
Sainz de los Terreros Villacampa, Manuel	22, 28, 36, 38, 41, 42, 43, 46, 53, 60
Sala Amat, Antoni	175
Sala i Badrinas	175
Sala Jou, Pere; *en Pere*	49, 50, 51, 53, 55, 56
Salm 50, *Miserere*	199
Salvadó Penella, Daniel	126
Salzburg	117
Samalús. Mas Berenguer	238
Samalús. Passeig de la Plau	238
Sánchez Bella, Florencio	185, 194, 195, 198, 202, 205, 208, 209,
Sánchez Bella, Florencio	219, 223, 238, 239, 250, 252,
Sánchez García, Teòfil	239
Sant Andreu de la Barca	251, 252,
Sant Cugat del Vallès	155
Sant Cugat del Vallés. Avinguda Alcalde Barnils	216
Sant Cugat del Vallès. Col·legi Viaró	202, 215, 216, 217, 245,
Sant Cugat del Vallès. Escola d'Hostaleria El Vallès	215, 216, 217,
Sant Cugat del Vallès. Via Augusta	216
Sant Enric d'Ossó i Cervelló	96
Sant Felicíssim	199, 200, 201,
Sant Francesc de Paula	18
Sant Gabriel	255
Sant Joan	177, 204,
Sant Joan Pau II	92, 193, 255, 256,
Sant Joan XXIII	188
Sant Jordi	13

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sant Josep	92, 93, 112, 181,
Sant Josep Oriol	74
Sant Mateu	157
Sant Miquel	157, 255,
Sant Nicolau	180
Sant Pare	158, 214, 247, 256,
Sant Pere	150, 157, 158,
Sant Pere Nolasc	151
Sant Quirze de Safaja	137, 138, 194,
Sant Rafael	255
Sant Rosari	86
Sant Timoteu	199, 200, 201
Sant Vicenç de Montalt. Carrer Alzines	239
Sant Vicenç de Montalt. Torremar	239
Sant Vicenç Ferrer	13
Santa Creu	159
Santa Església Romana	94
Santa Maria de los Ángeles (Xile)	84
Santa Maria, *Stella Orientis*	117, 118
Santa Missa	121, 122,
Santa Seu	69, 98, 113, 124, 148, 150, 153, 169,
Santa Seu	199, 200, 249, 255,
Santa Seu. Biblioteca Vaticana	113
Santa Seu. Col·legi de Cardenals	98, 99,
Santa Seu. Congregació del Culte Diví	115
Santa Seu. Congregació per a les Causes dels Sants	220
Santa Seu. Cúria Romana	113, 124, 148, 153, 154,
Santa Seu. Pontifici Institut de Música Sacra	113
Santa Seu. Sagrada Congregació de Religiosos	154
Santa Seu. Secretari d'Estat	99
Santa Seu. Vaticà	153, 256,
Santa Teresa de Jesús	87, 99, 165,
Santiago de Compostel·la	89, 172,
Santo Rosario	178
Santuari de la Mare de Déu del Pueyo	132
Santuari de Lo Vásquez (Xile)	247
Saragossa	12, 17, 18, 19, 21, 32, 33, 70, 73, 76,
Saragossa	105, 107, 111, 130, 132, 133, 142, 143,
Saragossa	145, 146, 149, 155, 156, 190, 191,
Saragossa	197, 206
Saragossa. El Pilar	133, 149,
Saragossa. Església de Santa Engràcia	149
Saragossa. Institut de Batxillerat	33
Saragossa. Seminari de Sant Francesc de Paula	18, 73, 130,
Saragossa. Seminari Sacerdotal de Sant Carles	18, 73
Segona Guerra Mundial	148
Segòvia	142
Segrià	16
Selgua	12
Serrano Castro, Armando	192
Serrat Teresa, Joan Manuel	175
Seu d'Urgell	132, 133,
Sevilla	169, 172, 174, 226,
Sicart Corberó, Margarita	206
Sicília	85
Sister, Joan Josep	153

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Sitges	72, 73, 156,
Sitges. Carrer Parellades	156
Sitges. Hotel Madison	156
Sobrarbe	128
Solc	86
Soldevila Godó, Oleguer	191
Soler Canals, Josep M.	120
Solidaridad Nacional	180
Solsona	32
Somontano	18
Soroche	247
Sotoo, Etsuro	227
Stravinsky, Ígor Fiódorovich	170
Subsecretari de Governació	41
Suelves Montagut, Concha; Vda. Montagut	26, 35, 36, 45,
Suïssa	111, 161, 206, 219,
Sunyol Baulenes, Gregori M.	113, 114, 115, 119,
Szulc, Tad	206
Tarrés Claret, Pere	176
Te Deum	228
Termes Carreró, Jaume	129, 138, 149, 156
Termes Carreró, Montserrat	158
Termes Carreró, Rafael	70, 71, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 83,
Termes Carreró, Rafael	84, 89, 94, 95, 96, 99, 104, 121, 123,
Termes Carreró, Rafael	124, 125, 137, 138, 149, 156, 166, 167,
Termes Carreró, Rafael	206
Terol	70
Terrassa	187, 206, 240, 242,
Terrassa. Escola Superior d'Enginyers Industrials	185
The New York Times	206
The Way	209
Toledo	123
Toranzo, Esther, Gloria i Lourdes	14, 17, 18,
Torelló Barenys, Anna Maria	167
Torelló Barenys, Joan Baptista	85, 88, 93, 99, 109, 119, 123, 141, 149,
Torelló Barenys, Joan Baptista	165
Torreciutat	231
Torreciutat	250, 251, 252, 253, 256,
Torreciutat. Retaule	250, 251
Torreciutat. Sant Crist	253, 254,
Torrent Lloveras, Josep M.	141, 142,
Torrents Serra, Arnau	161
Tortosa	114
Transmediterrània	152, 153,
Tribunal d'Espionatge de la República	33
Tulsà Valentí, Montserrat	208
Turell Moragas, Gonzalo	238
Turull Creixell, Pere	161, 162, 163,
Tuy	91
Underwood, màquina d'escriure	42
Universitat de Barcelona	68, 98, 107, 111, 112, 139, 141, 144,
Universitat de Barcelona	149, 168, 233, 234,
Universitat de Barcelona. Facultat de Belles Arts	158
Universitat de Barcelona. Facultat de Ciències Exactes	135, 138
Universitat de Barcelona. Facultat de Ciències Naturals	138
Universitat de Barcelona. Facultat de Dret	145

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Universitat de Barcelona. Facultat de Medicina	138
Universitat de Harward	239
Universitat de Lleida	129
Universitat de Madrid	19, 95, 111, 112, 114,
Universitat de Madrid. Facultad de Farmàcia	21
Universitat de Navarra	22, 75, 95, 111, 193, 198, 235, 253,
Universitat de Salamanca	70
Universitat de Saragossa	17, 22, 33, 144,
Universitat Pontifícia de Saragossa	18, 19
Universitat Ramon Llull	125
Urgell	128
Urio (Itàlia)	233
Urpí Carbonell, Lluís	126, 143,
Vaixell J.J. Sister	148, 152, 158,
València	21, 23, 27, 28, 29, 32, 35, 37, 42, 43,
València	44, 70, 71, 72, 75, 95, 107, 111, 121,
València	128, 135, 136, 138, 139, 142, 143, 144,
València	153, 172, 189, 208, 215, 233,
València. Burjassot	70
València. Llibreria Ideas	208
Valenciano Polack, Fernando	121
Valero Vicente, Antonio	188, 195,
Vallès Gort, Josep	104
Vallet Nubiola, Federico	225
Vallet Nubiola, Jaume	225
Vallet Nubiola, Pilar	225, 226,
Valls i Taberner, Ferran	167
Valls-Taberner Arnó, Lluís	112, 155, 162, 167, 169, 183,
Vallvidrera. Estació Peu del Funicular	162
Vallvidrera. Hotel Vallvidrera	194
Vallvidrera. Mirador de Sarrià	162
Vallvidrera. Plaça Pep Ventura	162
Vázquez, Antonio	31
Vázquez de Prada, Andrés	12, 35, 41, 42, 45, 46, 48, 52, 94, 100,
Vázquez de Prada, Andrés	109, 119,
Veneçuela	91, 168, 185, 247, 248, 255,
Ventosa Calvell, Joan	175, 176,
Verdaguer Santaló, Jacint (Mossèn Cinto)	118
Vergés Furnells, Manuel Maria	88, 89, 90, 100, 101,
Veritas liberabit vos	177, 204,
Via Crucis	86, 219,
Viboldone	119
Vic	187, 205,
Vicari General de Madrid	91, 108,
Vidal i Barraquer, Francesc d'Assís	32, 114
Viena	85, 117, 119,
Viena. Catedral de Sant Esteve	117
Viena. Maria Pöstch	117
Vila Burch, Montserrat	208
Vilafranca del Penedès	125, 194,
Vilas, Lorenzo	31
Vilas, Victoria	31
Villanueva de Gállego	34
Villaseñor, Maria	167
Vins Arnó	169
Visa Pou, Maria Rosa	35

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

Vitòria	91, 92, 107
Vives Sicília, Joan Enric	68
Xile	84, 247,
Zapatero Murias, Amparo	236, 239, 255,
Zorzano Ledesma, Isidoro	23, 32, 45, 72, 74, 75, 137, 140,
Zuric	85

Hi ha 1239 veus.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

A. FOTOS
10.02.2015

Col·lecció de fotos de sant Josepmaria, fetes entre 1912 i 1975, gairebé totes durant les seves estades a Catalunya. Moltes són inèdites.

00. Portada del llibre. Sant Josepmaria, al jardí de Castelldaura. 27.11.1972.

01. Josepmaria, amb 10 anys. 1912. Un any abans d'estar a Lleida per primera vegada. Foto de la seva classe als escolapis de Barbastre; és el quart de la fila de dalt de tot, començant per l'esquerra.

02. Sant Josepmaria el 1924. És sotsdiaca des de sis dies abans d'arribar a Barcelona per primera vegada.

03. Barcelona. Plaça de Catalunya. D'esquerra a dreta: Miguel Fisac, sant Josepmaria i Juan Jiménez Vargas. 02.11.1937.

04. Sant Josepmaria en els boscos de Rialb. Dibuix realitzat per Pedro Casciaro.

05. Rosa de Rialb. 22.11.1937.

06. Andorra. Foto del grup. 03.12.1937.
Drets, d'esquerra a dreta:
Tomás Alvira, Manolo Sainz de los Terreros, sant Josepmaria, Pedro Casciaro, Paco Botella
Asseguts, d'esquerra a dreta:
Juan Jiménez Vargas, Miguel Fisac, José María Albareda

07. Sant Sebastià. Pocs dies després de passar la frontera. 14.12.1937.

08. Al Palau. 23.07.1942.

09. A les escales del palau episcopal de Barcelona. 12.04.1943.

10. Amb Rafael Termes, a Miramar (Montjuïc). 13.04.1943.

11. Amb don Álvaro, a la carretera d'Osca a Lleida. 29.04.1943.

12. Lleida. Davant la porta de l'església de sant Llorenç. 30.04.1943.

13. Andorra. Presa de possessió del Copríncep. 01.05.1943.
A l'esquerra, sant Josepmaria; a la dreta, Carmen i Santiago Escrivà, i entre tots dos es veu don Álvaro

14. Sant Josepmaria celebra la primera Exposició amb el Santíssim al Palau. 27.05.1943.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

15. Monestir de Sant Cugat del Vallès. Davant la porta. 21.10.1946.

16. Sant Josepmaria posa uns ruquets en les mans de don Álvaro. 20.01.1948.

17. Fernando Linares actuant al Liceu. 28.01.1948. Fotografia utilitzada per sant Josepmaria per fer entendre la secularitat a alguns eclesiàstics.

18. Montserrat. Amb l'abat Escarré i el monjo Adalbert Franquesa. 08.05.1948.

19. Roma. Amb don Álvaro, Montse Grases i Encarnita Ortega. 13.11.1958.

20. Monterols. Amb els residents asseguts a l'escala de planta 0. 16.09.1962.

21. Castelldaura. Visitant les obres del Mas. 17.09.1962.

22. Llar. Tertúlia. 17.09.1962.

23. Castelldaura. En el planxador. 05.10.1966.

24. Ajuntament de Barcelona. Signant en el llibre d'honor. 07.10.1966.

25. Bell-lloc del Pla. Amb professors. 10.10.1966.

26. Escola d'Hostaleria El Vallès. Tertúlia. 21.11.1972.

27. Viaró. Tertúlia. 21.11.1972.

28. Brafa. Tertúlia. Sant Josepmaria aplaudint don Álvaro. 26.11.1972.

29. Brafa. La benedicció al final de la tertúlia. 26.11.1972.

30. Castelldaura. Tertúlia al menjador del Mas. 26.11.1972.

31. Castelldaura Torre. Benedicció al final d'una tertúlia. 26.11.1972.

32. Castelldaura. Sant Josepmaria i don Álvaro, al jardí. 27.11.1972.

33. IESE. Tertúlia. 27.11.1972.

34. Monestir de Pedralbes. Sortint de visitar les monges clarisses. 27.11.1972.

35. Castelldaura. Tertúlia amb matrimonis. 28.11.1972.

36. La Mercè. Besant l'escapulari de la imatge de la Mercè. 28.11.1972.

37. La Mercè. Pregant agenollat al cambril. 28.11.1972.

38. Montalegre. Sant Josepmaria contempla l'església des del presbiteri. 28.11.1972.

39. Castelldaura. Durant el *Te Deum*. 29.11.1972.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

40. Turó. Tertúlia. 27.09.1973.

41. Torreciutat. Contemplant el retaule. 23.05.1975.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

B. L'AUTOR
31.01.2015

Josep Masabeu i Tierno
Sabadell, Barcelona, 1952

És doctor en Pedagogia per la Universitat de Barcelona (1988)

Ha orientat la seva activitat professional en el món educatiu, especialment en temes d'organització escolar, i en l'àrea de l'administració local. Simultàniament ha desenvolupat activitats en l'àmbit del lleure de la joventut i en el de la solidaritat, dirigint diversos camps de treball internacionals d'ajut humanitari.

La investigació històrica en documents originals és un altre centre de la seva atenció, que ha donat com a fruit diversos treballs de recerca, com ara:

"Les aules de primeres lletres i els estudis de llatinitat de l'Ajuntament de Girona en el segle XVIII" (1981)

"Alexandre Galí i la Mútua Escolar Blanquerna" (1989)

"L'edifici del Museu d'Art. Fases de construcció del Palau Episcopal de Girona" (1993)

"Santa Maria de Montalegre. Església de l'antiga Casa de Caritat. Centenari 1902-2002" (2004)

Actualment és el president de **Braval**, una iniciativa de desenvolupament i promoció humana i social de l'Opus Dei en el barri del Raval de Barcelona, que es proposa -mitjançant el voluntariat- promoure la cohesió social, lluitar contra la marginació, prevenir l'exclusió social dels joves, i facilitar la incorporació dels immigrants a la nostra societat.

Recollint les diverses aportacions de les *Converses sobre Immigració a Braval* i l'experiència assolida ha publicat:

"La República del Raval. Eines de cohesió social" (2010)

42. Foto de l'autor. Josep Masabeu i Tierno. 2014.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei

C. CONTRAPORTADA
31.01.2015

UN RASTRE DE LLUM
Petjades de sant Josepmaria Escrivà de Balaguer a Catalunya. 1913-1974.

Josep Masabeu i Tierno

La intenció d'aquest estudi és contribuir a un coneixement detallat de les 37 estades que sant Josepmaria va fer a Catalunya, de les quals hi ha constància, d'ençà del 1913 en què va viatjar a Lleida per examinar-se de primer de batxillerat, fins al 1974 en què va passar uns dies a Castelldaura (Premià de Dalt).

Partint dels 130 llocs coneguts fins ara on va estar sant Josepmaria, es descriuen els esdeveniments humans i sobrenaturals que hi van tenir lloc, dins el context històric. En certa manera, reflecteix la història de l'expansió de l'Opus Dei per terres catalanes.

Aquesta investigació històrica, començada l'any 2005 i fruit d'un ampli treball de camp, es fonamenta en les fonts documentals següents:

- obres sobre sant Josepmaria ja publicades
- enregistraments audiovisuals
- documents originals
- records escrits per 69 testimonis directes, molts d'ells inèdits
- notícies fruit d'entrevistes a 116 persones
- recerques realitzades en 33 arxius històrics

En el text hi ha 873 referències en notes a peu de pàgina. S'hi inclou també un índex de noms, amb més de 1.200 veus.

Aquest estudi facilitarà a altres historiadors i especialistes dades contrastades per desenvolupar posteriors investigacions.

43. Foto de la Contraportada. Mapa de Catalunya de la sala d'estar de Castelldaura Mas.

Biblioteca Virtual Josemaría Escrivá de Balaguer y Opus Dei